

N:o 97.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående löne-
reglering för rikets universitet och karolinska mediko-
kirurgiska institutet m. m.; gifven Stockholms slott den
6 mars 1908.*

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver
ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riks-
dagen

dels att medgifva och bestämma, att i staterna för universiteten i
Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet, med därtill
hörande särskilda föreskrifter, följande förändringar vidtagas:

för universitetet i Uppsala:

a) att i stället för en hvar af samtliga i staten uppförda extra ordi-
narie professorsbefattningar, med undantag af extra ordinarie professurerna
i praktisk teologi, i medicinsk och fysiologisk kemi, i anatomi med tjänst-
göringsskyldighet för innehafvaren såsom prosektor, i klassiska språk och i
växtbiologi, upprättas och i staten införes professur i det eller de ämnen,
som den extra ordinarie professorsbefattningen omfattat, därvid innehafvaren
af sistnämnda befattning varder innehafvare af den nya professuren;

b) att för en hvar af såväl nuvarande som nu tillkommande professurer, med undantag af förste teologie professorsbefattningen och professuren i psykiatri, för hvilka aflöningsförmånerna för motsvarande tjänster bibehållas, dock att tjänstgöringspenningarna vid den förra tjänsten skola beräknas till 2,500 kronor, aflöningen skall utgöra 7,500 kronor, däraf 5,000 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar, jämte rätt till ett ålderstillägg å 600 kronor efter 5 års tjänstgöring, dock med iakttagande härvid, dels att för Skytteanska professuren i våltalighet och statskunskap ett belopp af 7,000 kronor beräknas tillkomma densamma från Skytteanska stiftelsen, ersättning för spannmålsindelning däri inbegripen, och att fördenskull för denna professur i staten uppföres, jämte nämnda ersättning 1,785 kronor, ett belopp af 500 kronor, hvilket skall anses såsom tjänstgöringspenningar, dels ock att den egentliga lönen för nuvarande professorsbefattningarna i medicinsk och fysiologisk kemi, i fysik, i astronomi, i kemi samt i botanik och praktisk ekonomi med hänsyn till värdet å dem tillkommande boställsrum, hvilket värde beräknas till 900 kronor, upptages till allenast 4,100 kronor för hvar och en;

c) att för en hvar af nuvarande innehafvarna af extra ordinarie professuren i praktisk teologi, J. O. Quensel, och extra ordinarie professuren i medicinsk och fysiologisk kemi, greve C. T. Mörner, å allmänna indragningsstaten uppföres ett personligt lönetillägg å 410 kronor, att af vederbörande åtnjutas, så länge han kvarstår vid ifrågavarande befattning;

d) att ur staten uteslutes extra ordinarie professorsbefattningen i anatomi, med tjänstgöringsskyldighet för innehafvaren såsom prosektor, och i stället i staten uppföres en prosektorsbefattning med en aflöning af 6,000 kronor, däraf 4,000 kronor lön och 2,000 kronor tjänstgöringspenningar, jämte två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, efter respektive 5 och 10 års tjänstgöring, äfvensom att, därest nuvarande innehafvaren af nämnda extra ordinarie professur, O. M. Ramström, ej är villig att öfvertaga den nya prosektorstjänsten, ur aflöningen vid densamma skall bestridas lön och tjänstgöringspenningar för Ramström, som i sådant fall bibehålles vid sin nuvarande rätt i afseende å ej mindre aflöning å stat och ålderstillägg än äfven pension; skolande prosektorstjänsten ej tillsättas, förr än aflöningsens användande för dylikt ändamål ej vidare erfordras;

e) att extra ordinarie professuren i klassiska språk uteslutes ur staten och för nuvarande innehafvaren af befattningen, S. K. A. Wide, uppföres å allmänna indragningsstaten de af honom hittills innehafda kontanta löneförmåner, 5,910 kronor, däraf 1,200 kronor tjänstgöringspenningar, att af honom åtnjutas, så länge han kvarstår vid ifrågavarande befattning; sko-

lande han bibehållas vid rätt till naturaförmåner från universitetet äfvensom vid den rätt till pension, som nu tillkommer honom; samt

f) att den å allmänna indragningsstaten för K. B. Wiklund uppförda personliga extra ordinarie professuren i finsk-ugrisk språkforskning förvandlas till personlig professur för Wiklund, för hvilken å allmänna indragningsstaten aflöningsförmånerna uppföras med ett belopp af 7,500 kronor, däraf 5,000 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar, hvarjämte Wiklund förklaras berättigad till ett ålderstillägg å 600 kronor efter 5 års tjänstgöring;

för universitetet i Lund:

a) att i stället för en hvar af samtliga i staten uppförda extra ordinarie professorsbefattningar, med undantag af extra ordinarie professuren i klassiska språk, upprättas och i staten införes professur i det eller de ämnen, som den extra ordinarie professorsbefattningen omfattat, därvid innehafvaren af sistnämnda befattning varder innehafvare af den nya professuren;

b) att för en hvar af såväl de nuvarande professurerna, med undantag af de till teologiska fakulteten hörande, för hvilka aflöningsförmånerna bibehållas, dock att tjänstgöringspenningarna skola beräknas till 2,500 kronor, som nu tillkommande professorer aflöningen skall utgöra 7,500 kronor, däraf 5,000 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar, jämte rätt till ett ålderstillägg å 600 kronor efter 5 års tjänstgöring; skolandet i denna aflöning för den ena af de två nu tillkommande professurerna inom teologiska fakulteten inberäknas inkomsten af Hellestads, Dalby och Bonderups församlingars prebendepastorat med 6,210 kronor och för den andra inkomsten af Husie och Västra Skreflinge församlingars prebendepastorat med 5,879 kronor;

c) att för den professor inom teologiska fakulteten, som i enlighet med 1907 års stat åtnjuter afkastningen af Stora Uppåkra och Flackarps församlingars prebendepastorat, skall från och med den tidpunkt, då han enligt de för öfriga professorer gällande grunder skulle vara berättigad till ålderstillägg, ur ålderstilläggsfonden årligen utgå ett tillskott af 53 kronor; samt

d) att extra ordinarie professuren i klassiska språk indrages och utslutes ur staten;

för karolinska institutet:

a) att i stället för en hvar af samtliga i staten uppförda extra ordinarie professorsbefattningar, med undantag af extra ordinarie professuren i kemi och farmaci, upprättas och i staten införes professur i det eller de ämnen, som den extra ordinarie professorsbefattningen omfattat, därvid innehafvaren af sistnämnda befattning varder innehafvare af den nya professuren;

b) att för en hvar af såväl nuvarande som nu tillkommande professurer, med undantag af professurerna i psykiatri och syfilidologi, aflöningen skall utgöra 8,100 kronor, däraf 5,000 kronor lön, 2,500 kronor tjänstgöringspenningar och 600 kronor ortstillägg, jämte rätt till ett ålderstillägg å 600 kronor efter 5 års tjänstgöring; dock med iakttagande härvid, dels att för professuren i nervsjukdomar ett belopp af 4,415 kronor beräknas tillkomma densamma från vederbörande donation, och att fördenskull för denna professur, utan att därigenom någon förändring med afseende å pensionsrätt äger rum, i staten upptages ett belopp af 3,685 kronor, däraf såsom lön 585 kronor, såsom tjänstgöringspenningar 2,500 kronor och såsom ortstillägg 600 kronor, dels ock att för två af de hittillsvarande ordinarie professurerna i anatomi, i patologisk anatomi, i fysiologi och i kemi med hänsyn till värdet å dem tillkommande boställsrum, hvilket värde beräknas till 1,200 kronor, ortstillägg icke skall utgå samt den egentliga lönen upptagas till allenast 4,400 kronor;

c) att innehafvaren af professuren i psykiatri förklaras berättigad att i likhet med öfriga professorer komma i åtnjutande af ett ålderstillägg å 600 kronor;

d) att för professuren i syfilidologi aflöningen skall utgöra 5,500 kronor, däraf lön 3,300 kronor, tjänstgöringspenningar 1,600 kronor och ortstillägg 600 kronor, med rätt till ett ålderstillägg å 600 kronor efter 5 års tjänstgöring, hvarjämte innehafvaren af nämnda befattning skall äga rätt till enahanda pension som öfriga professorer; samt

e) att för nuvarande innehafvaren af extra ordinarie professuren i kemi och farmaci, S. Jolin, å allmänna indragningsstaten uppföres ett personligt lönetillägg å 500 kronor, att af honom åtnjutas, så länge han kvarstår vid ifrågavarande befattning;

dels att medgifva och bestämma, att i staterna för universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutet, med därtill hörande sär-

skilda föreskrifter, skola, med ändring af härutinnan nu gällande bestämmelser, för de befattningshafvare, som upptagas i de uti statsrådsprotokollet under afdelningarna II och III angifna, af departementschefen framlagda förslag, uppföras [de för dem i samma] förslag intagna aflöningsförmåner;

dels att godkänna de villkor och bestämmelser, som af departementschefen föreslagits för åtnjutande af de i de under afdelningarna I, II och III uti statsrådsprotokollet framlagda förslag upptagna aflöningsförmåner för i förslagen angifna befattningar vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutet, äfvensom förklara, ej mindre att enhvar, som med eller efter ingången af år 1909 tillträder nu afsedd befattning vid universiteten eller karolinska institutet, skall vara pliktig att underkasta sig nyssberörda villkor och bestämmelser, än äfven att de förutvarande innehafvare af dylika befattningar, hvilka icke före viss angifven tidpunkt anmäla, att de vilja underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem dittills tillkommande aflöningsförmåner äfvensom, i den mån ej annat föranledes af bestämmelserna i lagen angående civila tjänsteinnehafvares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem;

dels att, med upphäfvande af härutinnan nu gällande, af Kungl. Maj:t och Riksdag fastställda föreskrifter, medgifva och bestämma:

att vid universitetet i Uppsala skola, med inberäkande af nu befintliga docentstipendier, finnas 33 sådana stipendier, nämligen för teologiska fakulteten 4, för juridiska fakulteten 3, för medicinska fakulteten 3, för humanistiska sektionen af filosofiska fakulteten 9, för matematisk-naturvetenskapliga sektionen af samma fakultet 7, för filosofiska fakulteten i dess helhet gemensamt 2 äfvensom 5 ej vid viss fakultet eller sektion fästa stipendier;

att vid universitetet i Lund skola, med inberäkande af nu befintliga docentstipendier, finnas 28 sådana stipendier, nämligen för teologiska fakulteten 2, för juridiska fakulteten 3, för medicinska fakulteten 2, för humanistiska sektionen af filosofiska fakulteten 8, för matematisk-naturvetenskapliga sektionen af samma fakultet 6, för filosofiska fakulteten i dess helhet gemensamt 2 äfvensom 5 ej vid viss fakultet eller sektion fästa stipendier;

att vid karolinska institutet skola upprättas 3 nya docentstipendier;

att samtliga dessa stipendier skola utgå med 2,500 kronor för år hvarterdera;

att hvartdera af dessa stipendier må, enligt närmare bestämmelser af Kungl. Maj:t, af kanslern för rikets universitet tilldelas vederbörande do-center under en sammanlagd tid af 6 år för hvarje innehafvare; samt

att Kungl. Maj:t må, där särskilda förhållanden det påkalla, medgifva, att stipendium får af samma innehafvare, utöfver nyssnämnda 6 år, åtnjutas under ytterligare högst 3 år;

dels att bestämma, att enligt de närmare föreskrifter, som af Kungl. Maj:t meddelas, vikariearfvode må vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutet, i den mån därför tillgängliga medel förslå, utgå vid förordnande att med full tjänstgöringsskyldighet uppehålla professorsbefattning med 4,000 kronor för år och vid förordnande att uppehålla fast laborators-, prosektors- eller observatorstjänst med högst 3,500 kronor för år; Kungl. Majt dock obetaget att, där särskilda förhållanden det påkalla, förordna, att vikariearfvode till högre belopp än nu är sagdt må utgå; skolande i fråga om berörda vikariearfvoden iakttagas, att, därest docentstipendiat innehar förordnande som nu omförmålt, stipendiebeloppet eller viss del däraf, enligt af Kungl. Maj:t gifna bestämmelser, innehålles för att på lämpligt sätt för vederbörande högskolas verksamhet tillgodogöras; samt

att medgifva, att från vederbörande till arfvoden åt vikarierande lärare afsedda anslag må till den, som fullgör uppdrag att å fakultets eller sektionens eller vederbörande lärarkollegiums vägnar vid akademisk disputation opponera, därest han ej innehar docentstipendium eller är ordinarie lärare vid någotdera af universiteten eller vid karolinska institutet eller såsom tillförordnad lärare för minst en termin vid någon af dessa högskolor åtnjuta ett arfvode, som för år minst uppgår till 2,500 kronor, utgå ersättning för nämnda uppdrags fullgörande med ett belopp af högst 100 kronor, dock med iakttagande att härigenom ej någon minskning får förorsakas i de belopp, som till fyllnad i vikariearfvoden under året skola utgå ur dessa anslag;

dels att, med ändring af härutinnan nu gällande föreskrifter, godkänna det i statsrådsprotokollet angifna, af departementschefen framlagda förslaget till stat för universitetskanslersexpeditionen, jämte de villkor och bestämmelser, som af departementschefen föreslagits för åtnjutande af de för kanslerssekreteraren ifrågasatta aflöningsförmåner, äfvensom förklara, att den, som med eller efter 1909 års ingång tillträder ifrågavarande befattning, skall vara pliktig underkasta sig samma villkor och bestämmelser;

dels att föreskrifva att ^{de} värdena af de förmåner af vissa famnar ved samt besittningsrätt till akademisk åkerlott och ersättning för humlegårds-

lott vid universitetet i Uppsala, så ock afkastning af ängslott i Kannick in natura eller vederlag därför vid universitetet i Lund, som af vederbörande befattningshafvare afstås vid tillträde af de föreslagna nya aflöningsförmånerna, skola ingå till den vid hvartdera universitetet befintliga ålders-tilläggsfonden,

dels ock att — med uteslutande ur utgiftsstaten för universitetet i Uppsala af den under A) upptagna anslagsrubriken »kanslersexpeditionen» med därunder uppförda post å 3,000 kronor och af den jämväl under A) upptagna posten: »Till ålderstillägg åt fogden med flera, förslagsvis, kronor 4,150», ur utgiftsstaten för universitetet i Lund af den under A) upptagna anslagsrubriken »kanslersexpeditionen» med därunder upptagna post å 2,000 kronor samt ur karolinska institutets stat af det såsom arfvode åt kanslerssekreteraren upptagna belopp af 1,000 kronor — höja anslaget till universitetet i Uppsala med 183,189 kronor, anslaget till universitetet i Lund med 151,216 kronor och anslaget till karolinska institutet med 78,135 kronor samt under ny rubrik: universitetskanslerns expedition, på ordinarie stat under riksstatens åttonde hufvudtitel uppföra ett anslag å 10,100 kronor, däraf förslagsanslag, högst, 1,900 kronor, äfvensom förklara, att ålderstillägg för samtliga därtill berättigade befattningshafvare vid universiteten och karolinska institutet samt för kanslerssekreteraren må utgå af det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslag: ålders-tillägg, såvidt universiteten angår dock endast i den mån den vid hvartdera af dem befintliga ålderstilläggsfonden icke lämnar tillgång därtill.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Hugo Hammarskjöld.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6
mars 1908.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: ALBERT PETERSSON,
ALFRED PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
ROOS,
SWARTZ,
greffe HAMILTON,
greffe EHRENSVÅRD,
MALM.

Föredragande departementschefen, statsrådet Hammarskjöld anförde: *Lönereglering för rikets universitet och karolinska mediko-kirurgiska institutet m. m.*
• Genom nådigt beslut den 19 maj 1899 uppdrog Kungl. Maj:t åt en kommitté att efter verkställd utredning afgifva underdånigt betänkande och förslag till förändrade bestämmelser i fråga om tillsättandet af lärarbefattningar vid rikets universitet och karolinska mediko-kirurgiska institutet samt i afseende på docentinstitutionen, med rätt för kommittén att i sammanhang härmed föreslå de ändringar i öfrigt i gällande föreskrifter, hvilka af kommitténs omförmälda förslag kunde föranledas. I kommittén förordnades till ordförande biskopen G. Billing samt till ledamöter dåvarande bibliotekarien vid universitetsbiblioteket i Uppsala C. Annerstedt, dåvarande professorn vid samma universitet O. Hammarsten, professorn vid karolinska institutet greffe K. A. H. Mörner, professorn vid univer-

sitetet i Lund E. Kallenberg samt bibliotekarien vid universitetsbiblioteket i Lund E. Tegnér. Sedan Tegnér i början af år 1900 aflidit, förordnades i hans ställe dåvarande professorn vid universitetet i Lund A. Quennerstedt att vara ledamot i kommittén.

*Framställning
från e. o. pro-
fessorer.*

I ett till kommittén särskildt remitteradt ärende afgaf kommittén yttrande före dess slutliga utlåtande i anledning af det kommittén ursprungligen tilldelade uppdrag. Mellan de två professorsklasserna vid högskolorna, ordinarie och extra ordinarie professorer, finnas i stat och statuter vissa skillnader, hvilka i det följande närmare beröras. Nu hade extra ordinarie professorer vid universiteten i Uppsala och Lund till Kungl. Maj:t ingifvit framställning rörande dessa lärares benämning samt rätt för dem, likasom för de ordinarie professorerna, att deltaga i val af rektor och prorektor m. m. Genom nådigt beslut den 3 november 1899 anbefalldes kommittén att afgifva underdånigt utlåtande i anledning af denna framställning.

I sitt den 27 februari 1900 afgifna svar i anledning af sistnämnda nådiga beslut erinrade kommittén att, fränsedt aflöningsförmånerna, som dock just vid den tiden något närmats hvarandra, såsom en väsentlig olikhet emellan de båda professorskategorierna kvarstode det förhållandet, att de extra ordinarie professorerna ej deltog i konsistoriegöromålen. De extra ordinarie professorerna vore dock ej mindre än de ordinarie bärare af högskolornas dubbla uppgift att vara vetenskapliga anstalter och centra för den högre vetenskapliga undervisningen. Man ställde ock samma kompetensfordringar på dem som på de ordinarie professorerna. Under sådana förhållanden ville det förefalla, som om från deras ämbetes natur ej kunde hämtas giltiga skäl för deras uteslutande från den af konsistorierna handhafda förvaltningen. Det kunde ock påstås, att inom universitetskretsarna tanken på upphäfvandet af nämnda skillnad vunne allt större sympatier.

Emellertid betonade kommittén den ekonomiska innebörden i de extra ordinarie professorernas framställning. Med borttagandet af ifrågavarande skillnad, yttrade kommittén, stode i oskiljaktigt sammanhang en förändring af gällande grunder för professorernas vid universiteten och karolinska institutet aflöning och pensionering. Kommittén hade ej varit tveksam om den riktning, i hvilken löneförändringen borde gå. Det gällde att gifva allmän tillämpning åt systemet med lönegrader — ett system som då redan var infördt i fråga om de extra ordinarie professorerna och sedermera kommit till användning äfven i fråga om de ordinarie professorerna. Grundprincipen för det nya lönesystemet syntes kommittén böra vara den, att alla professorer började med en och samma lön, hvilken sedan medelst ålderstillägg höjdes till lämpligt maximibelopp. Att fram-

lägga något bestämdt förslag rörande storleken af lön och alderstillägg hade kommittén ansett ligga utom sitt uppdrag, liksom kommittén ej heller kunde yttra sig om, huruvida och i hvad mån ökade statsanslag skulle utöfver tillgängliga medel erfordras för regleringens genomförande.

Om skillnaden mellan ordinarie och extra ordinarie professorer upphäfdes, fortsatte kommittén, skulle all anledning till de af de extra ordinarie professorerna i deras framställning påyrkade förändringarna hafva förfallit. Men under bestående universitetsförhållanden syntes denna framställning ej förtjäna bifall. Efter angifvande af kommitténs skäl för denna sin mening slutar kommittén emellertid sin skrifvelse med en hemställan, att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke skillnaden mellan ordinarie och extra ordinarie professorer borde upphävas.

Sedan detta kommitténs utlåtande inkommit till Kungl. Maj:t, an- <sup>Yttranden
öfver de e. o.
professorernas
framställning.</sup> befälles kanslern för rikets universitet att, efter vederbörandes hörande, afgifva underdånigt utlåtande i ärendet.

Kanslern hörde då de större akademiska konsistorierna i Uppsala och Lund samt karolinska institutets lärarkollegium.

Det sistnämnda tillstyrkte en utredning, om och i hvilken utsträckning skillnaden mellan ordinarie och extra ordinarie professorer kunde upphävas. De båda konsistorierna åter afstyrkte bifall till de extra ordinarie professorernas anhållan, därvid stödjande sig på kommittén; och Uppsala-konsistoriet uttalade, att lämpligheten af omförmälda skillnads upphäfvande omöjligen låte sig bedömas annorledes än i sammanhang med de förändringar i universitetens organisation och ekonomi, som fyllandet af deras uppgifter kunde finnas göra erforderliga, och i fråga om hvilka kommittén kunde antagas inkomma med ett fullständigt utarbetadt förslag.

Kanslern afgaf underdånigt utlåtande den 16 januari 1901. Han hemställde, att de extra ordinarie professorernas framställning icke måtte vinna bifall, och ansåg sig i frågans dåvarande skick icke kunna tillstyrka upphäfvandet af skillnaden mellan ordinarie och extra ordinarie professorer.

Berörda ansats till utjämning af nyssberörda skillnad, i hvilken en <sup>Universitets-
kommitténs
förslag</sup> tvifvelsutän länge närd önskan hos de extra ordinarie professorerna tog sig uttryck, torde, trots den förbehållsamhet, hvarmed den under rådande förhållanden mottogs, ej hafva varit utan inverkan på den omförmälda universitetskommitténs fortsatta arbete, då den af sitt uppdrag rörande tillsättandet af lärarbefattningarna föranleddes att taga under öfvervägande frågan om förhållandet emellan de båda professorskategorierna. Kommitténs öfvertygelse om, att skillnaden mellan dem borde försvinna, var ock så stark, att förutsättningen härom kom att utgöra grundvalen för en af

de viktigaste delarna — frågan om den akademiska styrelse- och förvaltningsorganisationen — af dess hufvudförslag rörande universiteten.

Den 20 juli 1901 aflämnade kommittén till Kungl. Maj:t följande af densamma utarbetade förslag och betänkanden:

1) förslag till statuter för universiteten i Uppsala och Lund, med motiver,

2) betänkande och förslag angående docentstipendier och vikariatsarfvoden vid universiteten,

3) förslag till stadgar för karolinska institutet, med motiver, samt

4) betänkande och förslag angående docentstipendier och vikariatsarfvoden vid institutet.

Yttranden
öfver
kommitté-
förslaget.

De frågor, som jag nu går att förelägga Eders Kungl. Maj:t, nämligen lönerreglering för väsentliga delar af universitetens och karolinska institutets personal, docentstipendiernas antal och storlek m. m., vikariatsersättingarnas belopp m. m. äfvensom ändring i staten för kanslersexpeditionen, grunda sig, särskildt såvidt lönerregleringen angår, hufvudsakligen på de af universitetskommitténs nyssnämnda förslag föranledda utlåtanden och utredningar. Sedan kommittéförslaget inkommit till Kungl. Maj:t, remitterades det till universitetskanslern. Till honom afgåfvos yttranden från samtliga fakulteter, drätselnämnden och det större konsistoriet vid universitetet i Uppsala, från teologiska, juridiska och medicinska fakulteterna vid universitetet i Lund, humanistiska och matematisk-naturvetenskapliga sektionerna af filosofiska fakulteten därstädes samt drätselnämnden och det större konsistoriet vid samma universitet äfvensom lärarkollegiet vid karolinska institutet. För egen del afgaf kanslern underdånigt utlåtande den 30 maj 1904.

Sakkunnige.

Den 31 december 1906 och den 27 mars 1907 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst 4 sakkunnige för att inom departementet biträda vid beredande till underdånig föredragning af de frågor rörande universiteten och karolinska institutet, som utgjort föremål för omförmälda, den 19 maj 1899 tillsatta kommittés förslag, eller därmed sammanhängande spörsmål.

Sedan såsom sakkunnige tillkallats professorn vid universitetet i Uppsala J. A. Hammar, extra ordinarie professorn vid samma universitet K. F. Johansson, professorn vid universitetet i Lund E. Kallenberg och professorn vid karolinska institutet K. G. F. Lennmalm, samt dessa påbörjat det dem sålunda anförtrodda arbete, öfverlämnades vidare till dem för afgifvande af yttrande, bland annat, dels en af åtskilliga ordinarie professorer vid universiteten i Uppsala och Lund i november 1906 gjord underdånig framställning om rätt för ordinarie professor, som förut varit extra or-

dinarie professor, att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tjänstgöringstid som sådan, dels ock öfver denna framställning afgifna utlåtanden af de större akademiska konsistorierna i Uppsala och Lund, universitetskanslern och statskontoret.

De sakkunnige — som jämlikt nådigt bemyndigande från universitetet och karolinska institutet infordrat upplysningar i fråga om vissa förhållanden rörande ordinarie och extra ordinarie professorers ställning m. m. — afgåfvo med skrifvelse den 15 oktober 1907 följande af dem utarbetade förslag och utredningar m. m., nämligen:

*Sakkunniges
förslag.*

1) förslag till statuter för universiteten i Uppsala och Lund,
2) förslag till stadgar för karolinska mediko-kirurgiska institutet,
3) utredning och förslag angående upphäfvandet af skillnaden emellan ordinarie och extra ordinarie professorer vid universiteten och karolinska institutet äfvensom angående lönereglering för samtliga professorer vid dessa högskolor,

4) utredning och förslag beträffande docentstipendier och vikariatsarfvoden vid universiteten och karolinska institutet, samt

5) promemoria angående lönereglering för vissa lärare och tjänstemän vid universiteten och karolinska institutet.

Vid de sakkunniges skrifvelse voro vidare fogade särskilda yttranden af Hammar, Kallenberg och Lennmalm. — Tillika bifogades nyssnämnda från vederbörande infordrade, skriftligen affattade upplysningar.

Vid underdånig anmälan den 18 oktober 1907 af de sakkunniges under 1)–5) upptagna framställningar, anbefallde Kungl. Maj:t kanslern att, efter vederbörandes hörande, så snart ske kunde inkomma med underdånigt utlåtande ej mindre öfver de sakkunniges förslag angående dels upphäfvande af skillnaden mellan ordinarie och extra ordinarie professorer vid universiteten och karolinska institutet äfvensom lönereglering för samtliga professorer vid dessa högskolor, dels ock ändrade bestämmelser i fråga om hufvudgrunderna för universitetens styrelse och förvaltning, i den mån de sammanhängde med nyssberörda frågor, än äfven öfver de af de sakkunnige i promemoria angående lönereglering för vissa lärare och tjänstemän vid omförmälda högskolor framställda förslag.

*Yttranden
öfver sak-
kunniges
förslag.*

I anledning af nyssnämnda befallning har kanslern i en den 20 december 1907 dagtecknad skrifvelse afgifvit det äskade underdåniga utlåtandet, och har kanslern därvid fogat yttranden i berörda frågor af samtliga fakulteter vid de båda universiteten jämte den filosofiska fakultetens vid universitetet i Uppsala humanistiska och matematisk-naturvetenskapliga sektioner samt drätselnämnden darsammastädes, af de större akademiska konsistorierna i Uppsala och Lund äfvensom af karolinska institu-

tets lärarkollegium. Vidare åtföljes kanslerns berörda utlåtande af en skrifvelse från kanslerssekreteraren angående vissa förändringar i kanslers-expeditionens stat, i anledning hvaraf kanslern i sin skrifvelse jämväl upptager frågan härom.

Slutligen har patronus för den Skytteanska professuren i vältalighet och statskunskap vid universitetet i Uppsala grefve K. A. G. Mörner afgifvit infordradt yttrande i afseende å denna professur.

*Handlingar
angående
lönereglering
m. m.*

I detta sammanhang har jag ansett mig böra anmäla hithörande delar af de handlingar, som från vederbörande myndigheter vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutet inkommit på grund af nådiga cirkuläret den 25 oktober 1901 angående utredning, huruvida under vissa angifna förutsättningar för tiden efter år 1902 ändringar i vederbörande lönestater kunde anses böra äga rum, därvid tillika borde komma i öfvervägande, huruvida genom förenklningar i förvaltningen tillfälle kunde beredas till indragning af tjänster, som genom de förändrade anordningarna kunde undvaras. Dessa handlingar, hvilka varit öfverlämnade till löneregleringskommittén, men nu återställt till ecklesiastikdepartementet, dit de ursprungligen ingåfvos, utgöras af yttranden från de större akademiska konsistorierna i Uppsala och Lund samt lärarkollegiet vid karolinska institutet afvensom universitetskanslerns underdåniga utlåtande den 14 juni 1902.

*Vissa andra
ärenden.*

Vissa andra ärenden böra ock här omförälas, nämligen:

1) universitetskanslerns i underdåniga skrivelser den 1 december 1906 och den 20 februari 1908 gjorda framställningar angående vissa ändringar i staten för kanslersexpeditionen;

2) universitetskanslerns, efter hörande af matematisk-naturvetenskapliga sektionen af filosofiska fakulteten samt det större akademiska konsistoriet i Lund, den 18 oktober 1907 gjorda framställning angående förändring af extra ordinarie professuren i geologi och mineralogi vid universitetet i Lund till ordinarie professur, hvilket ärende uppkommit på grund af Riksdagens i skrifvelse den 31 maj 1907 gjorda framställning i ämnet;

3) en af universitetskanslern, på anhållan af karolinska institutets lärarkollegium, i skrifvelse den 23 december 1907 gjord underdånig framställning om beredande af anslag å 300 kronor till ersättning åt opponenter vid disputationer vid institutet;

4) universitetskanslerns i skrivelser den 1 oktober 1907 gjorda framställningar rörande de s. k. riksdagspetita från universiteten och karolinska institutet;

5) universitetskanslerns i skrifvelse den 1 oktober 1907 gjorda, af yrkanden från universiteten föranledda underdåniga framställning angående lönereglering för vaktmästare vid universiteten m. fl.;

6) en af konservatorn vid botaniska museet vid universitetet i Uppsala K. A. T. Seth gjord underdånig ansökning om löneförhöjning.

Jag har redan angifvit de fyra hufvudfrågor, som skola blifva föremål för min framställning i detta ärende. Den första af dessa frågor torde lämpligen kunna uppdelas i tre punkter, nämligen

- I. Lönereglering för professorerna, med inbegripande af extra ordinarie professorers förvandling till ordinarie.
- II. Lönereglering för vissa andra lärare och tjänstemän.
- III. Lönereglering för vaktbetjante med flera likställda befattningshafvare. Till dessa tre afdelningar sluta sig följande frågor:
- IV. Om docentstipendierna.
- V. Om vikariatsarfvoden och ersättningar åt vissa opponenter vid disputationer.
- VI. Angående ändring i staten för universitetskanslersexpeditionen.

I.

Lönereglering för professorer m. fl. Extra ordinarie professorers förvandling till ordinarie.

Redan tidigt synas vid såväl universiteten som karolinska institutet hafva jämte professorer funnits lärare kallade adjunkter. Ett tredje slag af lärare, docenter, fanns af gammalt vid universiteten men omtalas i karolinska institutets stadgar först år 1861. Äfven s. k. extra ordinarie professorer funnos — egentligen med denna benämning såsom hederstitel. Vid universiteten omnämnas de hvarken i stat eller statuter förrän efter omregleringen på 1870-talet. Redan förut förekommo de å stat vid karolinska institutet. Allmänt och i stor utsträckning inrättades denna klass af lärarbeställningar genom Kungl. Maj:ts och Riksdagens beslut åren 1877 och 1878 om de förutvarande adjunktsbefattningarnas ombildning till extra ordinarie professorer.

Historik.

Med hänsyn till föremålet för min framställning under afdelning I torde jag, innan jag går vidare, nu böra lämna en kort redogörelse för, huru löneförhållandena för ordinarie och extra ordinarie professorerna i allmänhet utvecklats sedan 1870-talet, då viktiga förändringar i fråga om ordinarie professorernas löner vidtogos och extra ordinarie professorsbefattningarna, såsom antydts, i stort antal inrättades. Jag kan fatta mig kort, i det jag till ytterligare upplysning hänvisar till de vid statsverkspropositionerna till 1898 och 1902 års Riksdagar fogade protokollen öfver

ecklesiastikärenden i fråga om då å bane bragta förändringar i löneförhållandena för respektive professorsklasser.

*Ordinarie
professorers
löner.*

För de ordinarie professorerna äfvensom för universitetens bibliotekarier och räntmästare, hvilka af ålder varit i aflöning likställda med professorerna, utgick i allmänhet aflöningen till och med år 1874 med 4,500 kronor årligen.

Sedan 1874 års Riksdag på extra stat för år 1875 beviljat lönetillägg, hvarigenom i regel professorernas löner samt aflöningarna för universitetens bibliotekarier och räntmästare kommo att uppgå till 5,400 kronor, blef detta lönetillägg, efter det Kungl. Maj:t till 1875 års Riksdag gjort framställning om enahanda förmån för bemälda befattningshafvare, af sagda Riksdag, på yrkande af enskild motionär, för år 1876 höjdt, så att aflöningarna stego till 6,000 kronor. Säsom motiv för denna af Riksdagen vidtagna åtgärd åberopades i Riksdagens skrifvelse den 19 maj 1875, att i afseende å professorernas — samt bibliotekariernas och räntmästarnas — aflöning en jämförelse med ledamöterna i rikets kollegier ingalunda syntes obillig, och att, då för de sistnämnda beviljats dyrtidstillägg, hvarigenom aflöningen komme att uppgå till 6,000 kronor, enahanda belopp borde tillkomma professorerna och deras vederlikar.

På framställning af Kungl. Maj:t höjde sedermera 1876 års Riksdag aflöningen å ordinarie stat till nyssnämnda belopp, däraf 4,500 kronor skulle vara lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar.

Till denna aflöning, 6,000 kronor, kom genom 1902 års Riksdags bifall till Kungl. Maj:ts förslag rätt till två ålderstillägg, hvardera å 500 kronor, efter respektive 5 och 10 års tjänstgöring. Samtidigt fördelades begynselflöningen i lön 4,000 kronor och tjänstgöringspenningar 2,000 kronor.

De nu angifna löneförmånerna hafva varit och äro de för professorerna i allmänhet gällande. Till afvikelserna härifrån får jag anledning återkomma i det följande. Här torde endast böra ytterligare omförmälas, dels hurusom universitetens professorer, bibliotekarier och räntmästare ägt vissa naturaförmåner — i Uppsala ved, besittningsrätt till akademisk åkerlott och ersättning för humlegårdslott, i Lund ängslott eller vederlag därför — hvilkas frånträdande, bland annat, af Riksdagen gjordes till villkor för åtnjutande af de förbättrade löneförmåner, som medgäfvos år 1902, dels ock att två professorer vid universitetet i Uppsala, C. R. Martin och N. C. Dunér, icke ingingo på nämnda villkor och därför fortfarande åtnjuta aflöningsförmåner enligt de före år 1903 gällande bestämmelser.

*H. o. profes-
sorerers löner.*

Hvad därefter vidkommer de extra ordinarie professorernas löneförmåner, sattes de vid adjunkturernas ombildning till extra ordinarie professorer för en del af dessa till 4,500 kronor och för andra till 4,000

kronor, af hvilka båda belopp 1,000 kronor skulle utgöra tjänstgöringspenningar. För de extra ordinarie professorerna med 4,000 kronor i lön beviljades rätt till ett ålderstillägg å 500 kronor, efter 5 års tjänstgöring.

Undantag från dessa lönesatser förekommo vid universitetet i Lund och vid karolinska institutet, såsom jag längre fram får anledning omförmåla, hvarjämte i Uppsala tillkom ved in natura.

År 1898 vidtogs den förändring i fråga om de för extra ordinarie professorer i regel gällande lönerna, att de på 4,000 kronor i allmänhet höjdes till samma belopp som de öfriga, eller 4,500 kronor, att denna aflöning fördelades i lön 3,300 kronor och tjänstgöringspenningar 1,200 kronor, samt att rätt till två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor efter respektive 5 och 10 års tjänstgöring, beviljades.

Sedan de ordinarie professorerna, såsom jag redan omtalat, år 1902 tillerkänts två ålderstillägg och en lönereglering jämväl kommit till stånd vid de allmänna läroverken, hafva Kungl. Maj:t och Riksdagen ansett, att de extra ordinarie professorerna med vissa undantag borde ytterligare tillgodoses. Detta har skett genom en för hvartdera af åren 1907 och 1908 utgående tillfällig löneförbättring. Denna har i fråga om dem, som aflönades enligt de allmänna lönesatserna, afpassats så, att, med inberäkning af naturaförmånerna för extra ordinarie professorer i Uppsala, samtliga löneförmånerna för extra ordinarie professorer med begynnelselön skulle komma att uppgå till 5,500 kronor, däraf 1,700 kronor tjänstgöringspenningar, och för extra ordinarie professorer med ett eller två ålderstillägg till 6,000 kronor, däraf respektive 1,700 kronor och 1,200 kronor tjänstgöringspenningar.

Tilläggas bör, att jämväl för extra ordinarie professorer, som ej aflönades enligt de allmänna grunderna, tillfällig löneförbättring beviljades.

En af de frågor, som det redan i det föregående ounnämnda spörsmålet om upphäfvandet af skillnaden mellan de ordinarie och de extra ordinarie professorerna innehåller, är naturligen utjämnandet af de olika löneförhållandena. Upphäfvandet af nämnda skillnad är emellertid, såsom af det följande skall framgå, förknippadt med vissa andra omständigheter än de rent ekonomiska.

Det torde nu vara lämpligt att kasta en blick på den nuvarande extra ordinarie professorsinstitutionens uppkomst och utveckling. För att undvika alltför stor vidlyftighet vill jag till fullständigande af min framställning hänvisa dels till vederbörande vid statsverkspropositionerna till de Riksdagar på 1870-talet, då adjunktsinstitutionens ombildning förevar, fogade statsrådsprotokoll, dels ock till förutnämnda sakkunniges utredningar och förslag.

Till de sistnämnda får jag för öfrigt i vederbörliga delar under mitt fortsatta anförande ständigt hänföra mig.

Det är från åren 1877 och 1878, som den nuvarande extra ordinarie professorsinstitutionen räknar sin uppkomst, i ty att då genom Riksdagens bifall till Kungl. Maj:ts förslag de förutvarande adjunkturernas ombildning beslöts. Redan vid 1876 års Riksdag hade frågan om adjunkturernas och i sammanhang därmed docentstipendiernas ombildning förevarit, men den vann då ej sin lösning, utan Riksdagen begärde framläggandet af en detaljerad plan för ombildningen, hvilken plan likväl ej borde förutsätta större kostnader än de då beräknade — beloppen af adjunktslönerna och docentstipendierna samt vissa redan på extra stat utgående anslag.

Sistnämnda föreskrift torde fått ett afgörande inflytande på den nya organisationens gestaltning. Mycket i densamma, hvilket sedermera befanns mindre tillfredsställande, berodde helt visst på att den ekonomiska ram, inom hvilken det nya skulle inpassas, var på förhand gifven. Det torde med stor säkerhet kunna påstås, att adjunkturen i flera fall skulle kommit att ersättas, ej med extra ordinarie, utan med ordinarie professurer, därest ej omförmälda föreskrift måst iakttagas. Därom vittna flera uttalanden i vederbörande departementschefs anförande till statsrådsprotokollet.

Adjunkterna voro från början blott ett slags bättre aflönade stipendiater. De voro afsedda att vikariera och att fylla uppkomna luckor i de ordinarie professorernas led. Långt fram i tiden ålades dem särskild offentlig lärarverksamhet. De blefvo ordinarie tjänstemän, men deras aflöning, ehuru småningom förbättrad, var alltid knapp, deras ställning i regel rätt osjälfständig.

Olägenheterna af adjunktsinstitutionen sammanfattas i departementschefs anförande till statsrådsprotokollet år 1877 sålunda: Då endast ett ringa antal professorsplatser erbjöd adjunkterna utsikt till befordran, men deras befattningar likväl vore af ständig natur, åldrades de ofta på sina platser med otillräckliga lönevillkor och osjälfständig verksamhet. Såsom en följd häraf voro äldre adjunkter, hvilka för sin utkomst ej sällan måst tillgripa sysselsättningar, främmande för deras egentliga kall, ej mera, när ledighet i en professur inträffat, i besittning af de egenskaper, som fordrades för att inträda i en sådan verksamhet. Vikariaten, när de ofta och i växlande läroämnen påkommo, utöfvade ett menligt inflytande på det egna lärar- och studiearbetet. Adjunktsinstitutionen hade sålunda burit inom sig brister, som hindrat den från att rätt uppfylla sin bestämelse och särskildt uppgiften att dana dugliga efterträdare.

Såsom fördelar af inrättningen anfördes af departementschefen, att

den vid universitetet fäst ett antal lärare, hvilka ständigt varit för där behöflig undervisning att påräkna; och unga män, som gärna ägnat sig åt vetenskapligt studium, hade genom adjunkturerna fått en utsikt till befordran, som, åtminstone för en tid nöjaktig, kvarhållit dem vid universitetet.

Då man nu ville bibehålla dessa fördelar men undvika olägenheterna, ersattes adjunktsinstitutionen med två slag af lärare. Å ena sidan inrättades extra ordinarie professorer, hvilkas innehafvare fingo högre lön än adjunkterna och en själfständig lärarverksamhet, med ansvar för undervisningen i eget ämne och rättighet att föra dess talan i vederbörande fakultet, hvaremot de skulle vara befriade från den ovillkorliga skyldigheten att vid påfordran öfvertaga en annans tjänstäligganden. Från de ordinarie professorerna särskildes de därigenom, att de ej skulle delta i examination och ej heller i universitetsförvaltningen — samt genom lägre afföring. Å andra sidan skulle den del af adjunkturernas uppgift, som innebar att vid universitetet kvarhålla yngre framstående förmågor, anförtras åt doctores, försedda med stipendier, hvilka genom sitt belopp och tiden för åtnjutandet befordrade rörlighet bland innehafvarna.

Snart sagdt redan från början kom den nya extra ordinarie professorsinstitutionen att till en del blifva något annat än hvad vid dess inrättande torde afsetts. Från universitetsmyndigheternas sida hade i flera fall påyrkats upprättandet af ordinarie professorer. Extra ordinarie professorer inrättades emellertid äfven i ämnen, som saknade representant bland de ordinarie professorerna, och i hvilka examination därför tillkom de extra ordinarie professorerna. Vid det fortsatta upprättandet af nya lärostolar har likaledes ej sällan inträffat, att behovet af företrädare för nya vetenskaper eller själfständiga läroämnen blifvit tillgodosedt genom inrättande af extra ordinarie professorer. Tillika har den fortgående vetenskapliga specialiseringen i många fall medfört, att extra ordinarie professorer, som vid upprättandet kunnat anses såsom parallellprofessorer till ordinarie, snart nog kommit att intaga en annan, vida själfständigare ställning. I åtskilliga fall har det ämne de representera måst såsom själfständigt läro- och examensämne tillerkännas sidoordnad ställning med förut befintliga discipliner. I andra fall har en faktisk, om än ej alltid lagstadgad uppdelning af ämnet mellan den ordinarie och den extra ordinarie professorn af omständigheternas makt framtvingits, och i vissa fall har denna uppdelning fått ett synligt uttryck i den uppdelning af tillhörande vetenskapliga institution mellan respektive professorer, som blifvit stadgad.

Med ett ord: såväl i fråga om undervisningen som examinationen är

den extra ordinarie professorsinstitutionens ställning, allmänt betraktadt, numera en helt annan än hvad som kan anses hafva från början åsyftats.

En bekräftelse härpå finnes i den af de sakkunnige verkställda utredning. Till fakulteter och sektioner vid universiteten samt vederbörande vid karolinska institutet hafva de sakkunnige utsändt följande frågor till besvarande:

a) Hvilka professorer — ordinarie eller extra ordinarie — representera ensamma hufvudämne?

Finnes hufvudämne, hvars representant icke är professor?

Finnes professor, som representerar läroämne, hvilket ej är hufvudämne?

b) När inom området för samma läroämne finnas två eller flera professorer, vare sig under samma eller olika benämningar, huru är arbetsfördelningen dem emellan bestämd med hänsyn till undervisning, examination och föreståndarskap för institution (samling, seminarium eller dylikt)?

Hvilka bestämmelser ligga till grund för arbetsfördelningen?

Är en arbetsfördelning, där den ej redan finnes genomförd, önskvärd eller ifrågasatt?

Hvilka af de här ifrågavarande extra ordinarie professorerna hafva företrädesvis karaktären af biträdande lärarbefattningar?

Hvilka af dem representera ett mera fristående område af den vetenskap, i hvilken därjämte ordinarie professur finnes, eller fylla eljest i något afseende en uppgift, likartad med de ordinaries?

c) Finnas några lärarbefattningar på stat, som synas kunna indragas eller böra ombildas?

De ingångna svaren på dessa frågor återfinnas i de sakkunniges utredningar och förslag (sid. 97—118.)

De sakkunnige erinra efter svarens återgifvande därom, att, sedan dessa upplysningar meddelades, Kungl. Maj:t utfärdat ny stadga angående medicinska examina den 28 juni 1907. Genom denna hafva bland annat förändringar i vissa läroämnens ställning inträdd. I medicine kandidat-examen har medicinens historia upphört att vara examensämne. I medicine licentiatexamen hafva ämnena psykiatri, syfilidologi och hygien erhållit större självständighet än hittills, i det att den i dem gifna undervisning skall afslutas med förhör, hvaröfver graderadt betyg skall gifvas.

Beträffande den sålunda gjorda undersökningens resultat bekräftar den, såsom nyss sagts, hvad jag redan yttrat om gången af den extra ordinarie professorsinstitutionens utveckling. De sakkunnige anföra i afseende härå:

»Den här åvägabragta utredningen lämnar en klar bild beträffande

den extra ordinarie professorsinstitutionens nuvarande ställning till universitetsverksamheten inom såväl undervisningens som examinationens områden. Den synes oss tala ett kraftigt och otvetydigt språk om den omvandling, denna institution sedan år 1877 undergått. Det är endast i ett fåtal fall, som extra ordinarie professurer i den dag som är hufvudsakligen bibehållit den karaktär, som man år 1877 afsåg. Bortser man från konsistoriegöromålen, kan man säga, att den gräns, man då ville uppdraga mellan extra ordinarie och ordinarie professurer, numera i ett stort antal fall är helt utplånad och i flertalet öfriga blifvit i hög grad förskjuten i den riktning, att de förstnämnda befattningarnas uppgift och ansvar i påfallande grad vidgats och fördjupats.»

När till hvad sålunda omförmäls kommer, att, såsom universitetskommittén erinrat, samma kompetensfordringar ställas på de ordinarie och de extra ordinarie professorerna, är det ej underligt, att fordran på deras likställande, såväl i lönehänseende som i öfrigt, allt kraftigare gjort sig gällande.

Väl rönt, såsom jag redan nämnt, de extra ordinarie professorernas i början af detta mitt anförande omförmälda framställning om likställighet med de ordinarie professorerna i afseende å benämning, rätt att deltaga i val af rektor och prorektor m. m., ej ett odeladt gynnsamt mottagande. Men detta skedde i hög grad med hänsyn till de rådande förhållandena. Och en betydelsefull framgång för de extra ordinarie professorernas sak var, att universitetskommitténs förslag till nya universitetsstatuter och till förändring af de kollegiala myndigheter, som handhafva universitetsförvaltningen på platsen, helt enkelt voro baserade på förutsättningen, att skillnaden mellan de ordinarie och de extra ordinarie professorerna komme att upphöra. I fråga härom påpekade kommittén särskildt, att ett viktigt skäl för skillnadens bibehållande skulle försvinna, om en mycket önskvärd förändring af universitetsförvaltningen genomfördes. En förändring i den riktningen, att konsistoriegöromålen anförtröddes åt ett mindre antal ledamöter, skulle enligt kommitténs mening medföra afsevärda fördelar med hänsyn till en rask, praktisk och jämn behandling af ärendena. Men om sålunda förvaltningen komme att handhafvas af ett mindre antal professorer än som för närvarande vore fallet, då samtliga ordinarie professorer däri toge del, kunde man ej längre till stöd för bibehållandet af skillnaden mellan de båda professorskategorierna åberopa, att inom området för de ordinarie professorernas ämbetsåligganden med nödvändighet fölle administrativa plikter, från hvilka de extra ordinarie vore fritagna.

Organisationen
af universi-
tetens för-
valtning.

Med hänsyn till betydelsen för nu ifrågavarande spörsmål: omförmälda skillnads upphäfvande, af den utaf kommittén vidrörda förvaltningsorganisationen anhåller jag att i afseende därå här få inskjuta några ord.

Enligt nu för universitetet gällande statuter af den 10 januari 1876 handhafves universitetens styrelse och förvaltning på stället, under prokanslerns inseende, af rektor, det större akademiska konsistoriet, det mindre akademiska konsistoriet och en drätselnämnd. Det större akademiska konsistoriet utgöres af universitetets samtliga ordinarie professorer, hvartill komma i vissa fall räntmästare och bibliotekarie. Rektor är ordförande. Enligt § 33 i statuterna skall det större konsistoriet hafva inseende och vård om alla universitetets så vetenskapliga som ekonomiska angelägenheter, upprätthålla den akademiska disciplinen, behandla förslag till nya institutioner, reglementen eller andra allmänna föreskrifter och anordningar rörande universitetet, dess lärda verksamhet, inrättningar, hushållning och drätsel, upprätta förslag efter statuternas föreskrifter till lärarämbetens och andra tjänsters återbesättande, förvalta och utdela de universitetet gifna stipendier, där ej särskildt är annorlunda förordnadt, samt i öfrigt utföra de åligganden, som i statuterna särskildt bestämmas.

För de uppgifter, som enligt gällande bestämmelser tillkomma det större akademiska konsistoriet, fann universitetskommittén detta konsistorium, redan med dess nuvarande sammansättning, äga ett medlemsantal, hvars storlek tynger och försvårar ärendenas handläggning samt fördröjer deras afgörande. Skulle nu utan vidare de extra ordinarie professorerna likställas med de ordinarie, komme de att jämte dem på grund af själfskrifvenhet hafva säte och stämma i det större konsistoriet. »Men denna konsekvens», säger kommittén, »kan svårligen praktiskt godkännas, och upphäfvandet af oftanämnda åtskillnad förer sålunda med sig en genomgripande omdaning af den nuvarande organisationen. Skulle nämligen det större konsistoriet i sig upptaga alla professorer, så stege med den nuvarande professorsnumerären medlemsantalet vid universitetet i Uppsala till 62 och vid universitetet i Lund till 49. Och församlingar af denna storlek kunna icke antagas vara lämpliga organ för utförfningen af administrativa funktioner».

I kommittéförslaget är därför »universitetsrådet» — den myndighet, som i förslaget motsvarar det nuvarande större konsistoriet — begränsadt till sin storlek. Det skulle bestå af rektor, prorektor och de fem dekanerna samt af professorer, valda af vederbörande fakulteter och sektioner med en för hvarje fullt eller påbörjadt femtal professurer inom fakulteten eller sektionen.

I de öfver universitetskommitténs förslag afgifna yttrandena uttalas

blott af det större akademiska konsistoriet i Uppsala invändningar mot kommittéförslaget.

De sakkunnige hafva, med bibehållande af benämningen det större akademiska konsistoriet, i hufvudsak anslutit sig till kommitténs förslag i fråga om universitetsrådet — de valda medlemmarna i konsistoriet skulle dock utses genom en af samtliga professorer bestående plenarförsamling.

I de yttranden, som afgifvits öfver de sakkunniges förslag, förekomma inga invändningar mot inskränkning af det större akademiska konsistoriets medlemsantal. Men väl förekomma divergenser rörande bestämmelserna om sättet för konsistoriets sammansättning.

För egen del har jag ej någon betänklighet vid att, när frågan om de nya statuternas utfärdande företages, följa förslaget om det större akademiska konsistoriets begränsning i fråga om medlemsantal. Erinras må här, att vid karolinska institutet de extra ordinarie professorerna redan äro medlemmar af lärarkollegiet, hvilket där motsvarar fakultet och konsistorium.

Jag omförmålde nyss universitetskommitténs uttalande i fråga om upphäfvandet af skillnaden mellan de ordinarie och extra ordinarie professorerna. För innehållet af de yttranden, som i fråga härom afgåfvos af vederbörande, redogöra de sakkunnige, sid. 91—94.

*Upphäfvet
af skillnaden
mellan ordina-
rie och extra
ordinarie pro-
fessorer.*

Härefter anföra de sakkunnige:

»Af den nu lämnade redogörelsen för frågan om de olika professorskategoriernas förhållande till hvarandra framgår, att man på alla håll förordar upphäfvandet af den nuvarande skillnaden mellan ordinarie och extra ordinarie professorer. Olika meningar göra sig dock gällande. De flesta myndigheter förorda upphäfvandet, oberoende af huruvida bland de extra ordinarie professorerna bör göras åtskillnad mellan olika kategorier; man anser, att samtliga extra ordinarie professorer, hur än den slutliga organisationen af universitetsförvaltningen kommer att utfalla, böra vara i förhållande till denna — i sammansättningen af konsistorium o. s. v. — i allo likställda med de ordinarie. Andra hålla före, att en åtskillnad bör göras, och att blott de extra ordinarie professorer, som äro ensamma i sina respektive ämnen, böra utan vidare likställas med de ordinarie; beträffande de öfriga uttalar man sig icke bestämdt, i hvilken riktning en blifvande organisation bör läggas.

»Alla, som öfverhufvud taget närmare yttrat sig angående frågan om hvilken ställning de extra ordinarie professorerna borde intaga i en blifvande organisation af universitetens förvaltning, äro dock ense därom, att de böra deltaga i vissa val, nämligen af rektor och prorektor, liksom de redan

nu enligt särskilda bestämmelserna i kungl. kungörelsen den 17 juni 1893 deltaga i val af kansler.»

Efter erinran att enligt det af de sakkunnige utarbetade förslag till statuter för universiteten åt *alla* professorer inrymts samma rättigheter och skyldigheter i fråga om deltagandet i universitetsförvaltningen — enligt de sakkunniges mening en oeftergiftig konsekvens af den utveckling, som försiggått under de senaste 30 åren — yttra de sakkunnige vidare:

»En nödvändig förutsättning för borttagandet af skillnaden mellan ordinarie och extra ordinarie professorer är tydligtvis löneförhöjning för de senare. Men då samtidigt hela professorskårens löneförhållanden påkalla en genomgripande och definitiv reglering, måste det slutliga förslaget i detta hänseende omfatta alla universitetsprofessorer.

»Med det sist anförda skall icke vara sagdt, att alla professorer böra hafva fullt samma löneförmåner. Därvidlag kunna visserligen tänkas skillnader, beroende på det arbete, som är med olika professorer förbundet. Det har med bestämdhet påståtts, särskildt i Uppsalakonsistoriets ofvan anförda yttrande samt inom karolinska institutets lärarkollegium, att en skillnad i detta hänseende föreligger mellan olika kategorier af nuvarande extra ordinarie professorer.»

Departements-
chefens
yttrande.

Då jag velat bilda mitt omdöme om lämpligheten af det ifrågasatta likställandet af extra ordinarie professorer med ordinarie professorer, har jag ej kunnat undgå att finna de härför från olika håll anförda skälen och grunderna så starka, att man ej längre bör undanskjuta denna fråga. Det är ej af nöden, att jag nu återupprepar dessa skäl och grunder. Tillräckligt är att påpeka, att likheten redan förefinnes på så väsentliga punkter, att det vore en orättvisa att ej genomföra den på de återstående: deltagandet i universitetsförvaltningen samt aflöningsförmånerna. Hvad det förra beträffar, blir svårigheten i afseende därå undanröjd genom den antydda ändringen i det förnämsta förvaltningsorganets sammansättning. Återstår då lönefrågan, som nu är föremål för behandling. Då jag utgår från grundsatsen om likhet i löneförhållandena mellan de båda nuvarande klasserna af professorer, sammanfaller denna fråga med löneregleringsfrågan för de ordinarie professorerna öfverhufvud.

De sakkunnige hafva erinrat om ett förhållande beträffande de extra ordinarie professorernas ställning till de ordinarie, som här må omförmälas. I åtskilliga af de sakkunnige angifna fall hafva bestämmelser tid efter annan meddelats, hvarigenom extra ordinarie professors öfvergång till ordinarie professur i viss mån underlättats. Bestämmelser härom äro intagna i de till de nu gällande, den 28 juni 1907 fastställda staterna för de båda

universiteten fogade särskilda föreskrifter. Man torde med skäl kunna antaga, att dessa bestämmelser införts under intryck af en sedan länge bestående öfvertygelse om det i många fall oberättigade i den förefintliga skillnaden i lönesatser mellan de extra ordinarie och de ordinarie professorerna.

Jag har hittills betraktat frågan om skillnaden mellan omförmälda *Olika grupper* båda professorsklasser generellt. Det är emellertid så, att, om man närmare *af professorer.* granskar förhållandena vid de olika extra ordinarie professurerna, man måste anse, att några af dem ej äro med hänsyn till betydelsen af sin uppgift att likställa med de öfriga eller med ordinarie professurer. Äfven bland de nuvarande ordinarie professurerna kunna vissa skiftningar skönjas.

Nu omförmälda förhållanden hafva föranledt de sakkunnige att — utgående från den synpunkten, att för en professors af ämbetet betingade ställning till sin vetenskap såsom läroämne hans ställning till examinationen i viss grad utgjorde en exponent — i tre grupper uppdelade den af ordinarie och extra ordinarie professorer sammansatta professorsklassen. Grupperingen återfinnes hos de sakkunnige å sid. 119 och 120.

Till den första gruppen hafva de förts, som ensamma representera ordinarie examensämne och äfven i afseende å undervisningen intaga en ställning, tillkommande en ordinarie professor. Till den tredje de, som icke representera ordinarie examensämne, antingen så att i det ämne de företråda examen endast efter särskildt tillstånd kan afläggas, eller ock så att deras uppgift hufvudsakligen eller uteslutande är begränsad till medverkan vid undervisningen i ämne, hvars art eller omfång påkallar undervisning af mer än en lärare, utan att examination i ämnet åligger mer än den ene af dem. Emellan dessa båda grupper förläggas den andra, utgörande sådana extra ordinarie professorer, hvilka i regel under nuvarande förhållanden i större eller mindre omfattning dela examensbördan i ämnet med en ordinarie professor.

Denna gruppering har emellertid icke kunnat fasthållas. Af skäl, som af de sakkunnige å sid. 120—122 anförts, hafva de båda första grupperna af de sakkunnige sammanslagits till en grupp, jämte hvilken den först uppställda tredje gruppen ställts såsom en andra. För de båda nya grupperna tänka sig de sakkunnige olika lönesatser, med en skillnad af 1,000 kronor.

Om man i de öfver de sakkunniges utredningar och förslag afgifna yttranden allmänt anslutit sig till de sakkunniges förslag rörande upphäfvandet af extra ordinarie professorsinstitutionen, så hafva åter i fråga om professorernas indelning i lönegrupper de sakkunniges förslag mött vissa

invändningar. Dessa hafva framställts från Uppsala universitet och af universitetskanslern.

Det större akademiska konsistoriet i Uppsala, som gjort sig till tolk för de från därvarande universitet försporda anmärkningar, har icke haft något att invända mot grundsatsen om uppdelning af professorerna i två lönegrupper. Men konsistoriet har framhållit, att examinationen ej vore en fullt lämplig norm för uppdelningen, såvidt Uppsala universitet be-
träffade. Skyldigheten att examinera vore ej det viktigaste af en professors åligganden, utan arten och omfattningen af hans undervisning borde vara det bestämmande. Vid intagandet af en sådan ståndpunkt komme man emellertid till ungefär enahanda resultat som de sakkunnige.

Kanslern anför i sitt underdåniga utlåtande den 20 december 1907 i denna fråga bland annat följande, sedan han förklarat sig anse upphäfvandet af skillnaden mellan ordinarie och extra ordinarie professorer vara en nödvändig åtgärd. Han ville gå ett steg längre än hvad det föreliggande förslaget innebure. De sakkunnige, likasom ock de myndigheter som yttrat sig i ärendet, hade nämligen alla utgått därifrån, att, äfven efter upphäfvande i öfrigt af skillnaden mellan de två professorskategorierna, professorerna dock skulle med afseende på aflöningsförhållanden indelas i två lönegrupper med skillnad i aflöning af högst 1,000 kronor; och hade härvid såsom indelningsgrund föreslagits den omständigheten, huruvida med professor vore förenad examination i ordinarie examensämne eller icke. Att denna indelningsgrund icke vore fullt tillfredsställande framginge redan af de sakkunniges egen motivering, nämligen den del däraf, där skäl framlades mot godtagandet af ett alternativt ifrågasatt uppdelande af professorerna i tre lönegrupper. Alla de skäl, som de sakkunnige här anført mot vidtagande af en sådan fördelning i tre grupper, kunde i tillämpliga delar återopas jämväl mot ett tvågruppssystem. Angående ett system med två lönegrupper gällde sålunda hvad de sakkunnige anført därom, att vid bestämmande af gränsen mellan grupperna godtycklighet och inkonsekvenser ej kunde undvikas, vidare därom, att en uppdelning af ifrågavarande art aldrig skulle kunna få karaktären af en definitiv organisation, samt äfven delvis därom, att uppdelningen kunde befaras framtinga bestämmelser om uppflyttningsrätt för professorer i lägre lönegrad till högre grad och därmed en särskild befordringsordning för en lönegrupp af professorer. De sakkunnige hade vidare, under erkännande att äfven vid uppdelning af professorerna i två grupper svårigheter icke saknades och »smärre godtyckligheter» icke kunde undvikas, samt med erinran om vissa andra anmärkningar, som skulle kunna göras mot en sådan uppdelning, i sitt förslag låtit gränsen mellan

de föreslagna två grupperna betingas af »examination i ordinarie examensämne». Mot indelningsgrunden hade särskildt inom juridiska fakulteten vid Uppsala universitet samt af därvarande större akademiska konsistorium anförts vissa invändningar, hvilka syntes påkalla stor uppmärksamhet. Inom nämnda fakultet hade särskildt af professorn V. Sjögren med kraft betonats den föreslagna organisationens provisoriska karaktär äfvensom framhållits otillräckligheten af den utredning, som af de sakkunnige lagts till grund för förslaget i denna del.

De gjorda invändningarna kunde enligt kanslerns åsikt svårligen fränkännas en högst väsentlig betydelse vid frågans bedömande. Att examinationsskyldigheten vid de professurer, som vore med sådan förbundna, utgjorde en viktig och maktpåliggande del af befattningshafvarens arbetsbörda, kunde visserligen icke förnekas. Stundom vore också utan tvifvel examensbördan af den omfattning och art, att en högre aflöning för de häraf betungade lärarna skulle kunna ur rent principiell synpunkt väl försvaras. Men om en sådan princip skulle vid lönefrågans lösning konsekvent tillämpas, blefve, såsom af de sakkunniges egen motivering äfven framginge, den logiska utvecklingen ovedersägligen den, att vid det närmare genomförandet af löneregleringen ett mycket stort antal grader af professurer måste uppställas allt efter examensarbetets olika omfattning, samt att hänsyn jämväl måste tagas därtill, att examensbördan vid de olika universiteten kunde vara högst olika. Vid grupperingen borde också, om man skulle utgå från att aflöningen borde lämpas efter arbetsbördan, tagas hänsyn därtill, huruvida med professorsbefattning vore förenad föreståndarskap för institution, klinik eller seminarium, samt äfven till arten och omfånget af den med professuren förenade undervisningsskyldigheten, faktorer hvilka delvis vore beroende af rent tillfälliga eller personliga förhållanden och i hvilket fall som helst kunde genom administrativ myndighets beslut ändras.

Af det sagda vore uppenbart, att en under alla förhållanden fullt rättvis uppdelning af professurerna i lönegrupper, hvilken på samma gång tillgodosäge billiga fordringar på enhetlighet, vore omöjlig att åstadkomma. Huru än grupperingen komme att göras, skulle den i alla händelser blifva behäftad med inkonsekvenser.

Sådana vidlådde också i afsevärd grad det af de sakkunnige uppställda systemet. Det torde svårligen kunna bestridas, att bland de professurer, hvilka af de sakkunnige förts till »Första lönegruppen», sådana finnes, hvilkas innehafvare hade mycket obetydliga examinationsåligganden och på grund af dem i tjänsten åliggande arbete i det hela icke rimligt-

vis borde tillerkännas högre aflöningsförmåner än vissa till »Andra lönegruppen» enligt de sakkunniges förslag hörande professorer.

Vid öfvervägande af allt hvad i denna fråga förekommit och i betraktande af samtliga därpå inverkande omständigheter hade kanslern kommit till den öfvertygelsen, att den af de sakkunnige föreslagna indelningsgrunden, nämligen examination i »ordinarie examensämne» — ett redan i och för sig sväfvande och af administrativa bestämmelser afhängigt begrepp — icke vore ägnad att möjliggöra en fast och bestämd och på samma gång rättvis åtskillnad mellan olika professorskategorier. Äfven om i ett fåtal fall, där det med en professur förenade arbetet skulle kunna anses vara något mindre omfattande än vid öfriga lärostolar, en viss tvekan kunde vara berättigad, huruvida dess innehafvare borde i afseende på löneförmåner likställas med andra professorer, hade det likväl synts kanslern för en lycklig lösning otvifvelaktigt gynnsammast, om steget härvidlag nu på en gång toges fullt ut, genom att alla professorer vid så väl universiteten som karolinska institutet i löneafseende likställdes och förenades med aflöningsförmåner motsvarande dem, som tillkomme tredje gradens tjänster vid statskontoret enligt detta ämbetsverks nyligen af Kungl. Maj:t och Riksdagen pröfvade aflöningsstat. Härigenom skulle ernås en på samma gång enkel, klar och bestämd som ock i möjligaste mån definitiv lösning af det invecklade spörsmålet.

*Departements-
chefens
yttrande.*

Ej heller jag kan ansluta mig till förslaget om professorernas uppdelning i lönegrupper. De skäl mot förslaget, som af kanslern anförts, synas mig synnerligen öfvertygande. Jag skulle vilja fästa mig vid ett yttrande, som fällt i frågan. Det har talats om förslagets provisoriska karaktär. Vid de tillfällen, då lönereglering för ordinarie eller extra ordinarie professorer under de gångna åren verkstälts, har det snart visat sig, att densamma icke ansetts definitiv, och försök att få till stånd mera effektiva reformer hafva bragts å bane. Det synes mig sannolikt, att samma uppfattning skulle komma att göra sig gällande, om den nya löneregleringen baserades på en gruppindelning af professorerna. Men den reglering, som nu är i fråga, bör göras så, att den icke genom själfva sin anordning framkallar sträfvanden att rubba densamma. Finnas bland nuvarande professorer och extra ordinarie professorer några, hvilka ej med fullt skäl kunna anses böra frändes tillhöra professorskategorien, så må de därur förflyttas eller indragas. De öfriga åter böra, med några af alldeles särskilda förhållanden påkallade undantag, inordnas i en löneklass. Därvid bör för befattningens bibehållande såsom professur vara afgörande, om densamma är erforderlig för uppehållande af professors undervisning.

och examination, om den ej är att anse såsom en blott biträdande lärarbefattning utan intager en fullt själfständig ställning.

För undersökning härom är det nödvändigt att betrakta hvarje särskild af de nuvarande ordinarie och extra ordinarie professurerna. Det är dock ej behöfligt att här redogöra för hvar och en af dem, utan jag kan hänvisa till den af de sakkunnige ävägabragta, på uppgifter från fakulteter och sektioner vid universiteten samt karolinska institutets lärarkollegium grundade framställning, som, redan af mig omförmäld, finnes i deras förslag och utredningar, sid. 97—118. Till behandling upptager jag endast sådana befattningar, rörande hvilka närmare pröfning erfordras.

Det visar sig då, att samtliga nuvarande ordinarie professorer — till antalet 37 vid universitetet i Uppsala, 31 vid universitetet i Lund och 11 vid karolinska institutet — böra såsom sådana kvarstå.

De sakkunnige hafva i sin ursprungliga tredje, sedermera andra grupp upptagit *professuren i nervsjukdomar vid karolinska institutet*. Att denna professur skulle förvandlas till annan befattning eller indragas kan ej ifrågasättas. Den har tillkommit på grund af enskild donation, mottagen vid karolinska institutet för att med afkastningen af densamma uppehålla »P. H. Malmstens professur i nervsjukdomar». På framställning af Kungl. Maj:t har Riksdagen år 1886 under vissa villkor medgifvit, att innehafvaren finge pensionsrätt lika med den, som då tillkomme ordinarie professor vid institutet.

Andra ordinarie professorer finnas, hvilka af olika anledningar hittills intagit en särställning i lönehänseende, nämligen Skytteanske professorn i Uppsala, förste teologic professorn i Uppsala samt professorerna inom teologiska fakulteten i Lund. Detta har emellertid intet inflytande på deras ställning i nu förevarande hänseende. Vid själfva lönefrågan får jag återkomma till dem.

Jag går nu öfver till de hittills varande extra ordinarie professorerna.

Bland lärostolarna inom universitetens teologiska fakulteter, vid hvilka finnas 3 extra ordinarie professorer i Uppsala och 2 extra ordinarie professorer i Lund, hade af de sakkunnige *extra ordinarie professuren i praktisk teologi vid universitetet i Uppsala* först förts till den af dem uppställda tredje gruppen. De upplysningar, som af de sakkunnige inhämtats, hafva gifvit vid handen, att innehafvaren af denna befattning leder de muntlig-homiletiska öfningarna samt öfningarna i liturgiskt föredrag, hvarjämte han en timme i veckan föreläser i homiletik. Fakulteten har visserligen förklarat, att ingen af de extra ordinarie professorerna inom densamma företrädesvis har karaktären af biträdande lärarbefattning, utan att de

samtliga representera mera fristående områden af sin vetenskap. Med hänsyn till de synpunkter, jag anlagt vid bedömandet af förevarande lärarbefattningars ställning, kan jag dock ej undgå att ifrågasätta, huruvida icke berörda extra ordinarie professur lämpligen skulle kunna ersättas med en assistentbefattning. En sådan finnes redan inom fakulteten. Enligt hvad katalogen för universitetet i Uppsala höstterminen 1907 utvisar, åligger det denne assistent att leda de kateketiska öfningarna, hvarjämte han en timme i veckan föreläser öfver kateketisk metodik. Extra ordinarie professorn har en öfning mer i veckan; i öfrigt synas de båda lärarnas arbeten tämligen sammanfalla i omfattning och betydelse.

Jag är därför ej benägen att tillstyrka denna extra ordinarie professurs förvandling till ordinarie. Att emellertid nu omedelbart skrida till dess förändring till en assistentbefattning kan dock — fränsedt att nuvarande innehafvaren ej är skyldig att underkasta sig något sådant — ej verkställas. Såsom af det följande skall framgå, kan jag ej nu framlägga något förslag rörande lönereglering för assistenter och dylika befattningshafvare i öfrigt. All utredning saknas ock om den lön, som skäligen borde beviljas för denna assistentbefattning. Vidare är med extra ordinarie professuren förknadt ett prebendepastorat. Detta bör lösgöras från densamma. Men frågan härom sammanhänger med prästlöneregleringskommitténs förslag om sammanslagning af detta pastorat med annat närgränsande pastorat. Ingendera af dessa frågor kan nu företagas till afgörande.

Att märka är, att en förändring af ifrågavarande extra ordinarie professur kan anses äga så mycket större skäl för sig, som det ändock inom teologiska fakulteten i Uppsala skulle finnas 7 professurer, medan i Lund antalet teologie professurer skulle blifva 6 — hvartill kommer, att i Uppsala skulle finnas två assistentbefattningar.

Härjämte bör påpekas, att extra ordinarie professuren i praktisk teologi i Lund, hvilken jämnväl omfattar moralteologi, enligt de erhållna upplysningarna uppenbarligen innehar en helt annan ställning än den nu omförmälda i Uppsala, en ställning fullt själfständig i fråga om undervisningen; befattningens innehafvare är examinator i teologisk etik och representerar fristående vetenskapligt område. En åtgärd med denna beställning, sådan som jag antydtt i fråga om den närmast motsvarande befattningen i Uppsala, torde sålunda ej vara berättigad.

I fråga om de båda juridiska fakulteterna finnes ingen anledning till afvikelse från grundsatsen om de extra ordinarie professurernas förvandling till ordinarie professurer. Samtliga de 3 i Uppsala och 2 i Lund varande extra ordinarie professurerna inom dessa fakulteter böra alltså blifva ordinarie.

Beträffande medicinska fakulteten vid universitetet i Uppsala delar jag den uppfattning, som legat till grund för de sakkunniges åtgärd att till första gruppen föra dess 7 extra ordinarie professurer med undantag af 2: *extra ordinarie professuren i anatomi*, hvars innehafvare har tjänstgöringsskyldighet såsom prosector, samt extra ordinarie professuren i medicinsk och fysiologisk kemi, hvilka båda af de sakkunnige förts till andra gruppen.

Betraktar man först extra ordinarie professors-prosektorsbefattningen, skall man af de lämnade upplysningarna finna, att, medan den ordinarie professorn i anatomi representerar det särskilda examensämnet histologi, den ene extra ordinarie professorn i anatomi ombesörjer examinationen i detta ämne och 4 gånger i veckan håller en timmes föreläsning däri. Den andre extra ordinarie professorn i anatomi åter har tjänstgöringsskyldighet som prosector med 25 offentliga föreläsningar hvarje år samt har den dagliga ledningen af dissektionsöfningarna. Därjämte har hvardera extra ordinarie professorn enligt enskild öfverenskommelse halfva antalet examinadorier å anatomisalen. Det synes mig vara uppenbart, att sistnämnda befattning ej enligt de af mig uppställda distinktioner bör hänföras till de ordinarie professurerna. Af fakulteten uttryckligen angifven såsom en biträdande lärarbefattning bör densamma frändeles intaga ställning som sådan, under benämning prosector. Vid hvar och en af de tre medicinska fakulteterna komma då att finnas två ordinarie professurer i ämnesgruppen anatomi-histologi.

Hvad härefter vidkommer *extra ordinarie professuren i medicinsk och fysiologisk kemi*, torde det vara skäl att i ett sammanhang behandla denna befattning och *extra ordinarie professuren i kemi och farmaci vid karolinska institutet* — vid universitetet i Lund finnes icke någon dylik befattning, blott en ordinarie professur i medicinsk och fysiologisk kemi, motsvarande professuren i samma ämne vid Uppsala universitet samt professuren i kemi vid karolinska institutet.

Vid den medicinska studie- och examensordningens nyligen skedda reformering, då den medicinsk-filosofiska examen bortföll, stadgades såsom villkor för rätt att aflägga medicine kandidatexamen, bland annat, att vederbörande genomgått en förberedande kurs i allmän kemi. Den tanken, att denna kurs i Uppsala och Stockholm skulle kunna anförtros åt nu ifrågavarande extra ordinarie professorer, afvisades af de i berörda fråga tillkallade sakkunnige, hvilkas utredning lagts till grund för omförmälda reform, därmed, att det syntes näppeligen låta sig göra att ålägga de nuvarande innehafvarna af nämnda båda extra ordinarie professurer arbeten af den elementära beskaffenhet, som med berörda kurser afsåges. Härtill borde hellre anlitas yngre lärare. Det vore misshushållning att till sådant

arbete använda personer, hvilkas tid kunde utnyttjas på ett för vetenskapen långt mera fruktbringande sätt. När dessa extra ordinarie professorer en gång blefve lediga, syntes den frågan böra tagas i öfvervägande, om icke desamma kunde ombildas.

I anslutning till de sakkunniges omförmälda uppfattning och på grund af hvad karolinska institutets lärarkollegium och särskildt dess lärare i kemi anfört i fråga om anordnande af berörda kurs vid institutet begäres i årets statsverksproposition anslag till arfvode åt ett biträde vid denna kurs — likasom ock till aflöning åt en lärare vid motsvarande kurs i Lund. I Uppsala uppehålls kursen å institutionen för allmän och analytisk kemi med där förefintliga krafter.

I full öfverensstämmelse med nämnda sakkunniges uppfattning rörande nu ifrågavarande båda extra ordinarie professorsbefattningar stå de upplysningar, som till de sakkunnige lämnats af vederbörande. Medicinska fakulteten i Uppsala upplyser, att därvarande extra ordinarie professor i medicinsk och fysiologisk kemi har att i egenskap af laborator leda laborationsöfningarna och att 2 timmar i veckan hålla offentliga föreläsningar, samt förklarar, att professuren företrädesvis har karaktär af biträdande lärarbefattning. Karolinska institutets lärarkollegium meddelar, att extra ordinarie professorn i kemi och farmaci vid institutet har sig ålagd ledningen af de studerandes praktiska öfningar i medicinsk kemi och har sin föreläsningsskyldighet inskränkt till 2 timmar i veckan.

Nämnas må slutligen, att den medicinskt-kemiska undervisningen i viss mån begränsats genom den nya stadgan angående medicinska examina den 28 juni 1907.

För min del har jag på grund af hvad sålunda omförmålts den uppfattningen, att ifrågavarande båda extra ordinarie professorer icke böra förvandlas till ordinarie professorer med nuvarande ämnen utan i stället synas böra blifva föremål för ombildning. Detta kan dock icke ske under nuvarande innehafvares tjänstetid. Befattningarna böra fördenskull i vederbörande stater tills vidare kvarstå såsom extra ordinarie professorer. Då ledighet i någon af dem uppstår, bör tjänsten icke tillsättas, och frågan om ombildning blifva föremål för utredning.

I afseende å de till medicinska fakulteten vid universitetet i Lund hörande 6 extra ordinarie professorer torde ej finnas någon anledning till invändning mot deras af samtliga vederbörande föreslagna förvandling till ordinarie professorer.

Hvad angår den humanistiska sektionen vid universitetet i Uppsala, så omfattar den 7 extra ordinarie professorer. Till densamma har af de sakkunnige äfven räknats extra ordinarie professuren i geografi, som kan tillhöra hvilkendera af filosofiska fakultetens sektioner som helst, och hvars

förutvarande innehafvare tillhörde humanistiska sektionen. Den nyligen utnämnde nuvarande innehafvaren af densamma tillhör dock enligt Kungl. Maj:ts beslut den matematisk-naturvetenskapliga sektionen, och dit bör befattningen nu föras.

Bland nämnda 7 befattningar synes mig allenast *extra ordinarie professuren i klassiska språk* icke böra öfvergå till ordinarie professur. Vederbörande sektion har förklarat, att denna beställning möjligen borde på något sätt ombildas, men att denna fråga ej lämpligen kunde före den väntade — numera den 1 november 1907 utfärdade — filosofiska examensstadgans utkommande upptagas till behandling. Innehafvaren af befattningen, extra ordinarie professorn S. K. A. Wide, åter har direkt uttalat sig till förmån för densammans ombildning till en professur i klassisk arkeologi. Han påpekar, att visserligen ingen ordinarie akademisk lärarbefattning vore öfverflödig, för såvidt den sköttes af vetenskapligt kompetent och skicklig person, men att man, om det vid en omorganisation af universitetsförhållandena gällde att ekonomisera med förhandenvarande tillgångar, måste erkänna, att ifrågavarande professur icke vore strängt behöflig. Förhållandena hade förändrats, sedan professuren för något mer än 30 år sedan inrättades. Den extra ordinarie professuren i klassiska språk hade då hufvudsakligen varit en »examensprofessur», absolut nödvändig med hänsyn till de många examina, särskildt de s. k. förberedande examina, i hvilka latinet då ingick som tvångsämne. Dessa förberedande examina hade nu i det allra närmaste försvunnit, och därmed hade en af förutsättningarna för professurens existensberättigande bortfallit. Visserligen hade genom kanslersbref den 23 februari 1905 och nådig resolution den 7 augusti samma år examinationen i grekiska i teologisk-filosofisk examen öfverflyttats från ordinarie professorn i grekiska språket och litteraturen till extra ordinarie professorn i klassiska språk; men denna anordning vore näppe-
ligen framkallad af något trängande behof och gällde endast »tills vidare», hvadan den icke kunde utgöra något hinder för en eventuell indragning eller omdaning af denna professur. Äfven i öfrigt vore på grund af de klassiska språkens reducerade ställning vid de allmänna läroverken denna professur icke nödvändig för den akademiska undervisningen i klassisk filologi. Antalet studerande i dessa ämnen komme att i framtiden betydligt förminskas, och latin och grekiska blefve sålunda mindre betungande undervisnings- och examensämnen än tyska, franska och engelska, af hvilka läroämnena dock hvart och ett finge nöja sig med en ordinarie lärare. Den elementära undervisning i klassiska språk, hvilken i vissa fall måste förutsättas som ersättning för minskad sådan undervisning vid de allmänna läroverken, borde skötas af docenter och docentstipendiater, som därför hade

att uppbära betalning af kollegiedeltagarna. Mot en indragning kunde icke komma i betraktande, att lönen för den extra ordinarie professuren i klassiska språk *till en del* bestredes af räntan från professorn J. O. Höijers donation. Dessa medel kunde på annat sätt komma till användning i testators syfte.

Wide förordar emellertid, som nämnadt, en ombildning af befattningen till professur i klassisk arkeologi, under åberopande, bland annat, att detta ämne utomlands vore representeradt vid universiteten i stor utsträckning.

Professorn i grekiska språket och litteraturen åter, O. A. Danielsson, med hvilken professorn i latinska språket och litteraturen P. Persson instämt, anser, att hvarken indragning eller ombildning för närvarande bör ifrågakomma. Förutsatt att en ombildning vore påkallad, borde den ske till en professur i antik historia. I sitt yttrande öfver de sakkunniges förslag uppträder filosofiska fakulteten för befattningens kvarstående såsom professur; och de sakkunnige hafva fört denna befattning till sin första grupp.

För min egen del är jag, som antydts, ej böjd för dess förvandling till ordinarie professur med nuvarande ämnesområde. Skälen därtill har jag hämtat ur Wides anförande, blott tilläggande att den nya filosofiska examensstadgans bestämmelser icke innehålla något, som rubbar giltigheten af hvad Wide uttalat. Frågan om en eventuell ombildning af lärostolen synes vara långt ifrån mogen. Med anledning häraf bör ifrågasvarande befattning enligt min åsikt ej kvarstå å universitetets stat och dess nuvarande innehafvares aflöning utgå från allmänna indragningsstaten. Härvid är likväl en sak att iakttaga. Den af Wide omförmälda Höijerska donationen är tillkommen för inrättandet af en särskild adjunktur i grekiska litteraturen. Det donerade kapitalet var från början för ringa för ändamålet, hvarför det skulle genom räntornas tilläggande förökas, till dess det räckte till »lika, ordinära, löneförmåner med dem, som andra adjunkter i den filosofiska fakulteten vanligen åtnjuta». Emellertid begärde det större konsistoriet år 1842 i en till kanslern aflåten skrifvelse, att universitetet skulle få i sin ägo öfvertaga fondens dåvarande behållning mot förbindelse att hålla græcæ linguæ adjunkten, så snart han blefve utnämnd, tillhanda årlig lön till likhet med de öfriga filosofie adjunkterna. Detta bifölls af kanslern den 8 juli 1842. Sedan dess har fondens afkastning ingått till universitetets allmänna kassa. I den nuvarande inkomststaten är räntan å densamma, jämte räntorna å Borgströmska, Nilsson-Aschanska och Winbomska donationerna, upptagen till ett belopp af 1,638 kronor. Donationsfonden utgör, enligt hvad jag inhämtat, 15,975 kronor, och då nyssnämnda belopp af 1,638 kronor är beräknadt efter $4\frac{1}{4}\%$, ingår fondens afkastning däri med 678 kronor 94 öre.

Det synes mig nu, med hänsyn till hvad jag föreslagit i fråga om extra ordinarie professuren i klassiska språk, nödigt, att Højerska donationsfondens afkastning utbrytes ur omförmälda post i Uppsala universitets inkomststat, då posten kommer att nedsättas till — i jämnt tal — 959 kronor. Beträffande donationsröntans användning — vare sig den skall läggas till kapitalet för upprättande i framtiden af en fast lärarbefattning i grekiska litteraturen eller användas till annat med donationens syfte öfverensstämmande ändamål — bör efter verkställd utredning framdeles af Eders Kungl. Maj:t bestämmas.

Extra ordinarie professuren i finsk-ugrisk språkforskning, som är personlig och af de sakkunnige hänförs till deras andra lönegrupp, bör, såsom jag redan antydtt, förändras till ordinarie.

Af de 6 extra ordinarie professorerna inom humanistiska sektionen vid universitetet i Lund är det också allenast *extra ordinarie professuren i klassiska språk*, som bör blifva föremål för uppmärksamhet i nu förevarande sammanhang.

Hvad Wide anfört beträffande den extra ordinarie professuren i klassiska språk i Uppsala gäller utan tvifvel äfven för motsvarande befattning i Lund. Denna hade af de sakkunnige förts till deras ursprungliga tredje grupp. I den humanistiska sektionens i Lund yttrande beträffande denna befattning heter det, att för extra ordinarie professuren i klassiska språk i dess förhållande till respektive professorerna i grekiska språket och litteraturen samt i romersk värtalighet och poesi numera, sedan ämnet latin borttagits ur teologisk-filosofisk examen, inga särskilda bestämmelser vore gällande. Någon beständare arbetsfördelning mellan extra ordinarie professuren i klassiska språk och nämnda båda ordinarie professorer hade hittills icke varit ifrågasatt. Beträffande önskvärdheten däraf syntes spörsmålet därom enligt sektionens uppfattning böra behandlas i sammanhang med en eventuell omreglering af tjänsten. En ombildning af den samma kunde dock, enligt sektionens mening, ej gärna till ingående behandling företagas annat än i samband med en eventuellt inträffande ledighet i denna beställning.

Jag har samma uppfattning om denna beställning som om den motsvarande i Uppsala: att den ej bör nu förvandlas till ordinarie professur utan indragas. Och denna indragning kan ske utan liknande anordning, som af mig ifrågasatts beträffande innehafvaren af extra ordinarie professuren i klassiska språk vid universitetet i Uppsala. Den senaste innehafvaren af ifrågavarande befattning vid Lunds universitet, C. Lindskog, har nämligen den 21 sistlidne februari af Eders Kungl. Maj:t i nåder utnämnts och förordnats att vara professor i grekiska språket och litteraturen vid universitetet i Lund. I sammanhang därmed har Eders Kungl. Maj:t

förordnat, att med åtgärder för återbesättande af den sålunda ledigblifna extra ordinarie professorsbefattningen skall tills vidare anstå, och att densamma skall, i afbidan på Eders Kungl. Maj:ts vidare beslut i ämnet, uppehållas genom vikarie. Hinder möter sålunda ej i något afseende för ifrågavarande extra ordinarie professors indragning och uteslutande ur staten.

Vidkommande den matematisk-naturvetenskapliga sektionen i Uppsala har af dess nuvarande med allmänna medel aflönade 6 extra ordinarie professurer — extra ordinarie professuren i geografi är här medräknad — extra ordinarie professuren i meteorologi af de sakkunnige hänförs till andra lönegruppen. Enligt förut angifna grunder anser jag samtliga nämnda extra ordinarie professurer böra förändras till ordinarie professurer.

I fråga om en genom konsuln F. Kempes donation inrättad *extra ordinarie professur i växtbiologi* hafva de sakkunnige föreslagit, att densamma borde — med tillskott af statsmedel, enär donationsfonden ej medgifver högre aflöning än vid pass 6,000 kronor — förvandlas till ordinarie professur i andra lönegruppen. Jag kan dock ej biträda detta förslag. Lärostolens ämne, i och för sig betydelsefullt, har dock ej, åtminstone ännu, den ställning vid universitetsundervisningen, att den ifrågasatta åtgärden kan anses påkallad. Donationen i fråga är dessutom gjord för upprättandet af en extra ordinarie professur. Oaktadt detta slag af befattningar i regel ej skulle förekomma, torde lärostolen i växtbiologi tills vidare böra i staten upptagas såsom extra ordinarie professur. Innehafvaren af densamma bör aflönas allenast medelst afkastningen af donationen. Enligt uppgift i drätselnämndens yttrande kan från donationsfonden utgå 6,500 kronor årligen.

Samtliga 4 extra ordinarie professurer inom den matematisk-naturvetenskapliga sektionen af filosofiska fakulteten i Lund torde böra förändras till ordinarie professurer. Universitetskanslerns af mig förut öfvermålade framställning angående extra ordinarie professuren i geologi och mineralogi skulle således vinna bifall.

Hvad slutligen vidkommer de 11 extra ordinarie professurerna vid karolinska institutet, har jag redan yttrat mig om extra ordinarie professuren i kemi och farmaci. Samtliga de öfriga böra öfvergå till ordinarie professurer. Hvad särskildt extra ordinarie professurerna i psykiatri och i syfilidologi beträffar, erinrar jag om de slutförhör med i examensbetyget intagna vitsord, som enligt nya stadgan angående medicinska examina skola hållas i dessa ämnen.

I det följande återkommer jag till frågan om den ställning, som de extra ordinarie professurer, hvilka jag ansett ej böra förvandlas till ordinarie, skola intaga i ekonomiskt hänseende m. m.

Vid den blifvande förändringen af extra ordinarie professurer til

ordinarie komma i åtskilliga ämnen att uppstå två professurer. De komma naturligen i regel att, såsom hittills, enligt Eders Kungl. Maj:ts eller kanslerns beslut, representera särskilda grenar af ämnet såsom helhet betraktadt. Då seminarier eller institutioner finnas i dessa ämnen, bör själfvallet den ena af de två professorernas innehafvare vara föreståndare för seminarium eller institution. Bestämmandet härom torde blifva kanslerns sak. I ärendet har ifrågasatts, att föreståndarskapet lämpligen borde kunna växla mellan de båda professorerna efter vissa mellantider.

Under ifrågavarande ärendes gång har det blifvit föreslaget, att med berörda föreståndarskap skulle vara förenadt ett särskildt arvode, utöfver lönen i öfrigt. Detta anser jag ej böra ifrågakomma, ty dels kan ju arbetet för föreståndaren i vissa fall något lättas i fråga om öfriga göromål, dels må man ihågkomma, att öfverallt inom ämbetsmannavärlden förekommer, att inom tjänstegrader med samma aflöning arbetsbördan för den ene kan blifva något tyngre än för den andre.

Förefintligheten af dubbla professurer kunde tänkas i fråga om vissa ämnen leda till yrkanden på dubbla institutioner, med däraf följande anslag till nybyggnader, inrättande af nya amanuens- och vaktmästartjänster m. m. Där de särskilda vetenskapernas utveckling kommer att nödvändig-göra detta, får staten ej undandraga sig de häraf härflytande kostnaderna — dessa hade tvifvelsutän i så fall blifvit erforderliga, oafsedt de extra ordinarie professorernas förvandling. Men på det strängaste måste man undvika, att ej konstlade behof här få göra sig gällande. En viktig och grannlaga uppgift tillkommer härvid vederbörande myndigheter. På Kungl. Maj:t och Riksdagen ankommer i sista hand att efter behofvets rättmätighet bedöma uppkomna anslagsfrågor i berörda hänseende.

Jag öfvergår härefter till frågan om de aflöningsförmåner, som böra tillerkännas den nya klass af professorer, hvarom jag förut talat — att i det följande kalla dem för ordinarie professorer är i allmänhet ej af nöden, då extra ordinarie professorerna, såsom klass betraktade, komma att försvinna.

*Professors
aflönings-
förmåner*

I det föregående har jag redan i korthet omförmålt de förändringar i fråga om professorernas löneförmåner, som under de senaste 3—4 decennier ägt rum. De hafva tillkommit på grund af framställningar från högskolorna. Men framställningar hafva ock gjorts, hvilka icke direkt medfört påföljd.

Till någon del hade dessa framställningar sin grund i det förut omförmålda principiella uttalandet från Riksdagens sida i afseende å billig-

heten af en jämförelse med ledamöterna i rikets kollegier, när det gällde professorernas aflöning. Likställighet mellan dessa två ämbetsmannaklasser genomfördes ock på 1870-talet — för att emellertid nästan omedelbart omintetgöras, ity att för rådsämbetena i kollegierna kort efter 1876 års löneroglering för professorerna fastställdes löner å 6,400 kronor med ett ålderstillägg å 600 kronor. Däraf alstrades naturligen önskan hos professorerna att ernå dessa högre löner.

Först vid Riksdagen år 1902 vunno de emellertid, såsom redan nämnts, i någon mån framgång i dessa sträfvanden, hvilka därförinnan tagit sig uttryck i under åren 1900 och 1901 aflåtna skrivelser. Det måste erkännas, att denna framgång — två ålderstillägg, hvardera å 500 kronor — ej var af större betydelse, särskildt med hänsyn till den förutnämnda förlusten af vissa naturaförmåner. Också begagnade vederbörande det tillfälle, som erbjöds med anledning af förutberörda nådiga cirkulär den 25 oktober 1901 angående utredning om behöfliga ändringar i vederbörande lönestater m. m. I de skrivelser, som konsistorierna och lärarkollegiet under år 1902 aflåto i ämnet, framställdes väl från Lund ej något bestämdt yrkande om löneförhöjning för professorerna. Men såväl från Uppsala som från karolinska institutet påyrkades ett tredje ålderstillägg å 500 kronor. De härför anförda skälen äfvensom det hufvudsakliga innehållet i kanslerns den 14 juni 1902 afgifna utlåtande inhämtas af de sakkunniges utredning, sid. 143—146.

Jag kommer nu till de sakkunniges framställning i förevarande fråga, hvilken återfinnes å sid. 146—165.

En betydelsefull omständighet hade inträffat före afgifvandet af deras utredningar och förslag: Riksdagen hade, på framställning af Kungl. Maj:t, fastställt ny stat för statskontoret, och därigenom hade en ny grund lagts för löneanspråken från professorerna.

I denna nya stat upptages aflöningen för statskommissarierna — rådsämbetena — sålunda:

lön	kr. 5,000: --
tjänstgöringspenningar	» 2,500: —
ortstillägg	» 600: —
summa kronor 8,100: —	

hvar till kommer ett ålderstillägg å 600 kronor, hvarmed lönen efter 5 års tjänstgöring kan höjas.

Utgående från denna stat och under åberopande af Riksdagens förut omförmälda uttalande om rådsämbetens och professorers likställighet i lönehänseende hafva de sakkunnige nu påyrkat, att professorernas i första

gruppen begynnelselön skulle sättas till 8,100 kronor, med samma fördelning å olika lönetitlar som för statskommissarierna angifvits, och att i stället för »ortstillägg» å 600 kronor skulle, såvidt angår universitetsprofessorerna, finnas ett »orts- och yrkestillägg» å samma belopp. Hårtill skulle, liksom för statskommissarierna, komma ett ålderstillägg å 600 kronor efter 5 år.

De sakkunnige hafva emellertid icke nöjt sig med att till grund för sitt förslag endast åberopa nämnda likställighet. De hafva gjort en jämförelse med utländska förhållanden, särskildt de tyska, och därvid lämnat sifferuppgifter, som tyckas utvisa, att en aflöning, varierande mellan 8,000 och 15,000 mark, är vanlig i Tyskland. De hafva åberopat vikten för den högt stående svenska vetenskapen, att aflöningen vid våra högskolors professorstjänster är sådan, att talet om »flykten från statstjänsten» ej vid dem varder en verklighet. De hafva erinrat om de svårigheter att få professurer besatta, som vid upprepade tillfällen förekommit. Detta har af lätt förklarliga skäl förnämligast gällt de juridiska och medicinska fakulteterna, men de sakkunnige påminna, hurusom i våra dagar äfven på andra områden än juridikens och medicinens ekonomiska lockelser kraftigt göra sig gällande för dugliga ämnessvenner i vetenskapen.

Vidare yttra de sakkunnige:

»Ingen lär förmena, att det skulle behövas mindre begåfning eller studier för att bli en kompetent professor än för att bli en duglig kollegieleddamot. Tvärtom kräfves nog för den, som skall blifva en i sitt fack i någon mån framstående vetenskapsman — den där har att ej blott fullt behärska sin vetenskap utan ock bidraga till dess utveckling med egna forskningsresultat — en viss egenartad begåfning, som för visso ej är allt för vanlig. En universitetsprofessors uppgift är också att genom sin lärarverksamhet på bästa sätt göra sin vetenskap fruktbringande och ge impulser till den vetenskapliga kulturens allt vidare spridning och fördjupande. Med fog torde icke kunna påstås, att dessa uppgifter för samhället äro af underordnad betydelse, jämförda med den civile ämbetsmannens.

»En tillämpning af dessa synpunkter leder till uppställandet af krafvet på professorslöner, som åtminstone icke understiga rådsämbetsmännens, förutsatt härvid, att ej andra särskilda omständigheter betinga lägre lönesatser. Detta senare är emellertid så långt ifrån fallet, att det tvärtom med skäl kan påstås, att en professors säregna ställning och befordringsförhållanden snarare för honom påkalla högre än lägre lön.

»Den, som efter aflagd examen börjar tjänstgöra på den civila ämbetsmannabanan, vare sig den administrativa eller rent juridiska, kan aspirera på en mängd platser med betryggande aflöning, platser som i det hela

kräfva ungefär samma förutsättningar i fråga om studier och praktisk duglighet. Ytterst sällan går den som sköter sig miste om befordran; om dugligheten är något mera framträdande, leder den ej sällan till en chefsplats. I allmänhet vidtaga rätt tidigt regelbundna inkomster.

»Den åter, som önskar ingå på universitetsbanan, har först och främst en vida längre akademisk lärotid att genomgå. Under det att medelåldern vid första anställningen i Kungl. Maj:ts kansli eller centralt ämbetsverk, alltså vid den tid, då universitetsstudierna afslutats, beräknats till 26,1 år (se bihanget till 1902 års löneregleringskommittés betänkande I), utgör medelåldern, vid hvilken nu i tjänst varande docenter vid Uppsala och Lunds universitet erhöllo sitt första docentförordnande, 30,4 år. Efter vunnet docentförordnande har docenten framför sig en i medeltal åtminstone åttaårig beredelse- och väntetiden af ansträngdtt arbete för vinnande af det föresatta målet; och han har under allt detta hela sin förhoppning om framtida bärgning knuten till ett fåtal platser, nämligen de inom landet förefintligen lärostolarna i det ämne, åt hvilket han ägnat sig. Inom de juridiska och teologiska fakulteterna kan väl öfvergång från ett till ett annat ämne i viss begränsad omfattning ännu förekomma, men inom den medicinska fakulteten hafva ämnena differentierat sig därhän, att sådant endast i undantagsfall lär vara möjligt; och i den filosofiska fakulteten låter svårigen en sådan öfvergång från ett till ett annat ämne verkställa sig. Så långt är i våra dagar arbetsfördelningen genomförd, när det gäller vetenskapens högsta målsmän. Under den långa beredelse- och väntetiden kunna emellertid konkurrenter framträda, om hvilka den unge vetenskapsidkaren intet visste vid början af sin akademiska bana; i många fall kan sålunda äfven den, som redligen sträfvat och förvärfvat fullgod kompetens, se lönen för sin möda för alltid gå sig ur händer.

»Så intensivt är ock i våra dagar det vetenskapliga arbetet, att den, som vill betrygga sina utsikter till professur, ej gärna kan, med hänsyn till faran att varda förbigången af någon medtäflare, våga för någon tid låta det vetenskapliga arbetet ligga nere för att ägna sig åt annan verksamhet. Den, som blifvit besegrad i konkurrensen till en professur, står därför ofta utan meriter för annan plats. För öfrigt faller det sig helt naturligt svårt eller rent af omöjligt att vid mogen ålder, sedan ungdomens spänstighet och anpassningsförmåga delvis gått förlorade, byta om lefnadskall. Att välja den akademiska banan är alltid ett vågspel.»

Såsom redan nämnt, uppställa de sakkunnige för professorerna vid de båda universiteten i stället för »ortstillägg» ett »orts- och yrkestillägg».

Vid behandling af frågan härom åberopa de sakkunnige, bland annat, att, enligt bihang till 1902 års löneregleringskommittés betänkande I,

medelåldern för första anställning i aflönad befattning vid Kungl. Maj:ts kansli och de centrala ämbetsverken är 32,7 år. Medeltalet af den föregående exspektanstiden beräknas till 6,6 år. Exspektanstiden för en professorsaspirant är docenttiden och anges af de sakkunnige, med ledning af verkställda beräkningar, räcka till åtminstone 38 års ålder. Det vill säga, att i medeltal bortåt 6 års tid måste professorsaspiranten vidkännas ekonomiska uppoffringar, som ej hafva sin motsvarighet på den civila ämbetsmannabanan.

»Det är», yttra de sakkunnige vidare, »knappast görligt att ange några bestämda siffror för dessa öfverstigande utgifter. Men att de icke äro så alldeles obetydliga, säger sig själft. I alla händelser måste de, kapitaliserade, tänkas amorterade under ämbetstiden som professor, alltså på omkring 25 år. Med det årliga belopp, som erfordras för att amortera och förränta nämnda kapital, borde alltså en professorslön öfverstiga motsvarande civile ämbetsmans lön.

»Det är emellertid ej blott så, att den, som aspirerar på professur, måste af egna medel göra större uppoffringar än aspiranten på den civila ämbetsmannabanan; jämväl sedan professur vunnits, betungas universitetsmannen af utgifter, som rådsämbetsmannen går fri från. För att kunna följa sin vetenskaps fortsatta utveckling och själf verka för densamma måste en professor göra icke obetydliga utgifter för anskaffande af vetenskaplig litteratur samt för resor i sin vetenskaps intresse, särskildt för att uppsöka sina studieföremål (bibliotek, handskriftssamlingar, arkiv, museer, institutioner, främmande språk, naturföremål o. s. v.), för hvilka resor resestipendierna i många fall icke kunna anlitas och i andra icke äro tillfyllest. Äfven äro inom mer än en vetenskap förhållandena sådana, att publicerandet, långt ifrån att medföra någon inkomst, i regel blott är förbundet med utgifter för den vetenskaplige författaren; översättandet till främmande språk, utförandet af teckningar och andra illustrationer, förvärfvandet af ett för utdelning i fackkretsar tillfyllestgörande antal exemplar af publikationen, dessa exemplars distribution o. s. v. representera i en mängd fall lika många utgiftsposter, för hvilkas betäckande blott forskarens enskilda tillgångar stå honom till buds.

»Att dessa och liknande kostnader sammanlagda icke stanna vid små belopp, är lätt att inse. Man uppskattar dem säkerligen mycket lågt, om man i genomsnitt beräknar dem och den ofvan vidrörda amorteringen af studiekapitalet tillsammans till 600 kronor.»

Detta i »yrkestilläggs»-frågan. I afseende å ortstillägg erinra de sakkunnige, att det såsom sådant i staten för statskontoret upptagna beloppet af 600 kronor för statskommissarierna blir direkt tillämpligt beträffande

professor vid karolinska institutet. Beträffande Uppsala och Lund anse de sakkunnige, att 400 kronor kunna beräknas såsom lämpligt ortstillägg för professorerna och de med dem jämställde bland universitetstjänstemännen.

Af angifna skäl anse sig emellertid de sakkunnige icke kunna fasthålla vid fordran på ett yrkestillägg af 600 kronor för professorerna. De vilja dock låta de grunder, som anförts för yrkestillägg, i viss mån göra sig gällande. Med den beräkning af ortstilläggets belopp, som de uppställt, skulle, yttra de sakkunnige, professors i första lönegruppen sammanlagda löneförmåner vid universiteten komma att med 200 kronor understiga beloppet af statskommissaries motsvarande förmåner. Det syntes då icke oskäligt, att de synpunkter rörande yrkestillägg, som de sakkunnige anfört, åtminstone i den grad vunne afseende, som de ej ledde till ett öfverskridande af statskommissaries lönebelopp.

De 200 kronor, hvarom sålunda vore fråga, skulle kunna tänkas direkt tillförda lönen. Riktigare hade dock synts de sakkunnige vara att sammanföra beloppet med ortstillägget under den gemensamma titeln »orts- och yrkestillägg». Motsvarande belopp, 600 kronor, skulle för karolinska institutet utgå endast såsom ortstillägg.

För universitetens bibliotekarier och räntmästare hade blott ortstillägg, och detta å 400 kronor, beräknats.

Den för statskontoret vidtagna löneregleringen har delvis baserats på den allmänna prisstegringen å de flesta lifsförnödenheter m. m. Utom redan angifna synpunkter framhålla de sakkunnige denna prisstegring såsom stöd för sitt förslag. De jämföra ock den löneförhöjning, som på 1870-talet vidtogs för de ordinarie professorerna, med den af de sakkunnige nu ifrågasatta. Den förhöjning, som då skedde, belöpte sig till 33,3 procent. Den nu föreslagna angifva de såsom 30 procent å grundlönen och 20 procent, om slutlönen tages till utgångspunkt.

Härvid påpeka de sakkunnige, att vid beräkning af den faktiska lönetillökning, som den föreslagna löneregleringen skulle innebära, i betraktande måste tagas beloppet af de pensionsavgifter, som professor enligt den nya staten skulle hafva att betala utöfver hvad nu sker. Afgifterna till fonden för pensionering af civila tjänstinnehafvare beräkna de till omkring 300 kronor för hvar professur.

De sakkunnige erinra slutligen, att de vid sina förslag ej tagit någon hänsyn till biinkomster. De anmärka, att dessa i regel ej äro afsevärda — därvid fränsedt professorerna i de praktiskt medicinska ämnena, för hvilka professorer, såsom de påpeka, enskild praktik är en nödvändig förutsättning för att vederbörande skola kunna rätt sköta sitt lärarkall. De angifva ock andra skäl, hvarför ej någon hänsyn till dylika inkomster tagits.

De sakkunniges framställning åtföljes af ett detaljeradt förslag till lönereglering för nu ifrågavarande befattningshafvare i enlighet med de af de sakkunnige angifna grunder.

I de af vederbörande myndigheter vid universiteten och karolinska institutet samt af kanslern för rikets universitet afgifna yttrandena öfver de sakkunniges utredningar och förslag hafva inga erinringar gjorts mot de på statskontorets nya stat grundade, af de sakkunnige föreslagna beloppen och deras fördelning på olika lönetitlar.

Till grundval för den lönereglering, som nu bör genomföras för professorerna vid rikets universitet och karolinska institutet, hafva de sakkunnige lagt den nya staten för statskontoret, såvidt den rör statskommissarierna. Hvad de sakkunnige anfört till stöd för denna åtgärd synes mig i hufvudsak äga full giltighet, och jag ansluter mig till deras förslag härutinnan, allenast med en inskränkning, nämligen beträffande det ifrågasatta yrkes- och ortstillägget för professorerna i Uppsala och Lund. Enligt de grunder, som nyligen förelagts Eders Kungl. Maj:t och af Eders Kungl. Maj:t gillats i fråga om lönereglering för landsstatens tjänstemän, skulle nämligen ortstillägg, utom Stockholm, förekomma allenast för tjänstemän i vissa af de största städerna samt några andra, bland dem dock hvarken Uppsala eller Lund. Professorerna vid karolinska institutet böra således bekomma ortstillägg, men ej professorerna vid de båda universiteten.

*Departements-
chefens
yttrande.*

De sakkunnige hafva emellertid gifvit hvad som för Uppsala och Lunds professorer skulle motsvara statskommissariernas och karolinska institutets professorers ortstillägg namn af »yrkes- och ortstillägg» och sökt uppvisa, att ett för professorerna säreget tillägg till lönen, utom ortstillägget, vore berättigadt. De hafva sökt visa, att detta yrkestillägg borde kunna sättas åtminstone till 600 kronor, men af angifna skäl stannat vid dess beräkning till 200 kronor.

Jag anser mig dock icke kunna godkänna de grunder, på hvilka de sakkunnige fotat sin framställning om yrkestillägg. För det första angifver den af de sakkunnige åberopade siffran, 32,7, för medelåldern vid första anställningen i aflönad befattning vid Kungl. Maj:ts kansli och de centrala ämbetsverken medeltalet af lefnadsåldern vid första anställandet såsom amanuens eller i därmed jämförlig befattning, med ett ord såsom aflönad extra ordinarie tjänsteman. Men en jämförelse mellan dylik anställning och utnämning till professur torde ej vara af betydelse för nu förevarande frågas bedömande. Enligt hvad löneregleringskommitténs undersökningar utvisa, utgör medelåldern vid första befordran

till ordinarie tjänst i Kungl. Maj:ts kansli eller centralt ämbetsverk, där befordringen gällt tjänst i första lönegraden, 36,4 år. Vid bedömandet af denna siffra får man ihågkomma, att bland de ifrågavarande tjänsterna ingår ett afsevärdt antal, till hvilka aflagd studentexamen utan påföljande akademisk examen lämnar tillträde. Betydelsen af skillnaden mellan nyssnämnda medelålderstal, 36,4 år, och den af de sakkunnige angifna åldern för vinnande af professur, omkring 38 år, torde i betraktande däraf ej blifva afsevärd.

I öfrigt kan jag ej medgifva, att professorsaspiranten har en så afgjort sämre ställning i afseende å nödvändigheten att af egna medel göra uppoffringar än aspiranten på den civila ämbetsmannabanan. För arbete i Kungl. Maj:ts kansli och de centrala ämbetsverken erfordras vistelse i hufvudstaden. De förhållanden, som med rätta ansetts påkalla ortstillägg i fråga om ordinarie ämbets- och tjänstemän i Stockholm men ej t. ex. i Uppsala och Lund, torde utan tvifvel göra sig kännbara äfven för de obefordrade tjänstemännen inom nämnda kansli och ämbetsverk. Detta må nu falla under benämningen ortstillägg och icke yrkestillägg, men för vederbörande själfva torde det få anses spela samma roll.

En för professorsaspiranten gynnsam faktor vid jämförelse mellan hans och den civile ämbetsmannaspirantens ekonomiska förhållanden skall ock framdeles blifva den ökning i docentstipendiernas ej blott storlek utan framför allt antal, som det är min afsikt i en följande afdelning föreslå.

Hvad de af de sakkunnige särskildt angifna utgifterna för anskaffande af vetenskaplig litteratur och för vetenskapliga resor beträffar, hafva de sakkunnige själfva erinrat om de resestipendier, som stå till buds såväl för obefordrade vetenskapsmän som för professorerna. Skulle bestämmelserna rörande dessa stipendier lägga hinder i vägen för deras ändamålsenliga användning, torde man få ändra dessa bestämmelser. Hvad anskaffandet af vetenskaplig litteratur angår, hafva som bekant nyligen stora anslag å såväl ordinarie som extra stat anvisats till bokinköp för universitetsbiblioteket i Uppsala; och i årets statsverksproposition begäras liknande anslag för universitetsbiblioteket i Lund. Bland andra fördelar af dessa bokinköp, som af vederbörande framhållits, är just, att genom dem i väsentlig mån nedbringas de akademiska lärarnas hittills dryga kostnader för bokanskaffning.

Såsom typ för professors aflöning — därvid inberäknad aflöning åt universitetens bibliotekarier och räntmästare — uppställer jag alltså: lön 5,000 kronor och tjänstgöringspenningar 2,500 kronor samt ett ålders-tillägg å 600 kronor efter 5 års tjänstgöring. För professorerna vid karolinska institutet tillkommer ortstillägg å 600 kronor. I regel skulle alltså till den nu allmänna begynnelse aflöningen för ordinarie professorer, 6,000 kronor, fordras

ett tillskott af 1,500, respektive 2,100 kronor. I fråga om hittillsvarande extra ordinarie professorer blir det erforderliga tillskottet å ordinarie stat i regel 3,000, respektive 3,600 kronor.

Enellertid förefinnas för närvarande särskilda aflöningsförmåner och andra omständigheter i fråga om vissa professorsbeställningar, hvartill vid den förestående regleringen måste tagas hänsyn, och jag bör därför nu fakultets- och sektionsvis undersöka förhållandena i de särskilda fallen. Därförinnan vill jag likväl erinra, hurusom enligt gällande stat för universitetet i Uppsala extra ordinarie professor utöfver sina andra aflöningsförmåner åtnjuter 6 famnar ved, värderade till 15 kronor för famn. Dessa naturaförmåner böra nu, liksom enligt 1902 års Riksdags beslut skett i fråga om vissa naturaförmåner för de ordinarie professorerna i Uppsala och Lund, indragas och värdet af dem ingå till den då bildade s. k. ålderstilläggsfonden, hvarur framdeles såsom hittills professorernas ålderstillägg i första hand böra bestridas, medan erforderligt tillskott i öfrigt bör utgå af åttonde hufvudtitelns förslagsanslag till ålderstillägg.

Jag börjar min undersökning med

Uppsala universitet.

Inom *teologiska fakulteten* därstädes skulle det finnas 7 professorer — af dem 4 hittillsvarande ordinarie och 2 hittillsvarande extra ordinarie professorer med gängse löneförmåner, afkomsten af vissa prebendepastorat inberäknad. Den återstående professuren är förste teologie professorsbefattningen. Nuvarande innehafvaren har ej ingått på den nya staten af år 1907. Han åtnjuter, förutom 12 famnar ved samt besittningsrätt till en akademisk åkerlott och ersättning med 30 kronor för en humlegårdslott, inkomsten af två prebendepastorat samt 272,07 hektoliter spannmål — spannmålen är i den nya staten ersatt med 2,000 kronor kontant. På grund af professurens gynnsamma ställning hittills i förhållande till öfriga professorer har den ej blifvit delaktig i den år 1902 för ordinarie professorerna beviljade förmån af rätt till två ålderstillägg. Enligt upplysningar, som inhämtats af de sakkunnige, kunde nettoinkomsterna af naturaförmåner och prebendepastorat vid ifrågavarande professor år 1906 skattas till omkring 8,880 kronor. Såsom de sakkunnige anmärkt, kan en växling uppenbarligen förekomma i afseende å denna inkomst, men den torde säkerligen kunna antagas ej komma att medföra ett nedgående under den blifvande allmänna professorslönen med ålderstillägg. Aflöningen vid denna professur förblir alltså oförändrad; dock böra tjänstgöringspenningarna för framtiden vara 2,500 kronor.

Som nämnt skulle en extra ordinarie professur inom nu ifrågavarande fakultet, nämligen extra ordinarie professuren i praktisk teologi, icke

öfvergå till ordinarie utan möjligen framdeles förvandlas till assistent-plats. Den bör, såsom ett undantag, kvarstå i staten. Hvad aflöningen för den nuvarande innehafvaren, extra ordinarie professorn J. O. Quensel, beträffar, uppbär han innevarande år å ordinarie stat 4,500 kronor jämte ett ålderstillägg å 500 kronor. Desslikes tillkommer honom 6 famnar ved, värderade till 90 kronor, äfvensom på grund af 1907 års Riksdags beslut en tillfällig löneförbättring på extra stat å 910 kronor, tillhopa alltså 6,000 kronor. Vid 1909 års ingång torde han få rätt åtnjuta ytterligare ett ålderstillägg å 500 kronor, hvadan han då, med sammanräkning af lön, ålderstillägg och förmån af ved, kan beräknas nå en aflöning af tillhopa 5,590 kronor. Det synes emellertid skäligt, att Quensel för sin tjänstetid får åtnjuta löneförmåner till samma belopp som för närvarande. För ändamålet erfordras ett tillskott å 410 kronor, hvilket torde böra för honom, så länge han kvarstår i sin nuvarande tjänst, uppföras å allmänna indragningsstaten såsom personligt lönetillägg.

Inom *juridiska fakulteten* i Uppsala erfordras tillskott till förut angifna belopp för nuvarande 5 ordinarie och 3 extra ordinarie professorer.

Den *medicinska fakulteten* vid universitetet i Uppsala skulle komma att omfatta 12 professorer, af hvilka 5 hittillsvarande extra ordinarie. I fråga om nödiga tillskott behöfver jag, såvidt angår nuvarande ordinarie professorer, närmare yttra mig endast om *en*, professuren i medicinsk och fysiologisk kemi, i hvars aflöning ingå boställsrum, i staten upptagna till 600 kronor, med hvilket belopp lönen minskats. De sakkunnige hafva ansett, att denna beräkning skulle fortfarande gälla. Enligt hvad de, sid. 157, upplyst, hafva emellertid hyrorna i Uppsala sedan början af 1890-talet — vid hvilken tidpunkt nyssnämnda beräkning redan gällde — stigit med 75—100 procent. Det synes mig därför ej obilligt att sätta värdet å omförmälda boställsvåning till 900 kronor, innebärande en ökning med 50 procent. För denna professur blir alltså det erforderliga tillskottet 300 kronor mindre än för nuvarande ordinarie professorer i allmänhet samt den egentliga lönen minskad till 4,100 kronor. — Till professorn i anatomi utgår för närvarande, utöfver den egentliga aflöningen, ränta till belopp af 125 kronor ur en särskild fond. Häri torde ej nu någon ändring böra ske.

Bland de extra ordinarie professorer, som skulle öfvergå till professorer, befinner sig *en*, med undervisningsämnet psykiatri, i fråga om hvilken hvarken från universitetet eller af de sakkunnige påyrkats någon höjning i aflöningen. Denna utgör 2,500 kronor och utgår i form af arfvode, utan rätt för innehafvaren att åtnjuta ålderstillägg. Förhållandet är, att med denna professorsbefattning är förenad öfverläkarbefattningen vid Uppsala hospital och asyl. Aflöningen vid denna tjänst utgör 6,500 kronor, hvar-till kommer fri boställsvåning jämte ved och lyse. Det har således ej

funnits någon anledning att för denna professur nu påkalla höjd aflöning. Jag vill dock här erinra om, att medicinalstyrelsen i underdånig skrivelse den 31 januari 1908, i sammanhang med gjord framställning om förhöjning af aflöningen för öfverläkaren vid Uppsala hospital och asyl, föreslagit, att öfverläkartjänsten och extra ordinarie professorsbefattningen i psykiatri skola skiljas. Denna fråga är emellertid ännu beroende på utredning.

Jag bör nu behandla frågan om de båda tjänsters ställning, hvilka jag ansett ej böra blifva professurer: extra ordinarie professorsbefattningen i anatomi, med tjänstgöringsskyldighet för innehafvaren såsom prosektor, samt extra ordinarie professuren i medicinsk och fysiologisk kemi. Den örra af dem synes mig kunna i staten ersättas med hvad den i själfva verket innebär, en prosektorsbefattning. Såsom framställningen under afdelning II skall visa, anser jag, att för prosektorsbefattningen bör uppföras en aflöning af 6,000 kronor, med rätt till två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor. Den nuvarande innehafvaren af extra ordinarie professuren, O. M. Ramström, som är utnämnd år 1906, åtnjuter — förutom den för år 1908 å extra stat utgående tillfälliga löneförbättringen af 910 kronor — å ordinarie stat en aflöning af 4,500 kronor samt 6 famnar ved, värderade till 90 kronor. Med befattningen följer dessutom rätt till två ålderstillägg å 500 kronor hvartdera. Om han finnes benägen att öfvergå från extra ordinarie professuren till prosektorsbefattningen, erfordras ej annan föreskrift, än att han skall äga att för åtnjutande af rätt till ålderstillägg såsom prosektor tillgodoräkna sig den tid, han innehaft extra ordinarie professorsbefattningen. I motsatt fall kan han, med bibehållande af sin nuvarande rätt till ålderstillägg, få sin ordinarie lön ur aflöningen för prosektorsbefattningen, som under tiden ej får tillsättas. Han bör i så fall ej vidare komma i åtnjutande af tillfällig löneförbättring, men honom bör tillförsäkras att varda bibehållen vid sin nuvarande rätt i afseende å pension.

Hvad åter angår extra ordinarie professuren i medicinsk och fysiologisk kemi, så torde den antagligen ej kunna indragas, utan att fakultetens arbetskrafter på annat sätt förstärkas. För närvarande föreligger emellertid ej behörig utredning om fakultetens behof i nämnda hänseende. Med extra ordinarie professurens ombildning bör därför i afbidan på sådan utredning anstå. Berörda extra ordinarie professorsbefattning bör alltså kvarstå i staten. I händelse af ledighet i densamma, bör den emellertid icke återbesättas.

Löneförmånerna för nuvarande innehafvaren af tjänsten, greve C. T. Mörner, utgöra under år 1908 — förutom 6 famnar ved, värderade till 90 kronor — å ordinarie stat 4,500 kronor jämte två ålderstillägg å tillhoppa 1,000 kronor äfvensom å extra stat tillfällig löneförbättring till belopp af 410 kronor, alltså tillhoppa 6,000 kronor. Greve Mörners löneförmåner

å ordinarie stat förblifva desamma som hittills. I stället för nyssnämnda å extra stat utgående belopp 410 kronor torde motsvarande belopp böra såsom personligt lönetillägg för honom uppföras å allmänna indragningsstaten att af honom åtnjutas, så länge han kvarstår vid sin nuvarande befattning.

Af de till den *humanistiska sektionen af filosofiska fakulteten* vid Uppsala universitet för närvarande hörande 12 ordinarie professurer och 7 extra ordinarie professurer — extra ordinarie professuren i geografi räknas, såsom förut nämnts, för närvarande till matematisk-naturvetenskapliga sektionen — gifva endast 3 anledning till uttalande i detta sammanhang.

Den ena af dem är den Skytteanska professuren i våltalighet och statskunskap, uppehållen genom den Skytteanska stiftelsen. Enligt det kontrakt, som upprättats mellan patronus för denna stiftelse och nuvarande innehafvaren af professuren, skall denne åtnjuta en fast lön af 6,000 kronor, däraf 1,500 kronor räknas såsom tjänstgöringspenningar. Därtill kommer fri bostad i Skytteanska huset, beräknad, jämte tillhörande trädgård, till 1,000 kronor, hvadan aflöningsförmånerna uppgå till 7,000 kronor. I nyssnämnda belopp af 6,000 kronor ingår en summa af 1,785 kronor, som tilldelats stiftelsen såsom ersättning för spannmålsindelning. Denna summa är upptagen i staten. Omförmålde professor har hittills intagit en särställning, så till vida att rätt till ålderstillägg ej tillades honom, då professorerna allmänt erhöilo sådan — såsom skäl anfördes, att professuren var grundad på enskild donation. De sakkunnige hafva nu föreslagit, att denne professor framdeles skall blifva i lönehänseende likställd med öfriga professorer, och jag finner yrkandet härom berättigadt. Hans verksamhet är fast inordnad i universitetsundervisningen, hvarest ämnet statskunskap är ett själfständigt ämne med examination. Vid universitetet i Lund finnes ock en särskild lärostol i detta ämne jämte statistik, hvilken lärostol upprätthålles af staten.

Att märka är ock, att kungörelsen den 11 oktober 1907 om tillämpligheten af lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension å vissa tjänster uttryckligen förklarar, att nämnda lag skall tillämpas å ifrågasvarande professur. Pensionsunderlaget skall anses utgöra enahanda belopp, som för annan professor af det slaget vid samma universitet.

Det finnes därför all anledning att gilla grundsatsen om berörda likställighet. Enligt hvad patronus för professuren i infordradt yttrande upplyst, saknar stiftelsen för närvarande möjlighet att binda sig vid högre aflöningsutgift än den nuvarande. Å stiftelsens inkomster lär, enligt hvad patronus meddelat, ett öfverskott af ett par hundra kronor årligen plägat uppstå. Öfverskottsmedlen hafva dock till väsentlig del måst användas till förbättringsarbeten å Skytteanska huset i Uppsala, så att stif-

telsens rörliga kapital under senast förflutna tio år ökats med endast omkring 1,200 kronor.

Vid nu omförmälda förhållanden bör staten träda emellan genom ett tillskott af 500 kronor för år, hvilket bör anses såsom tjänstgöringspenningar, hvarjämte rätt till ålderstillägg äfven bör förlänas professurens innehafvare.

Vidare må erinras om den med aflöning från rikets allmänna indragningsstat inrättade, för K. B. Wiklund personliga extra ordinarie professuren i finsk-ugrisk språkforskning. Denna bör nu, likasom extra ordinarie professorerna i allmänhet, öfvergå till ordinarie professur. Då Kungl. Maj:t och Riksdagen funnit omförmälda ämnes kulturella och vetenskapliga betydelse samt Wiklunds personliga förtjänster berättiga inrättandet af denna lärostol, som under dåvarande förhållanden gjordes till extra ordinarie, torde konsekvenserna af de extra ordinarie professorernas generella slopande medföra, att å allmänna indragningsstaten bör för Wiklund uppföras aflöning lika med ordinarie professors, hvarjämte han i fråga om ålders-tillägg bör likställas med sådan professor.

Beträffande den hittillsvarande extra ordinarie professuren i klassiska språk har jag redan uttalat, att den ej bör förvandlas till ordinarie professur med samma ämnesområde och ej kvarstå å universitetets stat, samt att dess nuvarande innehafvare bör öfverflyttas å allmänna indragningsstaten. Nuvarande innehafvaren, förutbemälde Wides, löneförmåner utgöra år 1908, förutom 6 famnar ved, värderade till 90 kronor, å ordinarie stat 4,500 kronor jämte två ålderstillägg å tillhoppa 1,000 kronor samt å extra stat tillfällig löneförbättring å 410 kronor, eller således sammanlagdt 6,000 kronor. För att han under sin återstående tjänstetid må åtnjuta samma aflöning som nu, bör å allmänna indragningsstaten för Wide uppföras ett belopp af 5,910 kronor för år, däraf 1,200 kronor skola utgöra tjänstgöringspenningar, hvarjämte han bör bibehållas vid rätt till naturaförmåner från universitetet äfvensom vid den rätt till pension, som nu tillkommer honom.

Inom den *matematisk-naturvetenskapliga sektionen af filosofiska fakulteten* vid universitetet i Uppsala finnas för närvarande 8 ordinarie och 7 extra ordinarie professorer. Beträffande de nuvarande ordinarie professorerna har jag endast att anmärka, att 4 af dem, professorerna i fysik, i astronomi, i kemi samt i botanik och praktisk ekonomi, åtnjuta boställsrum, nu i staten upptagna till 600 kronor för hvar. I afseende å dessa professorer gäller detsamma, som jag redan anfört i fråga om professorer i medicinsk och fysiologisk kemi, eller att det beräknade värdet af nämnda förmån bör höjas till 900 kronor för hvardera och den egentliga lönen sättas till 4,100 kronor.

Hvad extra ordinarie professuren i växtbiologi vidkommer, har jag redan yttrat mig mot dess förvandling till ordinarie professur, under uttalande att ifrågavarande lärostol tills vidare bör i staten upptagas såsom extra ordinarie professur samt innehafvaren af densamma aflönas med afkastningen af donationen utan tillskott af statsmedel. I fråga om öfriga 6 extra ordinarie professurer är intet att erinra.

Universitetet i Lund.

Jag öfvergår nu till universitetet i Lund och först dess *teologiska fakultet*. I densamma skulle, som nämnt, framdeles komma att finnas 6 professorer. Dessas aflöningsförmåner hafva hittills till mycket väsentlig grad utgått af prebenden, och löneförmånerna, hvilka ej varit till siffran bestämda, hafva varit så stora, att de ej ansetts påkalla ålderstillägg såsom för professorer och extra ordinarie professorer i allmänhet.

Vid upprättandet af förslaget till den nya staten för universitetet i Lund gjordes, med hänsyn till frågan om en ändamålsenligare fördelning af prebendepastoraten, en undersökning, grundad på uppgifter af vederbörande, rörande inkomsten af prebendepastoraten för år 1898. De siffror, som därvid framkommo, jämte de kontanta löningsbidrag, som tillkomma fakultetens professorer, hafva af de sakkunnige lagts till grund för beräkning af de ytterligare tillskott af statsmedel, som eventuellt skulle erfordras för lönernas höjande till af dem afsedda belopp för professorer i första gruppen. Det visar sig då, att för de fyra hittillsvarande ordinarie professorerna något tillskott ej skulle erfordras enligt den af mig föreslagna lönesatsen. Deras aflöningar upptagas nämligen till respektive 13,743 kronor 81 öre, 8,752 kronor 75 öre, 8,372 kronor 6 öre och 8,047 kronor 41 öre. Ej heller rätt till ålderstillägg blir behöfzig för dessa professorer, med undantag för en af dem, nämligen innehafvaren af Stora Uppåkra och Flackarps församlingars prebendepastorat, hvilken för ernående af fullt ålderstillägg skulle behöfva ett tillskott af 52 kronor 59 öre, hvilket torde kunna afrundas till 53 kronor, att utgå ur ålderstilläggsfonden.

För de två hittillsvarande extra ordinarie professorerna, hvilka aflönats uteslutande med afkomst af prebendepastorat, har inkomsten enligt förutnämnda beräkningsgrund, hvilken torde få anses användbar, upptagits till respektive 6,210 kronor 22 öre för innehafvaren af Hellestads, Dalby och Bonderups församlingars prebendepastorat samt 5,879 kronor 31 öre för innehafvaren af Husie och Västra Skreflinge församlingars prebendepastorat. I fråga om dem blifva således för löneförmånernas uppbringande till nu afsedt belopp tillskott nödiga, hvarjämte rätt till ålderstillägg bör tillerkännas dem. Vid beräkning af erforderliga belopp torde nyssnämnda två summor lämpligen kunna afrundas till 6,210 kronor och 5,879 kronor, hvar dan tillskotten blifva respektive 1,290 kronor och 1,621 kronor.

Härvid är emellertid att märka, att jag utgått från att den nuvarande staten helt vore tillämpad i afseende å de teologiska lärostolarna i Lund. Så är dock ej förhållandet, i ty att vissa prebendepastorat på grund af äldre förhållanden för närvarande ej innehafvas af dem, af hvilka de enligt staten skola besittas. Fördenskull finnas nu i de vid staten fogade särskilda föreskrifter vissa öfvergångsbestämmelser. Det är att antaga, att vederbörande skola ingå på den nu tillämnade nya staten, så att förhållandena varda ordnade. Skulle så ej i allo ske — och detta lär komma att bero på innehafvaren af en utaf de nuvarande extra ordinarie professurerna, hvilken innehar ett prebendepastorat, som bör tillkomma en nuvarande ordinarie professor — blifva vissa tillskott erforderliga, 592 kronor 59 öre och 389 kronor 78 öre, för att vid två nuvarande ordinarie professurer uppbringa lönerna till vederbörliga belopp, när deras innehafvare enligt för professorer i allmänhet gällande grunder skulle vara berättigade till ålderstillägg. Då emellertid förutnämnda tillskott å 1,290 kronor under nu angifna förutsättning ej blir erforderligt för sitt ändamål utan kommer att ingå till akademikassan, böra berörda två tillskott å tillhoppa 982 kronor 37 öre utgå ur denna kassa. Erforderliga bestämmelser uti nu ifrågavarande hänseende torde kunna meddelas af Eders Kungl. Maj:t.

I fråga om de blifvande 7 professurerna inom Lunds universitets *juridiska fakultet* och de blifvande 12 professurerna inom dess *medicinska fakultet* har jag ej anledning till något särskildt yttrande.

Vidkommande de till *humanistiska sektionen af filosofiska fakulteten* vid universitetet i Lund hörande nuvarande 10 ordinarie och 6 extra ordinarie professurerna erinrar jag om hvad jag anfört angående extra ordinarie professuren i klassiska språk. Befattningen bör indragas och uteslutas ur universitetets stat.

Till *matematisk-naturvetenskapliga sektionen af filosofiska fakulteten* vid universitetet i Lund höra för närvarande 6 ordinarie och 4 extra ordinare professurer. Beträffande dem har jag intet särskildt att i detta sammanhang omförmåla.

I ordningen kommer nu att tillse förhållandena beträffande lärostolarna vid

Karolinska institutet.

Jag har redan omnämnt, att aföningsförmånerna vid dem förete afvikelser från de allmänt gällande. Då dessa afvikelser äro både afsevärda och sinsemellan växlande, har jag trott det vara lämpligt att här lämna en samlad öfversikt öfver löneförmånerna vid omförmålda lärostolar. I denna öfversikt skall jag tillika, under rubriken anmärkningar, meddela uppgift om de anställningar vid sjukvårdsanstalter, som äga rum i fråga om flera af lärostolarnas innehafvare.

L ä r o s t o l .	Lön.	Tjänstgöringspennin- gar.	Summa.	Till- kommer å extra stat för år 1908.	A n m ä r k n i n g a r .
En professor i patologisk anatomi	4,000	— 2,000	— 6,000	— —	På grund af föreskrift i karolinska institutets stadgar är professorn tillika öfverläkare och direktor vid allmänna barnbördshuset. Aflöning härför utgår ej. Såsom af vederbörande direktion antagen föreståndare vid asylen för fattiga barnaföderskor åtnjuter professorn 500 kronor årligen.
En professor i fysiologi	4,000	— 2,000	— 6,000	— —	
En professor i obstetrik	4,000	— 2,000	— 6,000	— —	
En professor i hälsovårds- lära	4,000	— 2,000	— 6,000	— —	
En professor i rätts- och statsmedicin	4,000	— 2,000	— 6,000	— —	
En professor i anatomi, med boställsrum	3,400	— 2,000	— 5,400	— —	Enligt föreskrift i stadgan för serafimerlasarettet är professorn tillika öfverkirurg vid nämnda lasarett. Aflöningen härför utgör 1,500 kronor. Därjämte är professorn på grund af särskildt beslut af direktionen för lasarettet direktör vid detsamma med en aflöning af 300 kronor, boställsrum, lyse och bränsle.
En professor i kemi, med boställsrum	3,400	— 2,000	— 5,400	— —	
En professor i kirurgi	3,500	— 2,000	— 5,500	— 500	
En professor i pediatrik	3,500	— 2,000	— 5,500	— —	Nuvarande innehafvaren är af Kungl. Maj:t förordnad att vara öfverläkare vid allmänna barnhusinrättningen i Stockholm. Aflöningen för öfverläkartjänsten utgör enligt stat 3,500 kronor, hvartill under senare år kommit dyrtidstillägg.
En professor i medicin	3,500	— 2,000	— 5,500	— 500	Enligt föreskrift i stadgan för serafimerlasarettet är professorn tillika öfverläkare vid nämnda lasarett. Aflöningen härför utgör 1,500 kronor.
En professor i nervsjuk- domar	—	—	—	—	Aflöningen för denne professor utgår af behållna räntan å en donation.
En extra ordinarie professor i farmakodynamik och farmakognosi	3,300	— 1,200	— 4,500	— 500	
En extra ordinarie professor i histologi	3,300	— 1,200	— 4,500	— 1,000	
En extra ordinarie profes- sor i kemi och farmaci	3,300	— 1,200	— 4,500	— 500	
En extra ordinarie professor i patologisk anatomi	3,300	— 1,200	— 4,500	— 500	

L ä r o s t o l .	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Summa.	Tillkommer å extra stat för år 1908.	A n m ä r k n i n g a r .
En extra ordinarie professor i obstetrik	3,000	1,000	4,000	1,000	Enligt föreskrift i nådigt bref den 26 januari 1883 är extra ordinarie professorn öfverläkare vid Stockholms hospital för sinnessjuka. Aflöningen för öfverläkartjänsten utgör 4,000 kronor, jämte boställsvåning, med bränsle och elektrisk belysning.
En extra ordinarie professor i psykiatri	3,000	1,000	4,000	—	
En extra ordinarie professor i syfilidologi	3,000	1,000	4,000	1,500	På grund af föreskrift i nådigt bref den 31 augusti 1888 är extra ordinarie professorn af Stockholms stads hälsovårdsnämnd antagen till öfverläkare vid sjukhuset S:t Göran. Aflöningen här för är 3,000 kronor, hvarjämte extra ordinarie professorn är förordnad till direktör för nämnda sjukhus med ett arfvode af 1,000 kronor.
En extra ordinarie professor i oftalmologi	2,500	1,000	3,500	1,000	
En extra ordinarie professor i medicin	2,500	1,000	3,500	2,000	Extra ordinarie professorn är på grund af bestämmelse i stadgan för serafimerlasarettet andre öfverläkare vid lasarettet med en aflöning af 1,000 kronor.
En extra ordinarie professor i kirurgi	2,500	1,000	3,500	2,000	Extra ordinarie professorn är på grund af bestämmelse i stadgan för serafimerlasarettet andre öfverkirurg vid lasarettet med en aflöning af 1,000 kronor.
En extra ordinarie professor i pediatrik	2,500	1,000	3,500	1,000	Extra ordinarie professorn är af direktionen öfver Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn antagen till förste läkare därstädes. Aflöningen utgör 300 kronor.

Till nu omförmälda löneförmåner kommer för ordinarie professorerna, utom professorn i nervsjukdomar, samt för de extra ordinarie professorer, hvilkas lön och tjänstgöringspenningar tillhopa utgöra 4,500 kronor, rätt till två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, äfvensom för öfriga extra ordinarie professorer rätt till ett ålderstillägg, likaledes å 500 kronor.

Växlingen i tillskotten å extra stat för vissa extra ordinarie professorer beror dels på antalet intjanta ålderstillägg dels ock därpå att för tre af dem beviljats särskilda förhöjningar å lönen på grund af ökad arbete i följd af den nya medicinska undervisnings- och examensordningen.

Jag har i öfverensstämmelse med det nuvarande förhållandet för en hvar af professorerna i anatomi och i kemi upptagit boställsrum med där af följande minskning af 600 kronor i den kontanta lönen till

5,400 kronor. Det bör emellertid anmärkas, att berörda förmån ej är ovillkorligen förenad med dessa professurer, ehuru den nu åtnjutes af deras innehafvare. Förhållandet är, att enligt nådigt bref den 11 juni 1887 två boställsvåningar må, i tur efter fullmaktsålder, innehafvas af professorerna i anatomi, i patologisk anatomi, i fysiologi och i kemi.

Af lärostolarna vid karolinska institutet bör, såsom nämnt, extra ordinarie professuren i kemi och farmaci icke förvandlas till professur. Beträffande innehafvarens af denna extra ordinarie professur ställning skall jag i det följande yttra mig.

I fråga om de aflöningsförmåner, som vid den tillämnade löneförändringen i regel böra tillkomma professorerna vid karolinska institutet, är att märka, att, utom lön 5,000 kronor och tjänstgöringspenningar 2,500 kronor, äfven bör upptagas ortstillägg å 600 kronor. Med afseende å aflöningsförmåner böra emellertid några befattningar intaga en viss undantagsställning. Frånsedt förhållandena vid professuren i nervsjukdomar, till hvilken jag återkommer, afser jag härvid först de två professurer vid institutet, med hvilka såsom sådana boställsrum äro förenade. Enligt grundsatsen att ortstillägg ej må utgå, när fri bostad åtnjutes, samt att den egentliga lönen skall minskas med det belopp, hvarmed det beräknade värdet af bostadsförmånen öfverstiger beloppet af det ortstillägg, som eljest skolat utgå, får för dessa två professurer ortstillägg ej uppföras, och skall lönen minskas med därutöfver erforderligt belopp. Jag får erinra, att för vissa professorer vid Uppsala universitet förmånen af boställsrum af mig ansetts böra vid den nu ifrågasatta löneregleringen beräknas till ett från 600 kronor till 900 kronor förhöjdt värde. Det synes mig då skäligt, att för nu ifrågasvarande två professorer vid karolinska institutet berörda förmån åsättes ett värde af 1,200 kronor. De båda professorerna komma då att åtnjuta lön 4,400 kronor samt tjänstgöringspenningar 2,500 kronor, alltså, utom boställsrum, 6,900 kronor kontant.

Vidare anser jag de tjänsteföreningar, som äga rum beträffande lärostolarna i psykiatri och syfilidologi, medföra, att undantag i fråga om de föreslagna löneförmånerna måste göras i afseende å dem.

Beträffande extra ordinarie professorn i psykiatri har ej någon löneförhöjning påkallats. Med hänsyn därtill att med befattningen är förenad öfverläkartjänsten vid Stockholms hospital för sinnessjuka och därmed förenade aflöningsförmåner, anser jag allenast den förändring i bemålde professors löneförmåner böra vidtagas, att ålderstillägget sättes till 600 kronor.

Vidkommande extra ordinarie professuren i syfilidologi har genom det förut omförmälda nådiga brefvet den 31 augusti 1888 förordnats, bland

annat: Extra ordinarie professorsbefattningen i syfilidologi vid karolinska institutet bör, därest icke särskilda hinder möta, vara förenad med den ena öfverläkarbefattningen vid det af Stockholms stad upprättade sjukhuset S:t Göran. När ledighet i öfverläkarbefattningen inträffar och extra ordinarie professuren är obesatt, bör med tillsättande af öfverläkare anstå, till dess extra ordinarie professuren i vederbörlig ordning blifvit med innehafvare försedd. Stockholms stads hälsovårdsnämnd må därefter, såvida nämnden anser hinder icke möta för tjänsternas förening, till öfverläkare antaga och förordna nämnde extra ordinarie professor.

Dessa bestämmelser torde medföra, att man kan anse för ytterst antagligt, att de båda befattningarna städse blifva förenade. Extra ordinarie professorn åtnjuter därför — förutom arfvode såsom direktör vid sjukhuset, hvilken befattning kan beklädas af hvilkendera öfverläkaren som helst — jämte sin lön vid karolinska institutet en aflöning af 3,000 kronor såsom sjukhusläkare. Hans aflöning vid institutet utgör år 1908, förutom ålderstillägg af 500 kronor, å ordinarie stat 4,000 kronor och å extra stat 1,500 kronor, nämligen 1,000 kronor tillfällig löneförbättring och 500 kronor på grund af ökad arbete i anledning af den nya medicinska undervisnings- och examensordningen. Från institutet åtnjuter han alltså utom ålderstillägg tillhopa 5,500 kronor. Med hänsyn till nämnda tjänsteförening anser jag här ej annan förändring böra vidtagas, än att ifrågasvara professor, i likhet med öfriga professorer, tillerkännes rätt till ett ålderstillägg å 600 kronor. Af beloppet 5,500 kronor torde lämpligen 1,600 kronor böra uppföras såsom tjänstgöringspenningar, 600 kronor såsom ortstillägg och återstoden 3,300 kronor utgöra egentlig lön. I pensionshänseende bör han dock likställas med öfriga professorer.

Återstår så den Malmstenska professuren i nervsjukdomar. Aflöningen utgår, som nämndt, af afkastningen å en donation af 100,000 kronor, hvars ränta år 1907 lärer utgjort 4,750 kronor. De sakkunnige hafva i sina beräkningar, med hänsyn till medelafkastningen under åren 1891—1907, upptagit professors aflöning från donationen till ett belopp af 4,415 kronor och föreslagit ett tillskott af allmänna medel till fyllande af den utaf de sakkunnige för andra lönegruppen antagna aflöningen, 7,100 kronor.

På grund af denne professors ställning såsom ende särskilde representant för det viktiga ämne, han företräder, och då han å egen klinik bestrider för medicine licentiatexamen föreskrifven undervisning i detta ämne, anser jag, att staten bör lämna erforderligt tillskott, för att ifrågasvara professor må komma i åtnjutande af enahanda aflöningsförmåner

som professorer i allmänhet vid karolinska institutet. Det erforderliga tillskottet skulle, baserad på nyss angifna beräkning af donationens afkastning, 4,415 kronor, utgöra 3,685 kronor, däraf 585 kronor skulle utgöra lön, 2,500 kronor tjänstgöringspenningar samt 600 kronor ortstillägg. Rätt till ett ålderstillägg å 600 kronor lika med öfriga professorer bör tillerkännas professurens innehafvare. Det skulle kunna ifrågasättas, huruvida han icke äfven med afscende å pension borde likställas med öfriga professorer. Frågan om ett sådant likställande förevar den 12 januari 1907, då proposition angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension afläts till Riksdagen. Enligt hvad af det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet öfver finansärenden för nämnda dag inhämtas, förklarade sig chefen för finansdepartementet icke kunna förorda pensionskommitténs i sådant syfte framställda förslag och anförde såsom skäl härför, att det förefölle honom uppenbart, att den pensionsrätt, som genom 1886 års riksdagsbeslut och Kungl. Maj:ts den 4 juni samma år utfärdade nådiga bref tillförsäkrats innehafvaren af förutnämnda professor, vore att betrakta såsom ett med donationens mottagande oupplösligt förbundet villkor, som numera icke ensidigt kunde rubbas. Departementschefens åsikt gillades af Kungl. Maj:t. Med hänsyn härtill torde nu icke böra föreslås någon ändring i hvad om pension för ifrågavarande professor för närvarande gäller.

Såsom framgår af den lämnade öfversikten af lärostolarna vid karolinska institutet, äro flera andra än de båda extra ordinarie professurerna i psykiatri och syfilidologi, hvilkas förening med läkarbefattningar af mig ansetts betinga en undantagsställning för dem, äfven förenade med andra tjänster. Häri är ock att söka en af anledningarna till den anmärkningsvärda växling i lönesatser, som öfversikten utvisar — en utjämning har dock i viss mån för år 1908 i flera fall åstadkommits genom särskilda tillskott, på sätt redan nämnts. Jag har dock ej funnit, att i andra än redan angifna fall dessa tjänsteföreningar böra föranleda undantag. Några af dessa befattningar, hvilka äro bundna vid professurerna och måste vara det för lärarverksamhetens uppehållande, medföra jämförelsevis ringa aflöning för innehafvarna, som bekläda bland de allra viktigaste lärostolarna vid institutet. Andra för lärarverksamheten lika betydelsefulla tjänster äro ej fast och ovillkorligt förenade med tjänsten.

Dessa tjänsteföreningar äro i själfva verket i de flesta fall så önskvärda och nödvändiga, att man måste se till, att vid de villkor för de nya lönernas åtnjutande, som, på sätt för statskontoret ägt rum, böra uppställas i fråga om professorerna, och hvartill jag i det följande återkommer, möjlighet inrymmes för bibehållande af föreningarna.

Jag vill här inflika, att äfven inom medicinska fakulteterna vid universiteten i Uppsala och Lund vissa professorer innehafva läkarbefattningar vid akademiska sjukhuset i Uppsala och vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund. Äfven dessa tjänsteföreningar äro nödvändiga, delvis äfven af Kungl. Maj:t föreskrifna. Vid dessa läkarbefattningar äro dels inga särskilda löneförmåner fästa dels aflöningar till ej afsevärda belopp.

En annan anledning till de sänkta lönerna för vissa lärarbeställningar vid karolinska institutet har varit det tillfälle till enskild praktik, som innehafvandets af desamma medförde. Det är visserligen sant, att läkarenvetenskapsmannen intager en förmånligare ställning än mängden af sina kolleger. Men exempel torde dock gifvas äfven inom andra fakulteter, då den enskilda verksamheten såsom lärare eller i öfrigt kunnat medföra tämligen afsevärda ekonomiska förmåner. Och går man utom universitetet och karolinska institutet, torde man lätt nog kunna finna fall, jämförliga med nu ifrågasvarande. Tilläfskyntors torde i de större städerna lärare vid de allmänna läroverken kunna genom undervisning i enskilda läroverk eller annorledes förskaffa sig mer eller mindre afsevärda biinkomster. Och vissa af de tekniska läroverkens lärare torde ej sällan blifva i tillfälle att göra sina insikter och sin skicklighet gällande i enskild verksamhet. Emellertid har, såsom jag anser, med allt skäl någon nedsättning på grund därpå ej ifrågasatts i vederbörandes aflöningsförmåner. Jag anser ock ej, att någon hänsyn till den enskilda praktiken bör tagas i nu förevarande hänseende, vare sig beträffande hittillsvarande ordinarie eller extra ordinarie professorer.

Såsom förut nämnts, bör en af de nuvarande extra ordinarie professorerna, i kemi och farmaci, icke förvandlas till professur. Med den och dess innehafvare, S. Jolin, bör förfaras på enahanda sätt, som angifvits beträffande motsvarande befattning vid universitetet i Uppsala. Jolin åtnjuter för närvarande å ordinarie stat 4,500 kronor äfvensom två ålderstillägg å tillhoppa 1,000 kronor. Å extra stat uppbär han för år 1908 tillfällig löneförbättring till belopp af 500 kronor. Sistnämnda belopp bör, för att han framdeles må bibehållas vid nuvarande aflöningsförmåner, såsom personligt lönetillägg för honom uppföras å allmänna indragningsstaten att af honom åtnjutas under hans återstående tjänstetid.

Under förutsättning att hvad jag nu föreslagit varder genomfördt, skulle, under det extra ordinarie professorsbefattningarna allmänt öfverginge till professorer, dock några extra ordinarie professorer komma att tills vidare finnas kvar, nämligen i *Uppsala* extra ordinarie professuren i praktisk teologi,

extra ordinarie professuren i medicinsk och fysiologisk kemi, extra ordinarie professuren i klassiska språk och extra ordinarie professuren i växtbiologi samt vid *karolinska institutet* extra ordinarie professuren i kemi och farmaci. Af dem komma extra ordinarie professorerna i praktisk teologi, i medicinsk och fysiologisk kemi och i växtbiologi att kvarstå i staten för universitetet i Uppsala och extra ordinarie professuren i kemi och farmaci att kvarstå å staten för karolinska institutet. Jämväl extra ordinarie professors-prosektorsbefattningen bör eventuellt upptagas i vederbörande stat med anmärkning om sättet för innehafvarens aflönande. Aflöningen för extra ordinarie professuren i klassiska språk i Uppsala skall utgå från allmänna indragningsstaten.

Genom särskilda bestämmelser torde Eders Kungl. Maj:t böra tillförsäkra nuvarande innehafvarna af nyssberörda extra ordinarie professorer i Uppsala rätt att lika med ordinarie professorer delta i universitetsförvaltningen inom fakultet, konsistorium m. m.

Vid antagande af de nya staterna för universiteten i Uppsala och Lund godkände Riksdagen vissa särskilda föreskrifter om storleken af tjänstgöringspenningar, om ålderstillägg och om afdrag i visst fall å aflöning. Några af dessa föreskrifter röra andra befattningshafvare än professorer och extra ordinarie professorer. Berörda föreskrifter komma nu att förfalla, i den mån Riksdagen ger sitt bifall till ändrade bestämmelser härutinnan.

Slutligen vill jag här anmärka, att för beräkning af ålderstillägg å de blifvande nya lönestaterna bör gälla främst naturligen tjänstgöringstid i nuvarande ordinarie professorsbefattning men äfven tjänstgöringstid i hittillsvarande extra ordinarie professur. Det sistnämnda synes mig vara en gifven konsekvens af den uppfattning, som ledt mig vid bedömandet af frågan om extra ordinarie professorernas förvandling till ordinarie.

*Kostnaderna
för löner-
regleringen för
professorer.*

Därest de grunder för vederbörande professorers aflöning, som jag uppställt, skulle komma att tillämpas, blefve naturligen ganska afsevärda anslagsökningar erforderliga.

Dessa anslagsökningars storlek vid de särskilda högskolorna framgår af följande beräkning af huru stor ökningen i aflöningen skulle blifva vid de särskilda hittillsvarande lärostolarna, med afdrag för tre ur staten utslutna lärostolar.

Universitetet i Uppsala.

Teologiska fakulteten:

4 ordinarie professorer à 1,500 kronor	kronor	6,000: —
2 extra ordinarie professorer à 3,000 kronor	»	6,000: —

Juridiska fakulteten:

5 ordinarie professorer à 1,500 kronor	kronor	7,500: —
3 extra ordinarie professorer à 3,000 kronor	»	9,000: —

Medicinska fakulteten:

6 ordinarie professorer à 1,500 kronor	kronor	9,000: —
1 ordinarie professor, med boställsrum	»	1,200: —
4 extra ordinarie professorer à 3,000 kronor	»	12,000: —

Filosofiska fakultetens humanistiska sektion:

11 ordinarie professorer à 1,500 kronor	kronor	16,500: —
1 ordinarie professor i vältalighet och statskunskap	»	500: —
5 extra ordinarie professorer à 3,000 kronor	»	15,000: —

Filosofiska fakultetens matematisk-naturvetenskapliga sektion:

4 ordinarie professorer à 1,500 kronor	kronor	6,000: —
4 ordinarie professorer, med boställsrum, à 1,200 kronor	»	4,800: —
6 extra ordinarie professorer à 3,000 kronor	»	18,000: —

Summa kronor 111,500: —

Afgår för 2 ur staten uteslutna extra ordinarie professorer	»	9,000: —
---	---	----------

Återstår kronor 102,500: —

I fråga om denna summa, 102,500 kronor, såsom utmärkande kostnadsökningen vid den af mig föreslagna löneregleringen m. m., bör likväl märkas, att i stället för en ur staten utesluten extra ordinarie professur med aflöning af 4,500 kronor upprättas en prosektorsbefattning med en aflöning af 6,000 kronor. Ökningen blir, om hänsyn tages härtill, 108,500 kronor.

Universitetet i Lund.*Teologiska fakulteten:*

1 extra ordinarie professor.....	kronor	1,290: —
1 extra ordinarie professor.....	»	1,621: —

Juridiska fakulteten:

5 ordinarie professorer à 1,500 kronor	kronor	7,500: —
2 extra ordinarie professorer á 3,000 kronor	»	6,000: —

Medicinska fakulteten:

6 ordinarie professorer à 1,500 kronor	»	9,000: —
6 extra ordinarie professorer à 3,000 kronor	»	18,000: —

Filosofiska fakultetens humanistiska sektion:

10 ordinarie professorer à 1,500 kronor	kronor	15,000: —
5 extra ordinarie professorer à 3,000 kronor	»	15,000: —

Filosofiska fakultetens matematisk-naturvetenskapliga sektion:

6 ordinarie professorer à 1,500 kronor	kronor	9,000: —
4 extra ordinarie professorer à 3,000 kronor	»	12,000: —

Summa kronor 94,411: —

Afgar för en ur staten utesluten extra ordinarie pro- fessur	»	4,500: —
---	---	----------

Återstår kronor 89,911: —

Karolinska institutet.

5 ordinarie professorer à 2,100 kronor	kronor	10,500: —
2 ordinarie professorer, med boställsrum, à 1,500 kronor	»	3,000: —
3 ordinarie professorer à 2,600 kronor	»	7,800: —
1 ordinarie professor i nervsjukdomar	»	3,685: —
3 extra ordinarie professorer à 3,600 kronor	»	10,800: —

Transport kronor 35,785: —

	Transport kronor	35,785: —
1 extra ordinarie professor i obstetrik	»	4,100: —
1 extra ordinarie professor i syfilidologi	»	1,500: —
4 extra ordinarie professorer à 4,600 kronor	»	18,400: —
	Summa kronor	59,785: —

Tillser man, huru kostnaderna å ordinarie stat för en omreglering af löneförhållandena m. m. vid universiteten och karolinska institutet i nu ifrågavarande hänseenden ställa sig enligt de sakkunniges förslag och enligt af mig föreslagna grunder och gjorda beräkningar, kommer man till följande resultat:

	Nu:	De sakkunniges förslag:	Af mig framlagdt förslag:
universitetet i Uppsala kronor	316,098: 33	474,958: 33	424,598: 33
universitetet i Lund	» 250,920: —	370,063: 06	340,831: —
karolinska institutet	» 101,300: —	158,485: —	161,085: —

En jämförelse mellan de af de sakkunnige och af mig framlagda olika förslag visar i fråga om erforderlig ökning följande belopp:

	De sakkunniges förslag:	Af mig framlagdt förslag:
universitetet i Uppsala kronor	158,860: —	108,500: —
universitetet i Lund	» 119,143: 06	89,911: —
karolinska institutet	» 57,185: —	59,785: —
Summa kronor	335,188: 06	258,196: —

Under återopande af hvad jag nu anfört och föreslagit tillstyrker jag, *Departements-
chefens
hem ställan.*
att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att medgifva och bestämma, att i staterna för universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet, med därtill hörande särskilda föreskrifter, följande förändringar vidtagas:

för universitetet i Uppsala:

a) att i stället för en hvar af samtliga i staten uppförda extra ordinarie professorsbefattningar; med undantag af extra ordinarie professurerna i praktisk teologi, i medicinsk och fysiologisk kemi, i anatomi med tjänstgöringsskyldighet för innehafvaren såsom prosektor, i klassiska språk och i växtbiologi, upprättas och i staten införes professur i det eller de ämnen

som den extra ordinarie professorsbefattningen omfattat, därvid innehafvaren af sistnämnda befattning varder innehafvare af den nya professuren;

b) att för en hvar af såväl nuvarande som nu tillkommande professurer, med undantag af förste teologie professorsbefattningen och professuren i psykiatri, för hvilka aflöningsförmånerna för motsvarande tjänster bibehållas, dock att tjänstgöringspenningarna vid den förra tjänsten skola beräknas till 2,500 kronor, aflöningen skall utgöra 7,500 kronor, däraf 5,000 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar, jämte rätt till ett ålderstillägg å 600 kronor efter 5 års tjänstgöring, dock med iakttagande härvid, dels att för Skytteanska professuren i vättalighet och statskunskap ett belopp af 7,000 kronor beräknas tillkomma densamma från Skytteanska stiftelsen, ersättning för spannmålsindelning däri inbegripen, och att fördenskull för denna professur i staten uppföres, jämte nämnda ersättning 1,785 kronor, ett belopp af 500 kronor, hvilket skall anses såsom tjänstgöringspenningar, dels ock att den egentliga lönen för nuvarande professorsbefattningarna i medicinsk och fysiologisk kemi, i fysik, i astronomi, i kemi samt i botanik och praktisk ekonomi med hänsyn till värdet å dem tillkommande boställsrum, hvilket värde beräknas till 900 kronor, upptages till allenast 4,100 kronor för hvar och en:

c) att för en hvar af nuvarande innehafvarna af extra ordinarie professuren i praktisk teologi, J. O. Quensel, och extra ordinarie professuren i medicinsk och fysiologisk kemi, grefve C. T. Mörner, å allmänna indragningsstaten uppföres ett personligt lönetillägg å 410 kronor, att af vederbörande åtnjutas, så länge han kvarstår vid ifrågavarande befattning;

d) att ur staten uteslutes extra ordinarie professorsbefattningen i anatomi, med tjänstgöringsskyldighet för innehafvaren såsom prosektor, och i stället i staten uppföres en prosektorsbefattning med en aflöning af 6,000 kronor, däraf 4,000 kronor lön och 2,000 kronor tjänstgöringspenningar, jämte två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, efter respektive 5 och 10 års tjänstgöring, äfvensom att, därest nuvarande innehafvaren af nämnda extra ordinarie professur, O. M. Ramström, ej är villig att öfvertaga den nya prosektorstjänsten, ur aflöningen vid densamma skall bestridas lön och tjänstgöringspenningar för Ramström, som i sådant fall bibehålles vid sin nuvarande rätt i afseende å ej mindre aflöning å stat och ålderstillägg än äfven pension; skolande prosektorstjänsten ej tillsättas, förr än aflöningens användande för dylikt ändamål ej vidare erfordras;

e) att extra ordinarie professuren i klassiska språk uteslutes ur staten och för nuvarande innehafvaren af befattningen, S. K. A. Wide, uppföras å allmänna indragningsstaten de af honom hittills innehafda kontanta löneförmåner, 5,910 kronor, däraf 1,200 kronor tjänstgöringspenningar, att af

honom åtnjutas, så länge han kvarstår vid ifrågavarande befattning; skolan-
de han bibehållas vid rätt till naturaförmåner från universitetet äfvensom
vid den rätt till pension, som nu tillkommer honom; samt

f) att den å allmänna indragningsstaten för K. B. Wiklund uppförda
personliga extra ordinarie professuren i finsk-ugrisk språkforskning förvandlas
till personlig professur för Wiklund, för hvilken å allmänna indragnings-
staten aflöningsförmånerna uppföras med ett belopp af 7,500 kronor, däraf
5,000 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar, hvarjämte Wik-
lund förklaras berättigad till ett ålderstillägg å 600 kronor efter 5 års tjänst-
göring;

för universitetet i Lund:

a) att i stället för en hvar af samtliga i staten uppförda extra ordinarie
professorsbefattningar, med undantag af extra ordinarie professuren i klas-
siska språk, upprättas och i staten införes professur i det eller de ämnen,
som den extra ordinarie professorsbefattningen omfattat, därvid innehafvaren
af sistnämnda befattning varder innehafvare af den nya professuren;

b) att för en hvar af såväl de nuvarande professurerna, med undantag
af de till teologiska fakulteten hörande, för hvilka aflöningsförmånerna bi-
behållas, dock att tjänstgöringspenningarne skola beräknas till 2,500 kronor,
som nu tillkommande professurer aflöningen skall utgöra 7,500 kronor, däraf
5,000 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar, jämte rätt till ett
ålderstillägg å 600 kronor efter 5 års tjänstgöring; skolan- i denna aflöning
för den ena af de två nu tillkommande professurerna inom teologiska fakulteten
inberäknas inkomsten af Hellestads, Dalby och Bonderups församlingars pre-
bendepastorat med 6,210 kronor och för den andra inkomsten af Husie och
Västra Skreftinge församlingars prebendepastorat med 5,879 kronor;

c) att för den professor inom teologiska fakulteten, som i enlighet med
1907 års stat åtnjuter afkastningen af Stora Uppåkra och Flackarps för-
samlingars prebendepastorat, skall från och med den tidpunkt, då han enligt
de för öfriga professorer gällande grunder skulle vara berättigad till ålderstillägg,
ur ålderstilläggsfonden årligen utgå ett tillskott af 53 kronor; samt

d) att extra ordinarie professuren i klassiska språk indrages och ute-
slutes ur staten;

för karolinska institutet:

a) att i stället för en hvar af samtliga i staten uppförda extra ordinarie
professorsbefattningar, med undantag af extra ordinarie professuren i kemi

och farmaci, upprättas och i staten införes professur i det eller de ämnen, som den extra ordinarie professorsbefattningen omfattat, därvid innehafvaren af sistnämnda befattning varder innehafvare af den nya professuren;

b) att för en hvar af såväl nuvarande som nu tillkommande professurer, med undanlag af professorerna i psykiatri och syfilidologi, aflöningen skall utgöra 8,100 kronor, däraf 5,000 kronor lön, 2,500 kronor tjänstgöringspenningar och 600 kronor ortstillägg, jämte rätt till ett ålders-tillägg å 600 kronor efter 5 års tjänstgöring; dock med iakttagande härvid, dels att för professuren i nervsjukdomar ett belopp af 4,415 kronor beräknas tillkomma densamma från vederbörande donation, och att fördenskull för denna professur, utan att därigenom någon förändring med afseende å pensionsrätt äger rum, i staten upptages ett belopp af 3,685 kronor, däraf såsom lön 585 kronor, såsom tjänstgöringspenningar 2,500 kronor och såsom ortstillägg 600 kronor, dels ock att för två af de hittillsvarande ordinarie professorerna i anatomi, i patologisk anatomi, i fysiologi och i kemi med hänsyn till värdet å dem tillkommande boställsrum, hvilket värde beräknas till 1,200 kronor, ortstillägg icke skall utgå samt den egentliga lönen upptagas till allenast 4,400 kronor;

c) att innehafvaren af professuren i psykiatri förklaras berättigad att i likhet med öfriga professorer komma i åtnjutande af ett ålderstillägg å 600 kronor;

d) att för professuren i syfilidologi aflöningen skall utgöra 5,500 kronor, däraf lön 3,300 kronor, tjänstgöringspenningar 1,600 kronor och ortstillägg 600 kronor, med rätt till ett ålders-tillägg å 600 kronor efter 5 års tjänstgöring, hvarjämte innehafvaren af nämnda befattning skall äga rätt till enahanda pension som öfriga professorer; samt

e) att för nuvarande innehafvaren af extra ordinarie professuren i kemi och farmaci, S. Jolin, å allmänna indragningsstaten uppföres ett personligt lönetillägg å 500 kronor, att af honom åtnjutas, så länge han kvarstår vid ifrågavarande befattning.

II.

Lönereglering för vissa andra lärare och tjänstemän.

Jag har i afdelning I behandlat frågan om lönereglering för professorerna vid universiteten och karolinska institutet och i afdelningarna III och IV komma två stora grupper af vid omförmälda högskolor anställda befattningshafvare att omförmälas. Afdelning II, hvilken jag nu inledt, omfattar ej de öfriga utan endast »vissa andra lärare och tjänstemän». Såsom jag redan i det föregående antydt, ämnar jag nämligen ej till behandling upptaga spörsmålet om lönereglering för assistenter, ej heller för amanuenser vid vederbörande institutioner. Gjorda framställningar till Kungl. Maj:t angående lönereglering för amanuenser m. fl. vid universitetet i Uppsala hafva remitterats till yttrande af vederbörande och kunna således nu ej komma i betraktande. Vid sådant förhållande bör naturligen ej heller frågan om lönereglering för motsvarande befattningshafvare vid Lunds universitet och vid karolinska institutet nu komma under öfvervägande — fränsedt den omständigheten att utredning rörande behovet af dylik ej föreligger.

Äfven enstaka andra befattningshafvares aflöningsförmåner torde nu ej böra undergå någon ändring. Bland dessa befattningshafvare vill jag omnämna vice bibliotekarierna och biblioteksamanuenserna vid universitetsbiblioteken. För dessa bör ej lönereglering ske, utan att man på samma gång kan taga i betraktande, huru med löneförhållandena vid kungl. biblioteket kommer att gestalta sig; och af skäl, som omförmälas i det vid statsverkspropositionen fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för den 13 januari 1908, har jag ej ansett någon framställning om lönereglering för kungl. biblioteket böra ske till den nu församlade Riksdagen.

Ledning för de förslag, jag går att framställa i fråga om lönereglering för nu afsedda befattningshafvare, har jag hämtat dels från de med anledning af 1901 års förutnämnda cirkulär under år 1902 afgifna yttrandena rörande aflöningsförhållanden vid universiteten och karolinska institutet dels från de sakkunniges utredningar, sid. 239—250, dels från de däröfver afgifna yttrandena dels ock från de framställningar, som, på sätt de sakkunnige erinrat, upprepade gånger under de senaste åren bland

de s. k. riksdagspetita gjorts om förbättrade löneförmåner för flera af de befattningshafvare, som nu äro i fråga.

Flera af de skäl för en löneförbättring, som af de sakkunnige åberopats i afseende å professorerna, kunna naturligen i allmänhet göras gällande beträffande nu ifrågavarande befattningshafvare. De ökade lefnadskostnaderna komma att spela så mycket större roll, som dels några af dessa tjänstemän, i motsats mot de flesta vid universiteten och karolinska institutet i öfrigt anställda, ej erhållit någon löneförhöjning sedan 1870-talet, dels aflöningen för åtskilliga, i förhållande till deras lefnadsställning, för närvarande synes mycket knapp. Förstnämnda förhållande har särskildt anmärkts af universitetskanslern, hvilken i öfrigt, utan att närmare ingå på detaljerade lönebelopp, understödt yrkandena på löneförbättring.

Vid nu förevarande afdelning har jag funnit det böra tillses, om man ej kan, likasom för professorerna af mig gjorts, i förekommande fall anknyta sig till lönesatserna i statskontorets stat. Jag vill dock på förhand påpeka, att detta långt ifrån alltid kan blifva fallet. Därtill äro förhållandena vid universiteten och karolinska institutet i flera hänseenden alltför säregna.

Då vissa af nu ifrågavarande befattningar vid de olika högskolorna äro med hvarandra tämligen jämförliga, skall jag i lämpliga fall sammanföra dylika till behandling.

Laboratorerna i experimentell patologi och patologisk anatomi samt i experimentell fysiologi och medicinsk fysik vid universitetet i Uppsala. Laboratorerna i fysiologi och i bakteriologi vid karolinska institutet. Dessa fyra befattningar hafva hittills varit likställda i afseende å löneförmåner, med det undantag att utöfver aflöningen, 4,500 kronor, däraf 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, de två laboratorerna i Uppsala erhållit 4 famnar ved in natura, värderade till 60 kronor. Lönebeloppet 4,500 kronor är det samma, som i allmänhet gäller för extra ordinarie professorer, hvilka dock därutöfver äga rätt till två ålderstillägg å 500 kronor hvarterdera. Röster hafva ej heller saknats, som yrkat, att några af dessa laboratorsbefattningar borde ombildas till extra ordinarie professurer. Så har fallet varit med de båda laboratorsbefattningarna i Uppsala; och de sakkunnige hafva uttalat, att laboratorsbefattningen i experimentell patologi och patologisk anatomi mycket nära motsvarade de nuvarande extra ordinarie professurerna i patologisk anatomi i Stockholm samt i allmän patologi, bakteriologi och allmän hälsovård i Lund.

Å andra sidan har af karolinska institutets lärarkollegium förklarats, att innehafvarna af de båda omförmälda laboratorsbefattningarna därstädes väl borde vara fördelaktigt meriterade genom vederbörliga examina och

vetenskapliga prof, och att det vore nödigt att förbättra deras nuvarande löneförmåner för att kunna hafva bättre utsikt att behålla lofvande krafter. Dock förutsatte deras tjänsteåligganden i allmänhet ej så stor grad af erfarenhet och kunskaper samt vore ansenligt mindre betungande än professorernas.

Jag nämnde, att man beträffande de båda nu afsedda laboratorsbefattningarna i Uppsala ifrågasatt deras ombildande till extra ordinarie professurer. De aflöningar, som i anledning af 1901 års förut omtalade cirkulär af karolinska institutets lärarråd begärdes för de båda omförmälda laboratorsbefattningarna vid institutet, voro satta till 5,000 kronor med ett ålderstillägg å 500 kronor. De sakkunnige hafva föreslagit en aflöning af 7,100 kronor, däraf 600 kronor Orts- och yrkestillägg, för laboratorsbefattningen i experimentell patologi och patologisk anatomi i Uppsala, med rätt till ett ålderstillägg å 600 kronor samt 6,000 kronor, däraf 300 kronor ortstillägg eller Orts- och yrkestillägg, för enhvar af de tre öfriga befattningarna, med rätt till två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor.

Utöfver de å ordinarie stat uppförda aflöningsförmåner utgår nu för ifrågavarande laboratorer tillfällig löneförbättring å extra stat, likasom för extra ordinarie professorerna. De åtnjuta alltså för närvarande 5,500 kronor hvardera — de båda laboratorerna i Uppsala med inberäkning af värdet för dem tilldelad ved. Frågan om en ombildning af en eller annan bland dessa laboratorsbefattningar torde icke nu böra komma under öfvervägande. Men en någorlunda afsevärd löneförbättring synes uppenbarligen böra beredas dem alla. Jag har tänkt mig, att med fäst afseende å de beträffande ifrågavarande laboratorsbefattningar af vederbörande andragna omständigheter lönen bör bestämmas till 4,000 kronor för hvardera af de båda befattningarna i Uppsala och 3,600 kronor för hvardera af de båda befattningarna i Stockholm samt därtill för alla tjänstgöringspenningar å 2,000 kronor jämte rätt till två ålderstillägg å 500 kronor hvartdera, efter 5 och 10 års tjänstgöring. För de båda laboratorsbefattningarna i Stockholm skulle ytterligare tillkomma ortstillägg till det belopp, som i staten för statskontoret upptagits för andra gradens tjänst — närmast motsvarande nu ifrågavarande befattningar — alltså 400 kronor.

Vid detta förslag förutsätter jag, såvidt de båda laboratorsbefattningarna i Uppsala angår, att förmånen af ved skulle bortfalla och värdet däraf ingå till ålderstilläggsfonden, likasom för extra ordinarie professorernas del, vid deras förvandling till ordinarie, af mig afsetts.

Jag vill här på förhand uppställa enahanda förutsättning i fråga om alla de befattningar vid universitetet i Uppsala, för hvilka jag i det kommande under denna afdelning II föreslår lönereglering.

En klinisk laborator med tjänstgöringsskyldighet vid serafimerlasarettets kliniska laboratorium. En laborator vid karolinska institutets patologisk-anatomiska institution. En prosektor. För en hvar af dessa tre tjänster finnes å karolinska institutets stat uppfördt ett arfvode å 3,000 kronor. Innehafvarna af dem äro ej fast anställda utan tillsättas för vissa år.

År 1902 begärde lärarkollegiet, att arfvodet för prosektorn och laboratorn vid patologisk-anatomiska institutionen — den andra laboratorsbefattningen var då nyligen inrättad — skulle höjas till 4,000 kronor.

Vid afgifvande af yttrande öfver de sakkunniges förslag, hvilket ej omfattat dessa tjänster, har karolinska institutets lärarkollegium tillika påyrkat, att omförmälda arfvodesbelopp måtte höjas till ett belopp af 4,350 kronor — en stark minoritet ifrågasatte 4,500 kronor. Såsom skäl för den föreslagna summan, särskildt hvad anginge prosektorn, anfördes, att dennes arfvode ursprungligen motsvarat hälften af professors i anatomi aflöning. Då denna aflöning framdeles, om de sakkunniges förslag blefve genomfördt, skulle komma att, med ålderstillägg, uppgå till 8,700 kronor, borde prosektorns arfvode utgöra hälften däraf, 4,350 kronor.

Jag anser en förhöjning af de nuvarande arfvodesbeloppen vara påkallad och tillstyrker därför, att de må ökas med 1,000 kronor till 4,000 kronor hvarterda, hvilket utgör en förhöjning med 33 procent.

Laboratorn i experimentell fysik och observatorn i astronomi vid universitetet i Uppsala. Laboratorn i kemi och observatorn i astronomi vid universitetet i Lund. Äfven dessa fyra befattningshafvare äro med hvarandra likställda i aflöningsförmåner: de åtnjuta å ordinarie stat 3,000 kronor, däraf 750 kronor tjänstgöringspenningar, hvartill för de två tjänsterna i Uppsala komma 4 famnar ved in natura, i värde beräknade till 60 kronor. Genom anslag å extra stat utfyllas deras löneförmåner för närvarande till 4,000 kronor för en hvar af dem.

De sakkunnige hafva i fråga om rekrytering af dessa platser, på sätt förut från universitetshåll gjorts gällande, påpekat, att universiteten här hade att utstå en särskildt kännbar konkurrens med de allmänna läroverkens lektorsbefattningar, vid hvilka begynnelselönen är 4,000 kronor och slutlönen 6,000 kronor. Af dem föreslås därför en totalaflöning af 4,700 kronor, hvaraf 1,000 kronor tjänstgöringspenningar och 200 kronor ortstillägg, samt rätt till tre ålderstillägg, hvarterda å 500 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring. Beträffande laboratorsbefattningen i experimentell fysik i Uppsala hafva vederbörande universitetsmyndigheter i 1907 års riksdagspetita hemställt om befattningens ombildning till extra ordinarie professur.

I fråga om aflöningens belopp samt rätten till ålderstillägg ansluter jag mig till de sakkunniges förslag, dock att ortstillägg af förut angifna skäl ej bör utgå. Af den föreslagna aflöningen, 4,500 kronor, böra enligt min mening, med tillämpning af de allmänna grunderna i statskontorets stat, 3,000 kronor utgöra lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar.

För de båda *bibliotekarierna vid universitetsbiblioteken i Uppsala och Lund*, hvilka sedan gammalt ansetts böra vara likställda med de ordinarie professorerna vid universiteten, bör alltså uppföras en aflöning af 7,500 kronor, däraf 5,000 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar, med rätt till ett ålderstillägg å 600 kronor.

Konservatorn vid botaniska museum vid universitetet i Uppsala. Konservatorn vid botaniska institutionen vid universitetet i Lund. Af dessa åtnjuter för närvarande den förre en aflöning af 1,500 kronor, jämte 3 famnar ved in natura till beräknadt värde af 45 kronor, den senare 1,350 kronor, till hvilket belopp hans aflöning, förut 750 kronor, höjts genom Riksdagens beslut år 1905. Äfven konservatorns i Uppsala lön har nämligen nyligen höjts till sitt nuvarande belopp, nämligen genom Riksdagens beslut år 1899, då för honom begärdes en löneökning från 750 till 1,800 kronor, hvilken dock af Riksdagen begränsades till det nu utgående beloppet, 1,500 kronor.

För konservatorn i Uppsala har af det större akademiska konsistoriet därstädes i de under år 1907 afgifna riksdagspetita påyrkats en förhöjning af lönen till 1,800 kronor. De sakkunnige hafva upptagit detta förslag med tillägg af två ålderstillägg, hvartera å 250 kronor.

I den af konservatorn Seth ingifna, i det föregående omförmälda ansökningen har Seth begärt en lön af 3,000 kronor med två ålderstillägg å 500 kronor hvartera. Denna ansökning åtföljes af två intyg från före detta professorn i botanik och praktisk ekonomi vid universitetet i Uppsala T. M. Fries, hvilken bland annat framhåller, att konservatorns göromål, redan förut ganska afsevärda, ytterligare ökats sedan lönetillökningen 1899. På konservatorn hvilade det förnämsta ansvaret för vården af oersättliga vetenskapliga samlingar och af ett museum, som i sitt slag säkerligen för närvarande vore det största inom fäderneslandet. Konservatorns lön borde ej vara mindre än motsvarande tjänstemans vid zoologiska institutionen — för närvarande 2,200 kronor jämte 6 famnar ved in natura.

För konservatorn i Lund åter har af de sakkunnige föreslagits en aflöning af 1,600 kronor, jämväl med rätt till två ålderstillägg å 250 kronor hvartera.

Jag är af den åsikt, att dessa tjänstemän, hvilka synas hafva rätt ansvarsfulla uppgifter, ej böra aflönas alltför knappt. Dock anser jag mig icke kunna i afseende å begynnelselönens belopp gå utöfver hvad från vederbörande universitet och af de sakkunnige föreslagits: 1,800 kronor för konservatorn i Uppsala och 1,600 kronor för konservatorn i Lund, af hvilka belopp respektive 600 kronor och 500 kronor böra vara tjänstgöringspenningar. Emellertid vill jag för båda tillstyrka rätt till tre ålderstillägg, hvartdera å 250 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring.

Trädgårdsmästaren vid botaniska trädgården vid universitetet i Uppsala.
Trädgårdsmästaren vid botaniska institutionen vid universitetet i Lund.

Dessa åtnjuta å stat för närvarande, den förre — jämte 6 famnar ved in natura, värderade till 90 kronor, samt boställsrum — 2,200 kronor, den senare — jämte fri bostad — 1,800 kronor.

Då det större akademiska konsistoriet i Uppsala i sitt yttrande i anledning af 1901 års förut omförmälda cirkulär begärde, att trädgårdsmästarens kontanta aflöning skulle höjas till 2,500 kronor, med rätt till ett ålderstillägg å 500 kronor, anförde konsistoriet bland annat: De åligganden, som tillkomme trädgårdsmästaren, vore så mångartade, fordrade så mycken tid och kraft hela året om, att något som helst tillfälle till extra förtjänst ej stode honom öppet. Arbetsbördan komme säkerligen att alltmera ökas. Trädgårdsmästaren måste för att fylla sina uppgifter äga akademisk bildning i botanik och därmed närmast sammanhängande vetenskapsgrenar, hafva genomgått en kurs i praktisk hortikultur och besitta helst genom egen erfarenhet förvärfvad kännedom om Europas förnämsta botaniska och handelsträdgårdar, då Uppsala botaniska trädgård måste stå i förbindelse med sådana trädgårdar för fyllandet af det årliga behovet af växter. Alla utbetalningar för trädgårdens räkning förrättades af trädgårdsmästaren, som således omhänderhade trädgårdens ekonomi och detaljräkenskaper, och under honom sorterade, förutom underträdgårdsmästarna och trädgårdsmedhjälparna, ett stort antal daglönare, hvilkas arbeten han hade att öfvervaka och leda.

Konsistoriets under år 1907 afgifna riksdagspetita skilde sig från hvad år 1902 ifrågasattes därutinnan, att två ålderstillägg, hvartdera å 250 kronor, begärdes. De sakkunnige hafva förslagit, jämte boställsrum, en aflöning af 2,600 kronor, däraf 100 kronor ortstillägg, samt rätt till två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor.

I fråga om trädgårdsmästaren vid botaniska institutionen i Lund torde i stort sedt gälla detsamma, som af Uppsala-konsistoriet anförts beträffande motsvarande tjänsteman i Uppsala.. Akademiska konsistoriet i Lund begärde för honom år 1902 två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor. De

sakkunnige föreslå därjämte för honom en förhöjning af aflöningen med 500 kronor till 2,300 kronor, däraf 100 kronor skulle utgöra ortstillägg.

På grund af hvad nu af mig omförmålts tillstyrker jag, att, förutom nuvarande bostadsförmåner, för ifrågavarande trädgårdsmästare uppföres en kontant aflöning af 2,500 kronor för den vid botaniska trädgården i Uppsala anställde samt 2,200 kronor för trädgårdsmästaren vid botaniska institutionen i Lund, äfvensom att för båda medgifves rätt till tre ålderstillägg, hvarterda å 250 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring. Af aflöningen böra för den förre 1,000 kronor, för den senare 900 kronor utgöra tjänstgöringspenningar.

Hvad angår *konservatorn vid zoologiska museum vid universitetet i Uppsala och konservatorn vid zoologiska institutionen vid universitetet i Lund*, upptaga vederbörande stater för den förre, utom 6 famnar ved in natura, beräknade till 90 kronor, en lön af 2,200 kronor och för den senare en lön af 1,800 kronor, med hvilka belopp lönerna utgått från och med år 1877.

I de framställningar, som under de senare åren gjorts af det större akademiska konsistoriet i Uppsala rörande förbättrade löneförmåner för konservatorn i Uppsala, har begärts lörens förhöjning till 2,500 kronor, med en slutlön å 3,000 kronor, genom ålderstillägg. Såsom grund för löneförhöjningen har åberopats det ökade arbetet vid det alltmåra tillväxande museet och den i följd häraf stegrade fordran på skicklighet och omsikt.

De sakkunnige hafva, med hänsyn till hvad af dem föreslagits för trädgårdsmästaren, ifrågasatt en aflöning af 2,600 kronor, däraf 100 kronor ortstillägg, med två ålderstillägg å 500 kronor hvarterda.

För konservatorn vid zoologiska institutionen i Lund har det större konsistoriet, som förut påyrkat, att ålderstillägg måtte beredas honom, i sina under år 1907 afgifna riksdagspetita begärt, att lönen måtte sättas till 3,000 kronor. Konsistoriet har såsom skäl härför åberopat, att då intet för vetenskapliga studier afsedt statsmuseum finnes inom närmare räckhåll från Lund, den zoologiska institutionen vid universitetet därstädes måste i sina samlingar hafva exemplar af de viktigaste typer, som ur olika synpunkter vore af större vikt för undervisningen. Stora luckor finnes i detta afseende att fylla, hvilka komme att kräfva många års arbete. Konservatorn vid zoologiska institutionen måste, jämte säker uppfattning af djurens form under lefvande lifvet, äga förmåga att i modellering troget återgifva densamma, han måste kunna sammanställa karaktäristiska biologiska grupper och äga ej ringa artistisk begåfning. Tidvis hade han att, vid vederbörande professorers bortovaro under ferierna, öfva tillsyn

öfver institutionens alla afdelningar, hvilka skulle hållas tillgängliga för studier och själfständiga arbeten.

Äfven för denne konservator hafva de sakkunnige föreslagit en aflöning af 2,600 kronor, däraf 100 kronor ortstillägg, med rätt till två ålders-tillägg, hvartdera å 500 kronor.

Såvidt jag af handlingarna kunnat bedöma, synes en aflöning af 2,500 kronor, däraf tjänstgöringspenningar 1,000 kronor, vara väl afvägd för båda dessa konservatorer. Därtill vill jag för dem föreslå rätt till tre ålderstillägg, hvartdera å 250 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring.

Musikdirektörens vid universitetet i Uppsala löneförmåner utgöra för närvarande 2,500 kronor, jämte 6 famnar ved in natura, värderade till 90 kronor, samt boställsrum. I Lund åtnjuter, såsom jag jämförelsevis vill nämna, motsvarande tjänsteman, kapellmästaren, 2,500 kronor, med rätt till ett ålderstillägg å 500 kronor. Härtill sattes hans löneförmåner genom beslut vid 1902 års Riksdag — de hade förut utgjort 2,000 kronor utan rätt till ålderstillägg.

I anledning af 1901 års cirkulär ifrågasatte det större konsistoriet vid universitetet i Uppsala, att musikdirektören skulle erhålla rätt till två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, samt boställsrum eller däremot svarande ersättning; det större konsistoriet i Lund begärde ingen förbättring af därvarande kapellmästares aflöning, uppenbarligen på grund af den vid samma års Riksdag beslutade löneregleringen för honom.

De sakkunnige hafva nu föreslagit de kontanta lönernas förhöjning till respektive 3,000 kronor i Uppsala och 2,800 kronor i Lund, i hvilka belopp ingå ortstillägg å 100 kronor, med rätt för vederbörande till två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor.

För min del anser jag, att musikdirektören vid Uppsala universitet, hvilkens löneförmåner förblifvit oförändrade sedan år 1876, och som är skyldig föreläsa i harmonilära eller musikens historia, bör erhålla löneförhöjning med 1,000 kronor. Aflöningen 3,500 kronor kan lämpligen delas i lön 2,300 kronor och tjänstgöringspenningar 1,200 kronor. Så länge boställsrum kunna honom beredas, bör han dock vidkännas en minskning i lönen med 500 kronor, hvartill nämnda förmån skäligen torde kunna uppskattas. Därjämte bör honom tillerkännas rätt till ett ålderstillägg å 500 kronor.

Att jag ej ifrågasätter någon löneförhöjning för kapellmästaren i Lund

beror — fränsedt den nyligen skedda löneregleringen för honom — därpå, att i årets statsverksproposition å ordinarie stat begäres ett belopp af 800 kronor för uppehållande af kostnadsfri undervisning och examination i liturgisk sång och framsägning. Såsom af vederbörande vid statsverkspropositionen fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för den 13 januari 1908 framgår, torde denna undervisning och examination komma att uppdragas åt kapellmästaren.

Vid universitetet i Uppsala finnes under teologiska fakulteten uppfördt ett anslag för liknande ändamål: 1,500 kronor till uppehållande af kostnadsfri undervisning och examination i kyrkosång. Uppdraget att bedriva denna undervisning och examination har ansetts böra anförtrors en särskildt anställd prästman.

Innan jag nu öfvergår till behandling af lönefrågan i afseende å tjänster vid universitetens kansli och drätselverk, vill jag framhålla, att lönerna för dem i allmänhet kvarstå orubbade sedan 1870-talet.

Hvad de båda *sekreterarna vid universiteten* beträffar, utgör deras kontanta aflöning 4,500 kronor, däraf tjänstgöringspenningar 900 kronor. Därtill kommer för sekreteraren vid universitetet i Uppsala 8 famnar ved in natura, värderade till 120 kronor, samt besittningsrätt, i föreskrifven ordning, till en akademisk åkerlott, för sekreteraren vid universitetet i Lund rätt till afkastning, i föreskrifven ordning, af en ängslott i Kannick eller vederlag därför, 200 kronor.

Upprepade framställningar om förbättrade aflöningsförmåner för sekreterarna hafva under de senare åren gjorts från universiteten. Så har i riksdagspetita under år 1907 begärts anslag på extra stat, i anslutning till tidigare af kanslern gjorda framställningar satta till 1,000 kronor för hvardera sekreteraren.

I framställningen år 1902 i anledning af 1901 års meranämnda cirkulär ifrågasatte det större akademiska konsistoriet i Uppsala, att sekreteraren borde blifva i löneförmåner likställd med akademiräntmästaren. Den ene innehade den förnämsta tjänsten å kansliet, den andre å räntekammaren och kontoret. Det vore en fördel, att sekreteraren ej af ekonomiska skäl lockades att söka räntmästartjänsten. Konsistoriet ville framhålla sekreterarens maktpåliggande, för universitetets verksamhet viktiga göromål, hvilka allt mera fullständigt toge en persons arbetstid och krafter i anspråk. Sekreteraren måste för att kunna fullt motsvara de olika kraf, som med fog kunde ställas på honom, vara hemmastadd å skilda områden för universitetets verksamhet. I följd af mångfalden och beskaffenheten af sekreterarens merendels särdeles ansvarsfulla göromål intoge han en mera

fordrande och själfständig ställning än den, som tillkomme sekreterarna i de centrala ämbetsverken.

Alldeles särskildt borde framhållas, att sekreteraren enligt gällande universitetsstatuter jämväl hade sig anförtrodd värden och ordnandet af universitetets rikhaltiga och värdefulla arkiv och således äfven vore arkivarie, ett uppdrag hvars fullgörande annars mestadels vore öfverlämnadt åt en särskildt för ändamålet aflönad tjänsteman. Detta med hänsyn till arkivets dyrbara, af forskare dagligen begagnade samling af olika slags originaldokument, matriklar, protokoll m. m. städse ansvarsfulla uppdrag hade, på grund af nådiga stadgan den 31 december 1900 angående vissa offentliga arkiv, fått en alldeles särskild betydelse genom de mångahanda nya, tid och omsorg kräfvande förpliktelser, som nämnda stadga medförde för arkivföreståndaren.

En afsevärd löneförbättring vore af nöden, för att ej universitetet till innehafvare af sekreterarbefattningen skulle erhålla mindre väl kvalificerade personer eller ock män, som antingen genom innehafvandet af andra befattningar måste å flera håll dela arbetskraft och intresse eller eftersträfvat transport till förmånligare befattningar, hvilka lätt stode en duglig jurist till buds.

Anmärkas bör, att konsistoriet vid uppställandet af sekreterarens löneförmåner tager hänsyn därtill, att han i sportler vid befattningen kan beräkna en årlig inkomst af högst 500 kronor.

I fråga om akademisekreteraren i Lund har vederbörande konsistorium påyrkat, att likställighet i löneafseende mellan honom och akademisekreteraren i Uppsala fortfarande måtte uppehållas. Visserligen påkallade arkivvården i Lund ej så stort arbete som i Uppsala, men detta syntes mer än uppvägas af att sekreteraren vid universitetet i Uppsala till sitt biträde hade en notarie och en kanslist, medan den för kansliet och räntekammaren vid universitetet i Lund anställde amanuensens verksamhet hufvudsakligen måst förläggas till räntekammaren. Då sekreteraren måste af egna medel bekosta allt renskrifningsarbete — för hvilket i Uppsala sekreteraren hade biträde af kanslisten — borde åt sekreteraren i Lund anvisas ett särskildt anslag å 400 kronor såsom bidrag till renskrifningskostnader.

De sakkunnige utgå i fråga om de båda sekreterarnas löneförmåner från en principiell likställighet mellan dem och tjänstemän i andra lönegraden, för hvilka i statskontorets stat är upptagen — fränsedt missträkningspenningar och dylikt — en aflöning af 5,800 kronor, däraf lön 3,600 kronor, tjänstgöringspenningar 1,800 kronor och ortstillägg 400 kronor, hvartill kommer rätt till två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor. De föreslå för sekreteraren vid universitetet i Uppsala lön 3,600 kronor,

tjänstgöringspenningar 1,800 kronor, arfvode för vårdn om arkivet 400 kronor samt ortstillägg 200 kronor, tillhopa 6,000 kronor, med rätt till två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, samt för sekreteraren vid universitetet i Lund enahanda löneförmåner, med undantag för omförmälda arfvode.

I drätselnämndens vid universitetet i Uppsala yttrande öfver de sakkunniges förslag framhålles sekreterarens maktpåliggande för universitetets verksamhet viktiga göromål. Dock anser drätselnämnden en afvikelse från den lönesats, som bör gälla för akademisekretermästaren, ej oberättigad.

Det synes mig med fog kunna göras gällande, att akademisekreterartjänsten i Uppsala öfverhufvud innebär större kraf och medför större ansvar än sekreterartjänsterna vid de centrala ämbetsverken. Hvad i afseende härå anförts beträffande sekreterartjänsten vid universitetet i Uppsala gäller synbarligen i motsvarande grad i fråga om sekreterartjänsten vid universitetet i Lund, där dock arbetet med arkivvården ej synes vara af egentlig betydelse. Därför torde det vara skäligt, att innehafvarna af akademisekreterartjänsterna åtnjuta något högre aflöning än de centrala ämbetsverkens sekreterare.

Vid beräkning af akademisekreterarens i Uppsala aflöning har det större konsistoriet ansett, att hänsyn lämpligen borde tagas till de sportler, som tillfalla honom. Enligt hvad jag inhämtat, består dessa sportlers belopp så godt som uteslutande af sekreterarens andel i de afgifter, som erläggas vid studerandes inskrifning vid universitetet. Under åren 1898—1907 hafva dessa andelar i medeltal utgjort 615 kronor årligen. I Lund hafva, enligt hvad jag likaledes inhämtat, akademisekreterarens motsvarande sportelinkomster under samma år i medeltal uppgått till 245 kronor.

Dessa sportelinkomster af inskrifningspenningar synas mig nu böra försvinna. I hvartdera universitetets inkomststat finnes en post uppförd, däri dylika inskrifningspenningar ingå. I Uppsala universitets stat heter denna post »Inkomst af försålda hus å landet, arrende af humlegårdar, öfriga afgifter af stadsjord i Uppsala, hyresmedel, inkomst af auktionsverket, dekanatsmedel samt inskrifnings- och kallelsepenningar.» Den är uppförd med 3,969 kronor 8 öre. I universitetets i Lund inkomststat är motsvarande post uppförd sålunda: »Studentinskrifningspenningar och tillfälliga inkomster, förslagsvis och för slutsummans jämnande beräknade till kronor 1,200: 03». Till dessa båda poster böra, om mitt förslag rörande sportelindragningen för sekreterarna vinner afseende, deras sportler af inskrifningsmedlen öfverföras och posternas summa därför ökas med respektive 615 kronor och 245 kronor.

Vid afgörandet af frågan om sekreterarnas aflöningsförmåner kommer först i betraktande den ställning, som de enligt min mening intaga i förhållande till sekreterarna i de centrala ämbetsverken. Vidare bör hänsyn tagas till att deras nyssnämnda sportler skulle frångå dem, och att de likaledes böra afstå från sin rätt till respektive en akademisk åkerlott och afkomst af en ängslott i Kannick eller vederlag därför. Slutligen har man att fästa afseende vid å ena sidan det större arbete, som åligger akademisekreteraren i Uppsala vid vården om universitetets arkiv, å andra sidan att akademisekreteraren i Lund har vida mindre arbetsbiträde i sitt — kanske i det hela visserligen något mindre — arbete.

Vid öfvervägande af allt detta finner jag skäl att för akademisekreterarna föreslå följande, såsom hittills, för dem lika aflöningsförmåner, nämligen lön 4,000 kronor, tjänstgöringspenningar 2,000 kronor, tillhoppa 6,000 kronor, med rätt för en hvar af dem till två ålderstillägg å 500 kronor hvartdera efter respektive 5 och 10 års tjänstgöring.

Notarien vid akademiska kansliet i Uppsala uppbär för närvarande, jämte 6 famnar ved in natura, värderade till 90 kronor, 2,500 kronor, däraf 500 kronor tjänstgöringspenningar. För honom föreslog det större akademiska konsistoriet i Uppsala år 1902 en aflöning af 3,000 kronor, med rätt till två ålderstillägg å 500 kronor hvartdera. Det anfördes härvid bland annat, att denna tjänst lätt kunde blifva en sluttjänst för innehafvaren, att notarien vore protokollsförande hos drätselnämnden, hvarmed följde ett mycken tid och omdöme kräfvande arbete, samt att det ålåg honom att vara sekreterare i alla kommittéer, som, med rektor såsom ordförande, tillsattes af konsistorierna och att i sådan egenskap affatta protokoll och erforderliga skrivelser, ett åliggande som med hänsyn till de flerfaldiga olika utredande kommittéer, hvilka under senare år varit under arbete, visat sig vara särdeles betungande.

I de senaste årens riksdagspetita har konsistoriet för notarien begärt en förhöjning i lönen med 1,000 kronor.

De sakkunnige hafva i fråga om denna tjänstebefattning ansett lönesatsen för första gradens tjänst i statskontoret böra tillämpas.

Jag ansluter mig till de sakkunniges uppfattning rörande aflöningen för ifrågavarande notariebefattning och vill därför tillstyrka, att för densamma uppföres lön 2,200 kronor och tjänstgöringspenningar 1,500 kronor, tillhoppa 3,700 kronor, med rätt till tre ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring.

Kanslisten vid akademiska kansliet i Uppsala åtnjuter för närvarande, förutom 6 famnar ved in natura, värderade till 90 kronor, ett arfvode af

1,200 kronor. År 1902 föreslog det större akademiska konsistoriet, att hans aflöning måtte bestämmas till 1,500 kronor, däraf 500 kronor tjänstgöringspenningar, med rätt till två ålderstillägg å 500 kronor hvarterda. De sakkunnige hafva för honom påyrkat en begynnelseaflöning af 1,600 kronor, med rätt till två ålderstillägg å 250 kronor hvarterda.

Såväl af det akademiska konsistoriet 1902 som af drätselnämnden i yttrandet öfver de sakkunniges förslag har påpekats, att det nuvarande kanslistarfvodet vore för ringa, särskildt i betraktande af att 200—300 kronor afginge för renskrifningskostnader. Det låge stor vikt på att till innehafvare af denna befattning erhålla en skicklig och nitisk person. Kanslisttjänsten vore den första befattning, som kunde erbjudas den jurist, som ville ägna sin framtida verksamhet åt universitetets kansli, och innehafvaren skulle kunna vid förfall för notarien och sekreteraren vikariera för dem.

Enligt min mening bör aflöningen vid denna tjänst fortfarande utgå såsom arfvode. Rätt till ålderstillägg synes mig ej böra tillerkännas innehafvaren af befattningen. Däremot anser jag, att arfvodesbeloppet bör sättas något högre, än de sakkunnige föreslagit, eller till 1,800 kronor.

Beträffande *ombudsmansbefattningen vid akademiska kansliet i Uppsala*, för hvilken aflöningen nu utgör ett arfvode af 1,000 kronor jämte 6 famnar ved in natura, beräknade till 90 kronor, föreslogs af det större akademiska konsistoriet år 1902 arfvodets förhöjning till 2,000 kronor. Konsistoriet åberopade, att göromålen såsom juridisk ombudsman för Uppsala universitet med dess vidlyftiga penning- och jordförvaltning måste vara lika mångfaldiga som ansvarsfulla. På denne tjänsteman måste ställas högt uppdrifna fordringar i fråga om duglighet både såsom teoretisk och som praktisk jurist. Vidlyftiga rättegångar ålåge honom att utföra kostnadsfritt för universitetet, fränsedt ersättningar för resor, af hvilka ersättningar han dock numera näppeligen kunde påräkna någon behållning, sedan godtgörelsen blifvit genom beslut af kanslern den 25 februari 1895 reducerad. Vidare skulle han likaledes afgiftsfritt verkställa, på omfattande arkivforskningar sig stödjande, universitetets materiella intressen lifligt berörande utredningar.

Under erinran att ombudsmansbefattningen kunde förenas med annan tjänst hafva de sakkunnige ansett, att arfvodet för densamma kunde begränsas till 1,500 kronor.

Jag instämmer med de sakkunnige. — Motsvarande arfvode vid Lunds universitet, 500 kronor, är hvarken af universitetsmyndigheterna eller af

de sakkunnige föreslaget till förhöjning. Skillnaden i aflöning för de båda ombudsmännen torde vara väl motiverad genom de vida mera omfattande göromål, som åligga ombudsmännen i Uppsala.

För en amanuens vid kansliet och räntekammaren vid universitetet i Lund är i staten uppfördt arfvode till belopp af 1,000 kronor. Det större konsistoriet vid nämnda universitet begärde år 1902, att detta arfvode skulle höjas till 1,200 kronor, men i riksdagspetita år 1907 påyrkas en höjning till 1,500 kronor, medelst anslag å extra stat. De sakkunnige anse, att arfvodet bör sättas till sistnämnda belopp.

Äfven jag anser, att för denna befattning, som ej är att likställa med institutionsamanuensernas, arfvodet bör höjas till det af de sakkunnige ifrågasatta belopp, 1,500 kronor.

De båda akademiräntmästarna i Uppsala och Lund böra, såsom hittills, i lönehänseende likställas med professorerna och alltså åtnjuta lön 5,000 kronor, tjänstgöringspenningar 2,500 kronor, tillhopa 7,500 kronor, med rätt till ett ålderstillägg å 600 kronor.

En särskild förmån utöfver den egentliga aflöningen har hittills tillkommit räntmästaren vid universitetet i Uppsala. I staten är nämligen för honom uppfördt ett belopp af 500 kronor såsom missräknings- och renskrifningspenningar. Det större akademiska konsistoriet i Lund har nu påyrkat motsvarande förmån för akademiräntmästaren i Lund. Jag anser ock, att såsom missräknings- och renskrifningspenningar bör tilldelas akademiräntmästaren i Uppsala nu utgående belopp af 500 kronor och akademiräntmästaren i Lund ett belopp af 300 kronor.

Kamreraren vid universitetet i Uppsala. Kamreraren vid universitetet i Lund. Den förres aflöningsförmåner utgöras för närvarande af, jämte besittningsrätt i vederbörlig ordning till en akademisk åkerlott och 9 famnar ved in natura, värderade till 135 kronor, följande kontanta belopp:

lön	kr. 4,000:—
däraf 800 kronor tjänstgöringspenningar,	
renskrifnings- och skriftmateriellpenningar	» 200:—
för inteckningsförmyelser	» 75:—

Summa kronor 4,275:—

Akademikamreraren vid universitetet i Lund åtnjuter, jämte rätt i vederbörlig ordning till atkastningen af en ångslott i Kannick eller vederlag därför (200 kronor), 3,000 kronor, däraf 600 kronor tjänstgöringspenningar.

I sin förut ofta omnämnda framställning år 1902 har det större akademiska konsistoriet i Uppsala förklarat sig anse, att den förefintliga skillnaden mellan den hittillsvarande vanliga aflöningen för kamrerarbefattningar i de centrala ämbetsverken: 4,500 kronor, med rätt till två ålders-tillägg å 500 kronor hvartdera, samt akademikamrerarens lön ursprungligen icke betingats af någon motsvarande skillnad i göromålens mängd, vikt och omfattning. Akademikamrerarens arbete hade ökats och ökades alltmer i följd af universitetets egen fortgående utveckling genom inrättande af nya lärarbefattningar och nya institutioner samt mottagande till förvaltning af nya penningdonationer. Akademikamreraren plägade ock under senare åren få nedlägga betydligt arbete, vid sidan af sina vanliga göromål, för utredande och besvarande af remisser i olika ärenden inom området af hans tjänst. Den genom nådigt bref den 22 januari 1897 meddelade föreskriften, att universitetets hufvudbok för nästförflutet år med tillhörande verifikationer skulle vara afslutad och insänd till kammarrätten före den 1 juli, i stället för förut den 1 oktober, hvarje år, hade ock medfört en för kamreraren ganska kännbar koncentration af detta vidlyftiga arbete. Konsistoriet ansåg på grund af hvad sålunda anförts, att kamreraren borde i löneförmåner likställas med innehafvare af kamrerarbefattningar i de centrala ämbetsverken.

Äfven det större konsistoriet vid universitetet i Lund yrkade år 1902, att därvarande kamrerare skulle erhålla ökade löneförmåner: 4,000 kronor, med rätt till två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor.

Upprepade framställningar hafva sedermera gjorts om löneförbättringar för dessa båda tjänstemän. I riksdagspetita år 1907 hafva båda konsistorierna föreslagit en förhöjning af lönen å extra stat med 1,000 kronor.

De sakkunnige hafva för sin del föreslagit, att akademikamrerarens i Uppsala aflöningsförmåner skulle regleras efter grunderna för fastställande af lönesatser för andra gradens tjänstemän och således blifva lön 3,600 kronor, tjänstgöringspenningar 1,800 kronor och ortstillägg 200 kronor, hvarjämte han skulle behålla 275 kronor till renskrifnings- och skrifmateriellpenningar samt för inteckningsförnyelser och erhålla två ålderstillägg å 500 kronor hvartdera. I fråga om akademikamreraren i Lund hafva de ansett, att en löneförhöjning till samma belopp som aflöningen för en andra gradens tjänsteman skulle vara oproportionerligt stor, men för honom påyrkat en aflöning af 5,000 kronor, delad i lön 3,000 kronor, tjänstgöringspenningar 1,800 kronor och ortstillägg 200 kronor, med rätt till två ålderstillägg å 500 kronor hvartdera.

Jag anser mig kunna följa de sakkunniges förslag i fråga om akademikamreraren i Uppsala så till vida, att hans aflöning bör utgöra lön 3,600

kronor och tjänstgöringspenningar 1,800 kronor, med rätt till två ålders-tillägg å 500 kronor hvartdera efter respektive 5 och 10 års tjänstgöring, och att han bibehålles vid anslaget af 200 kronor till renskrifnings- och skriftmateriellpenningar. Däremot synes han mig ej böra uppbära särskild ersättning för inteckningsförnyelser. Och besittningsrätten till en åkerlott, liksom vedförmånen, bör upphöra.

För akademikamreraren i Lund torde aflöningen lämpligen kunna bestämmas till lön 3,200 kronor och tjänstgöringspenningar 1,600 kronor, tillhopa 4,800 kronor, med rätt till två ålderstillägg å 500 kronor hvartdera. Rätten till afkastning af ängslott eller vederlag därför bör upphöra.

För *bokhållaren vid universitetet i Uppsala*, som *tillika* är *amanuens vid kontoret*, utgör lönen nu 3,000 kronor, däraf 1,200 kronor tjänstgöringspenningar. Tillika uppbär han respenningar vid uppbörderna, 150 kronor, samt erhåller 6 famnar ved in natura, värderade till 90 kronor.

I 1902 års framställning yrkade det större akademiska konsistoriet på anförda skäl, att bokhållaren skulle i löneförmåner likställas med bokhållarna i de centrala ämbetsverken, och begärde fördenskull, att han skulle erhålla rätt till två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, med skyldighet emellertid för honom att, i den mån hans öfriga göromål enligt instruktionen det medgäfvde, biträda akademiräntmästaren vid dennes göromål.

Äfven sedermera hafva förbättrade löneförmåner begärts för bokhållaren, senast i 1907 års riksdagspetita i form af ett anslag å extra stat af 500 kronor.

De sakkunniges förslag afser, att bokhållaren skulle, med hänsyn till att han måste i större utsträckning än förut biträda räntmästaren, erhålla något bättre lönevillkor än första gradens tjänsteman enligt statskontorets nya stat, nämligen, frånsedt ortstillägg, i lön 2,400 kronor och i tjänstgöringspenningar 1,500 kronor — med bibehållande af 150 kronor såsom respeningar. Därjämte skulle han erhålla tre ålderstillägg å 500 kronor hvartdera.

I afgifvet yttrande öfver detta förslag förklarar sig drätselnämnden vid universitetet i Uppsala anse de af de sakkunnige föreslagna löneförmånerna skäliga.

Enligt mitt förmenande bör bokhållaren vid universitetet i Uppsala erhålla samma lön och tjänstgöringspenningar, som tillkomma en första gradens tjänsteman i statskontoret: alltså 2,200 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, med rätt till tre ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring. Bok-

hållaren bör därjämte bibehålla nyssomförmälda respenningar. Skyldighet att, på sätt påyrkats, biträda akademiräntmästaren bör åläggas bokhållaren.

Fogden vid universitetet i Uppsala åtnjuter enligt nu gällande stat en lön af 5,000 kronor, däraf 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, med rätt till ett ålderstillägg å 500 kronor. Vidare uppbär han i respenningar 1,000 kronor samt erhåller 7 famnar ved in natura, beräknade till 105 kronor.

År 1902 förklarade det större akademiska konsistoriet i Uppsala, att konsistoriet vore medvetet om behovet af bättre löneförmåner för fogden, men funne, att erforderligt anslag borde med hänsyn till tjänstens beskaffenhet beredas af universitetets egna medel, hvadan någon framställning i sammanhang med öfriga lönekraf ej skedde.

I sitt yttrande i anledning af de sakkunniges framställda förslag, hvilket ej omfattat fogden, har konsistoriet förordat en af drätselnämnden gjord framställning rörande honom — liksom ock konsistoriet tillstyrkt samtliga i det föregående af denna afdelning omförmälda yrkanden af drätselnämnden.

I denna framställning har drätselnämnden påpekat, att i fråga om fogden samma skäl gällde för en löneförbättring som beträffande öfriga löntagare vid universitetet. Drätselnämnden såge ingen utväg för universitetet att bereda fogden sådan löneförbättring med anlitan af de utgiftstitlar, som upptagits i den nya staten för universitetet, där samtliga för universitetet påräkneliga inkomster af statsanslag och universitetets så kallade egna medel under benämningen »allmänna medel» tagits i anspråk för bestridande af universitetets utgifter. Statsanslag borde därför utverkas för ändamålet.

Akademifogdens arbete hade under senare år betydligt ökats, beroende förnämligast därpå, att universitetets jordbruksfastigheter numera upplättes å korta arrendeperioder, 15 år, under det de tillförene utlämnats med åborätt, gällande för hemmansinnehafvarens och hans änkas lifstid. Däraf följde nödvändighet för fogden att årligen upprätta ett större antal arrendeförslag, med åtföljande vidlyftiga beräkningar. Ett större antal arrendekontrakt måste uppgöras och utskrifvas, ett större antal till- och afträdessyner förrättas, och arbetet med bokförande, indrifvande och redovisande af husrötebelopp hade växt.

På grund af nämnda förhållanden hade fogdens reseförrättningar i betydlig grad ökats: i medeltal för de sista tio åren uppginge de förrättningar, som påkallat resor, enligt en af fogden anställd beräkning till det

betydliga antalet af 117 för år. Därvid vore att märka, att dessa för rättningar äfven kräfd e en vidlyftig och tidsödande expedition, därför fogden ensam vore ansvarig utan rätt till ersättning för nödig renskrift och behöflig expeditionslokal.

Drätselnämnden har därför ansett, att fogden borde komma i åtnjutande af förhöjd aflöning, motsvarande den för andra gradens tjänstemän hos statskontoret upptagna, hvarjämte respenningarna borde bestämmas till 1,700 kronor.

Jag finner denna framställning vara befogad, dock att respenningarnas belopp torde kunna begränsas till 1,500 kronor. För fogden bör alltså, utom respenningarna, uppföras lön 3,600 kronor och tjänstgöringspenningar 1,800 kronor, tillhopa 5,400 kronor, jämte rätt till två ålderstillägg, hvartera å 500 kronor, efter respektive 5 och 10 års tjänstgöring.

Hvad *skogsförvaltaren vid universitetet i Uppsala* beträffar, är lönefrågan för honom nu uppkommen i samma ordning som för fogden.

Enligt staten åtnjuter han för närvarande en aflöning af 3,000 kronor, hvartill kommer respenningar 500 kronor och 7 famnar ved, beräknade till 105 kronor.

Drätselnämnden anför, att jänväl hans åligganden växt under senare år, enär dels flera egendomar med goda skogstillgångar inköpts och lagts under skogsförvaltarens tillsyn och dels en fullt rationell och ordnad skogshushållning införts beträffande universitetets skogar, medförande större kraf på skogsförvaltarens omtanke och förmåga.

Hvad anginge de löneförmåner, som nu borde beredas skogsförvaltaren, erinrade drätselnämnden, att denne städse ansetts fullt jämställd med statens jägmästare, en åsikt som från Kungl. Maj:ts sida uttalats genom nådigt bref den 24 september 1858, hvarigenom skogsförvaltaren berättigats till tur och befodringsrätt i likhet med statens »öfverjägare», d. v. s. numera jägmästare. Hans befattning måste i viss mån anses mera svårskött än statens jägmästartjänster, enär universitetets skogar vore fördelade på tre län och en mängd revir.

Med hänvisning till det af domänstyrelsen under år 1907 till Kungl. Maj:t ingifna utlåtande i fråga om lönereglering för jägmästare, särskildt såvidt det anginge Uppland, har drätselnämnden för skogsförvaltaren föreslagit — förutom ortstillägg — lön 2,500 kronor, tjänstgöringspenningar 1,500 kronor, tillhopa 4,000 kronor, med rätt till tre ålderstillägg, hvartera å 500 kronor. Härtill skulle komma respenningar 500 kronor.

Med hänsyn ej mindre till hvad drätselnämnden anført rörande ökad arbete för skogsförvaltaren än äfven till det förslag till lönereglering för skogsstaten, som i årets statsverksproposition framlagts för Riksdagen, anser jag, att skogsförvaltaren bör beredas bättre aflöningsförmåner än de nuvarande.

Drätselnämnden har åberopat förslag, som framställts i fråga om jägmästare i Uppland. Då en jämförelse med hvad i afseende å dessa tjänstemän af Eders Kungl. Maj:t föreslagits utan tvifvel är af betydelse vid bedömande af frågan om lämplig lönesats för skogsförvaltaren, skall jag anhålla att få erinra, hurusom för en hvar af jägmästarna i Enköpings, Norra Roslags och Örbyhus revir lönen skulle komma att utgöra 2,300 kronor och tjänstgöringspenningarna 2,000 kronor, hvartill komme respenningar för jägmästaren i Enköpings revir med 700 kronor och för en hvar af de båda öfriga 600 kronor. Härtill skulle för samtliga komma rätt till tre ålderstillägg, hvartdera å 400 kronor.

Begynnelseaflöningen, respenningarna därvid medräknade, skulle således för dessa jägmästare komma att belöpa sig till 4,900, respektive 5,000 kronor, slutaflöningen åter till 6,100, respektive 6,200 kronor.

I jämförelse härmed finner jag drätselnämndens förslag, som, respenningar inberäknade, afser en begynnelseaflöning af 4,500 kronor och en slutaflöning af 6,000 kronor, lämpligt afpassadt och ansluter mig således till detsamma i nu omförmälda hänseenden.

Vid karolinska institutet är uppfördt ett anslag å 3,000 kronor till *bibliotekarie, sekreterare och kamrerare*. Till detta belopp höjdes anslaget från 2,500 kronor af Riksdagen år 1889. Kungl. Maj:t hade då föreslagit en höjning till 3,600 kronor.

Under senare år har lärarkollegiet upprepade gånger yrkat, att anslaget måtte ytterligare ökas. Till stöd härför har hufvudsakligen anförts följande.

Ifrågavarande tjänstemäns arbete hade genom institutets och de särskilda därunder sorterande institutionernas fortgående utveckling i afsevärd mån ökats. Till följd häraf ansåge lärarkollegiet, att de arfvoden — af lärarkollegiet bestämda till 1,000 kronor för hvardera — som till dem utgått ur omförmälda anslag, redan förut för knappt tillmätta, numera alldeles icke utgjorde skälig ersättning för det arbete, som dessa tjänstemän hade sig ålagdt. En förhöjning af anslaget vore därför af nöden och denna borde sättas till 1,500 kronor, så att anslaget komme att uppgå till 4,500 kronor. Äfven om anslaget uppbringades till detta belopp, kunde det icke förnekas, att statens utgifter för bibliotekarie-, sekreterar-

och kamrerargöromålens uppehållande vid institutet skulle, i förhållande till dessa göromåls omfattning och de fordringar, som måste ställas på befattningarnas innehafvare, blifva synnerligen låga.

Beträffande dessa göromål har af lärarkollegiet i en under år 1905 aflåten framställning i ämnet lämnats en redogörelse, ur hvilken jag vill meddela följande, som hänför sig till dåvarande förhållanden.

Sedan år 1889 har institutets bibliotek, hvars anslag till bokinköp numera utgår med 7,000 kronor, däraf dock 500 kronor kunna användas till arbetsbiträde, ökats från omkring 22,000 band till vid pass 40,000 band. Därjämte prenumererar biblioteket på 186 medicinska tidskrifter och erhåller 25 periodiska skrifter som gåfva. Sedan biblioteket år 1900 erhållit betydligt ökad utrymme för samlingarna och därjämte en större läsesal, hålles det under terminerna öppet, utom såsom förut 3 dagar i veckan kl. 6—8 e. m., äfven hvarje söckendag kl. 10—2. Biblioteket anlitas allt mer af den medicinska vetenskapens idkare, och särskildt hafva låneförbindelserna tagit allt större omfattning.

Bibliotekets utveckling har naturligen medfört, att dess tillbörliga skötsel, samlingarnas vidmakthållande och den årliga accessionens ordnande och katalogisering numera kräfva betydligt större arbete än fallet var år 1889.

Sekreterarens göromål hafva äfven i högst väsentlig grad ökats, såsom de handlagda ärendenas antal och protokollens omfång utvisa. Sekreteraren, hvilken från tandläkarinstitutets anslag till sekreterar- och kamrerargöromål åtnjuter 100 kronor årligen och uppbär 3 kronor i lösen för hvarje af honom utfärdadt examensbetyg, har att vidkännas kostnaden för renskrifning af såväl protokoll som utgående expeditioner.

Beträffande ökningen af kamrerargöromålen må nämnas, att statsanslagen till institutet, som år 1889 uppgingo till 163,100 kronor, år 1905 utgjorde 210,300 kronor. År 1889 var behållningen å de till institutet donerade fonderna, 18 till antalet, 341,165 kronor 58 öre. Vid ingången af år 1905 åter hade fondernas antal ökats till 24 och fondernas kapitalvärde belöpte sig till 474,332 kronor 45 öre. Fondernas kassakonto för år 1904 balanserade vid årets slut med ett belopp af 170,701 kronor 86 öre.

Det är af dessa uppgifter tydligt, att kamrerargöromålen sedan år 1889 högst afsevärdt ökats, samt att befattningen kräfver afsevärd tid och medför betydande ansvar för de omhänderhafda, ej obetydliga medlen. — Från tandläkarinstitutets anslag till sekreterar- och kamrerargöromål uppbär kamreraren årligen 100 kronor.

Såsom nämndt uppbära bibliotekarien, sekreteraren och kamreraren hvardera 1,000 kronor af omförmälda anslag å 3,000 kronor. Därmed är

dock ej sekreterarens för närvarande utgående aflöning från institutet till fullo angifven. På grund af den särskilda ökning i hans göromål, som skulle blifva en följd af den nya medicinska undervisnings- och examensordningens genomförande, har nämligen 1907 års Riksdag, enligt därom af Kungl. Maj:t framställt förslag, på extra stat för år 1908 anvisat ett belopp af 500 kronor till höjning af sekreterarens arfvode, som alltså för sagda år utgår med 1,500 kronor.

Såsom skäl för denna förhöjning hade man från karolinska institutets sida — under erinran att den andel, sekreteraren skulle få i det begärda förhöjda anslaget till bibliotekarie, sekreterare och kamrerare, afsåge att bereda honom ersättning för de ökade göromål, som under dittillsvarande förhållanden ålåge honom — anfört, att sekreteraren genom den tillämnade, numera genomförda, nya ordningen för det medicinska undervisnings- och examensväsendet skulle i åtskilliga afseenden erhålla nya åligganden. Ej allenast skulle en icke oväsentlig ökning inträda i protokollens omfattning och de utgående expeditionernas antal, utan därjämte skulle vissa göromål tillkomma, som ej enligt stadgarna för institutet ålåge honom, men som lämpligen syntes böra åt honom anförtros. Såsom sådana göromål kunde nämnas redigering af studiehandboken, förandet af förteckning öfver tentamina samt uppgörandet af statistik öfver aflagda examina och den tid, som för dem användts.

Dessa göromål syntes blifva af den omfattning, att den af deras tillkomst betingade arfvodesökningen för sekreteraren skäligen icke borde sättas lägre än till 500 kronor.

De sakkunnige hafva i sitt förslag tillstyrkt, att, med inberäkning af nämnda arfvodesförhöjning, sekreterarens arfvode måtte uppföras å ordinarie stat med 1,500 kronor. Enahanda belopp hafva de föreslagit såsom arfvode åt en hvar af bibliotekarien och kamreraren.

I sitt yttrande öfver de sakkunniges förslag har emellertid lärarkollegiet anmärkt, att de sakkunnige vid sitt förslag ej tagit i beaktande den förbättring af sekreterarens arfvode, som afsetts i lärarkollegiets framställning om förhöjning af omförmälda gemensamma anslag å 3,000 kronor. Lärarkollegiet har tillika uttalat, att nämnda anslag äfven efter förhöjningen syntes böra bibehållas såsom gemensamt för de tre tjänstemännen.

Goda skäl synas mig vara anförda för beredande å ordinarie stat af ökade aflöningsförmåner för nu ifrågavarande tjänstemän. Sådant påkallas ej allenast af ökade göromål utan äfven af nödvändigheten att under rå-

dande förhållanden, då öfverallt behof af löneförbättring för tjänstemän göra sig gällande och tillgodoses, tillförsäkra karolinska institutet möjlighet att för omförmälda befattningar förskaffa sig och behålla goda krafter.

Den ersättning, som dessa befattningars innehafvare skulle komma att, enligt hvad nu ifrågasatts, tillgodonjuta, blifver i storlek ungefär att jämföra med hvad amanuenser i ämbetsverken pläga uppbära. Då de böra besättas af män med pröfvad erfarenhet och skicklighet, men ej kunna bestå såsom själfständiga befattningar, hvilkas innehafvare ej på annat sätt hafva att söka sin utkomst, lämpa de sig bäst såsom bisyssla vid annan befattning, som lämnar innehafvaren tillfälle att ägna erforderlig tid till deras skötande. Aflöningen för dem synes mig fortfarande böra, på sätt lärarkollegiet yrkat, utgå ur ett gemensamt anslag, som står till lärarkollegiets disposition för ändamålet.

Enligt angifna grunder begär lärarkollegiet, att anslagets belopp måtte bestämmas till 5,000 kronor. Mot storleken af detta belopp eller den af lärarkollegiet tilltänkta fördelningen däraf synes mig ej något vara att erinra.

Såsom i afdelning I nämnts, bör enligt min åsikt vid universitetet i Uppsala inom medicinska fakulteten inrättas en *prosektorsbefattning* i stället för den hittillsvarande extra ordinarie professuren i anatomi med tjänstgöringsskyldighet för innehafvaren såsom prosektor. Denna prosektorsbefattnings ställning i lönehänseende torde i detta sammanhang böra upptagas till öfvervägande.

Jag har redan omförmält, hurusom jag ansett aflöningen för den samma böra upptagas till 6,000 kronor. Den synes mig nämligen i löneafseende böra likställas med de båda laboratorsbefattningarna inom Uppsala universitets medicinska fakultet. Aflöningen bör, liksom för dem, uppdelas i lön 4,000 kronor och tjänstgöringspenningar 2,000 kronor, med rätt till två ålderstillägg, hvartera å 500 kronor, efter respektive 5 och 10 års tjänstgöring.

Det torde vara lämpligt att angifva, hvilka med nu omförmälda befattningshafvare, för hvilka löneförbättring af mig föreslagits, ungefärligen likställda, å stat uppförda tjänstemän löneförbättring ej nu af mig ansetts böra ifrågasättas — därvid jag dock utelämnar vissa, som jag redan förklarat mig vid den nu afsedda löneregleringen vilja undantaga: vice bibliotekarierna m. fl. De äro: vid universitetet i Uppsala: en biträdande lärare vid gymnastikinrättningen, en gymnastiklärare, en ritmästare och notarierna i vederbörande fakulteter samt vid universitetet i Lund: en rit-

mästare, en kapellmästare, en lärare i gymnastik och fäktkonst, en ombudsman, notarierna i vederbörande fakulteter samt en byggnadskonduktör.

Skälen för att jag ej föreslagit någon förändring i aflöningsförmånerna för dessa befattningshafvare har jag i vissa fall redan antydtt. För somliga har ej någon förändring ifrågasatts af vederbörande universitetsmyndigheter. I andra fall har jag ansett en lönereglering ej vara påkallad, åtminstone ej för närvarande. Hvad särskildt angår gymnastikläraren vid universitetet i Uppsala erinrar jag, att frågan om ändring i hans löneförmåner torde komma att af vederbörande upptagas, när den under uppförande varande nya gymnastikbyggnaden nalkas sin fullbordan.

För bättre öfversikt öfver huru den af mig nu föreslagna löneregleringen för omförmälda lärare och tjänstemän förhåller sig till de nuvarande aflöningsförmånerna för dem skall jag göra en sammanställning, hvaraf detta kan inhämtas, därvid intagande jämväl den nytillkommande sektorsbefattningen inom medicinska fakulteten i Uppsala. Då aflöningen för denna nya tjänst redan tagits i betraktande vid den under afdelning I gjorda beräkningen af erforderlig anslagsökning, kommer den nu ej att medtagas i fråga om behöflig ökning utöfver nuvarande i stat upptagna aflöningsförmåner.

*Kostnaderna
för lönereg-
leringen.*

Jag skall i sammanställningen äfven uppgifva de lönetillskott, som under namn af tillfällig löneförbättring på grund af 1907 års Riksdags beslut utgå på extra stat för år 1908. I några fall torde äfven, därest Eders Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till beredande af extra lönetillägg för år 1908 vinner Riksdagens bifall, dylikt lönetillskott komma vederbörande till godo. Jag har dock ej ansett af nöden att förslagsvis upptaga dessa belopp, hvilkas sammanlagda summa ej torde vara afsevärd.

Befattningarna anföras i öfversikten för hvardera af de tre högskolorna i närmaste öfverensstämmelse med den ordning, som följes i vederbörande stater.

Befattningshavare	Nu gällande aflöningsförmåner						
	Naturaförmåner och medel, afsedda för särskilda ändamål	Aflöning fördelad i			Summa kontant kronor	Ålderstill- lägg att till- läggas lönen efter viss tids tjänst- göring	Höjning å extra stat för år 1908 Kronor
		Lön Kronor	Tjänstgö- ringspen- ningar Kronor				
Universitetet i Uppsala.							
<i>Medicinska fakulteten:</i>							
En <i>laborator</i> i experimentell patologi och patologisk anatomi	4 famnar ved	3,000	1,500	4,500	—	940	
En <i>laborator</i> i experimentell fysiologi och medicinsk fysik	4 famnar ved	3,000	1,500	4,500	—	940	
En <i>prosektor</i>	—	—	—	—	—	—	
<i>Filosofiska fakulteten.</i>							
Matematisk-naturvetenskapliga sektionen:							
En <i>laborator</i> i experimentell fysik	4 famnar ved	2,250	750	3,000	—	940	
En <i>observator</i> i astronomi	4 famnar ved	2,250	750	3,000	—	940	
<i>Biblioteket.</i>							
En <i>bibliotekarie</i>	—	4,000	2,000	6,000	2 à 500 kr. efter resp. 5 och 10 år	—	
<i>Botaniska institutionen.</i>							
a) Botaniska museum:							
En <i>konservator</i>	3 famnar ved	1,500	—	1,500	—	—	
b) Botaniska trädgården:							
En <i>trädgårdsmästare</i>	6 famnar ved, boställsrum	2,200	—	2,200	—	—	
<i>Zoologiska institutionen.</i>							
Zoologiska museum:							
En <i>konservator</i>	6 famnar ved	2,200	—	2,200	—	—	
<i>Exercitiemästare.</i>							
En <i>musikdirektör</i> , som äfven är skyldig föreläsa i harmonilära eller musikens historia	6 famnar ved, boställsrum	2,500	—	2,500	—	—	
<i>Kansliet.</i>							
En <i>sekreterare</i>	8 famnar ved, rätt till en akademisk åkerlott	3,600	900	4,500	—	—	
En <i>notarie</i>	6 famnar ved	2,000	500	2,500	—	—	
En <i>kanslist</i> , arfvode	6 famnar ved	—	—	1,200	—	—	
En <i>ombudsman</i> , arfvode	6 famnar ved	—	—	1,000	—	—	
<i>Drätselverket.</i>							
En <i>räntmästare</i>	(Missräknings- och renskrif- ningspenningar kr. 500	4,000	2,000	6,500	2 à 500 kr. efter resp. 5 och 10 år	—	
En <i>kamrerare</i>	(Renskrifnings- och skrif- materiellpenningar kr. 200.	3,200	800	4,275	—	—	
	För in-teckningsföryvelser kr. 75. 9 famnar ved. Besitt- ningsrätt till en akademisk åkerlott						
En <i>bokhållare</i> , tillika amanuens vid kontoret	(Respenningar vid uppbor- den kr. 150. 6 famnar ved	1,800	1,200	3,150	—	—	
En <i>fogde</i> ...	(Respenningar kr. 1,000. 7 famnar ved	3,500	1,500	6,000	1 à 500 kr. efter 5 år	—	
En <i>skogsförvaltare</i>	(Respenningar kr. 500. 7 famnar ved	3,000	—	3,500	—	—	

Föreslagen stat								Befattningshafvare
Naturaufmån- ner och medel, afsedda för särskilda ändamål	Afföring fördelad i		Orts- tillägg	Summa kontant Kronor	Ålderstillägg att tilläggas lönen efter viss tids tjänstgöring	Ökning utöfver nuvarande i stat upplägga kontanta allo- ningsförmåner		
	Lön Kronor	Tjänstgö- ringspen- ningar Kronor						
Universitetet i Uppsala.								
Medicinska fakulteten:								
—	4,000	2,000	—	6,000	2 à 500 kr. efter resp. 5 och 10 år	1,500	—	En laborator i experimentell patologi och patologisk anatomi.
—	4,000	2,000	—	6,000		1,500	—	En laborator i experimentell fysiologi och medicinsk fysik.
—	4,000	2,000	—	6,000			—	En prosektor.
Filosofiska fakulteten.								
Matematisk-naturvetenskapliga sektionen.								
—	3,000	1,500	—	4,500	3 à 500 kr. efter resp. 5, 10 och 15 år	1,500	—	En laborator i experimentell fysik.
—	3,000	1,500	—	4,500		1,500	—	En observator i astronomi.
Biblioteket.								
—	5,000	2,500	—	7,500	1 à 600 kr. efter 5 år	1,500	—	En bibliotekarie.
Botaniska institutionen.								
—	1,200	600	—	1,800		300	—	a) Botaniska museum. En konservator.
Boställsrum	1,500	1,000	—	2,500	3 à 250 kr. efter resp. 5, 10 och 15 år	300	—	b) Botaniska trädgården. En trädgårdsmästare.
—	1,500	1,000	—	2,500		300	—	Zoologiska institutionen. Zoologiska museum. En konservator.
Om boställs- rum åtnjutes, minskas lönen med 500 kr.	2,300	1,200	—	3,500	1 à 500 kr. efter 5 år	1,000	—	En exercitiemästare. En musikdirektör, som äfven är skyldig föreläsa i harmonilära eller musikens historia.
—	4,000	2,000	—	6,000	2 à 500 kr. efter resp. 5 och 10 år	1,500	—	Kansliet. En sekreterare.
—	2,200	1,500	—	3,700	3 à 500 kr. efter resp. 5, 10 och 15 år	1,200	—	En notarie.
—	—	—	—	1,800		600	—	En kanslist, arfvode.
—	—	—	—	1,500		500	—	En ombudsman, arfvode.
Missräknings- och renskrif- ningspennin- gar kr. 500	5,000	2,500	—	8,000	1 à 600 kr. efter 5 år	1,500	—	Drätselverket. En räntmästare.
Renskrif- nings-o. skrif- materiellpen- ningar kr. 200	3,600	1,800	—	5,600	2 à 500 kr. efter resp. 5 och 10 år	1,325	—	En kamrerare.
Respenningar kr. 150	2,200	1,500	—	3,850	3 à 500 kr. efter resp. 5, 10 och 15 år.	700	—	En bokhållare, tillika amanuens vid kontoret.
Respenningar 1,500 kr.	3,600	1,800	—	6,900	2 à 500 kr. efter resp. 5 och 10 år	900	—	En fogde.
Respenning- ar 500 kr.	2,500	1,500	—	4,500	3 à 500 kr. efter resp. 5, 10 och 15 år	1,000	—	En skogsförvaltare.

Befattningshavare	Nu gällande aflöningsförmåner						
	Naturaformåner och medel, afsedda för särskilda ändamål	Aflöning fördelad i			Summa kontant Kronor	Ålderstill- lägg att till- lägga slönen efter viss tids tjänst- göring	Höjning å extra stat för år 1908 Kronor
		Lön Kronor	Tjänstgö- ringspen- ningar Kronor				
Universitetet i Lund.							
<i>Filosofiska fakulteten.</i>							
Matematisk-naturvetenskapliga sektionen.							
En <i>laborator</i> i kemi	---	2,250	750	3,000	---	---	1,000
En <i>observator</i> i astronomi	---	2,250	750	3,000	---	---	1,000
<i>Biblioteket.</i>							
En <i>bibliotekarie</i>	---	4,000	2,000	6,000	(2 à 500 kr. efter resp. 5 och 10 år		---
<i>Botaniska institutionen.</i>							
En <i>konserverator</i>	---	1,350	---	1,350	---	---	---
En <i>trädgårdsmästare</i>	Fri bostad	1,800	---	1,800	---	---	---
<i>Zoologiska institutionen:</i>							
En <i>konserverator</i>	---	1,800	---	1,800	---	---	---
<i>Kansliet.</i>							
En <i>sekreterare</i>	{ Afkastningen af en ängslott i Kannick eller vederlag därför	3,600	900	4,500	---	---	---
En <i>amanuens</i> vid kansliet och ränte- kammaren, arfvode		---	---	---	1,000	---	---
<i>Räntekammaren.</i>							
En <i>räntmästare</i>	{ Afkastningen af en ängslott i Kannick eller vederlag därför	4,000	2,000	6,000	(2 à 500 kr. efter resp. 5 och 10 år		---
En <i>kamrerare</i>		2,400	600	3,000	---	---	---
Karolinska institutet.							
En <i>laborator</i> i fysiologi	---	3,000	1,500	4,500	---	---	1,000
En <i>laborator</i> i bakteriologi vid patolo- gisk-anatomiska institutionen	---	3,000	1,500	4,500	---	---	1,000
En klinisk <i>laborator</i> med tjänstgörings- skyldighet vid Serafimerlasarettets kliniska laboratorium, arfvode	---	---	---	3,000	---	---	---
En <i>laborator</i> vid institutets patologisk- anatomiska institution, arfvode	---	---	---	3,000	---	---	---
En <i>prosektor</i> , arfvode	---	---	---	3,000	---	---	---
<i>Bibliotekarie, sekreterare och kamre- rare</i> , arfvoden	---	---	---	3,000	---	---	500

Föreslagen stat										Befattningshafvare
Naturaförmåner och medel, afsedda för särskilda ändamål	Aflöning fördelad i		Orts-tillägg	Summa kontant Kronor	Ålderstillägg att tilläggas lönen efter viss tids tjänstgöring	Ökning utöfver nuvarande i stat upplägna kontanta aflöningsförmåner				
	Lön Kronor	Tjänstgöringspenningar Kronor								
									Universitetet i Lund.	
									<i>Filosofiska fakulteten.</i>	
									Matematisk-naturvetenskapliga sektionen.	
—	3,000	1,500	—	4,500	3 à 500 kr. efter resp. 5, 10 och 15 år	1,500	—	En laborator i kemi.		
—	3,000	1,500	—	4,500		1,500	—	En observator i astronomi.		
								<i>Biblioteket.</i>		
—	5,000	2,500	—	7,500	1 à 600 kr. efter 5 år	1,500	—	En bibliotekarie.		
								<i>Botaniska institutionen.</i>		
—	1,100	500	—	1,600		250	—	En konservator.		
Fri bostad	1,300	900	—	2,200	3 à 250 kr. efter resp. 5, 10 och 15 år	400	—	En trädgårdsmästare.		
								<i>Zoologiska institutionen.</i>		
—	1,500	1,000	—	2,500		700	—	En konservator.		
								<i>Kansliet.</i>		
—	4,000	2,000	—	6,000	2 à 500 kr. efter resp. 5 och 10 år	1,500	—	En sekreterare.		
—	—	—	—	1,500	—	500	—	En amanuens vid kansliet och räntekammaren, arfvode.		
(Missräknings- och renskrifningspennin- gar kr. 300	5,000	2,500	—	7,800	1 à 600 kr. efter 5 år	1,800	—	<i>Räntekammaren.</i>		
—	3,200	1,600	—	4,800	2 à 500 kr. efter resp. 5 och 10 år	1,800	—	En kamrerare.		
								Karolinska institutet.		
—	3,600	2,000	400	6,000	2 à 500 kr. efter resp. 5 och 10 år	1,500	—	En laborator i fysiologi.		
—	3,600	2,000	400	6,000		1,500	—	En laborator i bakteriologi vid patologisk-anatomiska institutionen.		
—	—	—	—	4,000	—	1,000	—	En klinisk laborator med tjänstgörings-skyldighet vid Serafimerlasarettets kliniska laboratorium, arfvode.		
—	—	—	—	4,000	—	1,000	—	En laborator vid institutets patologisk-anatomiska institution, arfvode.		
—	—	—	—	4,000	—	1,000	—	En prosektor, arfvode.		
—	—	—	—	5,000	—	2,000	—	Bibliotekarie, sekreterare och kamrerare, arfvoden.		

De kontanta kostnaderna å ordinarie stat för bestridande af aflöningsförmånerna för nu omförmälda befattningshafvare, sådana dessa kostnader för närvarande äro upptagna samt sådana de skulle vara enligt de sakkunniges förslag och enligt det af mig framlagda förslaget, inhämtas af följande sammanställning:

	Nu	De sakkunniges förslag	Af mig framlagdt förslag
universitetet i Uppsala	kronor 62,025: —	80,055: —	80,650: —
universitetet i Lund	» 31,450: —	43,800: —	42,900: —
karolinska institutet	» 21,000: —	25,500: —	29,000: —

De af de sakkunnige och af mig framlagda olika förslag utvisa alltså en höjning af:

		De sakkunniges förslag	Af mig framlagdt förslag
för universitetet i Uppsala	kronor	18,030: —	18,625: —
för universitetet i Lund	»	12,350: —	11,450: —
för karolinska institutet	»	4,500: —	8,000: —
Summa kronor		34,880: —	38,075: —

Härvid bör dock anmärkas, att dessa siffror ej äro fullt jämförliga, i det att de sakkunnige ej till behandling upptagit frågan om löneförbättring för fogden och skogsförvaltaren vid universitetet i Uppsala samt sektorn och de två med arfvode försedda laboratorerna vid karolinska institutet. Såsom af de sakkunniges framställning inhämtas, hade de å sin sida ifrågasatt löneförbättringar i flera fall, som af mig nu lämnats åsido. Den kostnadsökning, till hvilken de enligt sina förslag kommo i fråga om »vissa andra lärare och tjänstemän», utgjorde 53,020 kronor.

Departements-
chefens
hemställan.

På grund af hvad jag nu anfört tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att medgifva och bestämma, att i staterna för universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet, med därtill hörande särskilda föreskrifter, skola, med ändring af härutinnan nu gällande bestämmelser, för de befattningshafvare, som upptagas i nyss angifna, af mig framlagda förslag, uppföras de för dem i samma förslag intagna aflöningsförmåner.

III.

**Lönereglering för vaktbetjänte med flera likställda
befattningshafvare.**

Denna afdelning omfattar den tredje af de löneregleringsfrågor för vissa kategorier af befattningshafvare vid universiteten och karolinska institutet, som jag i detta ärende förelägger Eders Kungl. Maj:t.

Vid min framställning härutinnan har jag icke att hämta ledning från de af de sakkunnige afgifna förslag och utredningar, hvilka icke afsett frågan om lönereglering för nu ifrågavarande befattningshafvare. Men på anmodan har en af bemälda sakkunnige, extra ordinarie professorn Johansson, inom departementet biträdt med förevarande frågas beredning. Han har från vederbörande inhämtat erforderliga upplysningar i ämnet samt uppgjort ett förslag till bestämmande af löneförmånerna för vaktbetjänte med flera.

Det torde vara bäst att till en början redogöra för dessa befattningshafvares aflöningsförmåner, sådana de för närvarande gestalta sig. Jag vill därvid först nämna, att sedan 1900-talets ingång ifrågavarande betjäntes löneförhållanden redan undergått vissa smärre jämkningar. Ett stort antal af vaktmästarna vid universitetet i Uppsala erhöll genom Riksdagens beslut år 1900 en lönetillökning, hvarigenom, såvidt de egentliga s. k. institutionsvaktmästarna angick, aflöningen bragtes upp från 500 till 600 kronor. De åtnjöto därtill fri bostad. I särskildt fall bestämdes såsom ersättning för fri bostad ett belopp af 100 kronor. Härtill kom rätt till två ålderstillägg, hvartdera å 100 kronor, utgående för de flesta från universitetets medel men i visst fall från det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget till ålderstillägg.

*Nuvarande
aflöningsför-
måner.*

Vid universitetet i Lund utgjorde den vanliga aflöningen för institutionsvaktmästarna vid denna tid 600 kronor jämte fri bostad. För åstadkommande af en såsom lämplig ansedd likställighet mellan vaktmästarna i allmänhet vid de båda universiteten begärdes i statsverkspropositionen vid 1900 års Riksdag, att vaktmästarna vid åtskilliga af Lunds universitets institutioner skulle erhålla rätt till två ålderstillägg, hvartdera å 100 kronor, att utgå från omförmälda förslagsanslag till ålderstillägg. Denna framställning bifölls af Riksdagen.

Någon förändring beträffande vaktbetjäntes vid universiteten aflöningsförmåner vidtogs äfven i sammanhang med fastställande af de nya sta-

terna den 28 juni 1907. Hufvudsakligen innebar denna ändring, att förmånen af fri bostad uppskattades till 150 kronor, i stället för såsom dittills kunde anses vedertaget 100 kronor, och att detta uppskattade belopp i sterna uppfördes sammanslaget med den kontanta aflöningen till en summa. Tillika föreskrefs, att, om ifrågavarande betjante i sådan egenskap åtnjöte fri bostad, skulle, så länge denna förmån kvarstode, arfvodet minskas med 150 kronor. För dåvarande kursorn i Lund, som åtnjöt lön enligt 1885 års stat, skulle afdrag icke göras. I sammanhang härmed ökades i regel de enbart kontant utgående arfvodena i motsvarande mån. För deras innehafvare innebar förändringen en verklig, om ock mindre betydande, löneförbättring.

Genom beslut af Riksdagen åren 1901 och 1902 har förmånen af två ålderstillägg, hvardera å 100 kronor, efter 5 och 10 års tjänstgöring, beviljats äfven för de vid karolinska institutet anställda sju vaktmästare samt en maskinist och eldare.

De nuvarande aflöningsförmånerna för vaktbetjante med flera vid universiteten och karolinska institutet skall jag nu, följande vederbörande stater, upptaga i en öfverskådlig sammanställning, hvilken dock ej kommer att omfatta vaktbetjante vid universitetsbiblioteken. Dels böra nämligen dessa betjantes aflöningsförmåner lämpligen regleras samtidigt med vice bibliotekariernas och biblioteksamanuensernas — spörsmålet härom har af mig tills vidare undanskjutits — dels är i fråga om reglering af aflöningen för dem att märka, att särskild ersättning för eftermiddagstjänstgöring för närvarande medelst anslag å ordinarie stat är beredd för biblioteksvaktmästarna i Uppsala, samt att i årets statsverksproposition sådan ersättning begärts å extra stat för år 1909 till biblioteksvaktmästarna i Lund. I synnerhet sistnämnda förhållanden gifva åt dessa betjantes aflöningsfråga en särställning, som gör, att jag ej nu vill framlägga den till pröfning.

Nuvarande aflöningsförmåner för vaktbetjände med flera likställda befattningshufvare vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet.

B e f a t t n i n g.	Natura- för- mån- er kronor	Allmänna medel kronor	Summa kronor.
Uppsala universitet.			
<i>Anatomiska institutionen.</i>			
En preparator, fri bostad	150	1,000	1,150
En vaktmästare, fri bostad	150	600	750
<i>Patologiska institutionen.</i>			
En vaktmästare, fri bostad	150	600	750
<i>Fysiologiska institutionen.</i>			
En vaktmästare, fri bostad	150	600	750
<i>Institutionen för medicinsk och fysiologisk kemi.</i>			
En vaktmästare, fri bostad	150	600	750
<i>Institutionen för allmän och analytisk kemi.</i>			
En vaktmästare, fri bostad	150	600	750
En vaktmästare, fri bostad	150	600	750
En maskinist, fri bostad	150	1,000	1,150
<i>Mineralogisk-geologiska institutionen.</i>			
En vaktmästare, tillika preparator, fri bostad	150	1,000	1,150
<i>Fysiska institutionen.</i>			
En vaktmästare, fri bostad	150	600	750
<i>Astronomiska institutionen.</i>			
En vaktmästare, fri bostad	150	600	750
<i>Meteorologiska institutionen.</i>			
En vaktmästare, fri bostad	150	600	750
<i>Botaniska institutionen.</i>			
a) Botaniska museum [och laboratoriet]:			
En vaktmästare, fri bostad	150	600	750

B e f a t t n i n g.	Naturaför- månar kronor	Allmänna medel kronor	Summa kronor
b) Botaniska trädgården:			
En underträdgårdsmästare, fri bostad	150	800	950
En underträdgårdsmästare, fri bostad	150	800	950
En trädgårdsmedhjälpare, fri bostad	150	500	650
En trädgårdsmedhjälpare, fri bostad	150	500	650
<i>Zoologiska institutionen.</i>			
a) Zoologiska museum:			
En vaktmästare	—	700	700
b) Zootomiska laboratoriet:			
En vaktmästare	—	700	700
<i>Musikaliska kapellet.</i>			
En vaktmästare, boställsrum	—	250	250
<i>Kansliet.</i>			
En vaktmästare, fri bostad och vedbrand. Ersättning för biträde vid konstmuseum och ritsalen kronor 200: —	150	900	1,250
En fakultetsvaktmästare	—	900	900
En portvakt, fri bostad och vedbrand	150	600	750
<i>Drätselverket.</i>			
En ränteri- och kontorsvaktmästare, fri bostad och vedbrand	150	800	950
En maskinist vid universitetsbyggnaden, fri bostad och vedbrand	150	1,200	1,350
Lunds universitet.			
<i>Anatomisk-histologiska institutionen.</i>			
En preparator	—	1,000	1,000
En vaktmästare å anatomiska afdelningen, fri bostad	150	600	750
<i>Fysiologiska institutionen.</i>			
En vaktmästare, fri bostad	150	600	750
<i>Medicinskt-kemiska institutionen.</i>			
En vaktmästare, fri bostad	150	600	750
<i>Patologiskt anatomiska institutionen.</i>			
En vaktmästare, fri bostad	150	600	750
<i>Astronomiska observatoriet.</i>			
En vaktmästare, fri bostad	150	600	750

B e f a t t n i n g.	Naturaför- månér kronor	Allmänna medel kronor	Summa kronor
<i>Fysiska institutionen.</i>			
En vaktmästare, fri bostad	150	600	750
<i>Geologisk-mineralogiska institutionen.</i>			
En vaktmästare	—	750	750
<i>Kemiska institutionen.</i>			
En vaktmästare, fri bostad	150	600	750
<i>Zoologiska institutionen.</i>			
En vaktmästare, fri bostad	150	600	750
<i>Gamla bibliotekshuset.</i>			
En vaktmästare	—	750	750
<i>Kansliet.</i>			
En vaktmästare (kursor), fri bostad	150	900	1,050
<i>Räntekammaren.</i>			
En universitetsvaktmästare, fri bostad	150	900	1,050
En eldare, tillika trädgårdsdräng	—	750	750
En portvakt i universitetshuset	—	600	600
Karolinska mediko-kirurgiska institutet.			
En preparator vid anatomiska institutionen	—	1,000	1,000
En vaktmästare, fri bostad och vedbrand	300	750	1,050
Two vaktmästare, fri bostad och vedbrand	600	1,500	2,100
En vaktmästare vid fysiologiska anstalten, fri bostad och vedbrand	300	750	1,050
En vaktmästare vid histologiska institutionen, fri bostad och vedbrand	300	750	1,050
En vaktmästare vid bakteriologiska laboratoriet	—	1,050	1,050
En vaktmästare med tjänstgöringsskyldighet vid serafimerlasarettets kliniska laboratorium	—	1,050	1,050
En maskinist och eldare, fri bostad och vedbrand	300	1,000	1,300

Vid denna nu lämnade öfversikt böra några anmärkningar bifogas.

Till en början må erinras, att, såsom redan antydts, rätt till två ålders-
tillägg, hvarterda å 100 kronor, efter 5 och 10 års tjänstgöring i allmän-
het tillkommer ifrågavarande befattningshafvare. Undantag härifrån utgöra
vid *Uppsala universitet*: preparatorn vid anatomiska institutionen, maski-

nisten vid institutionen för allmän och analytisk kemi, vaktmästaren-preparatorn vid mineralogisk-geologiska institutionen, vaktmästaren vid musikaliska kapellet och maskinisten vid universitetsbyggnaden; vid *universitetet i Lund*: preparatorn vid anatomisk-histologiska institutionen samt vid *karolinska institutet*: preparatorn, hvilka samtliga ej åtnjuta rätt till ålderstillägg, äfvensom portvakten vid universitetet i Uppsala, hvilken äger rätt till två ålderstillägg, men å blott 50 kronor hvartera. Det kan tillika anmärkas, att enligt den nya staten för universitetet i Lund dåvarande kursorn skulle äga rätt blott till ett ålderstillägg å 50 kronor efter 10 år.

Jag vill vidare påminna därom, att för samtliga de i öfversikten upptagna befattningshafvare vid universiteten i Uppsala och Lund aflöningarna i vederbörande nya stater äro angifna såsom arfvoden. Däremot torde aflöningen för de i öfversikten upptagna befattningshafvare vid karolinska institutet vara att betrakta såsom lön.

Naturaförmånerna för vederbörande befattningshafvare vid universiteten i Uppsala och Lund äro i öfversikten angifna i öfverensstämmelse med staterna, dock med tillägg af fri bostad för preparatorn vid anatomiska institutionen i Uppsala, för hvilken sådan förmån, ehuru ej i stat upptagen, beredts. Det kan vidare redan här anmärkas, att i verkligheten dessa befattningshafvare, äfven där endast fri bostad angifvits, tillika allmänt lära åtnjuta fri vedbrand.

Beträffande naturaförmånerna för befattningshafvarna vid karolinska institutet äro desamma angifna i enlighet med rådande faktiska förhållanden. Af de för hvardera af vaktmästarna vid bakteriologiska laboratoriet och vid serafimerlasarettets kliniska laboratorium upptagna aflöningsmedel, 1,050 kronor, utgöra 300 kronor ersättning för bostad och vedbrand, att utgå endast så länge bostad icke lämpligen kan vederbörande beredas inom någon af karolinska institutets eller serafimerlasarettets byggnader. I öfverensstämmelse med denna beräkning af kostnaden för bostad och vedbrand är för öfriga fem vaktmästare samt maskinisten och eldaren vid institutet den förmån af fri bostad och vedbrand, som af dem åtnjutes, upptagen till nämnda belopp 300 kronor.

Jag bör slutligen måhända icke underlåta att nämna, att ur öfversikten, utom biblioteksvaktmästarna, uteslutits några andra betjante, för hvilka löneförändring nu af mig ej afsetts. Dessa äro vid universitetet i Uppsala vaktmästarna vid myntkabinettet, vid museet för nordiska fornsaker och vid gymnastiknrättningen, för hvilka arfvodet utgör respektive 75, 325 och 125 kronor, samt vid universitetet i Lund uppasserskorna vid anatomisk-histologiska institutionen, musikkapellet äfvensom inrättningen

för gymnastik och fäktkonst, med arfvoden af respektive 250, 200 och 200 kronor, hvartill för två af dem kommer fri bostad.

Jag har redan nämnt, att universitetskanslern i underdänig skrifvelse den 1 oktober 1907 gjort framställning rörande lönereglering för vaktmästare vid universiteten m. fl. Innan jag redogör för innehållet af denna framställning, vill jag erinra om vissa andra ärenden rörande vaktbetjäntes aflöning, som under senare år förekommit.

*Föregående
framställ-
ningar i
ämnet.*

Maskinisten och eldaren samt vaktmästarna vid karolinska institutet hemställde i särskilda under år 1900 gjorda framställningar, att dem måtte beredas dels löneförhöjning med 200 kronor dels ock rätt till två ålders-tillägg, hvartdera å 100 kronor. I häröfver afgifvet yttrande framhöll institutets lärarkollegium beträffande först maskinisten och eldaren, bland annat, att hans arbete blifvit betydligt mera betungande än man från början förutsatt, att hans löneförmåner vore lägre än för andra befattningar inom samma fack, samt att det vore af stor vikt att på hans plats hafva en fullt kunnig och pålitlig person.

I afseende å vaktmästarna uttalade lärarkollegiet, bland annat, att dessa — som i allmänhet vore så bundna af sina tjänster, att de ej kunde erhålla någon extra förtjänst genom arbete utom institutet — måste åtnjuta en mer tillfredsställande aflöning, på det att man måtte kunna erhålla behörigen kvalificerade personer och kvarhålla dem vid deras platser, sedan de blifvit förtrogna med göromålen.

Ifrågavarande framställningar, som understöddes af universitetskanslern, ledde till att rätt till ålderstillägg, på sätt redan nämnts, år 1901 tillades omförmälda befattningshafvare.

I sitt under år 1902 afgifna utlåtande i anledning af meranämnda cirkulär den 25 oktober 1901 förordade lärarkollegiet likaledes, att vaktmästarpersonalens aflöning måtte höjas med af densamma ifrågasatta belopp.

Jag vill här beröra jämväl ett annat ärende rörande aflöningsförmånerna för omförmälda vaktbetjante vid karolinska institutet, hvilket ärende redan den 21 juni 1907 i underdänighet anmälts.

De sju vaktmästarna vid institutet hade i en under november månad 1906 till Kungl. Maj:t ingifven skrift anhållit om löneförbättring. I denna skrift omnämnde de till en början, hurusom statens vaktmästarförening i Stockholm under år 1906 gjort underdänig ansökning om erhållande af förbättrade lönevillkor för vaktmästare vid statens verk i Stockholm, men att denna framställning, hvad karolinska institutets vaktmästare anginge,

tillkommit utan deras kännedom och medverkan, och att de af nämnda förening för institutets vaktmästare föreslagna lönesatser vore otillfredsställande. Såväl arten af deras tjänstgöring som ock tjänstetiden skilde sig nämligen betydligt från hvad eljest gällde om vaktmästargöromål. Deras sysslor vore af väsentligt själfständigare beskaffenhet än vaktmästares i allmänhet, i det de å de olika institutionerna hade att deltaga i förekommande laborationer och undersökningar samt vissa detaljarbeten däraf. I detta hänseende fordrades af dem en viss yrkesskicklighet, särskildt för att kunna utföra föreliggande snärre mekaniska arbeten. Emedan de således utförde ej blott vanliga vaktmästargöromål utan hufvudsakligen annat och mera kräfvande arbete, borde måhända deras benämning hellre vara laboratoriebiträden än vaktmästare. — Äfven deras tjänstetid vore längre än flertalet andra vaktmästares, i det de hade att tillhandagå med erforderlig hjälp under hela den tid institutionerna vore öppna, eller mellan kl. 8 f. m.—kl. 8 e. m., hvarförutom mången gång hände, att för biträde vid pågående undersökningar ändå längre tjänstgöring kunde påkallas.

Under återopande af hvad sålunda anförts anhöllo sökandena, att antingen i sammanhang med omorganisation af öfriga vaktmästares i Stockholm löneförhållanden eller oberoende däraf följande löneförmåner måtte dem beredas, nämligen förutom fri bostad eller däremot svarande hyresbidrag, 1,200 kronor för år med rätt till två ålderstillägg å 100 kronor hvardera efter 5 och 10 års tjänstgöring.

I anslutning till omförmälda ansökningar inkom innehafvaren af eldar- och maskinisttjänsten vid karolinska institutet i december 1906 med en liknande anhållan om löneförbättring.

Han anförde, att den nu utgående aflöningen vore otillfredsställande. Skötseln af de med åren alltmer utvecklade uppvärmningsapparaterna inom institutets lokaler kräfde en tjänstgöring i regel från kl. 6 f. m. till kl. 9 e. m. Icke heller söndagarna vore fria, enär värmetillförseln icke finge afbrytas. Under sommarmånadernas afbrott i eldningen hade han att söndertaga, omse och eventuellt reparera maskiner och rörledningar samt närvara vid och kontrollera koks-, kol- och vedleveransernas riktiga fullgörande. Härförutom hade maskinisten att biträda med förekommande mekaniska arbeten å materiell, tillhörig institutionen. Eldar- och maskinistgöromålen vore sålunda både till sin tidslängd och beskaffenhet synnerligen kräfvande samt förutsatte ej blott största påpasslighet och noggrannhet utan äfven alldeles speciella och ej obetydliga fackinsikter för att kunna rätt utföras. Då äfven i gällande aflöningsstat aflöningsförhållandena ställt sig gynnsammare för maskinisten än för vaktmästarna vid institutet, syntes framgent berättigade skäl förefinnas för ett dylikt förhållande.

Sökanden anhöll därför, att honom måtte beredas, förutom fri bostad eller däremot svarande hyresbidrag, lön af 1,600 kronor med rätt till två ålderstillägg å 100 kronor hvarterda efter 5 och 10 års tjänstgöring.

I afgifvet yttrande öfver dessa ansökningar erinrade lärarkollegiet om berörda under år 1900 gjorda framställningar samt framhöll, att ansökningarna, hvari begärdes en förhöjning af begynnelselönen med 60 procent, anknöte sig till en mera allmän rörelse för vinnande af förbättrade aflöningsförmåner åt personer, hvilka inom betjäntgraden vore anställda vid statens verk i hufvudstaden. I öfverensstämmelse med hvad chefen för ecklesiastikdepartementet år 1901 uttalat, borde därför löneförbättringarnas belopp bestämmas enligt de allmänna grunder, som komme att vara ledande vid en blifvande lönereglering för ifrågavarande grupp af stats-tjänare. Med afseende härå och då lärarkollegiet icke kände de kraf, som från vaktmästarna vid andra statsinstitutioner blifvit framställda, ansåge sig lärarkollegiet icke böra yttra sig om de begärda löneförhöjningarnas belopp.

Lärarkollegiet tillstyrkte dock, att de gjorda ansökningarna måtte i största möjliga utsträckning vinna afseende.

Sedan kanslern för rikets universitet i afgifvet utlåtande den 10 januari 1907 anslutit sig till lärarkollegiets uttalande i ärendet, erinrade statskontoret uti infordradt underdånigt utlåtande den 4 juni 1907 därom, att Kungl. Maj:t hos 1907 års Riksdag under hvarje särskild hufvudtitel äskat förslagsanslag till extra lönetillägg för nämnda år åt vaktmästare och med dem jämförliga befattningshafvare, samt att Riksdagen för år 1908 beviljat dylikt anslag. Statskontoret hänvisade tillika till det af chefen för finansdepartementet vid nämnda ärendes behandling den 13 januari 1907 till statsrådsprotokollet gjorda uttalande, att en definitiv reglering af löneförhållandena, afseende enbart vaktmästarna, icke borde ifråkomma, utan borde anstå, till dess förslag till nya stater för respektive ämbetsverk föreläge till pröfning.

Genom beslut den 21 juni 1907 fann Kungl. Maj:t de då gjorda ansökningarna icke föranleda någon Kungl Maj:ts vidare åtgärd.

Universitetskanslerns förut omförmälda framställning rörande lönereglering för vaktbetjante med flera, hvilken af mig upptagits såsom närmaste utgångspunkt för denna del af nu förevarande ärende, kan å sin sida ledas tillbaka till en af 27 vaktmästare och andra betjante vid universitetet i Uppsala till det större konsistoriet därstädes ingifven skrift med begäran om åtgärders vidtagande för förbättring af deras löneförmåner.

Dessa 27 utgjordes af de i den af mig lämnade öfversikten för uni-

Nu förevarande framställning.

versitetet i Uppsala upptagna 25 vaktbetjante med undantag af vaktmästaren-preparatorn vid mineralogisk-geologiska institutionen, men med tillägg af de tre biblioteksvaktmästarna.

Efter en erinran om den ökning i lefnadsoinkostnader, som under de sista åren inträdt, återopade dessa sökande såsom stöd för sin anhållan de lönerregleringar för vaktbetjante, som vid 1907 års Riksdag ägt rum, nämligen lönerregleringen för vaktmästare vid postverket, hvilka, efter beräkning för Uppsala af tredje klassens aflöningsförhållanden, åtnjöte 800 kronor i begynnelselö, 450 kronor i tjänstgöringspenningar samt två ålderstillägg efter 5 och 10 års tjänstgöring å hvarterdera 150 kronor, hvartill komme beklädnadsförmån in natura, äfvensom lönerregleringen för vaktmästare och konstaplar vid fångvården, enligt hvilken vaktmästare finge en begynnelselö af 1,700 kronor med två ålderstillägg å 100 kronor hvartdera och 100 kronor beklädnadspenningar jämte fri bostad och vedbrand, medan konstaplar erhöle en begynnelselö af 1,100 kronor med två ålderstillägg å 100 kronor hvartdera och 100 kronor beklädnadspenningar jämte fri bostad och vedbrand.

Frånsedt att för vaktmästaren vid musikaliska kapellet — för hvilken befattnings nuvarande innehafvare, P. A. Vinqvist, enligt 1907 års stat under rubriken: indragningsbelopp utgår ett belopp af 100 kronor, intill dess han afgår eller erhåller afsked — begärdes en lönetillökning af 150 kronor, att för preparatorn vid anatomiska institutionen samt maskinisterna vid institutionen för allmän och analytisk kemi äfvensom vid universitetsbyggnaden påyrkades rätt till ålderstillägg likasom för vaktbetjante i allmänhet, samt att för portvakten ifrågasattes höjning af ålderstilläggens belopp i likhet med andra vaktbetjantes, gick sökandenas anhållan ut därpå, att för hvar och en af sökandena i öfrigt lönen måtte höjas med 350 kronor och för dem, som icke ägde förmånen af fri bostad, och som åtnjöte dyrtidstillägg med 10 procent af lönen, hvilket vid omreglering skulle bortfalla, med ytterligare 150 kronor eller med 500 kronor, samt att de nu utgående ålderstilläggen måtte höjas till 150 kronor hvartdera.

*Drätsel-
nämnden.*

I afgifvet yttrande öfver denna ansökning tillstyrkte universitetets drätselnämnd bifall till densamma, dock att portvaktens ålderstillägg borde förblifva såsom för närvarande. Vidare hemställde drätselnämnden, att åt preparatorn vid mineralogisk-geologiska institutionen — hvilken som nämnt ej befunne sig bland sökandena — måtte utverkas en löneförhöjning med det af sökandena begärda beloppet 350 kronor jämte två ålderstillägg, hvartdera å 150 kronor. Ålderstillägg behöfde dock ej utgå

till den nuvarande preparatorn på grund af honom tillerkänt personligt ålderstillägg.

Det större akademiska konsistoriet upptog omförmälda yrkanden, i ^{De större akademiska} enlighet med drätselnämndens förslag, bland sina under år 1907 till uni-konsistorierna. versitetskanslern ingifna riksdagspetita.

Jämväl vaktbetjante vid universitetet i Lund hafva gjort en framställning om löneförbättring, hvilken föranlett därvarande större akademiska konsistorium att i sina riksdagspetita under år 1907 hemställa om förbättrade lönevillkor för dem. Konsistoriet anförde därvid bland annat: Att de nuvarande lönerna för universitetets vaktmästare vore otillräckliga, syntes vara uppenbart. De understege ock betydligt hvad andra vaktmästare vid såväl statens och kommunens som enskilda inrättningar åtnjöte. De tillfällen till extra inkomster, som vaktmästarna förr kunde bereda sig, och hvarigenom obilligheten i någon mån utjämnats, hade under senare tider genom ökade göromål vid befattningarna och andra förhållanden i högst väsentlig grad minskats, hvarjämte lefnadskostnaderna betydligt stegrats.

Konsistoriet begärde därför, att följande aflöningsförmåner måtte fastställas:

för kursorn och akademivaktmästaren 1,250 kronor hvardera;

för hvardera af vaktmästarna vid biblioteket, anatomisk-histologiska, fysiologiska, medicinskt-kemiska, patologiskt-anatomiska, astronomiska, fysiska, geologisk-mineralogiska, kemiska och zoologiska institutionerna samt gamla bibliotekshuset äfvensom eldaren — tillika trädgårdsdräng — 950 kronor;

samt därutöfver för dem samtliga dels fri bostad eller, där sådan icke kunde beredas, bostadsersättning med 250 kronor årligen, dels ock rätt till två ålderstillägg å 150 kronor hvarterdera efter 5 och 10 års tjänstgöring.

Häri genom skulle den, som åtnjöte fri bostad, erhålla en löneförbättring af 350 kronor och den, som icke åtnjöte sådan förmån, af 450 kronor, en skillnad, som med hänsyn till de betydligt stegrade hyrorna vore fullt berättigad.

De från universiteten inkomna framställningarna i ämnet öfverlämnades af universitetskanslern med förutnämnda underdåniga skrifvelse den 1 oktober 1907. I denna skrifvelse erinrade kanslern om de af mig redan omförmälda ansökningarna om löneförbättring för vaktbetjante vid karolinska institutet. Kanslern påpekade, att de nu väckta förslagen förededde vissa ojämnheter ej blott hvart för sig och vid jämförelse sins emellan

Universitets-
kanslern.

utan äfven särskildt vid jämförelse med den för statskontoret år 1907 fastställda staten, hvilken syntes böra betraktas såsom normerande vid blifvande löneregleringar. Till de särskildt tillkallade sakkunnige för beredande af vissa universitetsfrågor borde de framställda förslagen öfverlämnas, likasom ock frågan om lönereglering för betjante vid karolinska institutet.

*Personligt
ålderstillägg
åt preparatorn
vid karolinska
institutet.*

I detta sammanhang torde jag jämväl böra omnämna en bland riksdagspetita under år 1907 från karolinska institutet förekommande fråga om personligt ålderstillägg åt innehafvaren af preparatorsbefattningen därstädes Ester Johansson.

Denna, som innehaft sin tjänst sedan år 1891, hade hos lärarkollegiet begärt, att hennes arfvode måtte höjas från 1,000 kronor till 1,800 kronor, under åberopande härvid att, under det lefnadskostnaderna mycket stigit, hennes aflöning förblifvit oförändrad, samt att denna måste anses otillräcklig med hänsyn till det med preparatorstjänsten förenade mycket kräfvande arbetet.

I skrifvelse till universitetskanslern åberopade lärarkollegiet beträffande Ester Johanssons ansökning ett af föreståndarna för de anatomiska och histologiska institutionerna professorn E. Müller och extra ordinarie professorn E. Holmgren afgifvet gemensamt yttrande, däri de bland annat anförde:

Ester Johansson hade såsom preparator vid den anatomiska och den histologiska institutionen utöfvat en betydelsefull verksamhet. Hon hade haft till uppgift dels att rita föreläsningsplanscher dels att utföra de planscher, som illustrerade de vetenskapliga undersökningar, hvilka utginge från nämnda institutioner. Det vore tydligt, att forskaren uti konstnärliga, naturtrogna framställningar af sina preparat ägde ett medel att göra sina undersökningar kända, som kunde täfla med de bästa beskrifningar och därför spelade nästan lika stor roll som dessa. Framförallt genom sitt arbete såsom illustratör, genom sina vackra, ofta beundransvärda ritningar hade Ester Johansson gjort en viktig insats i institutionernas verksamhet. I besittning af en under åren allt rikligare framträdande konstnärlig talang, förenad med en betydande iakttagelseförmåga och allmän begåfning, hade hon på ett sätt, som vore höjdt öfver allt beröm, fullgjort sitt svåra och påkostande arbete.

Med hänvisning till hvad Müller och Holmgren anfört hemställde lärarkollegiet, att ett personligt lönetillägg åt Ester Johansson af 800 kronor måtte utverkas.

I underdånig skrifvelse den 1 oktober 1907 tillstyrkte kanslern bifall

till denna framställning, under hänvisning tillika till en vid kanslerns skrifvelse fogad uppgift af Müller rörande omfattningen af preparatorns tjänstgöring m. m. Denna uppgift utvisar, att hennes arbetstid, från början 6 timmar dagligen, de senaste åren måst för undvikande af öfveranstängning nedsättas till 5 timmar om dagen. Af anslaget till utförande af teckningar i vetenskapliga ändamål vid institutet hade Ester Johansson ej uppburit någon del, enär detta anslag användts för teckningars utförande vid patologiska och hygieniska institutionerna samt vid medicinska och oftalmologiska klinikerna.

För vinnande af en såvidt möjligt noggrann kännedom om arten af ^{Införskaffade} de befattningar, som nu äro i fråga, har det ansetts nödigt att införskaffa ^{upplysningar} om befatt-
upplysningar om desamma i afseende å arbetstidens längd, arbetets be-^{ningarnas art.} skaffenhet och erforderlig utbildning för anställning och tjänstgöring vid desamma äfvensom tillfälle till biförtjänster. Dessa upplysningar hafva företrädesvis infordrats från universitetet i Uppsala, enär förhållandena vid universitetet i Lund ansetts vara ungefärligen enahanda som vid förstnämnda universitet och beträffande befattningarna vid karolinska institutet tillräckliga uppgifter redan förelågo i de inkomna handlingarna. I särskilda fall hafva dock äfven från Lunds universitet och karolinska institutet meddelanden begärts och erhållits.

I afseende å *arbetstidens längd* visar det sig, att densamma är mycket utsträckt. Den angifves omfatta hela dagen eller större delen af dagen; då timantal uppgifves, uppgår detta ända till 11—13 timmar, däri dock måltidstimmarna äro inberäknade. I flera fall förklaras vederbörande ständigt behöfva vara till hands; man framhåller i allmänhet, att äfven under ferierna anspråken på biträde af personalen göra sig starkt gällande. Några af densamma hafva då särskilda arbeten att utföra.

Beträffande *arbetets beskaffenhet* påpekas med styrka, att det i öfvervägande antal fall går utöfver måttet för hvad som kan anses utgöra vanliga vaktmästarsysslor. Härvid afser jag ej de arbeten, som åligga preparatorer och maskinister. Äfven i fråga om de egentliga vaktbetjante håller man före, att deras uppgifter ställa helt andra och större kraf på dem än t. ex. på vaktmästare vid ämbetsverk.

Med spörsmålet härom sammanhänger naturligen nära frågan om *erforderlig utbildning för anställning och för tjänstutöfningen*. I regel lära yrkesinsikter icke vara af nöden för vinnande af anställning. I några fall anses dock sådana redan vid antagandet böra finnas: detta gäller då vanligen snickeri- och metallarbeten. Naturligen stå äfven i nu förevarande

afseende maskinister och öfverhufvud taget preparatorer såsom en klass för sig.

Om emellertid yrkesinsikter vanligen ej fordras för vinnande af anställning, framhålles så mycket eftertryckligare, hurusom de äro oundgängligen af nöden för ett tillfredsställande utförande af de göromål, som äro förenade med befattningarna. Det är härvid förnämligast fråga om sådana insikter och färdigheter — säregna efter de olika institutionernas verksamhet — som väsentligen endast under arbete å dem kunna förvärfvas. I detta afseende synes man delvis hafva uppställt rätt höga fordringar och lyckats få dem tillfredsställda. Men äfven händighet i vanliga yrken, framförallt snickeri och metallhandtverk, anses böra af vederbörande förvärfvas, för att institutionerna skola af dem draga erforderlig nytta.

I fråga om *tillfällen till biförtjänster* är det uppenbart, att, med den tjänstgöring, som nyss uppgifvits, sådana i allmänhet blott i ringa grad kunna antagas stå till buds under terminerna, men man vill i fråga om åtskilliga af ifrågavarande befattningshafvare äfven framhålla, att ej heller under ferierna nämnvärda biförtjänster kunna erhållas, då nämligen vederbörande äfven under dessa tider af året vore starkt tagna i anspråk af sina sysslor vid universiteten eller karolinska institutet.

*Departements-
chefens
yttrande.*

De omständigheter, som i det föregående omförmålts såsom stöd för krafvet på löneförbättring för nu ifrågavarande vaktbetjante med flera, äro uppenbarligen af beskaffenhet att ej kunna förbises. Det synes mig ej vara något tvifvel om, att dessa befattningshafvares lönevillkor böra undergå en reglering, så att de bättre motsvara det nuvarande behovet.

Det gäller då att finna lämplig grund för en sådan reglering. De yrkanden, som i afseende härå framställes, anser jag gå något längre än hvad som nu bör ifrågasättas. En jämförelse med den för postbetjante fastställda aflöning, hvilken utgår af postverkets medel, torde ej vara befogad. Och hvad angår vaktmästare och vaktkonstaplar vid fångvården in- taga de förre, hvilkas kontanta begynnelselön för öfrigt är 1,400 kronor, ej såsom uppgifvits, 1,700 kronor, en ställning, som närmar sig tjänstemannaklassen. Äfven vaktkonstaplarnas befattning synes mig vara sådan, att deras aflöningsförmåner ej böra uppställas såsom bestämd måttstock för aflöningen i allmänhet åt den klass af befattningshafvare, hvarom nu är fråga. Sådana göromål, som vanligen tillkomma vaktmästare, ingå i alla händelser ej i deras åligganden.

Den myndighet, som utöfvar öfverstyrelsen öfver universiteten och karolinska institutet, kanslern, har angifvit en annan jämförelsegrund. Han

uttalar, att den för statskontoret år 1907 fastställda staten synes böra betraktas såsom normerande vid blifvande löneregleringar. Att äfven karolinska institutets lärarkollegium uttalat en liknande uppfattning är af betydelse. Så mycket hellre synes mig denna princip beaktansvärd, som jag vid de löneregleringar, jag under afdelningarna I och II föreslagit, sökt så mycket som möjligt anpassa desamma efter grunderna i löneregleringen för statskontoret.

Man har emellertid velat göra gällande, att nu ifrågavarande befattningshafvare icke vore att jämställa med vaktmästare vid ett centralt ämbetsverk, och att de af flera skäl måste aflönas bättre än dessa. Jag skall icke påstå, att denna åsikt saknar allt fog. Och denna min uppfattning gör, att jag dels i någon mån vill tillerkänna vissa af ifrågavarande befattningshafvare vid högskolorna, som annars kunde anses böra vara med vaktbetjante i statskontoret likställda, ett verkligt företräde i aflöningsförmåner, dels ock för min del vill uttala en tillförsikt om de i denna afdelning afsedda befattningshafvares tillgodoseende på ett sätt, som jag tror skall bäst motsvara de berättigade kraf på högre aflöningsförmåner, hvilka i vissa särskilda fall kunna förefinnas. Till dessa saker återkommer jag i det följande.

Oafsedt denna min uppfattning måste jag likväl förklara, att jag ej af hvad som anförts blifvit öfvertygad om oriktigheten eller olämpligheten af en principiell likställighet öfverhufvud i aflöningshänseende mellan vaktbetjante vid ett centralt ämbetsverk, sådant som statskontoret, och vid högskolorna. Vid en granskning af de omständigheter, som åberopats till stöd för krafvet på bättre, och afsevärdt bättre, aflöningsförmåner för de senare, kan jag nämligen ej undgå att göra vissa erinringar.

Otvifvelaktigt torde arbetsbördan för högskolornas vaktbetjante under terminerna i genomsnitt öfvergå den vaktbetjante i de centrala ämbetsverken åliggande arbetsprestation. Men med knappt något enda undantag torde dock de förras arbetstid och arbetsbörda under ferierna högst väsentligt minskas, under det arbetet för ämbetsverkens vaktbetjante vid motsvarande delar af året ej afsevärdt lättas, stundom rent af kan vara tyngre än eljest.

Hvad yrkesinsikten angår, gäller det i fråga om de centrala ämbetsverkens vaktbetjante lika väl som enligt regeln beträffande högskolornas: särskilda insikter och färdigheter fordras ej för antagande. Men lika väl som af de senare kräfves det af de förra, att de tillägna sig särskilda egenskaper för ett rätt handhavande af göromålen. Därförutan komme helt visst ämbetsverkets arbete att ansenligt lida. Att uppställa någon gradskillnad i afseende å arten af de insikter, som härvid med fog kunna krävas, tilltror jag mig ej.

Helt visst torde ämbetsverkens vaktbetjante vara i tillfälle att förvärfa biinkomster i högre grad än högskolornas. Att dock äfven många af dessas vaktbetjante hvarken under terminerna eller under ansefliga delar af de vid pass fyra månader långa ferierna sakna möjlighet att förskaffa sig dylika inkomster synes mig framgå af de lämnade meddelandena. I fråga om några af vaktbetjante vid universitetet i Uppsala må här anmärkas, att utöfver aflöningen särskilda i stat upptagna belopp tillkomma dem för särskilda göromål. Så är fallet med vaktmästaren vid botaniska institutionen, som uppbär 150 kronor för städning och upppassning i föreläsningssalen, vaktmästaren vid fysiologiska institutionen, som erhåller 200 kronor för vård af instrument och djur samt vaktmästaren vid kansliet: akademivaktmästaren, hvilken såsom ersättning för biträde vid konstmuseum och ritsalen åtnjuter 200 kronor.

I betraktande af hvad jag nu anfört synas mig vaktmästaraflöningarna enligt statskontorets stat öfverhufvud taget kunna tjäna till förebild vid bestämmande af aflöningarna för de befattningar vid universiteten och karolinska institutet, som kunna anses närmast jämförliga med vaktmästar-tjänsterna i statskontoret. Dessa aflöningar i statskontoret utgöra för förste vaktmästare lön 900 kronor, tjänstgöringspenningar 450 kronor och ortstillägg 150 kronor, tillhoppa, 1,500 kronor; för öfriga vaktmästare åter lön 700 kronor, tjänstgöringspenningar 350 kronor och ortstillägg 150 kronor, tillhoppa 1,200 kronor, med rätt till ett ålderstillägg å 100 kronor efter 5 år. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå äfvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.

Dessa lönesatser anser jag böra tillämpas vid löneregleringen för nu ifrågavarande befattningshafvare vid universiteten och karolinska institutet, naturligen med ortstillägg blott vid karolinska institutet och med iakttagande af åtskilliga undantag, bland hvilka redan här må nämnas preparatorer och maskinister.

Två afvikelser från dessa lönesatser, där de annars komma till tillämpning, anser jag mig likväl böra föreslå till fromma för vederbörande befattningshafvare. Åtnjutande af fri bostad och bränsle för vaktmästare i statskontoret medför en minskning i aflöningen af 250 kronor. Vid universiteten är förmånen af fri bostad nu beräknad till 150 kronor, med hvilket belopp den i stat uppförda lönen alltså minskas för den, som åtnjuter dylik förmån. Det synes mig nödvändigt att bibehålla denna beräkning, enär den lönereglering, jag föreslår, annars högst afsevärdt förlorar i effektivitet för så godt som alla vederbörande befattningshafvare vid universiteten. Och denna lönereglering är så afmätt, att det vore obilligt

att genom förändrad beräkning i nyssnämnda afseende förminska dess värde. Den står ock i ett ej olämpligt förhållande till storleken af afdraget för statskontorets vaktmästare, om man jämför förhållandet mellan de af mig föreslagna afdragen för professorer med bostadsförmån i Stockholm och i Uppsala.

Jag anser jämväl, att den nu gällande beräkningen af omförmälda naturaförmån bör äga bestånd äfven för dem af ifrågavarande befattningshafvare vid universiteten, för hvilka jag anser andra lönesatser än de vid statskontoret tillämpade böra komma till användning.

För vissa befattningshafvare vid karolinska institutet är ett belopp af 300 kronor af aflöningen angifvet såsom motsvarande förmånen af fri bostad och bränsle. Här bör en jämkning ske så till vida, att, liksom vid statskontoret, 250 kronor anses utgöra värdet af denna förmån vid institutet.

Beloppet upptages som nämnt såsom ersättning ej blott för fri bostad utan ock för bränsle. I själfva verket lära de vaktmästare såväl vid karolinska institutet som vid universiteten, hvilka hafva fri bostad, äfven erhålla bränsle. Detta förhållande bör nu stadfästas genom föreskrift, att för den, som åtnjuter fri bostad *och bränsle*, lönen skall minskas med 150 kronor i fråga om befattningshafvare vid universiteten. I fråga om aflöningen för befattningshafvare vid karolinska institutet bör förfaras, såsom i afseende å vaktmästare vid statskontoret är föreskrifvet.

Vid angifvandet af den andra af de båda afvikelserna återkommer jag till hvad jag nyss anført därom, att vissa, annars med statskontorets vaktbetjante i hufvudsak likställda befattningshafvare vid högskolorna böra tillerkännas ett verkligt företräde i aflöningsförmåner.

Jag finner det nämligen högst önskvärdt, att institutionernas vaktmästare — det är dem det här närmast gäller — ej för ofta ombytas. Ett sådant ombyte torde för dessa inrättningar och särskildt de vid dem fästa lärare medföra större olägenheter än ett vaktmästarombyte inom centralt ämbetsverk utöfvar. Såväl dylikt ämbetsverks som vederbörande institutioners vaktmästare måste, såsom nämnts, utbildas för sitt kall inom ämbetsverket eller institutionen. Men medan denna utbildning inom ämbetsverken kan bibringas af medanställda vaktbetjante, måste densamma vid institutionerna, hvilka så godt som utan undantag blott hafva en vaktmästarbefattning till sitt förfogande och sinsemellan kräfva olika insikter och färdigheter af sina biträden, meddelas vederbörande af institutionsföreståndaren eller annan lärare. För att söka undvika, att sådant allt för ofta skulle genom skeende ombyten af vaktbetjante behöfva inträffa har jag trott, att man lämpligen borde tilldela ifrågavarande vakt-

betjante rätt till ett andra ålderstillägg å 100 kronor efter 10 års tjänstgöring, hvarmed komme att följa högre pensionsförmån för dem än för vaktmästare vid statskontoret. Så mycket hellre har jag valt denna utväg för att söka nå ändamålet, som institutionsvaktmästarna nu allmänt åtnjuta rätt till två ålderstillägg å 100 kronor hvardera.

En särskild fråga vill jag begagna tillfället här inskjuta. Säsom redan sagts, utgingo från början ålderstilläggen vid universitetet i Uppsala till största delen af universitetets medel. I staten för universitetet är för närvarande till ålderstillägg åt fogden med flera upptaget, förslagsvis, ett belopp af 4,150 kronor. Likasom för fogden böra öfriga ålderstillägg, som bestridas från detta anslag, nämligen vaktbetjantes i allmänhet, skogvaktarna inbegripna, numera utgå af det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslag till ålderstillägg. Förslagsanslaget i universitetets stat bör då uteslutas.

Jag har äfven antydt, att nu ifrågavarande befattningshafvare vid universiteten och karolinska institutet borde kunna i vissa särskilda fall på annat sätt tillgodoses. Af de ingångna meddelandena rörande arten af deras tjänstgöring och arbeten har jag fått det intrycket, att stundom bland dem kunna finnas personer, hvilka genom intelligens och nit i sitt kall förvärfvat sig insikter och färdigheter, som göra dem till synnerligt värdefulla biträden för vederbörande, och som medföra, att deras frånträdande i förtid af sina befattningar skulle vara en verklig förlust. Då detta afhänger af alldeles personliga egenskaper, synes det mig högst önskligt, att man genom beviljande af personliga lönetillägg söker fästa dylika befattningshafvare vid deras tjänster. Jag är lifligt öfvertygad, att Riksdagen skall befinnas villig att, om dylika fall af Eders Kungl. Maj:t på goda grunder framläggas till dess behjärtande, bevilja för ändamålet erforderliga medel. Ett stöd för min öfvertygelse härutinnan har jag i den omständigheten, att Riksdagen år 1907 på framställning af Kungl. Maj:t medgaf, att vaktmästaren och preparatorn vid mineralogisk-geologiska institutionen vid universitetet i Uppsala A. R. Andersson må äga att från och med den 1 januari 1908 åtnjuta ett personligt ålderstillägg å 500 kronor.

Då jag härefter öfvergår till att på de särskilda befattningarna, såvidt sådant enligt min mening bör ske, tillämpa de nu af mig uppställda grunderna för aflönings bestämmande, torde jag först böra påpeka — hvad för öfrigt framgått af mitt föregående anförande — att aflöningen för universitetstjänsterna, med hvilka hittills arfvode varit förenadt, hädanefter skulle komma att äga samma karaktär som aflöningen för befattningarna vid karolinska institutet. Aflöningen bör vid dem alla fördelas i lön och tjänstgöringspenningar samt, hvad karolinska institutet angår, ortstillägg.

Undantag härifrån bör göras blott beträffande vaktmästaren vid musikaliska kapellet vid Uppsala universitet, hvilken fortfarande bör åtnjuta arfvode.

Betraktar man ifrågavarande tjänstebefattningar såväl med hänsyn till sin olika art som med afseende fäst å de nu vid dem utgående aflöningar, kan man bland dem särskilja vissa grupper. Af de under benämningen vaktmästare uppförda skilja sig några från de öfriga genom högre aflöning. Dessa äro i Uppsala vaktmästaren vid kansliet, fakultetsvaktmästaren samt ränteri- och kontorsvaktmästaren, i Lund åter kursorn och universitetsvaktmästaren. I nu nämnda anställningar åtnjuta vaktmästaren vid kansliet i Uppsala samt kursorn och universitetsvaktmästaren i Lund hvardera 1,050 kronor — eventuell bostadsförmån eller ersättning därför nu och vid följande löneuppgifter, där ej annat sägs, inberäknad. Ränteri- och kontorsvaktmästaren i Uppsala har 950 kronor och fakultetsvaktmästaren 900 kronor. Samtliga hafva haft rätt till två ålderstillägg.

De yrkanden, som gjorts, och de upplysningar, som lämnats, motivera att fortfarande bibehålla en skillnad mellan dessa vaktmästare sins emellan och gent emot öfriga vaktmästare. Med ledning af dessa yrkanden och upplysningar har ock professor Johansson i sitt förslag velat gifva nu omförmälda fem vaktmästare en högre aflöning än de öfriga och såsom en särskild grupp med den högsta föreslagna aflöningen angifvit *vaktmästaren vid kansliet i Uppsala samt kursorn och universitetsvaktmästaren i Lund*. Med anknytning härtill vill jag föreslå, att för dessa tre befattningshafvare uppföres en begynnelseaflöning lika med förste vaktmästarens i statskontoret, ortstillägget frånräknadt, alltså 1,350 kronor, skolande kanslivaktmästaren i Uppsala fortfarande såsom arfvode åtnjuta 200 kronor i ersättning för biträde vid konstmuseum m. m. I olikhet med hvad förhållandet är med första vaktmästaren i statskontoret, synas de böra erhålla rätt till två ålderstillägg å 100 kronor hvardera liksom hittills. Så till vida är deras ställning olik en förste vaktmästares, att de ej såsom denne i regel förflyttas till sin tjänst från en lägre aflönad befattning. För vinnande af lämpligt pensionsunderlag bör lönen bestämmas till 800 kronor och tjänstgöringspenningarna till 550 kronor.

Fakultetsvaktmästaren samt ränteri- och kontorsvaktmästaren i Uppsala hafva haft 150, respektive 100 kronor mindre i aflöning än nyssnämnda tre vaktbetjante. Med bibehållande af denna skillnad borde de framdeles få 1,200 respektive 1,250 kronor. Jag anser dock, att äfven fakultetsvaktmästaren bör erhålla 1,250 kronor. Af aflöningen bör ett belopp af 800 kronor utgöra lön och 450 kronor tjänstgöringspenningar. Där-

jämte synas ifrågavarande två vaktmästare liksom för närvarande böra hafva rätt till två ålderstillägg å 100 kronor hvarterdera.

Den stora mängden af vaktmästare vid högskolorna utgöres af sådana, som jag i det föregående med ett gemensamt namn kallat institutionsvaktmästare. De äro följande: *vid universitetet i Uppsala: vaktmästarna vid anatomiska, patologiska och fysiologiska institutionerna, vid institutionerna för medicinsk och fysiologisk kemi samt för allmän och analytisk kemi, vid fysiska, astronomiska och meteorologiska institutionerna, vid botaniska museet och laboratoriet, vid zoologiska museet och vid zootomiska laboratoriet samt vid musikaliska kapellet; vid universitetet i Lund: vaktmästarna vid anatomisk-histologiska, fysiologiska, medicinskt-kemiska och patologiskt-anatomiska institutionerna, vid astronomiska observatoriet, vid fysiska, geologisk-mineralogiska, kemiska och zoologiska institutionerna samt vid gamla bibliotekshuset; vid karolinska institutet: samtliga sju vaktmästare.*

Af dessa undantager jag här vaktmästaren vid musikaliska kapellet i Uppsala. De öfriga äro samtliga sådana, som jag af förut anförda skäl anser böra i lönehänseende likställas med vaktmästare i statskontoret, dock med två ålderstillägg å 100 kronor i stället för blott ett. De vid universiteten anställda åtnjuta nu allmänt, jämte ålderstillägg, 750 kronor. Undantag härifrån utgöra de båda vaktmästarna vid zoologiska institutionen i Uppsala, hvilka hvardera hafva 700 kronor. Beträffande vaktmästarna vid karolinska institutet kan jag hänvisa till hvad om dem redan anförts. Deras löneförmåner kunna för närvarande öfverhufvud uppskattas till 1,050 kronor, med rätt till två ålderstillägg.

För nu ifrågavarande vaktbetjante, med undantag af vaktmästaren vid musikaliska kapellet i Uppsala, skulle enligt mitt förslag uppföras en aflöning af 1,050 kronor, däraf 700 kronor lön och 350 kronor tjänstgöringspenningar. För vaktmästarna vid karolinska institutet komme härtill 150 kronor i ortstillägg. Alla skulle därjämte vara berättigade till två ålderstillägg, hvarterdera å 100 kronor, efter 5 och 10 års tjänstgöring. Beträffande afdrag för fri bostad och bränsle hänvisar jag till hvad jag redan anförde.

Vaktmästaren vid musikaliska kapellet i Uppsala åtnjuter för närvarande å stat, jämte boställsrum, ett arfvode af 250 kronor. För honom har begärts en tillökning i arfvodet af 150 kronor. Jag vill tillstyrka detta, dock att därvid det till nuvarande tjänstinnehafvaren personligen utgående anslaget bör indragas. Ålderstillägg bör liksom hittills ej tillkomma honom.

Likställd i aflöningsförmåner med institutionsvaktmästarna är för närvarande *en eldare, tillika trädgårdsdräng, vid universitetet i Lund.* Hans

aflöningsförmåner böra ock nu vid omregleringen göras lika med institutionsvaktmästarnas.

Portvakten vid universitetet i Uppsala åtnjuter nu i aflöning 750 kronor med rätt till två ålderstillägg, hvartdera å 50 kronor. Jämväl denne tjänstinnehafvares löneförmåner torde böra göras lika med institutionsvaktmästarnas. Väl har drätselnämnden ansett ålderstilläggen böra bibehållas vid nuvarande belopp, men det är att märka, att detta uttalande gjorts i anledning af framställd begäran om deras höjning till 150 kronor hvartdera, och det synes mig mindre lämpligt, att endast för denne af samtliga betjante hafva ålderstillägg å ett belopp af 50 kronor; ålderstilläggen för portvakten vid universitetet i Lund utgå nu med 100 kronor hvartdera.

Portvakten vid universitetet i Lund har uppgifvits vara tjänstefri under de tre sommarferiemånaderna. För honom har väl ej uttryckligen begärts någon lönetillökning. Det torde dock vara skäligt att tillerkänna honom en aflöning, ungefärligen motsvarande hvad på nio månader belöper af den, som tillkommer portvakten vid universitetet i Uppsala. Jag föreslår därför, att för honom, som för närvarande åtnjuter 600 kronor, uppföres en aflöning af 800 kronor, däraf lön 550 kronor och tjänstgöringspenningar 250 kronor. Härtill komma såsom hittills två ålderstillägg å 100 kronor hvartdera efter 5 och 10 års tjänstgöring.

För en hvar af *de två underträdgårdsmästarna vid universitetet i Uppsala* är för närvarande i stat uppförd en aflöning af 950 kronor med rätt till två ålderstillägg å 100 kronor hvartdera, efter 5 och 10 års tjänstgöring, eller samma aflöning, som ränteri- och kontorsvaktmästaren därstädes nu åtnjuter. Dessa sköta hvar sitt stora växthus och måste hafva en mera speciell utbildning än vanliga trädgårdsmästare. Jag har trott, att en förhöjning i aflöningen för dem, liksom för nyssnämnde vaktmästare, till 1,250 kronor skulle vara lämpligt afpassad, med fördelning af beloppet på lön 800 kronor och tjänstgöringspenningar 450 kronor och med bibehållen rätt i afseende å ålderstillägg.

I de upplysningar, som meddelats af tillförordnade prefekten för botaniska institutionen vid universitetet i Uppsala framhålles, att de nuvarande *trädgårdsmedhjälparna* därstädes för uppehållande af sina familjer äro nödgade att i en allt för stor utsträckning, som inverkar hämmande på deras arbetsprodukt vid trädgården, åtaga sig enskildt arbete på fritiden.

Det anföres vidare, att sedan gammalt under sommarens 6 månader till medhjälparna utbetalats 1 krona 15 öre om dagen af trädgårdens anslag. Detta vore ej riktigt, utan borde de få sin lön ifyllt med motsvarande belopp, ungefär 175 kronor för hvar, så att trädgården finge an-

vända nämnda belopp för sina behof. Detta finge icke räknas som löneförhöjning, utan skulle komma dessutom.

Dessa trädgårdsmedhjälpare hafva för närvarande å stat — förutom ålderstillägg — 650 kronor hvardera. Jag anser, att deras aflöning nu skäligen bör sättas till 1,000 kronor, däraf 650 kronor lön och 350 kronor tjänstgöringspenningar, med bibehållen rätt till ålderstillägg. Särskildt tillskott ur trädgårdens anslag till godtgörelse åt trädgårdsmedhjälparna för arbete, som åligger dem, är en mot vanliga aflöningsregler stridande anordning, som under inga förhållanden vidare bör förekomma. Det tillkommer vederbörande institutionsföreståndare att tillse, det deras enskilda arbete ej inkräktar på arten och myckenheten af deras arbetsprodukt vid institutionen.

Jag skall nu yttra mig om aflöningsförmåner för *preparatorn vid anatomiska institutionen vid universitetet i Uppsala och vaktmästaren-preparatorn vid mineralogisk-geologiska institutionen darsammastädes, preparatorn vid anatomisk-histologiska institutionen vid universitetet i Lund samt preparatorn vid karolinska institutet.*

Af dem är för hvardera af de två förstnämnda för närvarande ordinarie lönen 1,150 kronor, bostadsförmån däri inbegripen; hvardera af de båda sistnämnda åter åtnjuta å ordinarie stat en aflöning af 1,000 kronor utan bostadsförmån. Hänvisande till hvad i det föregående anförts rörande preparatorn vid karolinska institutet torde jag här böra något redogöra för de meddelanden, som lämnats i afseende å de tre öfriga nu afsedda befattningshafvarna.

Beträffande preparatorn vid anatomiska institutionen vid universitetet i Uppsala har upplysts, att hans arbete — förutom utförande af vaktmästarsysslor på histologiska afdelningen — består i förfärdigandet och monterandet af preparat af hvarjehanda slag för *hela* institutionens räkning, förfärdigandet af en del arbetsmaterial, vaxskifvor m. m. för båda afdelningarnas behof; vidare dels förfärdigandet af väggplanscher, skioptikonbilder m. m. för hela institutionens räkning, dels ock förfärdigandet af makro- och mikroskopiska teckningar, fotografier och dylikt för illustrerandet af arbeten, som utgå från institutionens lärare, amanuenser och andra vid institutionen arbetande.

I fråga om särskilda yrkesinsikter för preparatorn angifvas de vara, jämte kunskap bland annat i metallarbete, svarfning och snickeri, god kunskap i teckning och målning. De ytterligt noggranna och ofta mycket tålmodspröfvande vetenskapliga teckningarna förutsatte färdighet i teckning med blyerts och svartkrita, i lavering, pastellmålning och i penn-teckning med tusch och färger. Vidare fordras skicklighet i fotografering.

Preparatorn vid anatomisk-histologiska institutionen i Lund åligger att lämna biträde vid förefallande arbeten å institutionen, särskildt att förrätta injektionerna å dissektionsliken; att sköta macerations- och urfettningssapparaterna och för öfrigt preparera skelett och uppställa desamma; att framställa öfriga preparat för museet och undervisningen; att biträda vid tekniska arbeten i histologi och embryologi; att verkställa fotograferingen för vetenskapliga arbeten och undervisningen, såsom skioptikon- och stereoskopbilder, mikrofotografier, förstoringar m. m.; att teckna och måla taflor för undervisning och vetenskaplig publikation; att göra gipsafgjutningar m. m. Vederbörande institutionsföreståndare gör gällande, att preparatorns arbete och ställning motsvara konservatorns vid zoologiska institutionen.

Vidkommande vaktmästaren-preparatorn vid mineralogisk-geologiska institutionen i Uppsala utgöres hans hufvudsakliga arbete af — utom vaktmästargöromål — förfärdigandet af bergarts- och mineralpreparat. Enligt hvad af vederbörande anförts utgjorde förutsättningen för en duglig preparator i främsta rummet mekaniska anlag, naturlig händighet och öfning. Alla dessa förutsättningar ägde den nuvarande tjänstinnehavaren i hög grad, och han hade äfven genom utländska studieresor satt sig in i de bästa arbetsmetoderna. Han vore allmänt ansedd såsom en af de skickligaste, om ej den skickligaste, i sitt fack och hade erhållit högsta pris för sina preparat vid världsutställningar i Chicago och Paris. — Jag har redan omförmålt, att denne befattningshafvare tillerkänts ett särskildt ålderstillägg å 500 kronor.

Hvad beträffande nu ifrågavarande fyra befattningar upplysts ger vid handen, att en väsentlig löneförbättring för dem är af nöden. Professor Johansson har för dem föreslagit 1,600 kronor — 1,650 för preparatorn i Stockholm — ortstillägg inberäknade, samt rätt till två ålderstillägg å 150 kronor hvarterdera. För min del anser jag, att aflöningarna böra bestämmas till lön 900 kronor och tjänstgöringspenningar 600 kronor samt därtill för preparatorn vid karolinska institutet ortstillägg 150 kronor. Vidare torde de böra berättigas till två ålderstillägg, hvarterdera å 100 kronor, efter 5 och 10 års tjänstgöring. Med en sådan löneförbättring torde frågan om personligt lönetillägg för preparatorn Ester Johansson få anses förfallen.

Fråga kan vara, om den nuvarande vaktmästaren-preparatorn vid mineralogisk-geologiska institutionen i Uppsala bör, med bibehållande af det honom år 1907 tillagda personliga ålderstillägg, få tillträda en på sätt jag föreslagit förhöjd aflöning. Det kan anses tvifvelaktigt, om detta tillägg satts så högt, som skedde, om hans aflöning då varit reglerad

på nu föreslaget sätt. Jag vill dock ej tillstyrka, att några inskränkande bestämmelser göras gent emot honom. Han är uppenbarligen af den särskilda förtjänst, som jag i det föregående angifvit såsom med rätta påkallande särskilda personliga förmåner.

Slutligen har jag att skärskåda frågan om aflöningsförmånerna för tre maskinister: en vid institutionen för allmän och analytisk kemi vid universitetet i Uppsala, en vid universitetsbyggnaden darsammastädes och en, kallad maskinist och eldare, vid karolinska institutet. Deras nuvarande aflöningsförmåner utgöra respektive 1,150 kronor, 1,350 kronor och 1,000 kronor — sistnämnda belopp oberäknadt fri bostad och vedbrand, som af befattningshafvaren åtnjutes. Maskinisten och eldaren vid karolinska institutet äger därjämte rätt till två ålderstillägg, hvartdera å 100 kronor.

Jag vill här erinra, att aflöningen för maskinisten vid universitetsbyggnaden i Uppsala, hvilken aflöning förut utgått af universitetets anslag till extra utgifter, år 1907 uppfördes å universitetets stat, och att vid bestämmande af hans aflöningsförmåner till nyss angifna belopp hänsyn togs till det dyrtidstillägg, som senast till honom utgått med 100 kronor.

För de båda förstnämnda af nu afsedda tre befattningshafvare har af vederbörande konsistorium föreslagits en lönetillökning med 350 kronor, med rätt till två ålderstillägg å 150 kronor hvartdera, för den sistnämnde är begärdt en lön af 1,600 kronor jämte fri bostad eller hyresbidrag samt rätt till ålderstillägg likasom hittills.

Beträffande maskinistens och eldarens vid karolinska institutet befattning äro upplysningar lämnade i det föregående. I fråga åter om maskinisten vid universitetsbyggnaden i Uppsala har af vederbörande meddelats, att han skall, utom en del andra honom åliggande göromål, i främsta rummet omhänderhafva och sköta den i universitetshuset befintliga värmeledningen med därtill hörande ventilationsapparater och dessutom hafva tillsyn öfver därvarande stora urverk, vatten-, gas- och elektriska ledningar o. s. v. samt verkställa smärre lagningar å järn- och träarbeten. Hans yrkesutbildning skall omfatta maskiners skötsel och vård.

Maskinistens vid institutionen för allmän och analytisk kemi åligganden uppgifvas vara ungefär desamma som maskinistens vid universitetsbyggnaden.

På grund af de lämnade upplysningarna samt med tagen hänsyn till de kraf på föregående teknisk utbildning, som måste ställas på ifrågasvarande befattningshafvare, anser jag aflöningen för de båda maskinisterna vid universitetet i Uppsala lämpligen böra höjas till samma belopp, som af mig föreslagits för preparatorerna därstädes, eller 1,500 kronor, fördelade i lön 900 kronor och tjänstgöringspenningar 600 kronor. För

maskinisten vid karolinska institutet skulle till dessa aflöningsförmåner komma ortstillägg 150 kronor. Två ålderstillägg å 100 kronor hvartdera efter 5 och 10 års tjänstgöring böra därjämte tillkomma nu omförmälda tre befattningshafvare.

För en ny befattningshafvare, likställd med de af mig sist omförmälda, vill jag i detta sammanhang påyrka aflöning. Vid anmälan af anslagsbehofven å ordinarie stat under åttonde hufvudtiteln har jag framhållit nödvändigheten af anställande af en *maskinist vid fysiska institutionen vid universitetet i Uppsala*. För honom bör vid den nu ifrågasatta löneregleringen uppföras aflöningsförmåner lika med dem för de nämnda båda maskinisterna vid Uppsala universitet.

Beträffande en klass af närmast till vaktbetjante hörande befattningshafvare har jag ej att föreslå någon löneförbättring men vill dock i detta sammanhang framställa ett förslag till ändring i afseende å deras aflöning. Jag afser härvid *skogvaktarna vid universitetet i Uppsala*. Deras aflöning reglerades år 1907 under tagen hänsyn till de löneförmåner, som då utgingo för kronojägare. I årets statsverksproposition föreslås förbättrade löneförmåner för dessa. Detta synes mig ej nu böra föranleda en ändring af det under nästförflutna år för skogvaktarna fastställda aflöningsbeloppet. Däremot torde man böra villfara ett af dem vid den gjorda regleringen uttaladt önskemål: att pension måtte beredas dem. Deras aflöning utgår för närvarande under namn af arfvode. I staten för universitetet i Uppsala äro de för närvarande upptagna på följande sätt:

	Naturaför- måner och medel afsedda för särskilda ändamål		Allmänna medel		Summa	
	kronor		kronor		kronor	
En skogvaktare, arfvode kr. 800 och bostad	—	—	800	—	800	—
En » » » 725 » boställe värd:t till kr. 75	75	—	725	—	800	—
En » » » 715 » » » » 85	85	—	715	—	800	—
En » » » 730 » » » » 70	70	—	730	—	800	—
En » » » 725 » » » » 75	75	—	725	—	800	—
En » » » 800 » bostad	—	—	800	—	800	—
En » » » 730 » boställe värd:t till kr. 70	70	—	730	—	800	—
En » » » 740 » » » » 60	60	—	740	—	800	—
En » » » 750 » » » » 50	50	—	750	—	800	—

Denna aflöning bör nu ej längre benämnas arfvode utan uppföras i staten såsom lön och tjänstgöringspenningar. Lön och värde af boställe, om sådant tillkommer vederbörande, böra tillhopa utgöra 500 kronor, tjänstgöringspenningarna 300 kronor. De åtnjuta nu rätt till ett ålders-tillägg å 100 kronor efter 5 år.

De blifva alltså berättigade till pension med högst 600 kronor såsom pensionsunderlag.

Innan jag nu lämnar en öfversiktlig sammanställning af de aflöningar, jag sålunda föreslagit för de i afdelning III afsedda befattningshafvare, vill jag hafva sagt, att jag i vissa fall känt någon tvekan rörande rätta afvägandet af lönesatserna för vederbörande. Den mening kan komma att spörjas, att de af mig föreslagna aflöningarna i enstaka fall äro för höga. Jag har dock efter öfvervägande af alla omständigheter funnit de höjningar jag föreslagit i afseende å aflöningar, som i och för sig måste betecknas såsom blygsamma, vara fullt skälige. Å andra sidan lärer nog beträffande några af de föreslagna nya lönesatserna framkomma det påstående, att de äro för låga. Jag anser helt visst önskligt, att vederbörande befattningshafvare ej aflönas för knappt. Men jag vågar antaga, att de synpunkter, som ledt mig vid frågans bedömande, skola befinnas hållbara. En värdefull förmån för vederbörande bör vara den rätt till pension, som nu beredes, låt vara att därmed följer skyldighet att betala en mindre pensionsavgift. Det torde för öfrigt i och för sig vara en omständighet ej utan betydelse härvidlag, att det hittills ej synes mött någon egentlig svårighet att få befattningarna besatta med så dugligt, så intelligent och pålitligt folk, som i själfva verket torde erfordras för deras uppehållande.

Slutligen bör jag ej underlåta att erinra om den löneförbättring för innevarande år, som under namn af extra lönetillägg föreslagits i statsverkspropositionen, och därvid man särskildt velat tillgodose vaktbetjante. Vid genomförandet af den föreslagna löneregleringen kommer naturligen behovet af dylikt extra lönetillägg för kommande år att upphöra.

De af mig nu föreslagna, nya aflöningarna samt den ökning i kostnad de skulle medföra, inhämtas af följande

Förslag till nya aflöningsförmåner för vaktbetjände med flera likställda befattningshafvare.

1	2	3	4	5	6	7	8
Befattningshafvare	Särskilda förmåner	Aflöning fördelad i			Summa	Ålderstillägg att tilläggas lönen efter viss tids tjänstgöring	Ifrågasatt ökning i kontant utöfver nu i stat uppfördt belopp
		Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts-tillägg			
		kronor	kronor	kronor	kronor		kronor
Uppsala universitet.							
<i>Anatomiska institutionen.</i>							
En preparator	—	900	600	—	1,500		500
En vaktmästare	—	700	350	—	1,050		300
<i>Patologiska institutionen.</i>							
En vaktmästare	—	700	350	—	1,050		300
<i>Fysiologiska institutionen.</i>							
En vaktmästare	—	700	350	—	1,050		300
<i>Institutionen för medicinsk och fysiologisk kemi.</i>							
En vaktmästare	—	700	350	—	1,050		300
<i>Institutionen för allmän och analytisk kemi.</i>							
En vaktmästare	—	700	350	—	1,050	2 å 100 kr. efter resp. 5 och 10 år.	300
En vaktmästare	—	700	350	—	1,050		300
En maskinist	—	900	600	—	1,500		350
<i>Mineralogisk-geologiska institutionen.</i>							
En vaktmästare, tillika preparator	—	900	600	—	1,500		350
<i>Fysiska institutionen.</i>							
En vaktmästare	—	700	350	—	1,050		300
En maskinist	—	900	600	—	1,500		1,500
<i>Astronomiska institutionen.</i>							
En vaktmästare	—	700	350	—	1,050		300

1	2	3	4	5	6	7	8
Befattningshufvare	Särskilda förmåner	Aflöning fördelad i			Summa kronor	Ålderstillägg att tilläggas lönen efter viss tids tjänst- göring.	Infågasatt ökning i kontant utöfvernu i stat uppfördt belopp kronor
		Lön kronor	Tjänst- görings- penningar kronor	Orts- tillägg kronor			
<i>Meteorologiska institutionen.</i>							
En vaktmästare	—	700	350	—	1,050	2 à 100 kr. efter resp. 5 och 10 år.	300
<i>Botaniska institutionen.</i>							
a) Botaniska museum:							
En vaktmästare, tillika vakt- mästare vid botaniska labo- ratoriet	—	700	350	—	1,050		300
b) Botaniska trädgården:							
En underträdgårdsmästare ..	—	800	450	—	1,250		300
En underträdgårdsmästare ..	—	800	450	—	1,250		300
En trädgårdsmedhjälpare.....	—	650	350	—	1,000		350
En trädgårdsmedhjälpare.....	—	650	350	—	1,000		350
<i>Zoologiska institutionen.</i>							
a) Zoologiska museum:							
En vaktmästare	—	700	350	—	1,050		350
b) Zootomiska laboratoriet:							
En vaktmästare	—	700	350	—	1,050		350
<i>Musikaliska kapellet.</i>							
En vaktmästare, arfvode	Boställsrum.	—	—	—	400	—	150
<i>Kansliet.</i>							
En vaktmästare	{Ersättning för biträde vid konstmuseet och ritsalen kr. 200}	800	550	—	1,550	2 à 100 kr. efter resp. 5 och 10 år.	300
En fakultetsvaktmästare	—	800	450	—	1,250		350
En portrakt	—	700	350	—	1,050		300
<i>Drätselverket.</i>							
En skogsvaktare	Bostad.	500	300	—	800	1 à 100 kr. efter 5 år.	—
En d:o	{Boställe värderadt till kronor 75:—}	425	300	—	800		—
En d:o	{Boställe, värderadt till kronor 85:—}	415	300	—	800		—

1	2	3	4	5	6	7	8	
Befattningshafvare	Särskilda förmåner	Aflöning fördelad i			Summa kronor	Ålderstillägg att tilläggas lönen efter viss tids tjänst- göring	Ifrågasatt ökning i kontant utöfver nu i stat uppfördt belopp kronor	
		Lön kronor	Tjänst- görings- penningar kronor	Orts- tillägg kronor				
En skogvaktare	{Boställe, värderadt) (till kronor 70: —.)	430	300	—	800	1 à 100 kr. efter 5 år.	—	
En d:o	{Boställe, värderadt) (till kronor 75: —.)	425	300	—	800		—	
En d:o	Bostad.	500	300	—	800		—	
En d:o	{Boställe, värderadt) (till kronor 70: —.)	430	300	—	800		—	
En d:o	{Boställe, värderadt) (till kronor 60: —.)	440	300	—	800		—	
En d:o	{Boställe, värderadt) (till kronor 50: —.)	450	300	—	800	2 à 100 kr. efter resp. 5 och 10 år.	—	
En ränteri- och kontorsvakt- mästare	—	800	450	—	1,250		300	
En maskinist vid universitets- byggnaden	—	900	600	—	1,500	150	—	
Anm. För en hvar af nu om- förmälda befattningshafvare vid Uppsala universitet, som i sådan egenskap åtnjuter fri bostad och bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, lönen minskas med 150 kronor årligen, vakt- mästaren vid musikaliska ka- pellet och skogvaktarna härvid undantagna.								
Lunds universitet.								
<i>Anatomisk-histologiska in- stitutionen.</i>								
En preparator	—	900	600	—	1,500	2 à 100 kr. efter resp. 5 och 10 år.	500	
En vaktmästare å anatomiska afdelningen	—	700	350	—	1,050		300	
<i>Fysiologiska institutionen.</i>								
En vaktmästare	—	700	350	—	1,050		300	
<i>Medicinskt-kemiska insti- tutionen.</i>								
En vaktmästare	—	700	350	—	1,050	300	—	

1	2	3	4	5	6	7	8
Befattningshavare	Särskilda förmåner	Aflöning fördelad i			Summa	Ålderstillägg att tilläggas lönen efter viss tids tjänst- göring	Ifrågasatt ökning i kontant utöfver nu i stat uppfördt belopp
		Lön	Tjänst- görings- penningar	Orts- tillägg			
		kronor	kronor	kronor	kronor		kronor
Karolinska mediko- kirurgiska institutet.							
En preparator	—	900	600	150	1,650	2½ 100 kr. efter resp. 5 och 10 år.	650
En vaktmästare vid fysiologiska institutionen	—	700	350	150	1,200		450
En vaktmästare vid histologiska institutionen	—	700	350	150	1,200		450
En vaktmästare vid patologisk- anatomiska institutionen	—	700	350	150	1,200		450
En vaktmästare vid anatomiska institutionen	—	700	350	150	1,200		450
En vaktmästare vid kemiska institutionen	—	700	350	150	1,200		450
En vaktmästare vid bakterio- logiska institutionen	—	700	350	150	1,200		150
En vaktmästare vid serafimer- lasarettets kliniska labora- torium	—	700	350	150	1,200		150
En maskinist och eldare	—	900	600	150	1,650		650
Anm. För en hvar af om- mällda befattningshavare vid karolinska institutet, som i så- dan egenskap åtnjuter fri bostad och bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej utgå äfvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.							

Jag vill påpeka, att jag i den sålunda föreslagna staten för veder-
börande vaktbetjante med flera upptagit en hvar af karolinska institutets
vaktmästare — af hvilka, såsom den först lämnade öfversikten öfver deras
nuvarande löneförmåner utvisade, ej alla i stat angifvits såsom fästa vid
vissa institutioner — såsom anställd vid en särskild anstalt, i öfverens-
stämmelse med hvad som innehålles i nådiga bref den 7 juni 1901 och den
13 juni 1902 angående ålderstillägg åt dem.

Kostnaderna
för löne-
regleringen.

Summorna af de för vederbörande befattningshafvare för närvarande i stat uppförda beloppen å ena samt de nu af mig föreslagna beloppen å andra sidan äro för de särskilda högskolorna följande:

	Nu	Enligt förslaget
universitetet i Uppsala	kronor 27,565: —	36,815: —
universitetet i Lund	» 11,950: —	16,550: —
karolinska institutet	» 7,850: —	11,700: —

Den uppkommande ökningen skulle alltså blifva:

för universitetet i Uppsala	kronor 9,250: —
» universitetet i Lund	» 4,600: —
» karolinska institutet	» 3,850: —

Summa kronor 17,700: —

Departements-
chefens
hemställan.

På grund af hvad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att medgifva och bestämma, att i staterna för universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet, med därtill hörande särskilda föreskrifter, skola, med ändring af härutinnan nu gällande bestämmelser, för de befattningshafvare, som upptagas i nyss angifna, af mig framlagda förslag, uppföras de för dem i samma förslag intagna aflöningsförmåner.

Villkor och
bestämmelser
för de nya
löneförmåner-
nas åtnjutande.

För åtnjutande af löneförmåner enligt den nya staten för statskontoret blefvo vissa villkor och bestämmelser uppställda, på sätt inhämtas af Riksdagens skrifvelse den 14 maj 1907 n:r 131, angående denna nya stat samt nådig kungörelse den 18 oktober 1907. Jag anser, att motsvarande villkor och föreskrifter böra fastställas för rätt att komma i åtnjutande af de i afdelningarna I, II och III af mig angifna nya lönebestämmelserna. Vissa jämkningar och tillägg synas dock härvid böra göras, af hvilka några böra här påpekas.

Först är att märka, att, såsom jag nämnt, flera professorer inom de medicinska fakulteterna och vid karolinska institutet tillika äro innehafvare af läkarbefattningar vid sjukvårdsinrättningar. Önskvärdheten och nödvändigheten af dessa tjänsteföreningar har jag redan betonat — i några fall har hänsyn till dem tagits vid förslagen till lönesatser. I vissa fall äro de föreskrifna i vederbörande, af Kungl. Maj:t fastställda stadgar. Äfven i andra fall kunna de vara af omständigheterna påkallade. I fråga om nämnda medicine professorsbefattningar måste således undantag göras

från förbudet att med vederbörande befattning förena annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat.

I afseende å föreskrifterna angående rätt att åtnjuta ålderstillägg bör iakttagas hvad jag påpekat i fråga om rätt för professor att härvid beräkna tjänstgöringstid i extra ordinarie professur; likaså hvad jag erinrat om rätt för nuvarande innehafvaren af extra ordinarie professuren i anatomi vid universitetet i Uppsala med tjänstgöringsskyldighet såsom prosector att vid eventuellt öfvertagande af den nya prosectorsbefattningen därstädes beräkna sin extra ordinarie professorstjänstgöring för åtnjutande af rätt till ålderstillägg i prosectorstjänsten.

Med hänsyn till gällande bestämmelser om ferier vid högskolorna erfordras i allmänhet ej föreskrift om semester. Genom nådigt bref den 30 november 1876 har sex veckors årlig semester tillförsäkrats de vid universitetens kansli, drätselverk och bibliotek anställda tjänstemän, därest sådant utan särskild kostnad för vederbörande universitet kan ske. Motsvarande föreskrift torde nu böra införas bland villkor och bestämmelser för de nya lönernas åtnjutande, i hvad angår vid dessa universitetsinstitutioner anställda befattningshafvare, som komma i åtnjutande af dem.

Vid universiteten existerar en rätt till tjänst- och nådår, då befattningshafvare aflider. Ändring härutinnan torde icke kunna ske nu utan först i sammanhang med ordnande af pensionsförhållandena för den affidnes änka och oförsörjda barn. Emellertid böra vederbörande förpliktas att underkasta sig ändring i eller upphäfvande af nämnda rätt, enligt därom i behörig ordning fastställda bestämmelser.

En afvikelse från vanliga bestämmelser om löneförmånens frånträdande finnes ock i fråga om vissa med boställe försedda tjänstemän. Denna afvikelse bör kvarstå.

Vidare böra sekreterarna vid universiteten förklaras skyldiga att afstå från dem hittills tillkommande rätt till andel i inskrifningspenningar äfvensom föreskrift meddelas rörande upphörande af förmånerna af vissa famnar ved, besittningsrätt till akademisk åkerlott, ersättning för humlegårdslott samt afkastning af ängsmark in natura eller vederlag därför.

För åtnjutande af de i de under afdelningarna I, II och III framlagda förslag upptagna aflöningsförmåner för i förslagen angifna befattningar vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutet böra sålunda gälla följande villkor och bestämmelser, nämligen:

a) att innehafvare af sådan befattning skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändring i nämnda högskolors organisation eller verksamhet eller eljest i allmänhet kan vara stadgad samt i sådant hän-

seende äfvensom, därest vissa en högskola nu tillhörande göromål öfverflyttas på annan högskola, vara pliktig att, med bibehållande af den tjänsteställning och den aflöning han innehar, i enlighet med nya eller förändrade föreskrifter sköta de med befattningen förenade göromål, eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, tjänstgöra vid annan högskola;

b) att icke med någon af nu ifrågavarande ordinarie befattningar vid universiteten och karolinska institutet må förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat, dock att professorsbefattningar inom de medicinska fakulteterna och vid institutet må med annan tjänst af nämnd beskaffenhet vara förenade, när dylik förening är i vederbörande af Kungl. Maj:t fastställda stadgar föreskrifven eller medgifven, eller Kungl. Maj:t i särskilda fall annars finner skäl därtill gifva lof;

c) att ej med någon af nu ifrågavarande befattningar må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, så framt ej kanslern för rikets universitet uppå därom gjord framställning och efter pröfning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid vederbörande högskola, finner uppdraget eller befattningen kunna få tills vidare mottagas och bibehållas;

d) att tjänstgöringspenningar eller arfvode ej må uppbäras af tjänstnehafvare under honom beviljad tjänstledighet, utan skola för denna tid utgå till den, som uppehåller befattningen, där ej, hvad arfvode beträffar, annorlunda varder af Kungl. Maj:t bestämdt;

e) att den, som af sjukdom hindras att sin befattning förrätta, äger uppbära hela lönen samt, vid karolinska institutet, ortstillägget, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter eller fullgörande af särskilda uppdrag eller i behörig ordning afstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöfver sina tjänstgöringspenningar afstå så mycket af lönen eller ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt;

f) att aflöning ej må utgå till tjänsteman eller betjänt för tid, hvar under han afhållit sig från tjänstgöring utan att hafva i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

g) att, därest tjänsteman eller betjänt varder afstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del af hans aflöning, som icke af universitetskanslern prövas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej kanslern finner skäligt låta honom uppbära något däraf;

h) att vid sjukdomsförfall eller när det erfordras för beredande af semester tjänsteman af lägre grad skall vara skyldig att mottaga förordnande till högre befattning vid vederbörande högskola, i förstnämnda fall mot åtnjutande af de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar jämte det tillskott, som kan vara vederbörligen stadgadt, men i senare fallet på sätt därom under k) sägs;

i) att, därest förhöjning af lönen efter viss tids fortsatt innehafvande af befattning i samma lönegrad är i staten medgifven, tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehafvaren under mer än fyra femtedelar af den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med godt vitsord bestridt sin egen eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester, och för andra förhöjningen, om sådan äger rum, efter ytterligare fem år, på samma villkor, samt för tredje förhöjningen, därest sådan kan ske, efter än ytterligare fem år, äfvenledes på samma villkor, under iakttagande, hvad hvar och en af omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre aflöningen ej får tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjänsteåldern blifvit uppnådd; börande löntagare därvid tillgodoräknas den tid, som före den nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen, hvarjämte skall iakttagas, dels att professor för åtnjutande af den förhöjning af lönen, som för honom är medgifven, äger tillgodoräkna sig den tid, han innehaft extra ordinarie professorsbefattning vid universiteten eller karolinska institutet, dels ock att, därest den nuvarande innehafvaren af extra ordinarie professorsbefattningen i anatomi vid universitetet i Uppsala med tjänstgöringsskyldighet såsom prosektor öfvergår till den nya prosektorsbefattningen inom därvarande medicinska fakultet, han må för åtnjutande af förhöjning af lönen, som nu är sagd, tillgodoföra sig den tid, han innehaft nämnda extra ordinarie professorsbefattning;

j) att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande af löneförhöjning, redan uppnått den lefnads- och tjänsteålder, som berättigar honom till pension, icke må tillträda samma förhöjning;

k) att bibliotekarierna vid universitetens bibliotek samt de vid universitetens kansli och drätselverk fast anställda tjänstemän må äga åtnjuta en och en half månads semester årligen, när, utan kostnad för det allmänna, sådant af vederbörande rektor pröfvas kunna ske utan hinder för göromålens behöriga gång;

l) att tjänsteman, som har sig anförtrodd uppbörd eller kontroll å uppbörd, är pliktig att å tid af året, som af vederbörande rektor bestämmes, begagna sig af semester;

m) att vid afgang från tjänsten till följd af afskedstagande, entledigande eller dödsfall själfva lönen, äfvensom ortstillägget, skall utgå till månadens slut, nu gällande rätt till tjänst- och nådår oförkränt samt utan rubbning af gällande föreskrifter om afträdande af boställsförmån, skolande dock vederbörande befattningshafvare vara underkastad de ändrade bestämmelser i berörda hänseenden, som kunna vara fastställda;

n) att i fråga om skyldighet att från tjänsten afgå äfvensom, med särskildt stadgadt undantag för professuren i nervsjukdomar vid karolinska institutet, i fråga om rätt till pension skall gälla hvad i särskild lag angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension är vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande eller, såvidt angår innehafvare af befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgadt; samt

o) att den, som tillträder de nya aflöningsförmånerna, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande af eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed; dock att akademisekreterare omedelbarligen vid tillträde af dessa förmåner är skyldig afstå från honom hittills tillkommande rätt till andel i inskrifningspenningar, äfvensom att de åtskilliga af nu ifrågavarande befattningshafvare tillkommande förmåner af vissa famnar ved samt besittningsrätt till akademisk åkerlott och ersättning för humlegårdslott vid universitetet i Uppsala så ock afkastningen af ängslott i Kannick in natura eller vederlag därför vid universitetet i Lund vid vederbörandes tillträde af de nya aflöningsförmånerna skola upphöra.

Dessutom torde, i öfverensstämmelse med hvad som skett i fråga om statskontoret, böra meddelas bestämmelser angående öfvergång till de nya aflöningsförmånerna.

På grund af hvad jag sålunda anfört tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att

dels godkänna de villkor och bestämmelser, som af mig föreslagits för åtnjutande af de i de under afdelningarna I, II och III framlagda förslag upptagna aflöningsförmåner för i förslagen angifna befattningar vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet;

dels ock förklara, ej mindre att enhvar, som med eller efter ingången af år 1909 tillträder nu afsedd befattning vid universiteten eller karolinska institutet, skall vara pliktig att underkasta sig nyssberörda villkor och bestämmelser, än äfven att de förutvarande innehafvare af dylika befattningar, hvilka icke före viss angifven tidpunkt anmäla, att de vilja underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola vara bibehållna vid dem hittills tillkommande aflöningsförmåner äfvensom, i den mån ej annat föranledes af bestämmelserna i lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension, vid den rätt till pension, som hittills tillkommit dem.

IV.

Om docentstipendierna.

En bland de båda frågor, som uttryckligen anvisades såsom föremål för universitetskommitténs uppdrag, var den om docentinstitutionen. Kommittén har ock omsorgsfullt utredt de i afseende å denna institution förekommande olika spörsmål samt dels i afgifna förslag till statuter för universiteten och stadgar för karolinska mediko-kirurgiska institutet intagit bestämmelser rörande docenters anställande m. m., dels aflämnat särskilda betänkanden och förslag angående docentstipendier och vikariatsarfvoden vid såväl universiteten som institutet.

För en rätt uppfattning af docentinstitutionen ansåg kommittén nödigt att lämna en historisk framställning rörande denna institutions uppkomst och utveckling. Delande kommitténs mening om vikten af att känna institutionens historiska förutsättningar för att kunna rätt bedöma de kraf rörande dess ombildning m. m., som framkommit, och som jag här har att i vissa afseenden beakta, tillåter jag mig för närmare kunskap härom hänvisa till kommitténs framställning, sid. 131—140, i det följande endast lämnande några antydningar i dessa delar.

Denna kommitténs framställning rör sig, af skäl som framgå såväl af hvad jag förut yttrat som af hvad i det följande anföres, till ganska stor del äfven om adjunksinstitutionen.

Såsom af kommitténs framställning inhämtas, är själfva docentinstitutionen vid våra universitet ej af nytt datum. Kommittén anmärker, att densamma framvuxit ur den i universitetens konstitutioner gifna bestämmelse, att genom promotion förvärfvad akademisk grad gaf rättighet att vid universitetet såväl offentligen disputeras som enskildt undervisa, efter erhållet samtycke af dekanus och fakultet. Så småningom gjordes rättigheten att vid universitetet docera beroende af formlig anställning såsom docent, medelst förordnande af kanslern efter föregången pröfning af vederbörande fakultet, huruvida den till anställning ifrågasatte ägde erforderlig skicklighet och behof af hans anställande förefanns.

Såsom ordinarie tjänstemän voro docenterna ingalunda att anse. Och några särskildt för dem afsedda aflöningsförmåner tillkommo först långt fram i tiden. Detta skedde, då vid Riksdagen åren 1850—1851 för hvartera universitetet beviljades sex docentstipendier, hvarterda å 500 riksdaler, hvilket belopp vid Riksdagen åren 1865—1866 höjdes till 750 riksdaler.

Historik.

daler. Ändring härutinnan ägde rum först i sammanhang med adjunktsinstitutionens ombildning, då antalet och beloppet af stipendier höjdes samt en skillnad uppställdes mellan »fasta» och »rörliga» docentstipendier.

Intill dess denna ombildning vidtogs, hade docenterna spelat en jämförelsevis underordnad roll, änskönt deras uppgifter af ålder ansetts vara desamma som de, hvilka tillkommit adjunkterna. Men vid denna ombildning inträdde en väsentlig förändring i afseende å docenternas ställning. Jag har nämnt, hurusom vid adjunkturernas indragning den del af deras uppgift, som innebar att vid universitetet kvarhålla yngre framstående för-
mågor, anförtroddes åt docenter försedda med stipendier. Det är docenterna, som i regel måste inträda vid behof af vikarier för professorerna, och docentkåren lämnar i allmänhet efterträdare åt professorerna. Deras ställning har blifvit allt betydelsefullare i ju större utsträckning de sedan dess måst anlitas för undervisningens behöriga uppehållande.

Universitets-
kommittén.

Kommittén framhåller, att liksom högskolorna på sin tid hade en adjunksfråga, hvars lösning länge tog uppmärksamheten i anspråk, hade nu så småningom uppstått en docentfråga, hvars lösning äfven den erbjöde stora svårigheter.

Kommittén finner det sätt, hvarpå docentinstitutionen fullgjort sin del af de uppgifter, som vore högskolorna anförtrodda, rättfärdiga ett för denna institution i det hela fördelaktigt omdöme, och den hade icke gäckt de förhoppningar, som man vid nämnda omläggning af universitetens lärarkårer trodde sig kunna hysa om dess förmåga att öfvertaga de uppgifter, hvilka dittills hufvudsakligen ålegat adjunkterna. Men kommittén har tillika funnit, att den rörlighet i anseende till personerna, som enligt den ursprungliga planen varit ett utmärkande drag för docentinstitutionen, numera ej i samma grad inginge i uppfattningen af en docents ställning. Man hade ej tillräckligt beaktat, att då docentinstitutionen tjänade syften, som ständigt kräfde tillgodoseende, densamma måste vara permanent, men att däraf ej följde, att docenterna vore innehafvare af fasta platser. Institutionen hade kommit att lida af det missförhållandet, att docenterna för länge kvarstode i sådan egenskap. Grunden därtill hade man säkerligen att ytterst söka i ett förbiseende däraf, att docentur icke i och för sig medförde några som helst befogade anspråk på lön och vidare befordran vid högskolan.

Men äfven om docenturen till sin natur hvarken vore eller borde vara en med lön utrustad stadigvarande befattning, vore det å andra sidan visst, att det arbete, som docenterna i högskolans tjänst utförde, borde skäligen ersättas. För lösningen af de spörsmål, som docentinstitutionen erbjöde, vore denna synpunkt af största vikt. Underkännandet af

löneanspråk, som grundades på docentanställningen såsom sådan, finge icke drifvas därhän, att jämväl krafven på full godtgörelse för förrättadt arbete afvisades. Docenterna hade haft fog för klagan i sistberörda afseende. Docentinstitutionens afskaffande hade kommittén ej kunnat skrifva på sitt program. Det hade föreslagits, att docenterna skulle ersättas af fast anställda, men lågt aflönade assistenter till det antal, som undervisningen och vikariatsförordnandena oundgängligen kräfde. Realiserandet af denna plan skulle innebära, att därmed i själfva verket under en annan benämning återinfördes de forna adjunkturerna, och utvecklingen komme att röra sig i cirkel. En assistentinrättning, så beskaffad som nyss vore nämnt, skulle lida af samma inneboende konstruktionsfel som fordom adjunktsinrättningen, och samma olägenheter, som visade sig förenade med den senare, skulle helt säkert ej länge dröja att framträda såsom en följd af den förra. Kommitténs förslag ginge tvärtom ut på att bibehålla och söka, så vidt lagbestämmelser det förmådde, fast grunda docentinstitutionen på de principer, som 1877 års universitetsreform fastställde. De föreslagna bestämmelserna angående docenters anställande och docentstipendierna fullföljde särskildt detta syfte. Samtidigt hade kommittén velat genom de förändringar, som vidtagits i nämnda afseenden, verka därhän, att docentkåren kvalitativt höjdes; och tillika hade genom de nya stadgandena rörande docenternas åligganden universiteten satts i tillfälle att af docentkåren draga större gagn.

Jämte universitetskommitténs betänkande har jag i denna afdelning att taga i betraktande dels de däröfver afgifna, förut omförmälda yttrandena dels under år 1906 gjorda ansökningar af docentkåren vid universiteten i Uppsala och Lund med däröfver af vederbörande fakulteter, sektioner och konsistorier samt kanslern afgifna yttranden dels de sakkunniges utredning och förslag rörande docentstipendier, hvilken utredning och förslag grundats på infordrade yttranden af vederbörande, dels afgifna utlåtanden af universitetsmyndigheterna öfver nämnda utredning och förslag dels ock karolinska institutets lärarkollegii bland riksdagspetita gjorda framställning om anslag till docentstipendier, hvaröfver kanslern den 1 oktober 1907 afgifvit underdånigt utlåtande.

*Öfriga
yttranden i
frågan.*

I likhet med de sakkunnige vill jag för öfversiktlighetens skull behandla frågan om docentstipendierna styckad i tre punkter, innehållande följande spörsmål: A) antal docentstipendier och deras fördelning i fasta och rörliga, B) docentstipendiernas storlek samt C) tiden för docentstipendiernas åtnjutande m. m.

A) Antal docentstipendier och deras fördelning i fasta och rörliga.

1876 års
Riksdag.

Den nuvarande docentstipendieinrättningens första organisation härleder sig, som nämnt, från slutet på 1870-talet. Vid 1876 års Riksdag framlades af Kungl. Maj:t förslag till ombildning af adjunkturen och förstärkning af lärarkrafterna vid universiteten m. m. Riksdagen biföll dock ej detta förslag, anseende att för adjunkturernas ombildning en fullständig plan borde framläggas i afseende å deras ersättande på annat bättre sätt. Riksdagen framlade själf i skrifvelse den 11 maj 1876 angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel grunder för en sådan plan, innehållande, bland annat, att i stället för de bestående adjunkturerna skulle inrättas dels fasta och tillfälliga professorsbeställningar dels docentstipendier, likaledes fördelade i fasta för de examensämnen, där behovet företrädesvis så påkallade, och rörliga — med hvilket uttryck, enligt hvad Riksdagens skrifvelse angaf, afsågs sådana, som, icke fasta vid vissa läroämnen, vore tillgängliga, då lämplig sökande därtill anmälde sig, utan afseende på hvilken vetenskap han tillhörde. Vidare skulle docentstipendiet utdelas för allenast tre år, men kunna under vissa förutsättningar få bibehållas ytterligare under högst tre år.

1877 års
Riksdag.

Följande de af Riksdagen angifna grunder förelade vederbörande departementschef år 1877 vid underdånig anmälan af anslagsbehofven under riksstatens åttonde hufvudtitel en plan till omorganisation, som, af Kungl. Maj:t framlagd för Riksdagen, ledde till adjunktsinstitutionens ombildning, på sätt nämnt är. Den del af denna plan, som angick docentstipendierna, skall jag här i korthet beröra.

Planens framläggande hade föregåtts af en utredning från universitetens sida af deras behof i omförmälda afseende.

Enligt hvad vederbörande statsrådsprotokoll öfver ecklesiastikärenden utvisar, hade från universitetens sida fasta docentstipendier begärts till följande antal:

	Universitetet i Uppsala	Universitetet i Lund
för teologiska fakulteten	2	—
» juridiska fakulteten	2	2
» filosofiska fakultetens humanistiska sektion	12	6
» filosofiska fakultetens matematisk-naturvetenskapliga sektion	3	3
summa	19	11

De medicinska fakulteterna hade äfven begärt anslag till docentstipendier, hvarvid dock fakulteten i Lund erinrat, att vederböriligen kvalificerade personer endast undantagsvis kunde vara ^{hågade} att mot den ringa

ersättning ett docentstipendium erbjöde ingå i universitetets tjänst. Kanslern föreslog ej heller något docentstipendium för dessa fakulteter.

Hvad angår det för humanistiska sektionen af filosofiska fakulteten vid universitetet i Uppsala begärda stora antalet af stipendier, må anmärkas, att det afsåg, att för hvarje ordinarie professur — enligt sektionens förslag skulle alla professurer inom densamma vara ordinarie — skulle finnas en docentstipendiat.

Enligt departementschefens af Kungl. Maj:t gillade förslag skulle följande fasta docentstipendier, å 1,500 kronor hvardera, inrättas:

	Universitetet i Uppsala	Universitetet i Lund
för teologiska fakulteten	1	—
» juridiska fakulteten	2	1
» humanistiska sektionen af filosofiska fakulteten	4	4
» matematisk-naturvetenskapliga sektionen af filosofiska fakulteten	3	2
summa	10	7

På sätt i departementschefens anförande angifves, skulle, sedan beräknliga tillgångar tagits i anspråk för upprättande af extra ordinarie professurer, fasta docentstipendier m. m., öfverskott för hvardera universitetet förefinnas, nämligen vid universitetet i Uppsala 9,500 kronor och vid universitetet i Lund 6,750 kronor. Med dessa öfverskott skulle utvägar beredas till upprättande af tillfälliga professorsbeställningar och rörliga docentstipendier.

Innehafvare af docentstipendier, såväl de fasta som de rörliga, skulle i allmänhet och där ej särskilda förhållanden föranledde undantag nämnas för en tid af tre år. Efter denna tids förlopp skulle stipendiets åtnjutande kunna förlängas med ett, två eller högst tre år, med villkor att stipendiaten under tiden antingen genom utgifna vetenskapliga skrifter eller genom meddelad offentlig undervisning visat sig däraf förtjänt.

Riksdagen beviljade å ordinarie stat de för ändamålet af Kungl. Maj:t begärda belopp, att, jämte andra redan å sådan stat uppförda medel, användas till aflöning åt fast anställda akademiska lärare och stipendier åt docenter i hufvudsaklig öfverensstämmelse med den framlagda planen, med iakttagande därvid, bland annat, att af anslagsmedlen högst 9,500 kronor vid Uppsala universitet och högst 6,750 kronor vid Lunds universitet finge användas för tillfälliga professorsbeställningar och rörliga docentstipendier.

I den skrifvelse den 24 maj 1877, hvori Riksdagen anmälde sina beslut i omförmälda hänseenden, yttrade Riksdagen vidare, bland annat, att

Riksdagen funnit det af den i statsrådsprotokollet meddelade redogörelsen för vederbörandes yttranden framgå, att vid teologiska fakulteten i Uppsala förefunnes behof af ytterligare ett fast docentstipendium, utöfver hvad af Kungl. Maj:t afsetts. Riksdagen ansåg, att Kungl. Maj:t kunde af förutnämnda öfverskott anvisa ett dylikt stipendium för denna fakultet. Beträffande de för de båda universiteten angifna öfverskottsbeloppen fann Riksdagen i öfrigt dem vara väl knappa för upprättande af såväl tillfälliga professorsbefattningar som rörliga docentstipendier. Riksdagen påpekade därför, att desamma borde i främsta rummet afses för docentstipendier, hvaraf behofvet otvifvelaktigt vore mest framträdande.

Nådiga
brefven
den 1 juni
1877.

Den 1 juni 1877 anmälde Riksdagens skrifvelse för Kungl. Maj:t. Därvid beslöts, bland annat, inrättandet vid Uppsala universitet af 11 fasta och 5 rörliga docentstipendier, dessa sistnämnda å 1,200 kronor hvarterda, och vid Lunds universitet af 7 fasta och 5 rörliga docentstipendier, de senare likaledes å 1,200 kronor hvarterda. De fasta docentstipendierna fördelades på fakulteter och sektioner på sätt departementschefen föreslagit, dock att i enlighet med Riksdagens uttalande teologiska fakulteten tilldelades 2 stipendier i stället för ett.

Af de vid vissa fakulteter eller sektioner fästa docentstipendier skulle afses:

vid universitetet i Uppsala:

inom *teologiska* fakulteten:

- 1 för den teoretiska linjen,
- 1 för den praktiska linjen;

inom *filosofiska fakultetens humanistiska sektion*:

- 1 för de filosofiska vetenskaperna,
- 1 för de historiska vetenskaperna,
- 1 för klassiska språk,
- 1 för nyare språk;

inom *filosofiska fakultetens matematisk-naturvetenskapliga sektion*:

- 1 för de matematiska vetenskaperna,
- 1 för de kemiska vetenskaperna,
- 1 för de naturhistoriska vetenskaperna;

vid universitetet i Lund:

inom *filosofiska fakultetens humanistiska sektion*:

- 1 för de filosofiska vetenskaperna,
- 1 för de historiska vetenskaperna.

- 1 för klassiska språk,
 1 för nyare språk;
 inom *filosofiska fakultetens matematisk-naturvetenskapliga sektion*:
 1 för de matematiska vetenskaperna,
 1 för öfriga sektionen tillhörande ämnen.

För öfriga fasta docentstipendier meddelades ej någon särskild föreskrift i afseende å ämne.

Beträffande tiden för åtnjutande af docentstipendium fastställdes de af departementschefen föreslagna, i det föregående angifna bestämmelser.

Under årens lopp hafva yrkanden upprepade gånger framkommit från universiteten, afseende att flera docentstipendier borde inrättas. På särskilda framställningar af Kungl. Maj:t hafva ock efterhand anslag beviljats för inrättande af sammanlagt 4 docentstipendier vid hvarterdera universitetet. Jag skall i korthet redogöra härför.

Sedermåra inrättade docentstipendier.

År 1889 beviljade Riksdagen anslag till ett docentstipendium vid hvardera af de båda medicinska fakulteterna, ett vid humanistiska sektionen af filosofiska fakulteten i Uppsala samt ett vid teologiska fakulteten i Lund.

Genom Riksdagens beslut år 1896 tillkom ett fast docentstipendium för juridiska fakulteten i Lund.

Till ett för läroämnet kyrkohistoria afsedt fast docentstipendium inom teologiska fakulteten i Uppsala anslag Riksdagen medel år 1900.

Slutligen beviljade Riksdagen år 1901 anslag för inrättande vid hvarterdera universitetet af ytterligare ett för gruppen nyare språk afsedt docentstipendium.

De nuvarande fasta docentstipendierna vid universiteten fördela sig alltså på fakulteter och sektioner sålunda:

	Uppsala	Lund
teologiska fakulteten	3	1
juridiska fakulteten	2	2
medicinska fakulteten	1	1
filosofiska fakultetens humanistiska sektion	6	5
filosofiska fakultetens matematisk-naturvetenskapliga sektion	3	2
Summa	15	11

Härtill komma de 5 rörliga docentstipendierna för hvarterdera universitetet.

För karolinska institutet inrättades ej docentstipendier vid den tid, då dylika till afsevärdt antal och å högre belopp än förut tillkommo vid

Docentstipendier vid karolinska institutet.

universiteten. Först år 1889 beviljade Riksdagen, med anledning af Kungl. Maj:ts förslag i ämnet, 2,000 kronor till 2 rörliga stipendier vid institutet, hvarterda å 1,000 kronor. Af den skrifvelse den 15 maj 1889, hvarigenom Riksdagen anmälde detta, framgick, att Riksdagen väl i allmänhet fann det vara af mindre vikt att inrätta docentstipendier vid karolinska institutet, men erkände, att fall funnes, då befintligheten af docentstipendier i väsentlig mån skulle bidraga till att vid institutet fästa unga vetenskapsmän, hvilkas insikter och skicklighet eljest skulle gå förlorade för institutet. Riksdagen synes hafva utgått från, att docentstipendier vid karolinska institutet kunde vara behöfliga för en eller annan mera teoretisk specialitet.

Den 18 april 1890 meddelade Kungl. Maj:t bestämmelser rörande dessa stipendier. Därvid föreskrefs, bland annat, att stipendierna icke skulle vara fästa vid vissa ämnen, men att vid deras tillsättande i första rummet hänsyn borde tagas därtill, att genom dem undervisning bereddes i sådana ämnen eller grenar af ämnen, för hvilka ej förut vid institutet någon aflönad lärare funnes, men i hvilken särskild undervisning ansåges nödig.

Universitets-
kommittén.

Universitetskommittén framlade ej något bestämdt förslag i fråga om antalet nya stipendier. Det bästa sättet att genom stipendier betrygga docentinstitutionen vore gifvetvis, yttrar kommittén, att till hvarje ordinarie lärarbefattning knyta ett docentstipendium. Af ekonomiska skäl kunde emellertid en sådan betydande ökning af stipendierna ej ifrågasättas. Den vore ej heller strängt taget nödvändig, då många ämnen, särskildt inom de tre högre fakulteterna, stode hvarandra så nära, att de, sammanförda i grupper, kunde gemensamt representeras af ett stipendium. Den närmare utredningen om behöfliga nya stipendier eller deras fördelning på ämnen eller ämnesgrupper borde ankomma på vederbörande fakulteter och sektioner, som bäst kände behovet, hvar och en inom sitt område. Kommittén föreslog, att antalet docentstipendier borde såväl vid universiteten som vid karolinska institutet ökas med ledning af en dylik utredning.

Ett annat af kommitténs förslag torde jag böra här omförmåla, nämligen att skillnaden mellan fasta och rörliga docentstipendier måtte upphävas på det sätt, att både de stipendier, som hädaneftir inrättades, och de redan förefintliga rörliga fästes vid viss fakultet eller sektion. Såsom skäl härför åberopade kommittén i främsta rummet hufvudsynpunkten för stipendieinrättningen: behovet af tillgång på personer lämpliga att vikariera och biträda vid undervisningen. Då ett afgörande härutinnan endast kunde träffas på grundvalen af förhållandena inom hvarje särskild fakultet

eller sektion för sig, bjöde konsekvensen, att stipendierna vore fasta vid viss fakultet eller sektion. Dessutom åberopar kommittén svårigheten att efter rättvisa grunder tillsätta ett rörligt docentstipendium, enär det därvid gällde att med hänsyn till graden af ådagalagda vetenskapliga förtjänster jämföra docenter i vidt skilda vetenskapsgrenar. Ancienniteten blefve vid sådant förhållande ej sällan den förnämsta tillsättningsgrunden.

I de yttranden, som afgåfvos öfver kommitténs framlagda förslag och betänkanden angående universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutet, kom ej frågan om det behöfliga antalet nya stipendier mera allmänt att belysas. Den medicinska fakulteten vid universitetet i Uppsala uttalade emellertid, att 4 nya stipendier vore af nöden för densamma, hvarjämte därvarande filosofiska fakultet, som förfogade öfver 9 stipendier, i skrifvelse den 11 september 1902 förklarade sig finna 22 fasta stipendier vara för fakulteten i dess helhet erforderliga, nämligen dels för humanistiska sektionen: 1 för teoretisk filosofi, 1 för praktisk filosofi, 1 för estetik samt litteratur- och konsthistoria, 1 för historia, 1 för statskunskap, 1 för latin, 1 för grekiska, 1 för nordiska språk, 1 för germanska språk, 1 för romanska språk, 1 för semitiska språk och 1 gemensamt för slaviska språk och sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning, tillhoppa 12, dels för matematisk-naturvetenskapliga sektionen: 1 för matematik, 1 för fysik, 1 för kemi, 2 för gruppen astronomi, mekanik och meteorologi, 1 för geologi och mineralogi, 1 för botanik och 1 för zoologi, tillhoppa 8, och dels för fakultetens båda sektioner 2 gemensamma, däraf det ena för det för båda sektionerna gemensamma ämnet geografi och det andra för sådana ämnen, för hvilkas medtagande i examina särskildt nådigt medgifvande i hvarje fall erfordrades. Vidare förordade det större akademiska konsistoriet i Lund en ökning af stipendieantalet. Lärarkollegiet vid karolinska institutet vitsordade behofvet af flera docentstipendier, men kunde, med hänsyn till den sväfvande frågan om undervisningens ordnande, ej uppgifva behofvets storlek.

*Yttranden
öfver univer-
sitetskommit-
téns förslag.*

Universitetskommitténs förslag i afseende å upphörande af skillnaden mellan fasta och rörliga docentstipendier lämnades utan anmärkning.

Bestämda yrkanden på nya docentstipendier äfven för andra än nyssnämnda båda universitetsafdelningar — medicinska fakulteten och humanistiska sektionen i Uppsala — hafva emellertid sedermera framkommit. Man kan säga, att två från docenter vid universiteten i Uppsala och Lund i början af år 1906 ingifna underdåniga ansökningar gifvit närmaste anledningen till att frågan om en ökning af docentstipendiernas antal nu trängt sig fram.

*Docenternas
ansökning
år 1906.*

Den 10 januari 1906 inlämnades en af 63 docenter vid universitetet i Uppsala gjord underdånig framställning, hvori, bland annat, påyrkades ökning af antalet docentstipendier samt höjning af stipendiebeloppet m. m.

Denna framställning är delvis riktad mot universitetskommitténs uttalanden och uppfattningar rörande docentinstitutionen, hvilka synts sökandena ej gifva tillräckligt erkännande åt dennas betydelse.

Sökandena finna, att kommittén anser docentinstitutionens och docentstipendiernas viktigaste uppgift vara att förse professorerna med vikarier och biträden. Till belysande af denna uppfattning åberopa sökandena den, som på sin tid uttalats af humanistiska sektionen i Uppsala och anföres i det större akademiska konsistoriets därstädes utlåtande den 25 augusti 1876, då frågan om den blifvande nya docentinstitutionens organisation var under behandling. I sektionen hade nämligen framhållits, att docentstipendierna skulle afse att fylla tre behof: det första vore att tillhandahålla medel, genom hvilka tillfälle kunde beredas unga män att under några år efter afslutade examensstudier uppehålla sig vid universitetet för att både genom strängare vetenskapliga studier och genom undervisning förvärfa sig de djupare vetenskapliga insikter och den högre lärarskicklighet, som vid universiteten och elementarläroverkens högre afdelningar samt i allmänhet vid alla högre undervisningsanstalter vore behöfliga. Det andra behof, till hvars afhjälpande docentstipendierna företrädesvis kunde tjäna såsom medel, vore det af yngre akademiska lärare, som med säkerhet kunde påräknas för den enskilda och mer elementära undervisningen vid universiteten. Härtill komme det tredje, visserligen mera tillfälliga, men icke desto mindre oafvisliga behofvet af säkert tillgängliga vikarier. Behofvet af biträde åt professorerna vid ledningen af de vetenskapliga öfningarna vore ock påtagligt.

För att ytterligare i någon mån belysa frågan huru mycken för universitetsundervisningens jämna gång nödvändig undervisning, som för närvarande vid Uppsala universitet bedrefves af docenter, meddelades i docenternas omförmälda framställning följande uppgifter: Enligt studentkatalogen hade höstterminen 1904—höstterminen 1905 följande antal docenter med här uppgifven tjänstgöring varit därstädes anställda:

	h. t. 1904	v. t. 1905	h. t. 1905
Hela antalet anställda docenter	69	67	69
Antalet fördelat efter olika tjänstgöring:			
1) förordnade som vikarier för ordinarie lärare...	6	8	6
2) eljest meddelande undervisning genom kurser, föreläsningar eller som biträden vid seminarieöfningar	31	30	36

däraf med docentstipendium	13	15	14
» utan »	18	15	22
3) endast meddelande »enskild undervisning»	14	15	14
4) tjänstlediga	18	14	13

Några af dem, som endast meddelade enskild undervisning eller vore tjänstlediga, vore ordinarie lärare vid allmänt läroverk eller uppehölle professorer utom Uppsala.

Af hvad sålunda anförts framginge enligt sökandenas åsikt med full tydlighet, att för närvarande docenternas uppgift vore ej blott att vara vikarier eller endast biträda vid af professor ledd undervisningskurs, utan att de äfven i vidsträckt mån toges i anspråk såsom ledare af själfständiga, ständigt återkommande kurser och alltså därvid fyllde permanenta lärarbehof.

Under åberopande att docentinstitutionens betydelse äfven i framtiden torde blifva lika eller större såväl på grund af det ökade kraf på akademiska arbetskrafter, som följde af de allt starkare framträdande yrkandena på en mera omfattande handledning af de studerande i och för studietidens förkortning, som på grund af vetenskapernas alltjämt fortgående specialisering och utveckling, påyrkade sökandena en förökning i de fasta docentstipendiernas antal, nämligen för den teologiska fakulteten en förökning till 4 stycken och för den filosofiska till 23 stycken. Den förstnämnda förökningen motiveras därmed, att för närvarande på 8 examensämnen komme 3 fasta stipendier, hvaraf 2 vore bundna vid bestämda ämnen, så att 6 ämnen vore tillgodosedda tillsammans endast med 1 stipendium. Yrkandet beträffande den filosofiska fakulteten utgör ett upptagande af samma fakultets nyss omförmälda uttalande endast med den ändring, att, i stället för 1 stipendium för ämnet germanska språk, 1 stipendium skulle inrättas för engelska språket och 1 för tyska språket såsom en följd af att professuren i germanska språk under tiden på liknande sätt uppdelats.

Sökandena anhöllo vidare, att de rörliga docentstipendierna måtte bibehållas till minst samma antal som nu. Ett slopande af dessa stipendier skulle i hög grad verka hämmande på nya vetenskapsriktningar, då deras utföware bland docenterna aldrig skulle kunna påräkna något ekonomiskt understöd i form af docentstipendier. Såsom ytterligare skäl för dessa stipendiens bibehållande åberopas, att åtminstone för flera vetenskaper förefinnes ett behof att hafva flera docenter, och att vid vikariat stipendierna af stipendiaterna behållas och inräknas i vikariatsarfvodet, vid hvilket förhållande stipendierna ej, såsom afsetts, komma att utgöra ett bidrag till ersättning för en del för undervisningens jämna gång nödvändig under-

visning i form af propedeutiska kurser, praktiska öfningar och biträde vid laborationer.

Skulle de af universitetskommittén framhållna svårigheterna att jämföra sökande tillhörande olika fakulteter och sektioner anses oöfvervinnliga, anhöllo sökandena, att de rörliga stipendierna måtte blifva bundna vid fakultet eller sektion, men rörliga inom dessa.

I en den 6 april 1906 ingifven underdånig skrift förklarade sig docentföreningen vid universitetet i Lund instämma i Uppsaladocenternas uttalanden.

Yttranden
öfver
docenternas
ansökningar.

I de yttranden, som af vederbörande universitetsmyndigheter afgåfvos, yrkades — på sätt af de sakkunniges utredning närmare inhämtas — vid universitetet i Uppsala, delvis med vidhållande af förut uttalade önskemål: för teologiska fakulteten 2 eller, om detta icke kunde bifallas, 1 nytt stipendium, för juridiska fakulteten 1 nytt stipendium, för medicinska fakulteten 4 nya stipendier och för filosofiska fakulteten, i enlighet med docenternas förslag, 14 nya stipendier. Det större konsistoriet, som vitsordade, att en afprutning af det sålunda begärda antalet nya fasta stipendier ej syntes möjlig, begärde alltså en förhöjning af dessa stipendier till ett antal af 36.

Beträffande de rörliga docentstipendierna förordade allenast den teologiska fakulteten, att de gjordes rörliga blott inom respektive fakulteter och sektioner, under det att juridiska fakulteten och den filosofiska fakultetens båda sektioner uttryckligen uttalade sig för, att de såsom hittills skulle vara rörliga mellan fakulteter och sektioner. Den senare uppfattningen biträdades äfven af större akademiska konsistoriet, som därvid bl. a. yttrade: »Dessa stipendier anse petitionärerna vara af en synnerlig vikt, ty äfven om antalet fasta stipendier ökas till det begärda, kommer dock alltid att finnas ett behof att vid universitetet fasthålla dels docenter, hvilkas ämnen äro sådana, att vid dem icke äro fästade stipendier, dels docenter, hvilka, ehuru synnerligen värdefulla för universitetet, likväl icke kunna blifva stipendiater, emedan dylik i samma ämne redan finnes. Dessa skäl synas konsistoriet talande, och vill konsistoriet äfven i den punkten tillstyrka petitionen. Men för det afsedda syftet synes det nödvändigt, att stipendierna liksom hittills blifva rörliga *mellan* de olika fakulteterna och ej blott *inom* dem, emedan det ju eljest lätt kan hända, att *en* fakultet icke kan utdela sitt stipendium, medan samtidigt en annan fakultet har behof af flera».

I de afgifna yttrandena från universitetsmyndigheterna i Lund begärde teologiska fakulteten, att 1 nytt stipendium för densamma måtte inrättas, medan juridiska fakulteten förklarade, att från dess sida intet vore att erinra mot bifall till docenternas ansökningar — dock att, om

de rörliga docentstipendierna gjordes till fasta, ett af dem borde förbehållas juridiska fakulteten — och medicinska fakulteten blott uttalade sig angående stipendiebeloppen.

Filosofiska fakulteten vid universitetet i Lund åter föreslog, *att* för den humanistiska sektionen måtte anslås minst 8 fasta docentstipendier, nämligen 1 för de klassiska språken, 2 för de nyare språken, 1 för de nordiska språken, 1 för historia, 1 för ämnesgruppen statskunskap och geografi, 1 för de filosofiska vetenskaperna samt 1 för de estetiska vetenskaperna; *att* för matematisk-naturvetenskapliga sektionen måtte anslås minst 4 fasta docentstipendier, nämligen 1 för matematik och astronomi, 1 för fysik och mekanik, 1 för kemi och geologi samt 1 för zoologi och botanik; samt *att* 4 endast inom fakulteteten men utan afseende på sektion rörliga docentstipendier måtte anslås jämte de förutvarande för samtliga fakulteter befintliga. Två ledamöter af fakulteten ansågo, att för matematisk-naturvetenskapliga sektionen borde anslås 6 docentstipendier, 1 för fysik, 1 för geologi och mineralogi, 2 för gruppen matematik, mekanik och astronomi samt 2 för gruppen kemi, botanik och zoologi; och en ledamot påyrkade likaledes 6 stipendier, af hvilka 2 för gruppen matematik, mekanik och astronomi, 2 för gruppen fysik, kemi, geologi och mineralogi samt 2 för gruppen botanik och zoologi.

Det större akademiska konsistoriet instämde i hvad sålunda af fakulteterna föreslagits. Därjämte uttalade konsistoriet den mening, att de nuvarande rörliga docentstipendierna borde bibehållas vid sitt antal af 5 och fortfarande vara rörliga för att motverka den ojämnhet, som eljest kunde uppstå för de olika vetenskaperna, och äfven med hänsyn därtill, att docentantalet inom de särskilda fakulteterna och sektionerna vore mycket växlande.

Kanslern för rikets universitet afgaf den 15 december 1906 underdånigt utlåtande öfver nu ifrågavarande ansökningar. Han förklarade sig därvid anse det vara angeläget, att docentstipendium funnes för hvarje undervisningsämne eller åtminstone för hvarje grupp af närbesläktade ämnen, och uttalade den mening, att hvad i sådant hänseende föreslagits af de större akademiska konsistorierna i Uppsala och Lund icke torde öfverskrida behovet. Då vidare en hel del ämnen vore gränsämnen mellan dylika grupper, ansåg han, att äfven rörliga docentstipendier borde fortfarande finnas till nu befintligt antal. Behof af sådana kunde äfven af andra skäl stundom uppstå; och någon omöjlighet att på lämpligt sätt verkställa utdelningen af desamma torde lika litet som hittills behöfva uppkomma. För sin del anslöte kanslern sig till den meningen, att dessa stipendier borde såsom hittills vara rörliga inom alla fakulteter, då näm-

ligen en sådan anordning medgäfvé en större frihet vid stipendiernas utdelande. Med denna uppfattning följde, att han icke ville tillstyrka bifall till det utaf vissa akademiska myndigheter i Lund framställda förslaget därom, att fyra af de ifrågavarande nya stipendierna skulle fästas vid filosofiska fakulteten, men göras rörliga inom denna. Det syntes lämpligast, att äfven dessa stipendier erhöles egenskap af fullt fasta docentstipendier.

Af de sakkunnige infordrade upplysningarna.

De upplysningar, som af de sakkunnige från vederbörande universitetsmyndigheter infordrats, innebära, såvidt nu förevarande fråga angår, hufvudsakligen ett hänvisande till hvad förut af dem andragits. Två saker äro dock här att nämna. Medicinska fakulteten i Lund erinrade om det stora antal läroämnen fakulteten omfattade och de medicinska vetenskapernas fortgående specialisering. Fakulteten ansåg därför, att ytterligare 1 fast docentstipendium vore af behovet påkalladt. Den matematisk-naturvetenskapliga sektionens af filosofiska fakulteten i Lund majoritet höll före, att antalet vid sektionen fästa stipendier borde vara minst 6: 2 för gruppen matematik, astronomi och mekanik, 2 för gruppen fysik, kemi och geologi med mineralogi och 2 för gruppen botanik och zoologi. Två ledamöter hade förklarat sig jämväl anse, att vid sektionen borde vara fästa minst 6 docentstipendier, dock borde fördelningen vara den, att 2 stipendier komme på gruppen matematik, astronomi och mekanik, 2 på gruppen kemi, botanik och zoologi, 1 stipendium på fysik och 1 på geologi med mineralogi. Slutligen hade en ledamot förklarat sig anse önskvärdast, om 1 docentstipendium kunde fästas vid hvarje af sektionens hufvudämnen, men om detta ej kunde ske, att antalet af de vid sektionen fästa docentstipendier vore minst 4, nämligen 1 för gruppen matematik och astronomi, 1 för gruppen fysik och mekanik, 1 för gruppen kemi och geologi med mineralogi och 1 för gruppen botanik och zoologi.

De sakkunniges förslag.

Då de sakkunnige för egen del till behandling upptaga nu förevarande fråga, erinra de till en början om och återge vissa i yttrandena öfver universitetskommitténs betänkande förekommande uttalanden om docentinstitutionens fullkomliga oömbärlighet, i hvilka uttalanden framhållas ej blott dess betydelse för rekryteringen af professorsplatserna och tillhandahållande af vikarier för professorerna utan ock den verksamma hjälp de lämna vid undervisningen. Så anförde humanistiska sektionen af filosofiska fakulteten i Uppsala bland annat:

»De större och större fordringar, som i våra dagar ställas på studiernas planmässiga ledning och underlättande för studenterna, kunna icke uppfyllas utan verksam hjälp af docenter. För sådana ändamål behöfvas regelbundet

återkommande elementära kurser i en del hufvudpartier eller en del hjälpetenskaper för de olika ämnena, och dessa kurser kunna professorerna själfva icke bestrida utan att låta den högre undervisningen stå tillbaka. Äfven i denna högre undervisning behöfvas för öfrigt mycket väl insatser af docenterna, så hastigt som vetenskapernas utvidgning och fördjupning, hvar inom sitt område, nu fortgå. Hela utvecklingen af universitetens arbetssätt går sålunda i den riktning, att det för dem mer än någonsin blifvit af största vikt, att tillgång finnes till goda docenter.»

»Det framhålles ock», yttra de sakkunnige själfva, »från alla håll såsom en angelägenhet af största vikt, att docentkårens existens och rekrytering med bästa krafter underlättas, samtidigt som det betonas, att förutsättningarna härför på senare tid kännbart minskats. Såsom en synnerligen viktig, härtill medverkande orsak har allmänt framhållits den ekonomiskt otillfredsställande ställning, som universiteten kunna erbjuda sina docenter, särskildt i jämförelse med de utsikter, som på andra lefnadsbanor för närvarande öppna sig för en ung man med kunskaper och duglighet.

»Då nu docentstipendierna äro afsedda att vara det fasta ekonomiska underlag, universiteten hafva att erbjuda sina docenter, är det naturligt, att man framför allt i en förbättring af dessa har sökt medlet till de ekonomiska missförhållandenas afhjälpande.

»Universitetskommittén har framhållit, att de år 1877 fastställda docentstipendiernas antal redan från början ansågs vid universiteten vara synnerligen knappt tilltaget och ej obetydligt understeg de anspråk, som från de akademiska myndigheternas sida framställets. Kommittén betonar jämväl, att antalet blef knappare än som från början kunde förutses, i det att genom adjunkturernas ombildning till professurer med själfständigt målsmanskap för hvar sitt ämne behovet af docenter och docentstipendier ökats i ungefär samma grad, som förhållandet skulle blifvit, om dessa professorsämbeten varit ordinarie i stället för extra ordinarie; kommittén anför äfven siffror, som till fullo ådagalägga det faktum, att långt ifrån alla docenter, som tagas i anspråk för vikariat, äro stipendierade.

»Det synes ej vara utan betydelse att erinra sig dessa förhållanden, då man går att bedöma den ökning i docentstipendiernas antal, som af de akademiska myndigheterna begärts. Det begärda antalet öfverstiger nämligen ej obetydligt det nu befintliga; vid närmare granskning visar det sig likvisst näppeligen öfverdrifvet stort.

»Så har man ingestädes inom de tre första fakulteterna ansett sig böra i förslaget tillämpa den från flera håll förordade grundsatsen att till hvarje ordinarie lärarbefattning knyta ett docentstipendium. Det ifråga-

satta antalet docentstipendier stannar öfverallt inom dessa fakulteter långt bakom läroämnenas antal.

»Äfven i filosofiska fakulteten, där på grund af läroämnenas mängd och delvis starkt olikartade beskaffenhet behovet framträder störst, har man uppenbarligen vid båda universiteten låtit sig angeläget vara att söka genom ämnenas gruppering omkring ett mindre antal stipendier nedbringa antalet af de senare. Belysande synes i detta afseende vara att för Uppsala humanistiska sektion, där antalet begärda stipendier är störst, siffran af de åt sektionen begärda stipendierna — 13 stycken — blott med 1 stipendium öfverstiger det antal — 12 stycken — som sektionen redan 1876 fann vara för sig behöfligt, och som både af det större konsistoriet och af kanslersämbetet då förordades.»

Ovisshet i fråga om det erforderliga antalet stipendier syntes enligt de sakkunniges mening blott behöfva råda rörande den matematisk-naturvetenskapliga sektionen af filosofiska fakulteten i Lund. I afseende därå stanna de sakkunnige emellertid vid yrkandet på 4 nya stipendier.

Redan den omständigheten, att icke hvarje läroämne i förslagen tillmätts sitt eget docentstipendium, utan att äfven enligt dem flerstädes ett stipendium skulle vara bundet vid en ämnes-grupp, syntes utgöra ett starkt skäl för bibehållandet af rörliga docentstipendier vid sidan af de fasta. Förhållanden låte nämligen lätt tänka sig, då inom en och samma grupp behovet af flera stipendier än de för gruppen tillgängliga kunde göra sig mycket starkt gällande, och då tillgång till rörliga stipendier på den grund kunde vara synnerligen maktpåliggande. Likaledes kunde äfven inom ett och samma ämne behovet af mer än ett stipendium understundom tänkas blifva kännbart. Härtill komme slutligen, att de rörliga stipendierna medgäfvade att tillgodose inom grupperna icke representerade vetenskaper och vetenskapsgrenar. Då härvid behovet inom de särskilda fakulteterna vid olika tidpunkter torde kunna ställa sig rätt olika, torde den nuvarande friare organisationen, där stipendierna i fråga vore rörliga mellan fakulteter och sektioner, vara att föredraga framför att, såsom ifrågasatt blifvit, binda hvar stipendium vid sin fakultet eller sektion. Bibehållandet af de rörliga stipendiernas nuvarande beskaffenhet i detta hänseende hade ock af flertalet myndigheter, som senast däröfver yttrat sig, bland annat af såväl Uppsala som Lunds större konsistorier och universitetskanslern, blifvit förordadt.

På grund af hvad de sakkunnige anfört förordade de alltså inrättande af följande antal nya fasta docentstipendier:

vid *Uppsala universitet*: 21, hvaraf 2 för teologiska, 1 för juridiska, 4 för medicinska samt 14 för filosofiska fakulteten;

vid *Lunds universitet*: 11, hvaraf 1 för teologiska, 1 för medicinska och 9 för filosofiska fakulteten.

Tillika borde vid båda universiteten de rörliga stipendierna bibehållas vid sitt nuvarande antal, 5 vid hvarterdera universitetet.

I det af professor Kallenberg vid de sakkunniges utredningar och förslag fogade särskilda yttrande vidrörde Kallenberg bland annat frågan om antalet docentstipendier. Han anmärkte, att den proportion mellan antalet docentstipendier vid hvarterdera universitetet, som nu bestode, skulle väsentligen rubbas genom det af de sakkunnige framlagda förslaget. Härvid vore väl intet att erinra, då de sakkunnige för hvarterdera universitetet tillstyrkt den ökning, som fakulteterna och sektionerna påyrkat. Såsom representant för Lunds universitet ville Kallenberg emellertid framhålla, att fakulteter och sektioner i Lund efter hans mening ådagalagt en öfverdrifven ängslan för att begära mer än hvad som måste anses såsom det absoluta minimum — i vissa fall syntes man till och med hafva stannat under detta minimum.

*Professor
Kallenberg's
särskilda
yttrande.*

Vid nådig remiss af de sakkunniges förslag äskades ej uttryckligen yttranden från universiteten rörande docentinstitutionsförslaget. Ur de afgifna yttrandena är här blott att anteckna, att medicinska fakulteten i Lund framhöll, att dess begäran om ett nytt fast docentstipendium borde anses såsom ett absolut minimum, hvilket vore lätt att inse däraf, att fakulteten för närvarande hade tolf professurer och endast ett docentstipendium, att enahanda mening uttalades af filosofiska fakulteten beträffande de för densamma begärda stipendierna, hvarjämte där gjordes anmärkning beträffande den för Lunds universitet ofördelaktiga relationen i det ifrågasatta antalet docentstipendier vid de båda universiteten, samt att det större konsistoriet i Lund erinrat, att i de år 1906 gjorda framställningarna angående ökande af docentstipendiernas antal upptagits endast det minimum, som vid dåvarande förhållanden ansetts oundgängligen behövas.

*Yttranden
öfver de sak-
kunniges för-
slag.*

I de sakkunniges framställningar förekommer intet förslag angående docentstipendier vid karolinska institutet. På en af de sakkunnige framställd förfrågan hade af institutets lärarkollegium hänvisats till institutets riksdagspetita år 1907.

*Docentstipen-
dierna vid
karolinska
institutet.*

I den skrifvelse den 5 september 1907, däri dessa framlades, yttrade lärarkollegiet i fråga om behovet af nya docentstipendier bland annat följande.

En jämförelse med förhållandena vid de båda universiteten gafve vid handen, att karolinska institutet med afseende å såväl docentstipendiernas

antal som deras belopp blifvit i vida mindre grad tillgodosedt än universiteten. Behovvet af en ökning i anslaget till docentstipendier hade också länge varit kännbart vid institutet. Yngre lofvande vetenskapsidkare skulle därigenom kunna i större utsträckning än hittills fästas vid institutet och genom där meddelad undervisning komplettera den undervisning, som lämnades af de ordinarie lärarna. Likaså skulle tillgången till kompetenta vikarier att vid förefallande behof uppehålla de ordinarie lärarnas tjänstgöring ökas. Från båda dessa synpunkter vore en förstärkning af docentinstitutionen särskildt önskvärd beträffande de teoretiska ämnesgrupperna. 4 nya stipendier ansåge lärarrådet vara af nöden. Af dessa borde 2 vara afsedda företrädesvis för docenter i de teoretiska ämnena, och de 2 öfriga tillsättas utan särskild företrädesrätt för vissa ämnen.

I förutnämnda skrifvelse den 1 oktober 1907 angående institutets riksdagspetita tillstyrkte universitetskanslern framställning till Riksdagen om beviljande af anslag för de begärda nya docentstipendierna samt yttrade, att behovet af dessa vore obestridligt särskildt med hänsyn till nödvändigheten att äga tillgång till vikarier med nödig vetenskaplig utbildning. De två redan befintliga rörliga docentstipendierna kunde i regel ej påräknas, då det gällde att vid institutet fästa för vikarieförordnanden särskildt kvalificerade personer. Bestämmelserna i afseende å den lade nämligen hinder i vägen härför. Också hade det gång på gång inträffat, att lärarkollegiet, i afsaknad af medel att bereda särskild ersättning i form af docentstipendier, sett sig ur stånd att vid institutet fästa yngre framstående förmågor, af hvilkas arbete institutet eljest kunnat under längre tid draga fördel.

*Departements-
chefens
yttrande.*

Det synes mig otvifvelaktigt, att det nuvarande antalet docentstipendier bör rätt afsevärdt ökas. Jag behöfver ej närmare angifva skälen härför, då de från olika håll och från olika synpunkter starkt framhållits i det föregående. Hvart för sig och tagna tillsammans utgöra de ett kraftigt stöd för yrkandet, att nya docentstipendier måtte inrättas.

Den mening har uttalats, att ett docentstipendium borde finnas för hvarje undervisningsämne, och denna mening synes hafva lagts till grund för yrkandet om nya docentstipendier för filosofiska fakulteten i Uppsala. Det kunde visserligen af flera anledningar vara önskligt, att denna princip komme till användning. Det torde dock vara att gå för långt att på densamma grunda förslag om nya docentstipendiers tillskapande. Den har ej heller tagits till utgångspunkt för de framkomna förslagen om nya docentstipendier för de så kallade högre fakulteterna, för hvilka det också ej

varit vanligt eller nu påyrkats, att stipendierna skulle bindas vid vissa ämnen. Anledningen härtill har varit den, att flera af dessas ämnen stå i ett så nära samband med hvarandra, att det ej ansetts vara af nöden, att för hvarje särskildt ämne funnes ett särskildt stipendium. Mig synes, att ett likartadt betraktelsesätt i afsevärd grad kan göras gällande beträffande den filosofiska fakulteten. Grupper kunna äfven där urskiljas, hvilkas ämnen ej stå längre från hvarandra än hvardera af de öfriga fakulteternas ämnen i allmänhet taget.

Jag skall nu fakultetsvis angifva, i hvilken mån man enligt min åsikt kan och bör tillmötesgå de uppställda anspråken på nya docentstipendier.

Hvad de *teologiska fakulteterna* beträffar synes mig för hvardera ett nytt docentstipendium böra inrättas. Mer är ej heller begärdt för teologiska fakulteten i Lund, som då skulle komma att få 2 docentstipendier. Det synes mig så mycket mindre skäl att ifrågasätta större ökning, än jag nu nämnt, för teologiska fakulteten i Uppsala, som densamma själf endast alternativt begärt 2 nya stipendier och fakulteten i allt fall med en tillökning nu af ett stipendium komme att förfoga öfver 4 stipendier, oafsedt ett genom enskild donation inrättadt.

Hvad de *juridiska fakulteterna* angår vill jag tillstyrka, att för Uppsala-fakulteten, på sätt begärts, inrättas ett nytt; fakulteten finge då 3 stipendier. Juridiska fakulteten i Lund har ej uttryckligen begärt något nytt stipendium, och sådant är ej heller af de sakkunnige föreslaget. Att fakulteten dock känt behovet af ytterligare ett stipendium, jämte det nu densamma tillagda, framgår af dess önskan, att, därest de rörliga stipendierna blefve bundna vid de särskilda fakulteterna, åtminstone ett sådant blefve fakulteten förbehållet. Då jag, såsom det följande visar, ej vill tillstyrka de rörliga stipendiernas förvandling till fasta, kunde jag visserligen synas sakna anledning att föreslå inrättande af ett nytt docentstipendium för fakulteten. Men då fakultetens nämnda önskan synes innebära en förutsättning, att ett rörligt stipendium skulle vara att påräkna till fakultetens förfogande, men någon sådan anteciperad placering af dessa stipendier ej synes mig lämplig, har jag ansett mig böra föreslå, att ett nytt fast docentstipendium inrättas för fakulteten. Vid mitt förslag härutinnan har jag fäst mig vid det af professor Kallenberg, såsom en bland de sakkunnige, gjorda af mig omförmälda särskilda uttalande.

De *medicinska fakulteterna* äga för närvarande till sitt förfogande hvar sitt docentstipendium. För fakulteten i Uppsala hafva nu begärts 4 nya stipendier, för fakulteten i Lund 1. Fakulteten i Uppsala har till stöd för sitt yrkande härom särskildt åberopat den nya medicinska studie-

och examensanordningen. Man torde dock böra afvakta, att den nya anordningen någon tid får verka, innan man tillfullo kan bedöma det här af möjligen härflytande behovet af ökad antal docentstipendier. Någon ökning nu torde emellertid vara skälig. Jag anser, att för Uppsala medicinska fakultet böra inrättas 2, för Lunds medicinska fakultet 1 nytt docentstipendium.

Jag kommer nu till de humanistiska sektionerna af vederbörande filosofiska fakulteter.

I Uppsala finnas för närvarande för den humanistiska sektionen 6 docentstipendier. Nu påyrkas 7 nya. Af de nuvarande 6 äro 5 af Kungl. Maj:t tilldelade följande ämnesgrupper: 1 de filosofiska och 1 de historiska vetenskaperna, 1 klassiska språk och 2 nyare språk. Det sjätte är ej tilldeladt bestämdt ämne eller ämnesgrupp. Det har nu, gruppvis sedt, begärts, jämte de 5 särskildt angifna stipendierna, 1 stipendium för filosofi, 1 för estetik m. m., 1 för statskunskap, 1 för klassiska språk, 1 för nordiska språk, 1 för nyare språk, 1 för semitiska språk och 1 gemensamt för slaviska språk och sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning. För min del anser jag, såsom af hvad redan anförts torde framgå, någon nedsättning i antalet nya stipendier för sektionen kunna ske. Jag är benägen tillstyrka, att följande nya stipendier inrättas: 1 för litteraturhistoria med poetik och konsthistoria med konstteori — de ämnen, som i den nya filosofiska examensstadgan ersatt det gamla examensämnet estetik med litteratur- och konsthistoria — 1 för historia och statskunskap och 1 för nordiska språk.

Med sammanslagning af nuvarande och nu tillkommande stipendier skulle då, med fördelning i ämnesgrupper, för humanistiska sektionen i Uppsala finnas följande 9 stipendier:

- 1 för teoretisk filosofi och praktisk filosofi;
- 1 för litteraturhistoria med poetik och konsthistoria med konstteori;
- 2 för historia och statskunskap;
- 1 för klassiska språk: latin och grekiska;
- 1 för nordiska språk — äfven svenska språket;
- 2 för nyare språk: tyska, engelska och franska;
- 1 gemensamt för sektionen tillhörande ämnen, hvilket således kunde användas för vissa nu ej särskildt nämnda examensämnen: semitiska språk, sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning, pedagogik och slaviska språk. Det kan äfven tillgodogöras för någon af de angifna grupperna.

I fråga om humanistiska sektionen vid universitetet i Lund finnas för närvarande 5 stipendier, afsedda för samma bestämda ämnesgrupper som 5 stipendier vid motsvarande sektion i Uppsala. Nu påyrkas följande nya

stipendier: 1 för nordiska språk, 1 för ämnesgruppen statskunskap och geografi samt 1 för de estetiska vetenskaperna. Jag tillstyrker inrättandet af dessa stipendier, dock att ämnet geografi får ur förbindelsen med statskunskap utgå. Jag återkommer i det följande till frågan om stipendium för ämnet geografi.

Med sammanslagning af nuvarande och nu tillkommande stipendier skulle då, med fördelning i ämnesgrupper, för humanistiska sektionen i Lund finnas följande 8 stipendier:

- 1 för teoretisk filosofi och praktisk filosofi;
- 1 för litteraturhistoria med poetik och konsthistoria med konstteori;
- 2 för historia och statskunskap;
- 1 för klassiska språk;
- 1 för nordiska språk;
- 2 för nyare språk.

Hvad härefter de båda *matematisk-naturvetenskapliga sektionerna* af vederbörande filosofiska fakulteter angår, har först för den i Uppsala, som för närvarande har 3 stipendier: 1 för de matematiska, 1 för de kemiska och 1 för de naturhistoriska vetenskaperna, begärts 5 nya stipendier, tillhoppa alltså 8 stipendier: 1 för matematik, 1 för fysik, 1 för kemi, 2 för gruppen astronomi, mekanik och meteorologi, 1 för geologi och mineralogi, 1 för botanik och 1 för zoologi.

Jag anser, att för denna sektion kunna beräknas följande stipendier, 7 till antalet:

- 2 för matematik, astronomi och mekanik;
- 1 för fysik;
- 2 för kemi samt geologi med mineralogi;
- 2 för botanik och zoologi.

I fråga om matematisk-naturvetenskapliga sektionen af filosofiska fakulteten i Lund hafva flera växlande förslag framkommit. Jag anser mig böra förorda, att sektionen erhåller 6 stipendier, alltså 4 utöfver de 2 nuvarande, hvilka äro afsedda det ena för de matematiska vetenskaperna, det andra för öfriga sektionen tillhörande ämnen.

Fördelningen af dessa 6 stipendier kunde tänkas sålunda:

- 2 för matematik, astronomi och mekanik;
- 2 för fysik, kemi samt geologi med mineralogi;
- 2 för botanik och zoologi.

Grupperingen af ämnena, hvilken skiljer sig från hvad jag anfört i fråga om motsvarande sektion i Uppsala, beror delvis på det mindre antal stipendier, som jag för nu ifrågavarande sektion tilltänkt, och öfverensstämmer med förslag af vederbörande.

Vidare vill jag, med anknytning till framkomna förslag, tillstyrka, att för hvardera af de båda filosofiska fakulteterna beredas 2 för fakulteternas sektioner gemensamma stipendier. Dessa afser jag särskildt för det till de båda sektionerna hörande examensämnet geografi samt för sådana ämnen, för hvilkas medtagande i examina i hvarje särskildt fall nådigt medgifvande erfordras.

Den filosofiska fakulteten i Uppsala skulle alltså komma att förfoga öfver 18 stipendier, den filosofiska fakulteten i Lund åter öfver 16 stipendier.

Jag har vid min beräkning af erforderliga fasta docentstipendier hänfört mig till vissa ämnen eller ämnesgrupper. Det är emellertid enligt min mening ej behöfligt, att docentstipendierna genom beslut af Riksdagen bindas vid särskilda ämnen eller ämnesgrupper. Så skedde ej ursprungligen, utan blott antalet af stipendier för hvarje fakultet eller sektion ingick i den plan, i hufvudsaklig öfverensstämmelse hvarmed docentstipendierna borde inrättas. Sedermera hafva väl i ett par fall medel anslagits till docentstipendier för vissa angifna ämnen. Det har naturligen berott derpå, att behovet af stipendier i dessa ämnen just då gjort sig kännbart. Men dessa stipendier torde nu böra i berörda hänseende likställas med öfriga fasta docentstipendier.

I afseende på frågan om *de rörliga stipendiernas förvandling till fasta* eller ej äro olika åsikter framställda. Goda skäl äro å ömse sidor anförda, men jag håller före, att dessa stipendier kunna såsom rörliga vara till nytta i utomordentliga fall, och vill därför bibehålla dem i deras nuvarande egenskap.

Jag vill här, innan jag yttrar mig om yrkandet angående nya docentstipendier vid karolinska institutet, göra en sammanställning, innehållande fakultetsvis en jämförelse mellan mitt förslag i fråga om nya docentstipendiens inrättande och de sakkunniges förslag härutinnan äfvensom utvisande sammanlagda antalet stipendier enligt mitt förslag:

	Antal nya docent- stipendier enligt de sakkunniges förslag	Antal nya docent- stipendier enligt departements- chefens förslag	Sammanlagda antalet do- centstipendier enligt departements- chefens förslag
<i>Universitetet i Uppsala:</i>			
Teologiska fakulteten	2	1	4
Juridiska »	1	1	3
Medicinska »	4	2	3
Filosofiska »	14	9	18
Summa	21	13	28
<i>Universitetet i Lund:</i>			
Teologiska fakulteten	1	1	2
Juridiska »	—	1	3
Medicinska »	1	1	2
Filosofiska »	9	9	16
Summa	11	12	23

I stället för nuvarande 15 fasta docentstipendier vid universitetet i Uppsala skulle enligt mitt förslag komma att finnas 28. Motsvarande siffror för universitetet i Lund äro 11 och 23.

I fråga om nya *docentstipendier vid karolinska institutet* kan jag fatta mig kort. Det lider intet tvifvel, att det skulle vara högst fördelaktigt för karolinska institutet att, likasom de medicinska fakulteterna vid universiteten, förfoga öfver ett antal docentstipendier. För de ändamål, som af lärarkollegiet afsetts, äro emellertid ej de nuvarande docentstipendierna till någon nytta, utan nya stipendier böra inrättas. Jag anser det vara en ytterst viktig sak för institutets verksamhets behöriga upprätthållande. I afseende å antalet docentstipendier har jag trott, att det kunde vara tillräckligt att nu äska medel till 3 nya docentstipendier, eller samma antal, som enligt mitt förslag skulle komma att finnas för medicinska fakulteten vid universitetet i Uppsala. Af de nya stipendierna synes mig lämpligen ett böra afses för de teoretiska ämnena och det eller de andra ej vara fästa vid visst ämne eller ämnesgrupp.

B) Docentstipendiernas storlek.

De i det föregående omnämnda ansökningarna af docenter vid universiteten i Uppsala och Lund afsågo äfven frågan om docentstipendiernas storlek. Denna del af ansökningarna har, såsom i det följande omförmäles, redan varit inför Kungl. Maj:t framlagd med hemställan om beredande af anslag å extra stat.

*Universitets-
kommittén.*

Universitetskommittén, som ej ville, att någon fördelning i fasta och rörliga stipendier skulle göras, hade föreslagit, att stipendiebeloppet skulle sättas till 1,500 kronor — samma belopp, hvarmed de fasta stipendierna alltsedan år 1877 utgingo. Med detta belopp hade vid den tiden aflöningen för en extra ordinarie lärare vid elementarläroverken utgått. När dessa lärare genom 1904 års lönereglering för de allmänna läroverken, under förutsättning att de uppfyllde vissa kompetensfordringar, kommo i åtnjutande af en aflöning af 2,000 kronor för läsår, uppstod ett missförhållande mellan deras och docenternas aflöningsförmåner, hvilket torde medverkat vid tillkomsten af docenternas framställningar.

*Uppsalado-
centernas an-
sökning år
1906.*

I mycket har jag redan berört innehållet i docenternas ansökningar, äfven såvidt angår nu förevarande spörsmål. Då de för öfrigt i denna del äro utförligt återgifna i mitt anförande till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 12 januari 1907, hvilket vidfogats det årets statsverksproposition, samt äfven omförmälas i de sakkunniges utredningar, sid. 194 och 195, kan jag åtnöja mig med att i hufvudsak hänvisa därtill. Docenternas uttalanden innehöllo emellertid hufvudsakligen:

att, därest universitetskommitténs förslag vunne Kungl. Maj:ts bifall, de fasta stipendierna komme att utgå med mindre belopp, än de med s. k. dyrtidstillägg utgjorde, eller 1,650 kronor;

att, därest dessa stipendier fortfarande skulle utgå med 1,500 kronor, d. v. s. med samma belopp, som fixerades redan år 1877, ingen hänsyn tagits till, att sedan nämnda tid lefnadskostnaderna fördyrats och penningens värde minskats, och att alltså detta belopp nu utgjorde en lägre aflöningsförmån, än hvad som år 1877 ansetts rättvist och skäligt;

att docentstipendiebeloppets förhållande till de ordinarie universitetslärarnas aflöningsförmåner sedan år 1877 väsentligt rubbats genom dessa förmåners förbättring, medan docentstipendiernas storlek förblifvit oförändrad sedan den tiden;

att en jämförelse mellan de extra ordinarie läroverkslärarnas och docenternas aflöningsförmåner ställde sig afgjort ofördelaktig för docenterna; samt

att docentstipendiernas karaktär af stipendier låge däri, att de förlänades på viss tid, men ej däri, att beloppet hölles så lågt, att det vore otillräckligt för vederbörandes lefnadskostnader.

Redan vid förarbetena till 1877 års aflöningsreform vid universiteten hade, anförda docenterna, filosofiska fakulteten i Uppsala uttalat farhågor för att den föreslagna ekonomiska ersättningen för docenterna, 1,500 kronor, skulle visa sig otillräcklig för att locka yngre män af någon förmåga att såsom docenter stanna vid akademien. Det hade varit hänsyn till konkurrensen med elementarläroverken, som föranledt detta uttalande. Dylika farhågor vore numera i än högre grad berättigade.

Under åberopande att de skäl, som föranledt, att arfvodet för den extra ordinarie läroverksläraren satts till 2,000 kronor, med hänsyn till skillnaden i befordringsutsikter icke ägde giltighet vid fastställandet af docentstipendiernas belopp samt med hänvisning till rådande lefnadskostnader och till de ekonomiska utsikterna på andra banor ansåge docenterna, att docentstipendiernas belopp ej kunde sättas lägre än till 2,500 kronor. Detta belopp anse docenterna böra fastställas för såväl de fasta som de rörliga stipendierna, för hvilka sistnämndas bibehållande de kraftigt uttala sig.

I den af docentföreningen i Lund ingifna ansökningsunderstrykes särskildt den äfven af Uppsala-docenterna framhållna faran för att i följd af docenternas ogynnsamma aflöningsförmåner docentkårens rekrytering med fullgoda krafter äfventyrades.

Docentföreningens i Lund ansökningsår 1906.

I afseende därå åberopar docentföreningen, beträffande universitetet i Lund, att enligt studentkatalogen antalet docenter, som höstterminen 1900 uppgått till 57, vårterminen 1906 utgjorde endast 38, medan samtidigt examensämnen ökat med 3, i det att religionshistoria och geografi tillkommit såsom själfständiga ämnen och ämnet germanska språk uppdelats i tyska och engelska. På samma tid hade antalet studerande vid universitetet stigit från 661 till 787. Talande nog vore äfven det faktum, att för närvarande inom filosofiska fakulteten i Lund docenter ej funnes i följande examensämnen: jämförande språkforskning, tyska, statskunskap och statistik, geografi, fysik (och mekanik), astronomi, botanik.

Betecknande vore vidare, att af de 23 docenterna i den filosofiska fakulteten 5 vore ordinarie lärare och en pensionerad lärare vid högre allmänt läroverk, en vore rektor och 5 vore ordinarie lärare vid Lunds privata elementarläroverk, en vore landsarkivarie, en öfverkontrollör vid hvitbetssocker- och maldryckstillverkningen, en journalist i Stockholm.

Universitets-
myndigheter-
nas yttranden.

Yrkandet på docentstipendiernas bestämmande till ett belopp af 2,500 kronor understöddes vid universitetet i Uppsala af de teologiska, juridiska och medicinska fakulteterna samt af filosofiska fakultetens humanistiska sektion. Den sistnämnda yttrade därvid, bland annat, att docenternas läge i afseende på värdet af deras tjänstemeriter vore synnerligen ofördelaktigt. Det vore naturligt nog, att en docent, hvars framtid vid universitetet tedde sig osäker, tidigt lämnade detsamma för att genom skoltjänst vinna större meriter för ett lektorat. Men med universitetens konkurrerade äfven de nya högskolorna och andra med dem jämförliga institutioner, för att icke tala om många andra banor i det nutida samhällslifvet.

Beträffande det ifrågasatta stipendiebeloppet 2,500 kronor anmärker sektionen, att det vore påtagligt, att en man, som hunnit fram till docentur, behöfde minst denna summa för sin lefnadskostnad.

Den matematisk-naturvetenskapliga sektionen af filosofiska fakulteten i Uppsala ansåg, att stipendiebeloppets storlek borde sättas lika med arfvodet för en lektorsvikarie eller 2,000 kronor. Skulle detta belopp höjas, t. ex. såsom föreslagits till 2,500 kronor, borde stipendiebeloppet höjas till motsvarande summa. Att fixera ett större belopp kunde lätt leda därhän, att stipendierna betraktades som verkliga löner, hvilka lockade docenterna att alltför länge stanna kvar vid universitetens, och skulle i alla händelser ekonomiskt försvåra öfvergången till läroverken, då antagandet af ett lektorsvikariat skulle medföra en minskad inkomst.

Inom det större akademiska konsistoriet i Uppsala framkom ett alternativt förslag i ämnet, hvilket förslag jag anser mig böra här omförmåla.

Konsistoriet förklarade, att det med nöje skulle se, att stipendiebeloppet höjdes till 2,500 kronor, och fann det obestridligt, att denna summa icke vore för stor, om man toge hänsyn till en ung forskares lefnadskostnader. För den händelse docenternas yrkande härom ej vunne beaktande, ansåge konsistoriet, att stipendiebeloppet rimligen ej kunde sättas lägre än till 2,000 kronor, således lika med den extra ordinarie läroverkslärarens arfvode. Skulle äfven detta belopp anses för högt, syntes endast en utväg stå öppen: att slå in på en väg, hvartill förebild finnes i Tyskland, och som inom matematisk-naturvetenskapliga sektionen bragts på tal. Denna utväg framlägger konsistoriet på följande sätt.

En del docenter åtnjöte från universitetet vikariatsarfvoden eller universitetsstipendier af annan art än docentstipendierna. För docenter, som från universitetet hade en sådan inkomst af 500 å 1,000 kronor, blefve sannolikt redan ett stipendium å 1,500 kronor tillräckligt, men däremot otillräckligt för de öfriga. Den närmaste uppgiften vore därför att höja de senares inkomst. Detta kunde ske medelst tillägg ur en särskild fond.

För den händelse sökandenas och konsistoriets framställningar om högre stipendiebelopp ej kunde bifallas, ville konsistoriet därför hemställa:

att det af det ordinarie anslaget till docentstipendier utgående beloppet måtte sättas till 1,500 kronor för hvarje stipendiat;

att universitetet måtte erhålla ett förslagsanslag å 5,000 kronor till en tilläggsfond, till hvilken fond äfven borde läggas möjligen uppkommande besparingar från stipendiefonden; och

att stipendiat, hvars samlade inkomst från universitetet af docentstipendium, annat stipendium och arfvode ej uppginge till 2,000 kronor, måtte från den nämnda tilläggsfonden erhålla ett så stort tillskott, att hans årsinkomst från universitetet uppginge till 2,000 kronor.

Vid konsistoriets beslut härutinnan äro emellertid anknutna särskilda uttalanden af några konsistoriemedlemmar.

Så påpekade en ledamot, att konsistoriets alternativa hemställan ej vore tillfredsställande så vidt juridiska fakulteten anginge. Förbättringen skulle för dess docenter i de viktigare fallen — nämligen då docent innehade vikariats- oah andra förordnanden — blifva ingen. Hittills hade fakulteten åt dessa docenter kunnat utverka tilläggsarfvoden ur fonden af besparade professorslöner inom fakulteten. Men denna fond vore i det närmaste uttömd. Nyssnämnda docenters ställning komme sålunda att för framtiden blifva sämre än nu, och detta under förhållanden, som ej blott genom konkurrensen med de praktiska juridiska banorna utan äfven genom tillkomsten af en juridisk fakultet i hufvudstaden komme att försvåra rekryteringen af fakultetens docentkår.

Sex andra medlemmar af konsistoriet uttalade, att beloppet af docentstipendium borde sättas till 2,000 kronor. En af dem anförde såsom skäl härför, bland annat, att vid den af konsistoriet sist föreslagna tredje utvägen stipendierade docenter, som innehade kortare vikariatsförordnanden eller amanuensförordnanden med arfvode ej öfverstigande 500 kronor, skulle alldeles gå miste om all ersättning för sådant förordnande.

Vid universitetet i Lund gjordes af teologiska fakulteten intet uttalande rörande stipendiebeloppet; juridiska fakulteten hade jämväl i denna punkt intet att erinra mot bifall till docenternas ansökningar; medicinska fakulteten uttalade, att den ansåge docenternas hemställan rörande stipendiebeloppet rimlig och billig; och deras hemställan biträdades äfven af filosofiska fakulteten och det större konsistoriet.

Innan universitetskanslern afgaf sitt underdåniga utlåtande öfver docenternas ansökningar, inkom Uppsala docentförening med en underdånig

*Påminnelser
från Uppsala
docent-
förening.*

skrift, hvari den uppträdde mot de af konsistoriet alternativt ifrågasatta utvägar att bereda docentstipendiaterna en förbättrad ekonomisk ställning. Innehållet af denna skrift är i väsentliga delar återgifvet i mitt förutnämnda anförande till statsrådsprotokollet den 12 januari 1907. Bland annat yttrade docentföreningen:

»Dessutom måste vi framhålla det obilliga i att genom ett dylikt förslag en omfattande tjänstgöring kan påläggas en stipendiat, utan att han därför får någon extra ersättning utöfver hvad en annan stipendiat erhåller utan denna tjänstgöring. Antag t. ex. att af tvenne docenter, som bägge hafva docentstipendium, den ene fullgör den mindre omfattande tjänstgöring, som åligger honom som stipendiat, och uppbär 2,000 kronor, den andre åter fullgör samma tjänstgöring och därtill ett arbete, som anses vara af den betydelse, att för detsamma anvisats särskildt anslag af statsmedel (t. ex. ledande af ett seminarium) å ett belopp af intill 500 kronor — han erhåller trots detta äfvenledes 2,000 kronor.»

Universitets-
kanslern.

Universitetskanslern, till hvilken jämväl sistnämnda skrift remitterades, uttalade i sitt utlåtande den 15 december 1906, att docentstipendiernas belopp borde fastställas för såväl fasta som rörliga stipendier till minst 2,500 kronor. Det vore efter hans uppfattning mycket att beklaga, om på grund af stipendiebeloppens knapphet skulle uppstå brist på goda krafter för docentkårens rekrytering. En sådan farhåga vore så mycket mera naturlig, som numera aflöningsförmånerna för lärare vid de allmänna läroverken blifvit afsevärdt höjda. Extralärare, som genomgått profår, åtnjöte i årliga aflöningsförmåner 2,000 kronor. Förutom att på en docents kvalifikationer i vetenskapligt hänseende i regel torde ställas högre fordringar än på en elementarlärare, borde härvid jämväl erinras, att en docent ofta kunde för bokinköp m. m. få vidkännas ganska dryga utgifter, som för hans vetenskapliga utbildning vore nödiga.

Departements-
chefens
yttrande
år 1907.

Vid underdånig anmälan af ärendet yttrade jag, efter att hafva åberopat de skäl, som enligt min mening talade för en höjning af docentstipendiebeloppen, bland annat följande, som jag här torde få återupprepa:

»Docentstipendierna böra alltså enligt min åsikt höjas. Olika meningar hafva yppats i fråga om höjningens storlek. För min del anser jag, att stipendiebeloppet nu skäligen bör sättas till 2,000 kronor genom en erforderlig tillökning på extra stat till den ordinarie stipendiesumman. Att ett stipendiebelopp af 2,000 kronor ej kan anses så högt, att vederbörande därigenom frestas att längre än lämpligt stanna vid universitetet, är tydligt af det föregående, och korrektivet däremot skall för öfrigt sökas på annat

sätt än genom alltför knappa stipendiebelopp. Jag vill erinra, att jag under punkt 17 i det föregående angifvit, hurusom jag ej velat tillmötesgå krafven på höjda arvoden för extra ordinarie lärare vid de allmänna läroverken, och jag tror mig särskildt med hänsyn härtill icke vid den nu ifrågasatta, endast interimistiska anordningen böra förorda högre belopp än 2,000 kronor äfven för docentstipendiaterna. En förmån, som ej är utan sitt värde, bör därvid ihågkommas, nämligen den rätt till extra lönetursberäkning, som en docent vid öfvergång till ordinarie tjänst vid allmänt läroverk, i olikhet med dessas extra ordinarie lärare, enligt gällande bestämmelser äger åtnjuta.

»Att tillökningen bör äga rum å extra stat, såsom jag antydde, synes mig klart med hänsyn till frågans sammanhang med det ärende, hvarför förstnämnda sakkunnige komma att tillkallas. Tillökningen bör afse att bringa såväl de rörliga som de fasta stipendierna upp till samma belopp, 2,000 kronor.»

Kungl. Maj:ts, i enlighet med mitt förslag, till Riksdagen gjorda framställning om anslag på extra stat för år 1908 för utfyllande af docentstipendierna vid universiteten till 2,000 kronor hvarterda blef af Riksdagen bifallen.

De sakkunnige hafva utförligt yttrat sig rörande den nu förevarande *De sakkunnige.* frågan. Då hvad de anfört nära öfverensstämmer med min uppfattning i densamma, tillåter jag mig att här ordagrant återgifva de väsentligaste delarna af deras yttrande:

»Vid bedömandet af det *belopp*, med hvilket docentstipendium kan anses skäligen böra utgå, torde framför allt två synpunkter vara värda beaktande. Den ena är, hvilket belopp som kan anses behöfligt, för att en docent skall kunna utan tryckande näringsomsorger fortsätta sina vetenskapliga studier och tillika vara att tillgå, för den händelse hans krafter behöfva tagas i anspråk för offentlig undervisningsverksamhet — för att använda de ordalag, med hvilka dessa stipendiers uppgift finnes angifven i statsrådsprotokollet den 10 januari 1876. Den andra härvid ifrågakommande synpunkten är arten af de ekonomiska utsikter, som från annat håll öppna sig för en ung vetenskapsidkare vid den tidpunkt af hans utveckling, då hans fästade vid universitetet i regel ifrågakommer, eller då han nyss fullbordat sina universitetsstudier. Dessa utsikter *kunna* nämligen gifvetvis vara af den art, att docentstipendierna, änskönt de hvart för sig uppnå det belopp, där fordran på tryckande näringsomsorgers utestängande är uppfylld, visa sig otillräckliga för sin uppgift att vid

universiteten kvarhålla de bästa förmågorna. Betänker man, att det är från docentkåren, som de fast anställda universitetslärarna i regel rekryteras, kan icke förnekas, att ett sådant förhållande som det senast antydda skulle kunna medföra en allmän sänkning af den vetenskapliga nivån vid våra universitet och därmed en allvarsam risk uppstå, att dessa ej i önskvärd grad skulle kunna fylla sin uppgift ej mindre i det mellanfolkliga vetenskapliga arbetet än i de nationella kultursträfvandena.

»Hvad nu den första af här angifna synpunkter vidkommer, så för-tjänar framhållas, att det af docenterna själfva begärda beloppet 2,500 kronor från denna synpunkt knappt af någon blifvit betecknad såsom öfverdrifvet högt. Af det öfvervägande antalet myndigheter, som i saken uttalat sig, har detta belopp obetingadt tillstyrkts, och äfven det större konsistoriet i Uppsala, som funnit sig böra framlägga alternativa förslag till lägre belopp, finner det obestriddigt, att denna summa icke är för stor, om man tager hänsyn till en ung forskares lefnadskostnader.

»Betänker man den på senare år inträffade starka stegringen i dessa kostnader, de ständigt växande kraf beträffande anskaffandet af vetenskaplig litteratur, företagandet af vetenskapliga resor m. m., som den vetenskapliga verksamheten ställer på docenten, samt den ofta förhandenvarande nödvändigheten att afbetala eller åtminstone förränta förefintliga studielskulder, så kan man ej heller undgå grundadt tvifvelsmål, huruvida ett lägre stipendiebelopp verkligen skulle vara tillräckligt att hålla tryckande näringsomsorger borta. Dessa tvifvelsmål blifva helt visst icke mindre, när man tager i betraktande, att här afses en stipendiereglering, som om möjligt bör tillgodose mer än den allra närmaste tidens kraf.

»Nu är det visserligen sant, att i en del fall en docentur kan erbjuda sin innehafvare tillfälle att genom enskild undervisning i någon mån, stundom till och med rätt afsevärdt, förbättra sina inkomster, och att i vissa fall denna undervisning kan på en gång befordra universitetets intressen och docentens egen utveckling. Men lika visst är, att i många, kanske flertalet, läroämnen tillfället till sådan undervisning är ringa, och att det mestadels hvarken från universitetets eller docentens synpunkt skulle vara önskvärdt, att den senare nödgades anlägga sin undervisning med brödförvärfvet såsom verksamt hufvudmotiv.

»Det vill ock synas, som skulle de förslag, hvilka framställts, att vid beräkningen af stipendiernas belopp taga hänsyn till vissa arter af dylika biinkomster, och för hvilka förslag redogörelse ofvan lämnats, bäst visa, hur vanskligt det är att låta hänsynen till eventuellt förefintliga biinkomster spela in vid bestämmandet af stipendiebeloppen. De anmärkningar,

som mot dessa förslag med allt fog framställt, synas oss göra, att deras antagande numera ej kan på allvar ifrågasättas.

»Till än mindre båtad skulle det lända universiteten, om antagandet af verkliga bisysslor, i skolans tjänst eller annorstädes, vunne utbredning bland docenterna. Att de rent vetenskapliga arbetena och intressena därvid som regel skulle blifva lidande, torde knappt kunna undvikas, liksom det lätt nog kunde inträffa, att universiteten ej längre bland sina docenter funne den tillgång till för vikariats mottagande oförhindrade och kvalificerade personer, som med docentinstitutionen bland annat åsyftas. Det kunde med andra ord befaras, att universiteten till sist på denna väg erhöle en docentkår mera till namnet än till det vetenskapliga gagnet.

»Tager man i betraktande inkomstförhållandena vid sådana platser och yrken, som kunna sägas konkurrera med universiteten om de unga krafter, hvilka efter fullbordade universitetsstudier stå i begrepp att lämna universiteten, så är till en början att framhålla, hur utomordentligt stark denna konkurrens på vissa yrkesområden är. Till universitetens förfång verkar den framför allt inom den juridiska fakultetens ämnesområden och inom medicinens teoretiska discipliner. De ekonomiska utsikter, som vid utträddet i det praktiska lifvet under nuvarande förhållanden snart nog erbjuda sig såväl för den juridiske ämnessvennen som för den unge läkaren, äro, särskildt när det gäller de något rikare utrustade begåfningarna, i regel af den beskaffenhet, att det icke gärna kan blifva tal om, att de förmåner universiteten kunna erbjuda sina docenter skulle kunna nå upp till något motsvarande. Skillnaden blir än större, när man betänker, att den unge juristen eller den unge läkaren för att vinna anställning vid universiteten utöfver examenskurserna måste underkasta sig den uppoffring af tid, penningar och arbete, som vetenskapliga skrifers utgifvande förutsätter, och som de praktiska banorna i regel ej kräfva.

»Betecknande för de nuvarande förhållandena är beträffande den juridiska fakulteten den svårighet, hvilken, såsom i ett annat sammanhang framhållits, visat sig att erhålla till och med *professors*befattningar i juridik besatta. Till belysande af förhållandet inom de medicinska teoretiska läroämnena kan tjäna, att inom dessa vid Uppsala universitet under 10-årsperioden 1898—1907 allenast 2 docenter (i de praktiska ämnena under samma period 9 docenter), vid Lunds universitet 4 docenter (i de praktiska disciplinerna 12 docenter) varit anställda, samt att under de senaste decennierna det upprepade gånger inträffat, att vid förfall för professor hans undervisningsskyldighet måst upprätthållas af medicine kandidat, då hvarken docent eller ens kvalificerad licentiat stått att såsom vikarie erhålla.

»Äfven vissa naturvetenskapliga discipliner såsom fysiken och kemien erbjuda exempel på en konkurrens af den art, hvarom här är fråga. Till de ekonomiska förmåner, som industrien kan erbjuda en skicklig elektriker eller kemist, kan en motsvarighet gifvetvis ingalunda beredas universitetens docenter.

»Det är i alla dessa och liknande fall blott sådana personer, hos hvilka en stark fallenhet för vetenskaplig forskning förmår undanskjuta de ekonomiska synpunkterna, som äro för universiteten påräkneliga. Dubbelt viktigt blir det under sådana förhållanden, att universiteten genom erbjudandet af någon trygghet i ekonomiskt afseende förmå vid sig binda de bättre förmågorna bland dessa vanligen ej särdeles talrika vetenskapligt intresserade. Det lärer eljest icke kunna undvikas, att urvalet gör sig så gällande, att åt universitetsplatserna blott kvarlämnas de sämst kvalificerade, som på den grund ej lyckats bereda sig en tryggad ställning inom de praktiska banorna.

»Annorlunda synes saken ligga beträffande flertalet discipliner i den filosofiska fakulteten samt inom den teologiska. Här spelar konkurrensen med de allmänna läroverken en mycket bestämmande roll, och här ligger det därför för statsmakterna inom möjlighetens gränser att så afväga aflöningsförmåner, som elementarundervisningens och universitetsbildningens intressen det fordra. Det är på den grund med fullt skäl, som jämförelsen med förhållandena vid läroverken och särskildt extralärarnas ställning där vid behandlingen af docentstipendiefrågan spelat och spelar en framskjuten roll. Detta är så mycket mer befogadt, som en öfvergång af docenter till befattningar i skolans tjänst länge ägt rum, och det torde ligga både i universitetens och skolans intresse att fortfarande befordra en dylik växelverkan.

»Då nu extralärarens löneförmåner, där vederbörande fullgjort föreskrifna villkor rörande examina och profår, uppgå till 2,000 kronor, är det tydligt att docentstipendium ej kan sättas till lägre belopp. Det är ock med denna uppfattning till utgångspunkt, som Kungl. Maj:t icke afväktat docentstipendiefrågans definitiva reglering utan redan hos 1907 års Riksdag begärt och äfven erhållit ett anslag på extra stat för år 1908 för att bringa alla docentstipendierna upp till 2,000 kronors belopp.

»Frågan är nu, om detta belopp, vid hvilket Kungl. Maj:t vid den år 1907 vidtagna interimistiska anordningen fann sig böra stanna, kan från här anlagda synpunkt anses tillfyllestgörande äfven såsom definitivt stipendiebelopp. Det får härvid icke förbises, att det beträffande extralärarnas arfvode rör sig om förordnanden, som under nuvarande förhållanden väl med tämlig säkerhet kunna påräknas förnyade, och som erbjuda

en relativ visshet om en ej alltför aflägsen befordran till fast och bättre aflönad befattning. Docentstipendierna åter tillsättas ju blott för en tid af tre år; enligt ifrågasatta och här nedan förordade bestämmelser skulle tillsättningen ske under konkurrens, och förlängning af tiden för stipendiernas åtnjutande göras beroende på utgången af ny konkurrens. Befordringsutsikterna vid universiteten äro därtill under de flesta förhållanden såväl genom platsernas fåtal som genom tjänstemeriternas ringa betydelse vid tillsättningar af en ojämförligt mera oviss karaktär och ej sällan äfven betydligt mera aflägsna än vid läroverken är fallet. Läger man härtill slutligen de större kraf på anskaffandet af litteratur m. m., som den vetenskapliga verksamheten pålägger docenten i jämförelse med extraläraren, synes knappast kunna förnekas, att ett lika belopp å docentstipendierna som å extraläraryrsvodena *icke* betyder ekonomisk likställighet för båda kategorierna. Det torde vara nödvändigt, att docentstipendierna i en något så när afsevärd grad öfverstiga extraläraryrvodet, om en sådan likställighet skall komma till stånd och universiteten äga verklig utsikt att för universitetslärarens uppgift vinna de bättre förmågorna.

»Lägre än 500 kronor lär denna skillnad icke skäligen kunna sättas, om den eljest skall hafva något att betyda. Så länge extralärarnas högre arvode utgår med 2,000 kronor, synes alltså äfven från den här anlagda synpunkten docentstipendiernas belopp böra fastställas till 2,500 kronor. Därest det förra skulle komma att höjas, synas stipendiebeloppen böra undergå en motsvarande ökning. Då intet giltigt skäl lär kunna förbringas för att de rörliga stipendierna skulle utgå med lägre belopp än de fasta, och då en provisorisk utjämning härvidlag redan ägt rum genom det på extra stat för år 1908 beviljade anslaget, synes det här föreslagna beloppet böra gälla för både fasta och rörliga stipendier.

»Det har vid ärendets tidigare handläggning af matematisk-naturvetenskapliga sektionen i Uppsala uttalats, att ett större stipendiebelopp än 2,000 kronor lätt kunde leda därhän, att stipendierna betraktades såsom verkliga löner, hvilka skulle locka docenterna att alltför länge stanna kvar vid universiteten. Det vill dock synas, som skulle sektionen vid uttalandet af denna betänklighet, hvilken ej synes hafva delats af någon annan myndighet, väl mycket hafva underskattat verkan af den stegring i lefnadskostnaderna, som på senare åren inträdt. Man torde väl utan tvekan kunna beteckna äfven 2,500 kronor såsom ett under nuvarande förhållanden fullständigt otillräckligt ekonomiskt underlag för grundande af familj, allra helst när man besinnar, att beloppet blott är garanteradt för en tid af tre år. Farhågorna, att innehafvaren af ett stipendium för en längre följd af år därmed skulle låta sig nöja, synas fördenskull i dubbelt afseende

ogrundade. Och att eventuella biinkomster här lika litet som enskild förmögenhet kan tagas med i räkningen, behöfver väl ej påpekas. Sådana undantagsförhållanden kunna ju äfven vid lägre stipendiebelopp, ja äfven beträffande en ostipendierad docent, möjliggöra ett ovanligt långt kvarstannande vid docentbefattningen.

»Blifver förslaget om de fasta docentstipendiernas tillsättande efter ansökan en verklighet, ligger ju ock däri det naturliga korrektivet mot sådana förhållanden i de fall, där de kunna anses vara till förfång för universitetens intressen.

»Samma sektion har äfven uttalat, att det högre beloppet af 2,500 kronor i alla händelser skulle ekonomiskt försvåra öfvergången till läroverken, då antagandet af ett lektorsvikariat skulle medföra minskad inkomst. Då samma sektion emellertid i samma utlåtande strax förut yttrat, att numera öfvergången från docentur till elementarlärartjänst så försvårats, att det vore fara värdt, att den hädanefter endast undantagsvis skulle kunna förekomma, så synes redan härigenom räckvidden af den gjorda anmärkningen ej obetydligt inskränkt. På grundvalen af ofvan lämnade jämförelse mellan en extralärares och en stipendierad docents ställning våga vi dessutom hålla före, att den ifrågasatta skillnaden af 500 kronor alldeles icke skulle innebära någon afgjord öfverlägsenhet i docentens ekonomiska ställning.

»På grund af hvad här ofvan nu anförts hemställa vi, att såväl fast som rörligt docentstipendium måtte utgå med ett årligt belopp af 2,500 kronor.»

Docentstipendier vid karolinska institutet.

Då karolinska institutets lärarkollegium, såsom förut nämnts, begärde inrättandet af nya docentstipendier, förklarade kollegiet, att stipendiernas belopp syntes med hänsyn till dåvarande förhållanden ej böra sättas lägre än till 2,000 kronor. Universitetskanslern ansåg ock, att beloppet af stipendierna borde bestämmas till detsamma, hvarmed docentstipendierna vid universiteten utginge för år 1908, eller till 2,000 kronor.

Departementschefens yttrande.

I fråga om beloppet af docentstipendierna vid universiteten har jag uttalat min anslutning till den uppfattning, som de sakkunnige hyst. Såväl de hittillsvarande som de nyblifvande stipendierna böra alltså sättas till 2,500 kronor hvarterdera.

I de sakkunniges anförande i frågan spelar jämförelsen med arfvodet för extra ordinarie lärare vid allmänna läroverken en viktig roll, och de hafva gifvit goda skäl, hvarför så är förhållandet. Denna jämförelse var

äfven en betydelsefull faktor för mig, då jag år 1907 förelade Kungl. Maj:t frågan om anslag på extra stat för docentstipendiernas höjande, så till vida att jag ansåg docentstipendierna då icke böra uppbringas till högre belopp än till 2,000 kronor, således lika med den extra ordinarie läroverkslärarens arvode. Men jag betonade därvid den då ifrågasatta anordningens interimistiska karaktär. Man borde, enligt min åsikt, då frågan om docentinstitutionen för sitt slutliga afgörande borde ses i sammanhang med en blifvande genomgripande omorganisation vid universiteten, ej gå denna omorganisation i förväg mer än som kunde anses alldeles oundgängligt. Att emellertid docentinstitutionens betydelse ingalunda kommer att försvagas, därest mina förslag i afseende å professorskåren m. m. komma att genomföras, torde vara uppenbart.

Att de rörliga docentstipendierna nu böra definitivt uppbringas till samma belopp som de fasta, synes mig gifvet. Det torde vara sannolikt, att anledningen därtill, att de hittills varit i stat uppförda till lägre belopp än de fasta, är att söka i den fastställda begränsningen af tillgångarna vid den tid de upprättades, och att man då ansåg fördelaktigare för vederbörande universitet att äga 5 rörliga stipendier å 1,200 kronor hvarterda än blott 4 sådana å 1,500 kronor hvarterda. Beloppet af de rörliga stipendierna var från början ej af Riksdagen å ordinarie stat fastställdt, men är så nu genom Riksdagens beslut i fråga om de nya staterna för universiteten. Tydligen bör denna ordning bibehållas.

Hvad härefter vidkommer beloppet af de ifrågasatta nya stipendierna för karolinska institutet, har detsamma af lärarkollegiet föreslagits till 2,000 kronor. Då universitetskanslern tillstyrkt samma belopp, har han utgått från det för år 1908, med tillägg å extra stat, för docentstipendierna vid universiteten bestämda beloppet. Då jag nu ansett detta böra för framtiden höjas till 2,500 kronor, finnes ingen anledning att sätta de nya stipendierna vid karolinska institutet till lägre belopp.

C) Tiden för docentstipendiernas åtnjutande m. m.

Såsom jag i den nu förevarande afdelningen under A) redan omför-^{1877 års be-}
mält, skulle — enligt den för 1877 års Riksdag framlagda planen, i huf-^{stämmelser.}
vudsaklig öfverensstämmelse hvarmed jänlikt Riksdagens beslut den nya
organisationen skulle genomföras — docentstipendier, såväl de fasta som
de rörliga, i allmänhet och där ej särskilda förhållanden föranledde undan-
tag, utdelas för en tid af tre år. Efter denna tids förlopp skulle

stipendiets åtnjutande kunna förlängas med ett, två eller högst tre år, med villkor att stipendiaten under tiden antingen genom utgifna vetenskapliga skrifter eller genom meddelad offentlig undervisning visat sig däraf förtjänt.

I dessa bestämmelser har emellertid genom initiativ från Riksdagens sida en förändring kommit till stånd.

*Motion vid
1889 års Riks-
dag.*

Vid 1889 års Riksdag väcktes nämligen motion därom, att Riksdagen måtte medgifva, att villkoren för åtnjutande af docentstipendier finge bestämmas så, att dessa stipendier kunde innehafvas under längre tid än sex år. I motionen framhölls, att vid 1877 års Riksdag tungt vägande invändningar framkommit mot denna punkt af den framlagda planen, ehuru Riksdagen dock ej föranledts till något uttalande däremot. Den tid, som förflutit sedan 1877 års bestämmelser fastslogos, syntes hafva tydligen ådagalagt dessa invändningars berättigande. Det inträffade, att stipendieinnehafvaren, huru skicklig som vetenskapsman och lärare han än visat sig, måste undandragas hvarje slag af stipendieunderstöd, kanske vid en tidpunkt då universitetet allra bäst behöfde taga hans krafter i anspråk. Obilligheten och olämpligheten af ett dylikt förhållande vore påtagliga.

*Riksdagens
skrifvelse den
15 maj 1889.*

Riksdagen yttrade i sin skrifvelse den 15 maj 1889 angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel i denna fråga, bland annat, att enstaka fall syntes kunna inträffa, då det vore önskvärdt och af universitetets intresse påkalladt, om en förtjänt vetenskapsidkare, af hvilkens fortsatta verksamhet vid universitetet stort gagn vore att förvänta, kunde något längre tid än sex år vid ett docentstipendium bibehållas. Enligt Riksdagens åsikt borde emellertid en sådan utsträckning af tiden för stipendiets innehafvande endast i undantagsfall medgifvas, och Riksdagen hade därför för sin del medgifvit, att villkoren för åtnjutande af docentstipendier vid universiteten bestämdes så, att dylikt stipendium, när i särskildt fall så kunde pröfvas för universitetets verksamhet nödigt, måtte kunna innehafvas längre tid än sex år.

*Nu gällande
bestämmelser.*

I anledning af Riksdagens sålunda meddelade beslut utfärdade Kungl. Maj:ts bestämmelser i ämnet genom nådigt bref den 10 april 1891. Dessa bestämmelser, jämte andra docentstipendierna angående, äro upptagna i en bland de till den nya staten för hvartera af de båda universiteten fogade särskilda föreskrifter, med följande lydelse:

»Docentstipendierna tillsättas — efter förslag af fakultet eller sektion i fråga om de vid sådana fasta stipendier samt efter förslag af samtliga fakulteter eller sektioner, hvar för sig, i afseende å de rörliga stipendierna — för en tid af tre år af kanslern, med rätt för kanslern att på framställning af vederbörande fakultet eller sektion för stipendiat, som ut-

märkt sig genom det sätt, hvarpå han vid undervisningen biträdt, eller genom vetenskapliga skrifter, förlänga tiden för stipendiets åtnjutande med ett, två eller tre år. Kanslern äger jämväl, då han i särskildt fall finner för universitetets verksamhet nödigt, att docent, som innehaft docentstipendium i sex år, erhåller ytterligare förlängning af tiden för åtnjutande af stipendiet, härom göra framställning hos Kungl. Maj:t.

»Innehafvare af docentstipendium åligger, utom de skyldigheter i fråga om undervisnings meddelande, som i allmänhet tillhöra docenter, dels att biträda vid de studerandes vetenskapliga öfningar dels att, när behof uppstår, deltaga i den offentliga undervisningen och examinationen.

»Om rättighet att med innehafvande af docentstipendium förena annat stipendium m. m. äro särskilda bestämmelser meddelade.»

Såsom af ordalagen i nämnda särskilda föreskrift framgår, finnas ännu andra bestämmelser meddelade i afseende å docentstipendierna. Af dessa bestämmelser vill jag här nämna stadgandena i universitetsstatuterna om skyldighet för docentstipendiat att vikariera för professor samt att utan särskild vedergällning i sin vetenskap hålla en offentlig föreläsning i veckan eller åtaga sig annan däremot svarande undervisning. Vidare tillhör det i allmänhet docent, vare sig han innehar docentstipendium eller ej, att mot skälig ersättning öfvertaga den undervisning i sin vetenskap, som för ett ändamålsenligt ordnande af den akademiska undervisningen pröfvas erforderlig.

Under förloppet af det ärende, som jag nu i underdånighet anmäler, hafva åtskilliga yrkanden uppstått, gående ut på en ändring i nu gällande bestämmelser om docentstipendierna, dels i afseende på sättet för tillsättningen af stipendierna dels i fråga om de åligganden, som tillkomma docentstipendiat, dels ock rörande tiden för åtnjutande af docentstipendium o. s. v. Endast det sistnämnda spörsmålet — den enda af dessa frågor, som hittills varit beroende af Riksdagens medverkan, anser jag mig böra i detta sammanhang till pröfning upptaga. De öfriga torde böra ankomma på Eders Kungl. Maj:ts pröfning framdeles i sammanhang, bland annat, med utfärdandet af nya statuter för universiteten.

*Ändrings-
yrkanden.*

Fastställande af ett tidsmätt för åtnjutande af docentstipendium sammanhänger naturligen med önskan att betona, att innehafvandet af ett sådant stipendium ej vore att anse såsom innehafvandet af en fast tjänst. Stipendierna borde, yttrade departementschefen år 1877, hvarken »vara så stora eller åtnjutas under så lång tid, att de närma sig karaktären af ständiga löner och därigenom motverka den rörlighet, inrättningen af stipendier medgifver och fordrar».

Universitets-
kommittén.

Universitetskommittén fann de bestämmelser om tidsbegränsning, som innehållas i nådiga brefven den 1 juni 1877 och den 10 april 1891, i hufvudsak byggda på en riktig uppfattning af docentstipendieinrättningens uppgifter och syften. Men åt de riktiga principerna hade man ej i stadgandena gifvit ett klart och effektivt uttryck, och vid tillämpningen, särskildt i fråga om stipendieförlängning, hade sålunda ancienniteten mången gång kommit att spela en allt för stor roll på bekostnad af dugligheten.

För de missförhållanden, som däraf tilläfvventyrs kunde befaras, ville universitetskommittén råda bot väsentligen genom bestämmelser i afseende å sättet för tillsättningen, hvilken borde ske efter ansökning. Däremot ansåg kommittén ej någon begränsning af tiden för stipendieinnehafvandet böra fastställas. »Till stipendiat bör», säger kommittén, »alltid den dugligaste utses, och härmed låter en föreskrift, som kan medföra, att en docent, äfven om hans skicklighet är aldrig så stor och vida öfvergår hans medtäflares, ej får längre än en viss tid inneha stipendium, ej förena sig. En sådan föreskrift är orättvis emot den docent, som genom sitt arbete visat sig vara den främste, och den befordrar, under förutsättning att principen om dugligheten såsom stipendietillsättningsgrund verkligen iaktages, lika litet högskolans bästa».

Kommittén föreslog alltså, i fråga om tiden för åtnjutande af docentstipendier, blott att de skulle tillsättas för tre år i sänder.

Universitets-
myndigheterna.

Mot kommitténs nu angifna förslag gjordes i hufvudsak ingen invändning från universitetsmyndigheternas sida, med undantag för filosofiska fakultetens i Lund humanistiska sektion, som fann de nu gällande bestämmelserna om förordnande af docenter tillfredsställande. Därjämte uttalade en medlem af juridiska fakulteten i Uppsala, att därest tiden för stipendiernas innehafvande fortfarande skulle vara 3 år, men stipendium likväl sökas, följden blefve ett jäktadt arbete för att hinna dokumentera sig till förlängning. Klart vore, att om vetenskaplig lärarverksamhet skulle drivas vid sidan af egna forskningar, dessa senare svårigen kunde påskyndas, men att om detta oaktadt sådant blefve nödigt, t. ex. med hänsyn till konkurrens med nya och yngre krafter, arbetet och arbetaren ovillkorligen komme att lida däraf. För möjliggörandet af ett lugnt arbete vore därför 5 år vida lämpligare som tidsbestämning än de nuvarande 3 åren.

Docenternas
framställ-
ningar.

I förutnämnda af docenter vid universiteten i Uppsala och Lund gjorda underdåniga framställningar beröres ej vidare frågan om grunderna och sättet för utdelande af docentstipendier.

Två af de öfver dessa framställningar afgifna yttranden innehålla emellertid uttalanden i nu förevarande ämne, hvilka synas mig vara af intresse. *Universitets-
myndigheterna
i Uppsala.*

Beträffande den sammanlagda tid en docent bör kunna innehafva docentstipendium uttalades af den matematisk-naturvetenskapliga sektionen i Uppsala, att stipendium lämpligen borde kunna sökas och erhållas under högst tre perioder och således innehafvas sammanlagdt 9 år. Att en begränsning i detta afseende vore nödvändig, syntes vara uppenbart, ty i annat fall blefve stipendierna faktiskt fasta små löner, och den gamla adjunktsinstitutionen infördes med alla dess olägenheter. Skulle det undantagsvis vara önskvärdt, att en docent finge behålla stipendium mer än 9 år, kunde fakultet eller sektion, såsom redan nu vid flera tillfällen praktiserats, hos Kungl. Maj:t anhålla om extra förlängning.

Detta förslag anföres äfven af det större konsistoriet i Uppsala.

Kanslern anförde i sitt utlåtande, att den tid, en docent borde få behålla honom tilldeladt docentstipendium, ej syntes i regel böra uppgå till mer än 6, undantagsvis 9 år. Det låge nämligen vikt uppå, att docenten icke genom att alltför länge bibehållas vid docentstipendiet lockades att obefordrad kvarstanna vid universitetet. Skapandet af en ny form utaf den gamla adjunktsinstitutionen borde undvikas. *Universitets-
kanslern.*

Jag öfvergår nu till omförmålan af de sakkunniges utredningar och förslag i ämnet. De anse, att ej samma behof att begränsa tiden för innehafvande af docentstipendium föreligger för alla fakulteter, hvadan fullt likformiga bestämmelser för dem samtliga ej vore af nöden i afseende å de vid viss fakultet eller sektion bundna stipendierna. Något annorlunda ställde sig saken i fråga om de för alla fakulteter gemensamma rörliga stipendierna. Med hänsyn till dessa stipendiernas särskilda uppgift syntes en bestämmelse i detta afseende icke kunna undvaras. I öfverensstämmelse med hvad af flera myndigheter förordats, ansåge de sakkunnige denna tid här skäligen böra begränsas till högst tre treårsperioder eller tillsammans 9 år. *De sakkunnige.*

I fråga om sättet för docentstipendiernas tillsättande hyllade de sakkunnige universitetskommitténs mening, att detta borde ske efter ansökan. Detta dock endast såvidt angick de vid viss fakultet eller sektion bundna stipendierna. I fråga om de rörliga, hvilka de sakkunnige i motsats mot kommittén ville behålla, ansågo de, att den nu föreskrifna proceduren — tillsättning af kanslern, sedan samtliga fakulteter och sektioner hvar för sig afgifvit förslag — fortfarande borde gälla.

Ur de öfver de sakkunniges förslag afgifna yttrandena är intet här att omnämna.

*Departements-
chefens
yttrande.*

Universitetskommittén erinrade om vederbörande departementschefs uttalande år 1877, att docentstipendierna hvarken borde vara så stora eller åtnjutas under så lång tid, att de närmade sig karaktären af ständiga löner och därigenom motverkade den rörlighet, inrättningen af stipendier medgäfvade och fordrade. Den sålunda uttalade grundsatsen — hvars giltighet ännu i dag får anses orubbad — har universitetskommittén kraftigt sökt uppehålla genom sitt förslag i afseende å docentstipendiebeloppets storlek, medan däremot kommittén på anförda skäl förkastat tanken på en på förhand fastslagen maximitid för stipendiets åtnjutande. De sakkunnige, hvilka, som nämnt, i motsats till kommittén velat bibehålla rörliga docentstipendier jämte fasta, hafva anslutit sig till kommitténs mening i fråga om tidsbestämmelsen, såvidt de fasta stipendierna angår, men för de rörliga velat uppställa en begränsning af tiden.

Då jag i afseende å stipendiebeloppets storlek gått utöfver hvad universitetskommittén, med hänsyn till dåvarande förhållanden, föreslagit, torde jag redan häri hafva en anledning att se till, huruvida man ej bör söka energiskt upprätthålla den omförmälda grundsatsen genom bestämmelser i fråga om den andra af de af den föregående departementschefen för densammas bestånd angifna faktorer: tiden för docentstipendiums åtnjutande.

Ett lättande af den ursprungliga begränsningen af denna tid skedde, som sagdt, på Riksdagens egen hemställan. Fråga är dock, om ej förhållandena kommit att gestalta sig så, att en återgång till en verksam begränsning bör ske. Ett uttalande af det större akademiska konsistoriet i Uppsala i dess utlåtande i anledning af docenternas framställningar torde här böra anföras.

Konsistoriet påpekar till en början, hurusom tanken ursprungligen torde varit, att docentstipendierna skulle omedelbart efter examen tilldelas unga docenter, som under ett par år med hjälp af detta understöd skulle kunna ägna sig åt vetenskapliga studier och forskningar för att sedermera afgöra, huruvida de ville gå i universitetets eller skolans tjänst. Denna afsikt hade emellertid aldrig blifvit förverkligad. Ofta finge en docent vänta 8—10 år, innan han erhöle ett docentstipendium.

Innehafvandet af sådant hade så småningom öfvergått till ett privilegium för de gamla docenterna, och de hoppgifvande unga män, som vid universitetet aflagt slutexamen, men icke kunde eller ville vänta på sti-

pendium, föredroge därför i regel att genast öfvergå till annan sysselsättning framför att stanna vid universitetet. Orsakerna till detta missförhållande vore visserligen till en del att söka i stipendiernas ringa antal, men äfven med ett större antal stipendier vore det att befara, att de blott skulle tillfalla de äldre docenterna och således ej fylla sin viktigaste uppgift: att skapa en rörlig docentkår med relativt hastig omsättning utan tendens att öfvergå till en institution påminnande om den fasta, men otillräckligt aflönade adjunktskåren. Ökades antalet stipendier och iklädde sig staten härför de betydande kostnader, som sakens vikt kräfde, borde staten ock skaffa sig garantier för att anslaget ledde till det afsedda ändamålet.

Den garanti, konsistoriet närmast afser, är, att stipendierna skola sökas, men som sagdt har konsistoriet äfven haft sin uppmärksamhet fäst vid tanken på en begränsning i tiden för stipendiets åtnjutande. Konsistoriet hade ock ifrågasatt, huruvida det ej borde stadgas, att stipendium ej finge tilldelas docent, som uppnått en viss lefnadsålder.

Detta förslag afstyrktes af de sakkunnige, under åberopande af medeltalsålderssiffran för anställning som docent under perioden vårterminen 1898—vårterminen 1907 inom de olika fakulteterna vid universitetet i Uppsala, växlande från 29,2 år till 34,4 år.

Denna utväg synes ej heller mig kunna väljas. Men däremot finner jag hvad konsistoriet anfört — och universitetskommittén har vidrört samma sak — starkt tala för en ovillkorlig begränsning af tiden för åtnjutande af docentstipendium.

Jag vågar nämligen ej antaga, att, äfven om man inför ansökningsprocedur vid docentstipendiernas tillsättande, de omförmälda olägenheterna säkert skola kunna förebyggas. Svärigen torde man därigenom kunna undvika, att icke, såsom skett, docentstipendier innehafvas 12—14 år, medan tilläfventyrs stipendiet vore på annat håll af än större behof för tillgodoseende af universitetets sanna bästa.

I enlighet med universitetskanslerns uttalade mening anser jag därför, att den tid, en docent må behålla honom tilldeladt docentstipendium, i regel bör få uppgå till högst 6, undantagsvis till 9 år. På kanslern bör ankomma att utdela stipendiet för högst 6 år. Någon på förhand bestämd periodindelning torde ej böra genom Riksdagens beslut fastslås. Den första perioden må blifva såsom nu 3 år, eller, om så framdeles skulle visa sig fördelaktigare, 4 eller 5 år. Men utöfver 6 år må ej genom kanslerns beslut docentstipendium af samma docent innehafvas. För kanslerns rätt att medgifva förlängning utöfver den första perioden böra vissa förutsättningar af Eders Kungl. Maj:t angifvas.

Utsträckningen af tiden för bibehållandet af ett docentstipendium ut-

Bih. till Riksd. Prot., 1908. 1 Saml. 1 Afd. 74 Häft.

öfver 6 intill 9 år skall, såsom ett undantagsfall, ovillkorligen göras beroende af, huruvida *särskilda* omständigheter därtill gifva anledning. Beslut om denna utsträckning bör meddelas af Eders Kungl. Maj:t efter framställning från kanslern.

Nu torde den frågan framkastas, huruvida likväl ej så beskaffade omständigheter kunna i utomordentliga fall föreligga, att det vore önskvärdt, ja nästan nödvändigt, att docentstipendium finge bibehållas utöfver 9 år.

Därvid vill jag först erinra, att enligt de af de sakkunnige lämnade sifferuppgifter rörande åldern vid utnämning till docent minimiåldern inom de olika fakulteterna växlat från 24 år till 30 år. Då ett stipendium väl ej vanligen står till buds omedelbart vid docentutnämningen utan, äfven om flera stipendier inrättas, ett eller annat år torde förflyta, innan vederbörande däraf kommer i åtnjutande, skulle, äfven för den som blifvit docent vid 24 års ålder, nio-årstiden för docentstipendiums åtnjutande komma att utlöpa, då han uppnått åtminstone vid pass 35 år. Härmed torde kunna sammanställas den af de sakkunnige angifna medeltalsåldern för vinnande af professur, omkring 38 år. De nyssnämnda sifferuppgifterna utgöra naturligen intet fast stöd för beräkningar och gälla i alla händelser ej universitetet i Lund. Men de torde dock kunna antagas visa, att förhållandena ej skulle komma att blifva så otillfredsställande.

Härtill kommer, att utvägar gifvas, hvarigenom eventuellt ogynnsamma följder af den stränga föreskrift jag nu förordat skulle kunna mildras eller alldeles undanröjas. Ett tillfälligt behof af anslag till en docent kan af kanslern tillgodoses genom anslag från universitetets reservfond. I staterna för universiteten stå medel uppförda till Eders Kungl. Maj:ts disposition. Därjämte vill jag erinra om en annan utväg, som ligger nära till hands. Redan vid omregleringen på 1870-talet var frågan om medel för personliga professurers inrättande uppe. Riksdagen afvisade den icke, men den tillbakaträngdes på grund af bristande tillgångar. Under de sedan dess gångna åren hafva emellertid på framställningar af Kungl. Maj:t anslag blifvit i särskilda fall af Riksdagen beviljade för inrättande af personliga extra ordinarie professurer. Så har en extra ordinarie professur inrättats i egyptologi. En annan — omförmäld i det föregående — i finsk-ugrisk språkforskning. Skulle i något fall inträffa, att en nioårsperiod af ett docentstipendiums innehafvande tilländaginge och därvid de omständigheter vore för handen, hvilka angifvits såsom skäl mot en tidsbegränsning i afseende på innehafvande af docentstipendium, synes det vara att förvänta, att nyssnämnda tredje utväg: att söka utverka medel hos Riksdagen till en personlig professur, äfven skall kunna med framgång anlitas.

Jag har vid behandlingen af förevarande del af ärendet af lätt begripliga skäl uteslutande talat om docentstipendierna vid universiteten. Klart är emellertid, att jag vill låta samma betraktelsesätt, som därvid ledt mig, göra sig gällande äfven i fråga om de nya docentstipendierna vid karolinska institutet. De nuvarande docentstipendierna därstädes böra, med hänsyn till de särskilda förhållandena i afseende å dem, icke beröras af de bestämmelser, jag nu ifrågasatt.

De ökade kostnader, som mina förslag i afseende å docentstipendierna skulle medföra, inhämtas af följande sammanställning: *Kostnadsberäkning.*

Universitetet i Uppsala:

13 nya stipendier à 2,500 kronor.....	kronor	32,500: —
ökning à 1,000 kronor för nuvarande 15 fasta stipendier	»	15,000: —
» à 1,300 » » » 5 rörliga » »	»	6,500: —
summa kronor		54,000: —

Universitetet i Lund:

12 nya stipendier à 2,500 kronor.....	kronor	30,000: —
ökning à 1,000 kronor för nuvarande 11 fasta stipendier	»	11,000: —
» à 1,300 » » » 5 rörliga » »	»	6,500: —
summa kronor		47,500: —

Karolinska mediko-kirurgiska institutet:

3 nya stipendier à 2,500 kronor	kronor	7,500: —
---------------------------------------	--------	----------

Under åberopande af hvad jag i denna afdelning anfört tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen *Departements-
chefens
hemställan.*

att, med upphäfvande af härutinnan nu gällande, af Kungl. Maj:t och Riksdag fastställda föreskrifter, medgifva och bestämma:

att vid universitetet i Uppsala skola, med inberäkande af nu befintliga docentstipendier, finnas 33 sådana stipendier, nämligen för teologiska fakulteten 4, för juridiska fakulteten 3, för medicinska fakulteten 3, för humanistiska sektionen af filosofiska fakulteten 9, för matematisk-naturvetenskapliga sektionen af samma fakultet 7, för filosofiska fakulteten i dess helhet gemensamt 2 äfvensom 5 ej vid viss fakultet eller sektion fästa stipendier;

att vid universitetet i Lund skola, med inberäkande af nu befintliga docentstipendier, finnas 28 sådana stipendier, nämligen för teologiska fakulteten 2, för juridiska fakulteten 3, för medicinska fakulteten 2, för humanistiska sektionen af filosofiska fakulteten 8, för matematisk-naturvetenskapliga

sektionen af samma fakultet 6, för filosofiska fakulteten i dess helhet gemen-
samt 2 äfvensom 5 ej vid viss fakultet eller sektion fästa stipendier;

att vid karolinska mediko-kirurgiska institutet skola upprättas 3 nya
docentstipendier;

att samtliga dessa stipendier skola utgå med 2,500 kronor för år
hvartdera;

att hvartdera af dessa stipendier må, enligt närmare bestämmelser af
Eders Kungl. Maj:t, af kanslern för rikets universitet tilldelas vederbörande
docenter under en sammanlagd tid af 6 år för hvarje innehafvare; samt

att Eders Kungl. Maj:t må, där särskilda förhållanden det på-
kalla, medgifva, att stipendium får af samma innehafvare, utöfver nyss-
nämnda 6 år, åtnjutas under ytterligare högst 3 år.

V.

Om vikariatsarfvoden och ersättningar åt vissa opponenter vid disputationer.

På sätt universitetskommittén anmärkt, uppstod vid adjunktsinstitutionens ombildning en vikariatsersättningsfråga. Förut ägde högskolorna i adjunkterna en kår af lärare, hvilka hade till åliggande att vikariera, och hvilkas lön utgjorde ersättningen härför. Behovet af särskilda vikariatsersättningar gjorde sig i afsevärd utsträckning först gällande, då med adjunkturernas indragning uppgiften att vikariera öfverflyttades på docenterna. Och arfvodesfrågan kom därvid att spela så mycket större roll, som vikariat nu ifrågakommo ej blott, såsom förut, för professorerna utan äfven för adjunkternas ersättare, de extra ordinarie professorerna.

Enligt Kungl. Maj:ts till 1876 års Riksdag framlagda förslag till lönestater för högskolorna, i hvilka förslag lönebeloppen fördelats i lön och tjänstgöringspenningar, skulle de sistnämnda vid förefallande behof användas till bestridande af vikariatstjänstgöring under de villkor, Kungl. Maj:t kunde komma att närmare bestämma.

Efter det Riksdagen godkänt förslagen, föreskref Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 30 november 1876:

*Nådigt bref
den 30 novem-
ber 1876.*

att lärare och tjänsteman, i hvilken aflöning tjänstgöringspenningar inginge, skulle, då han åtnjöte ledighet, vare sig från tjänsten i dess helhet eller, hvad särskildt beträffade lärare, från föreläsningars hållande, till den vikarie, som kunde varda förordnad att hans tjänstgöringsskyldighet bestrida, afstå tjänstgöringspenningarna för den tid sådant förordnande varade, dock att tjänstgöringspenningar icke skulle afstås vid ledighet, som inträffade för lärare under ferier och för tjänsteman under semester, eller som beviljats för utrikes resa i vetenskapligt ändamål;

att till vikarie, hvilken förordnades att bestrida endast den examinationsskyldighet, som ålåg ordinarie lärare, skulle afträdas af tjänstgöringspenningarna den andel, som af kanslern, efter vederbörandes förslag, bestämdes; samt

att tjänstgöringspenningar skulle uppbäras jämväl af vikarie, som förvaltade ledig tjänst, då tjänstgöringspenningar vore för densamma anslagna.

De undantag från skyldigheten att afstå tjänstgöringspenningar, som sålunda medgäfvos vid ledighet under ferier eller utrikes resa, upphäfdes genom nådigt bref den 20 maj 1887.

Vidare må nämnas, att kanslern med stöd af det honom den 30 november 1876 gifna bemyndigande vidkommande universitetet i Uppsala meddelat bestämmelser angående afstående af tjänstgöringspenningar till vikarie, som förordnas att bestrida allenast examinationsskyldighet. Enligt kanslerns beslut den 19 juni 1877 skall vikarie, som erhållit dylikt förordnande, äga uppbära en fjärdedel af ordinarie lärarens tjänstgöringspenningar, samt, om två äro förordnade, hvardera uppbära en åttondel. För universitetet i Lund är ej någon motsvarande allmän föreskrift meddelad. Medan det länge lärt varit vanligt, att vikarien utan ersättning af tjänstgöringspenningar uppehöll den ordinarie lärarens examinationsskyldighet, har under de senare åren jämlikt kanslerns för hvarje särskildt fall gifna bestämmelse ersättning uppburits och, enligt hvad universitetskommittén upplyst, utgjort än en tredjedel, än hälften och än hela beloppet af tjänstgöringspenningar för den tid, examinationsförordnandet afsett.

Tjänstgöringspenningarna voro således hvad som är att beteckna såsom vikariatsarfvoden. Men äfven docentstipendium torde, i händelse en docentstipendiat förordnades att vikariera, hafva från början varit att anse såsom en vikariatsersättning. Adjunkternas uppgift att vikariera skulle ju öfvertagas af med stipendier försedda docenter. Och i nuvarande universitetsstatuter, § 127, heter det, såsom universitetskommittén påpekat, att docent, som innehar docentstipendium, är pliktig åtaga sig vikariat.

Hvad jag nu omförmält ger anledning till den uppfattning, att vikariatsersättningarna kunde komma att blifva ganska växlande till sin storlek, utan att sådant motiverades af olikhet i vikariatsuppdraget.

*Docenternas
framställning
år 1897.*

Detta förhållande jämte andra omständigheter, som af vederbörande betraktades såsom för dem missgynnsamma, föranledde omsider docenter vid de båda universiteten och vid karolinska institutet att i särskilda till Kungl. Maj:t ingifna ansökningar framställa vissa önskemål beträffande vikariatsersättningarna. I dessa ansökningar påpekades, hurusom af uppgifna anledningar arfvode för helt år till en professorsvikarie, vikarie för extra ordinarie professor därvid medräknad, kunde variera mellan 3,000 kronor och 666 kronor 67 öre — efter det extra ordinarie professors aflöningarna sedermera allmänt reglerats, borde sistnämnda belopp i regel motsvaras af 800 kronor. Denna åtskillnad vore obefogad, helst dåmera, med få undantag, examinationsskyldighet vore förenad äfven med de extra ordinarie professurerna.

En jämförelse med vikariernas ställning i andra grenar af undervisningsväsendet, särskildt de allmänna läroverken, utfölle ogynnsam för professorsvikarierna, ej minst med hänsyn till dessas mera maktpåliggande

värf och den vida längre, sträfsammare och kostbarare utbildning, som kräfdes af docenten.

De önskemål, som docenterna hufvudsakligen framställde, kunna sammanfattas sålunda:

att arfvode till docent, hvilken upprätthölle ordinarie eller extra ordinarie professorsämbete, hvarmed examinationsskyldighet vore förenad, måtte utgöra 3,000 kronor för läsår;

att arfvode till docent, hvilken upprätthölle annan ordinarie lärarbefattning än i föregående punkt vore nämnd, måtte utgöra 2,500 kronor för läsår, för särskild befattning vid karolinska institutet 2,000 kronor; samt

att vikariatsarfvoden och docentstipendier måtte utbetalas med en åttondel af årliga beloppet för en hvar af det akademiska läsårets åtta månader — vid karolinska institutet i vissa fall med en sjättedel för hvarje tjänstgöringsmånad.

Docenterna vid universitetet i Lund ville dessutom hafva stadgadt:

att vikariatsarfvodena skulle utgå af de till universitetet anslagna tillgängliga lönemedlen, om det ämbete, som upprätthölles, vore ledigt, samt i andra fall utgöras af dels tjänstgöringspenningarna, därest ämbetets innehafvare vore pliktig att afstå dessa, dels ock erforderligt fyllnadsbelopp af besparade löningsmedel, hvarvid dock docentstipendium, som vikarien möjligen innehade, skulle inberäknas i hans arfvode; och

att docentstipendium, som möjligen innehades af vikarie vid ledigt lärarämbete, måtte under den tid, vikariatet varade, tilldelas annan docent.

En närmare kännedom om docenternas ansökningar samt om innehållet i de däröfver afgifna yttrandena kan inhämtas af vederbörande departementschefs anförande till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 13 januari 1899, bilagdt statsverkspropositionen till det årets Riksdag.

Docenternas ansökningar föranledde nämligen framställningar till Riksdagen, afseende dels att de i universitetens stater upptagna medel, 1,500 kronor för universitetet i Uppsala och 1,000 kronor för universitetet i Lund, hvilka kunde användas till vikariatsarfvoden, skulle förstärkas, så att vid hvarterda universitetet ett belopp af 5,000 kronor å ordinarie stat komme att stå till förfogande för ändamålet, dels att för karolinska institutet ett ordinarie anslag å 2,000 kronor skulle beviljas till förbättrande af arfvodena åt vikarierande lärare därstädes.

Kungl. Maj:ts framställningar i detta ämne biföllos af Riksdagen, hvarefter Kungl. Maj:t efter vederbörandes hörande den 30 november 1900 utfärdade bestämmelser rörande användande af nu ifrågavarande medel till förbättrande af arfvodena åt vikarierande lärare vid högskolorna.

1899 års
Riksdag.

Nu gällande
bestämmelser
för universi-
teten.

De för universiteten fastställda bestämmelserna undergingo i visst afseende någon förändring genom nådigt bref den 9 mars 1906. Med sitt förändrade innehåll inflöto de bland de särskilda föreskrifter, som vidfogats de nya staterna för de båda universiteten med följande lydelse i hvardera staten:

»Beträffande det i staten intagna anslaget till arfvoden åt vikarierande akademiska lärare gälla följande särskilda bestämmelser:

a) Detta anslag afser att förbättra arfvodena för yngre akademiska lärare, då de uppehålla lärarbefattningar, hvilkas innehafvare åtnjuta tjänstledighet på grund af sjukdom eller offentligt uppdrag, och de med befattningarna förenade aflöningsförmåner alls icke eller blott till en del äro till vikariatsarfvoden disponibla. Anslaget må användas till förbättrande af arfvode åt akademisk lärare äfven i det fall, att sådan lärare på förordnande uppehåller lärartjänst, som blifvit ledig genom dödsfall, och hvars aflöning under tjänst- eller nådår uppbäres af tjänstens förre innehafvares stärbhus utan skyldighet för stärbhuset att till tjänstens uppehållande afstå mer än de tjänstgöringspenningar, som äro med tjänsten förenade, eller däremot svarande belopp. Om eljest i särskildt fall, som ej i denna punkt angifves, skulle anses önskligt, att af anslaget lämnas ersättning åt vikarie för uppehållande af lärarbefattning, må därom i vederbörlig ordning göras underdånig framställning.

b) Till vikariatsarfvode användas i första rummet de till befattningen hörande tjänstgöringspenningarna, beräknade till $\frac{1}{12}$ för månad. Därutöver skall vikarie, i den mån hithörande anslag därtill lämnar tillgång, erhålla ett tilläggsarfvode, beräknadt efter 1,500 kronor för år eller 125 kronor för månad. Gäller vikariat endast del af tjänstgöring, må vikarie utöver den andel af tjänstgöringspenningarna, som kan varda honom tillerkänd, tillgodonjuta så stor del af omförmälda belopp, 125 kronor för månad, som motsvarar hans andel i tjänstgöringspenningarna.

c) I tilläggsarfvodet skall docentstipendium, med $\frac{1}{12}$ för hvarje månad af det årliga beloppet, inräknas för de månader, under hvilka vikarie sådant uppbär, i följd hvaraf blott det belopp, som därutöver kan erfordras, skall utgå från nu ifrågavarande anslag. Därjämte bör vid tilläggsarfvodes bestämmande skälig hänsyn tagas till andra stipendier, legat, anslag, ordinarie löner eller dylika förmåner, hvilka äro med docentstipendier jämförliga och åtnjutas af vikarie.

d) Af detta anslag skall äfven utgå till vikarie ett tjänstgöringspenningarna motsvarande belopp i de fall, då tjänstinnehafvare icke är skyldig att afstå tjänstgöringspenningar.

e) Där särskilda omständigheter förekomma, må kanslern meddela

närmare föreskrifter och jämväl kunna, på förslag af vederbörande fakultet och sedan det mindre akademiska konsistoriet däröfver afgifvit yttrande, inom befintliga tillgångar bevilja lämplig förhöjning i det vikarien eljest, enligt ofvan angifna grunder, tillkommande tilläggsarfvodet.

f) Den del af tilläggsarfvode, som icke består af medel, hvilka i hvarje fall skola utgå, utbetalas, sedan mindre akademiska konsistoriet afgifvit förslag, som af kanslern fastställts, vid hvarje kalenderårs slut. Visar det sig, att tillgängliga medel icke medgifva arfvodenas utgående med hela det här ofvan afsedda beloppet, sker proportionell minskning i denna del af arfvodena. Uppstår åter öfverskott, öfverföres detta såsom besparing till ett kommande år för att i mån af behof användas till det med detta anslag äsyftade ändamålet. På grund häraf bör ifrågavarande anslag särskildt bokföras.»

De för karolinska institutet den 30 november 1900 fastställda bestämmelserna åter lydde sålunda:

»Arfvode åt vikarie, som vid karolinska mediko-kirurgiska institutet under ledighet, som på grund af sjukdom eller offentligt uppdrag beviljats tjänstinnehafvare, uppehåller professorsämbete, hvilket aflönas med statsmedel, eller tjänsten för fast anställd laborator, beräknas och utanordnas enligt följande grunder:

»Arfvodet utgöres, förutom af de på vikarietiden belöpande tjänstgöringspenningar, jämväl af så stor bråkdel af docentstipendium, därest vikarien innehar sådant, som, efter kalenderår räknadt, belöper på tiden för vikariatet, samt dessutom af medel från anslaget till förbättrande af arfvodena åt vikarierande lärare vid institutet och utgår, i den mån dessa medel lämna tillgång därtill, med 3,000 kronor för helt år åt vikarie för ordinarie professor samt 2,500 kronor för helt år åt vikarie för extra ordinarie professor eller laborator.

»För kortare tid än ett år utgår arfvodet med så stor bråkdel af årsbeloppet, som svarar mot förhållandet mellan den tid, hvarunder vikarien meddelat undervisning, och den tid, hvarunder skyldighet att undervisa är i medeltal årligen förbunden med tjänsten.

»Medel från ifrågavarande anslag utbetalas först vid årets slut. Därest anslaget då visar sig otillräckligt för fyllande af vikariatsarfvodena till det en hvar vikarie tillkommande belopp, fördelas anslaget mellan dem, som under året haft vikariat, på sådant sätt, att arfvodet utgår till hvar och en med lika stor bråkdel af nämnda belopp.»

Genom Riksdagens år 1907 lämnade bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning får numera äfven vid karolinska institutet, därest

*Nu gällande
bestämmelser
för karolinska
institutet.*

öfverskott å ifrågavarande medel uppstår, detta öfverföras såsom besparing till ett kommande år.

*Universitets-
kommittén.*

Universitetskommittén ansåg frågan om vikariatsersättningarna, såvidt universiteten angick, icke hafva vunnit en slutlig lösning genom de i samband med 1899 års anslag meddelade bestämmelserna. »Om ock», säger kommittén, »möjligheten för högskolorna att höja vikariatsarfvodena utöfver de belopp, hvartill medel tidigare funnits att tillgå, afsevärdt ökats, så har dock icke full säkerhet vunnits för att vikariernas arbete blir skärligen ersatt, och någon för alla fall afsedd reglering af arfvodenas storlek är ej gifven.»

Kommittén skärskådar vikariatsarfvodesfrågan först ur synpunkten af arfvodesbeloppens storlek. Hufvudsynpunkten härvid kunde ej vara annan än den, att ersättningen borde rätta sig efter arbetets beskaffenhet och vikt. Samma arbete förtjänade samma lön. Att t. ex. examinationsskyldigheten kunde vara olika betungande vid olika professurer finge härvid ej spela någon roll. Såsom rättmätigt arfvode åt den, som på förordnande uppehåller professors fulla undervisnings- och examinationsskyldighet, föreslår kommittén 3,000 kronor för kalenderår. Arfvode åt den, som på förordnande bestrider laborators eller observators fulla tjänstgöring, borde utgå, efter kalenderår räknadt, med 2,500 kronor, respektive 2,000 kronor, allt efter aflöningsens storlek vid den ordinarie befattningen. Upphölle vikarie allenast en del af den ordinarie lärarens åligganden, skulle kanslern äga att, efter vederbörandes hörande, bestämma arfvodets belopp.

Då kommittén yttrar sig om de medel, hvarifrån vikariatsarfvodena skola utgå, anmärker kommittén först, att Lundadocenternas förslag, att under vakansvikariat docentstipendium borde tilldelas annan docent, icke af kommittén upptagits. Om docentstipendiernas antal ökades, förlorade det för docenternas förslag anförda skälet sin betydelse. I vikariatsarfvode borde ock sådant understöd, legat eller stipendium, som vore jämförligt med docentstipendium, inberäknas.

Vore den lärarbefattning, som af vikarien uppehölls, ledig, syntes arfvodet till den del det ej kunde bestridas af docentstipendium, som vikarien innehade, böra utgå af de till den lediga befattningen anslagna, tillgängliga lönedelen. Detsamma borde ock gälla, om befattningen väl ej vore ledig, men den ordinarie innehafvaren ändock ej uppbure den med befattningen förenade lönen på den grund, att han bestrede annan med lön förenad tjänst.

I fråga om vikariatsarfvodenas fördelning antingen med åttondelar på läsårets åtta månader eller med tolfthedelar på samtliga kalendermånader

har kommittén icke funnit fullgiltiga skäl tala för det af docenterna föreslagna förra alternativet. Ett missförhållande härvidlag kunde egentligen endast förekomma för det sällsynta fall, att vikarien förordnades för två lästerminer i omedelbar följd men icke för mellanliggande ferieperiod. Förändringen låte sig icke lämpligen genomföra, med mindre än att på läsårets åtta månader fördelades ej allenast docentstipendier och de fyllnadsbelopp af statsmedel, som utginge till vikariatsarfvoden, utan äfven den del af lärarnas aflöning, som utgjorde tjänstgöringspenningar. Men en sådan förändring i grunderna för tjänstgöringspenningarnas utgående hade ej skäl för sig. Principiellt sedt borde dessa utgå med en tolfedel för hvarje kalendermånad. Man finge ej förgäta, att den tid, under hvilken vid universiteten undervisning och examination läge nere, måste för en lärare, som ville samvetsgrant sköta sitt kall, till en hufvudsaklig del ägnas åt studier och förberedande arbete på föreläsningarna under kommande lästermin. Och hvad beträffade den del af ferierna, som ägnades åt välbehöflig hvila, kunde gifvetvis professor eller annan akademisk lärare ej anses mindre berättigad till tjänstgöringspenningar än i allmänhet ämbets- och tjänstemän, hvilka åtnjöte semester.

Vidkommande karolinska institutet fann kommittén vikariatsarfvodesfrågan väsentligen löst genom beviljandet af förutnämnda anslag på 2,000 kronor.

Man hade att vid institutet med afseende å ersättningen göra skillnad emellan vakansvikariat och andra vikariat. Ersättning åt vikarie, som uppehölle ledig befattning, utginge icke af förenämnda anslag. Däraf bestredes endast arfvoden åt vikarier, som uppehölle med statsmedel aflönadt professorsämbete eller tjänsten för fast anställd laborator under ledighet, som på grund af sjukdom eller offentligt uppdrag beviljats ordinarie innehavaren.

I särskilda fall, då lärarbefattning blifvit ledig, hade lärarkollegiet hittills hos Kungl. Maj:t gjort framställning om beredande af ersättning åt vikarien med större eller mindre del af den besparade aflöningen. Då aflöningen för ledig lärarbefattning vid institutet med undantag af tjänstgöringspenningarna återföll till statsverket, funne kommittén sig icke böra föreslå någon förändring i hvad sålunda för närvarande ägde rum.

Hvad anginge de vikariat, hvilka afsåges i de genom nädiga brefvet af den 30 november 1900 meddelade bestämmelser, hade kommittén i fråga om samma bestämmelser blott följande att anmärka.

Arfvodet vore bestämdt till olika belopp för å ena sidan vikarier, som uppehölle ordinarie professur, och å andra sidan vikarier, som uppehölle

extra ordinarie professur eller laboratorsbefattning, nämligen, efter år räknadt, till 3,000 kronor åt de förre och 2,500 kronor åt de senare. Därest, såsom kommitténs förslag till stadgar för institutet förutsatte, skillnaden emellan ordinarie och extra ordinarie professorer upphäfdes, blefve häraf en följd, att samtliga professorsvikarier skulle i arfvode undfå 3,000 kronor för år räknadt. Någon förändring af det stadgade arfvodet åt vikarie för laborator vore däremot icke påkallad.

De stadgade grunderna för arfvodenas utgörande af tjänstgöringspenningar, docentstipendium och tillskott af statsanslag äfvensom för deras beräkning med afseende å tiden för vikariatet syntes kommittén icke kräfvat någon förändring. Särskildt borde framhållas, att den olikhet, som i sistberörda afseende bestode emellan universiteten och karolinska institutet, vore fullt befogad. Vid institutet vore lärarnas undervisningsskyldighet olika reglerad vid olika professorer. Ej sällan vore ock vikarierna praktiserande läkare, hvilka under tiden för vikariatet måste tillbakasätta sin praktik; billigheten syntes med hänsyn härtill kräfvat, att ersättningen för korta vikariat vid institutet vore högre för månad räknadt än vid universiteten.

*Yttranden
öfver
universitets-
kommitténs
förslag.*

Universitetskommitténs nu omförmälda förslag tillstyrktes af teologiska, medicinska och filosofiska fakulteterna i Uppsala; äfven större konsistoriet vid universitetet i Lund fann intet att däremot anmärka — därvarande fakulteter hade ej ingått på frågan om vikariatsarfvoden. Juridiska fakulteten i Uppsala framhöll, att arfvodet för vikarie åt professor borde bestämmas till 1,500 kronor utöfver de med ämbetet förenade tjänstgöringspenningarna, dock så att vikariatsarfvodet i ett för allt aldrig komme att understiga 3,000 kronor för år räknadt. I detta förslag instämde såväl större konsistoriet i Uppsala som kanslern; den senare erinrade därvid, att sedan tjänstgöringspenningarna för vissa professorer dåmera vore bestämda till 2,000 kronor, han ansåge dylik professors vikarie, om han vore innehafvare af docentstipendium, vara berättigad att uppbära det arfvode, som uppkomme genom förening af tjänstgöringspenningarna och docentstipendiet, äfven om arfvodet därigenom komme att öfverstiga det enligt kommitténs förslag i regel utgående högsta arfvodesbeloppet 3,000 kronor årligen.

Större akademiska konsistoriet i Uppsala föreslog äfven, att arfvodet till vikarie för laborator, likställd med extra ordinarie professor, måtte uppgå till 3,000 kronor, samt att ersättning till öfriga laboratorers och observatorers vikarier ej måtte utgå med lägre belopp än de af kommittén föreslagna.

Vid ärendets behandling i juridiska fakulteten i Uppsala uttalade en

ledamot af fakulteten såsom sin åsikt, dels att vikariatsbeloppet borde höjas till 3,500 kronor äfven utan hänsyn till den gjorda löneregleringen för ordinarie professorer, dels att vikariatsarfvodena borde utgå med en åttondel af årliga beloppet för en hvar af läsårets åtta månader. Reservation i sistnämnda syfte hade äfven vid ärendets behandling i filosofiska fakulteten i Uppsala af en ledamot anförts.

Karolinska institutets lärarkollegium förklarade sig ej hafva något att erinra mot kommitténs förslag i nu omförmälda del.

I nu förevarande fråga anförde de sakkunnige bland annat:

De sakkunnige.

»Universitetskommittén har vid sitt förslag beträffande vikariatsarfvoden utgått därifrån, att docentstipendiat bör vid professorsvikariat godtgöras med belopp, som uppkommer genom förening af stipendiebeloppet med beloppet af tjänstgöringspenningarna. Denna princip har ock redan länge legat till grund för bestämmandet af en stor del af vikariatsarfvodena vid universiteten. Den synes oss riktig, och vi hafva ingen anledning föreslå ändring i densamma.

»Lägger man de af oss föreslagna beloppen å docentstipendium och tjänstgöringspenningar till grund för vikariatsarfvodets bestämmande, skulle sålunda docentstipendiat, åt hvilken uppdragits fullständigt vikariat för examinerande professor (d. v. s. professor i första lönegruppen) uppbära arfvode efter 5,000 kronor för år räknadt; afser sådant vikariat icke examinerande professor (andra lönegruppen) skulle arfvodet blifva 4,000 kronor. Då vi anse rättvisan kräfva, att för samma arbete samma betalning utgår, äfven om vikarien icke innehar docentstipendium, skulle dessa belopp blifva normerande för professorsförordnanden i alla de fall, då vikarien ej är ordinarie universitetslärare. Det synes därför påkalladt att något närmare söka belysa frågan på denna punkt, och detta så mycket mer, som dessa belopp rätt afsevärdt öfverstiga de af universitetskommittén föreslagna.

»Det är då till en början att märka, hurusom det af kommittén afgifna förslaget med 3,000 kronor såsom högsta vikariatsarfvodesbelopp i vissa afseenden bygger på förhållanden, som ej längre existera. Ordinarie professors tjänstgöringspenningar höjdes ej långt efter det att förslaget afgafs till 2,000 kronor. Större konsistoriet i Uppsala och universitetskanslern hade af sådan anledning, såsom ofvan relaterats, redan under ärendets förberedande behandling hemställt, att den högre summa (3,200—3,500 kronor), som för vikarie för ordinarie professor skulle uppstå genom föreningen af de respektive stipendiebeloppen med tjänstgöringspenningarna, måtte få oafkortad utgå. På grundvalen af bestämmelserna i kungl. brefvet

den 30 november 1900 hafva ock arfvodena i ty fall hittills utgått med dessa högre belopp.

»En faktor, som i sin mån bidragit att höja arfvodesbeloppet i dessa och liknande fall, äro vidare de på docentstipendierna under åren 1902—1907 utgående dyrtidstilläggen, utgörande för rörligt docentstipendium 120 kronor samt för fast 150 kronor.

»På grund af bestämmelsen i kungl. brefven den 16 juni 1906 och den 28 juni 1907, att, af den åt vissa extra ordinarie professorer beviljade tillfälliga löneförbättringen, 500 kronor skulle utgå såsom tjänstgöringspenningar och således äfven komma vikarie till godo, har vidare docent, som innehaft fast docentstipendium och vikarierat för sådan professor, under de år löneförbättringen utgått, i vissa fall uppburit arfvode af tjänstgöringspenningar 1,700 kronor, docentstipendium 1,500 kronor samt dyrtidstillägg 150 kronor eller tillhoppa 3,350 kronor för år.

»Ändtligen kommer genom den på extra stat för 1908 beviljade förhöjningen i docentstipendiernas belopp till 2,000 kronor vikariatsarfvodet under detta år för docent, som innehar fast docentstipendium och vikarierar för ordinarie professor, att uppgå till 4,000 kronor.»

De sakkunnige anmärka härefter, att den utveckling vikariatsarfvodesfrågan fått, sedan universitetskommitténs förslag afgafs, syntes vittna därom, att det belopp, vid hvilket kommittén ansåg sig böra stanna, ej motsvarat den närmaste tidens kraf, och erinra, hurusom i särskilda fall under senare tid professorsvikariat måst, för att kunna besättas med kompetent person, godtgöras med högre arfvodesbelopp — i regel 4,000 kronor — än enligt de fastställda grunderna skolat utgå. Fallen hade förekommit inom medicinska fakulteten. Men äfven inom juridiska fakulteten hade, enligt hvad upplysts, behovet af höjda vikariatsarfvoden gjort sig gällande och måst tillgodoses genom anordnande af tillskott ur den till nämnda fakultets förfogande stående fonden af besparade professorslöner, hvilken fond likväl numera vore i det närmaste förbrukad.

Toge man på detta sätt de under senare åren existerande förhållandena och det yppade behovet till utgångspunkt, syntes de ifrågasatta vikariatsarfvodena af 5,000 respektive 4,000 kronor te sig i ett något annat ljus, än när man blott jämförde dem med hvad universitetskommittén i detta afseende föreslagit. Besinnade man, att de här föreslagna arfvodesbeloppen låge i närheten af det lönebelopp — 4,000 kronor med tre ålderstillägg å 500 kronor — som i den för statskontoret fastställda staten tillräknats tjänsteman i första lönegraden, kunde man väl knappast vilja påstå, att desamma i och för sig vore för högt tillmätta. Tvärtom torde de vid nu rådande prisförhållanden endast under förutsättningen af rela-

tivt små lefnadsbehof kunna antagas bilda tillräckligt ekonomiskt underlag för en familjs uppehälle.

Å andra sidan innebure de föreslagna arfvodesbeloppen en så pass afsevärd höjning af en professorsvikaries hittillsvarande lefnadsförhållanden, att man på den grund kunde våga hysa en förhoppning, att beloppen skulle utöfva ett välgörande inflytande på den punkt, där våra universitet för närvarande syntes mer hotade än kanske på någon annan, nämligen i fråga om docentrekryteringen.

De sakkunnige ingå härefter på frågan af hvilka medel de till sammanlagda beloppet af tjänstgöringspenningar och docentstipendium föreslagna vikariatsarfvodena skola utgå. Vidkommande tjänstgöringspenningarna vore att märka, hurusom dessa icke vore för vikarie tillgängliga i det fall, att rektor begagnade sin af statuterna medgifna rätt att icke bestrida den till hans professorsämbete hörande undervisning och examination. I likhet med hvad under nuvarande förhållanden i sådant fall ägde rum, syntes ej blott det tjänstgöringspenningarna motsvarande beloppet, utan — där vikarien ej hade docentstipendium — hela arfvodessumman böra utgå ur det vid hvarterda universitetet förefintliga anslaget för vikariatsarfvoden. I öfriga fall af vikariat vore tjänstgöringspenningarna för vikarien tillgängliga.

Beträffande den arfvodesfyllnad, till beloppet motsvarande docentstipendium, hvilken fyllnad skulle behöfva utgå, då docent utan docentstipendium eller annan vikarie, som icke vore universitetslärare, uppehölle professors hela tjänstgöringsskyldighet eller hela undervisningsskyldighet, ansåge de sakkunnige, i full öfverensstämmelse med de grunder universitetskommittén uttalat, att, där tjänsten vore ledig och lönen disponibel, denna fyllnad borde utgå af löne-medlen. I öfriga fall måste fyllnaden utgå ur anslaget till vikariatsarfvoden, hvilket, om än för närvarande med vissa inskränkningar beträffande anledningen till tjänstledigheten, just afsåge att täcka dylika behof.

Den frågan uppstode då, om det årliga anslag af 5,000 kronor, som för närvarande funnes för hvarterda universitetet beviljadt, kunde anses motsvara behofvet, sådant detsamma gestaltade sig med de föreslagna beloppen å vikariatsarfvodena och nyss antydda rymligare bestämmelser för anslagets användande. Det låge i sakens natur, att en sådan fråga aldrig kunde på förhand med någon större grad af visshet besvaras. För att ändock vinna någon hållpunkt för sakens bedömande hade en af de sakkunnige, utgående från de föreslagna nya bestämmelserna i fråga om belopp, antal och fördelning af docentstipendierna samt belopp å tjänstgöringspenningar och arfvoden, utfört en approximativ beräkning för de 7

hela kalenderår 1900—1906, under hvilka nämnda anslag till nuvarande belopp existerat vid Uppsala universitet. Det sålunda beräknade behovet för dessa 7 år uppginge till 19,850 kronor eller i medeltal 2,836 kronor för år räknadt; och ehuru växlingarna för olika år varit betydliga och anslaget årsbelopp ett par år ej obetydligt öfverskridits, rymdes sålunda det beräknade medelbeloppet väl inom de tillgångar, som för ändamålet under 7-årsperioden funnits tillgängliga.

Då professorernas antal vid Lunds universitet vore något mindre än i Uppsala, och det tillgängliga årsbeloppet vore af samma storlek som där, syntes anledning föreligga att antaga, det förhållandena i Lund gestaltade sig ungefär på samma sätt som i Uppsala.

Så långt saken under nuvarande omständigheter låte bedöma sig, syntes alltså intet nytt anslag behöfvas utöfver de för närvarande befintliga eller de för andra ändamål föreslagna, för att vikariatsarfvodena skulle kunna utgå efter föreslagna grunder. Tydligt vore emellertid, att vikariatsarfvodesfrågan så nära sammanhänge med frågan om tjänstgöringspenningarnas belopp och fördelning samt om docentstipendiernas antal och belopp o. s. v., att en ändring i förslaget på en af dessa punkter med nödvändighet måste bringa frågan om vikariatsarfvodena i ett ändradt läge.

I fråga om vikariatsarfvodenas utgående för vikariatsmånad beräknadt ansluta sig de sakkunnige till universitetskommitténs och de öfver dess förslag hörda myndigheternas uttalade mening, att arfvodena borde såsom hittills utgå för kalenderår och således med en tolfedel af årsbeloppet för hvarje vikariatsmånad.

För de fall, då vikariatsförordnande icke omfattade hela den med en professur förbundna undervisningen eller hela den med ett sådant ämbete förbundna examinationen utan blott partiellt fullgörande af endera af dessa skyldigheter eller af båda, kunde gifvetvis allmängiltiga bestämmelser icke gifvas. Här borde afgörandet ankomma på kanslern, sedan vederbörande akademiska myndigheter i saken yttrat sig.

Liknande bestämmelse syntes böra gälla, där vikarie åtnjöte å universitetets stat uppfördt eller eljest af universitetets medel utgående arfvode eller anslag, som afsåge uppehållande af undervisning. Såsom exempel på sådant anslag anförde de sakkunnige det å Uppsala universitets stat uppförda anslaget till förstärkande af lärarkrafterna i kirurgi.

Såsom nämnt föreskrefs den 30 november 1900, såvidt universiteten angick, att vid tilläggsarfvodes bestämmande skälig hänsyn borde tagas till andra stipendier, legat, anslag, ordinarie löner eller dylika förmåner. Universitetskommittén föreslog härutinnan, att, därest vikarien innehade med

docentstipendium jämförligt legat eller stipendium, detta belopp skulle i arfvodet inberäknas.

Emot kommitténs förslag i detta afseende uppträda de sakkunnige. »Att vid ett *definitivt* ordnande af vikariatsarfvodesförhållandena vid universitetet», yttra de sakkunnige, »låta dylika på enskilda donationer grundade tillgångar inräknas i arfvodet vid vikariers aflönande, synes oss emellertid knappast vara riktigt, för den händelse donationen icke uttryckligen afser sådant, hvilket i intet oss bekant fall är förhållandet. Därigenom skulle uppenbarligen donationens karaktär af att utgöra en extra tillgång utöfver de ordinarie i väsentlig grad eluderas, och det är äfven fara värdt, att det af donator tilläfsventyrs afsedda speciella syftet målet med donationen i många fall skulle mer eller mindre förfelas».

Ur de öfver de sakkunniges förslag afgifna utlåtanden är i förevarande hänseende intet att anteckna.

Hvad jag nyss återgifvit ur de sakkunniges utredningar och förslag afser uteslutande universitetet. Beträffande karolinska institutet förklara sig de sakkunnige ej hafva anledning att föreslå någon ändring i de den 30 november 1900 meddelade bestämmelserna rörande vikariatsarfvoden vid nämnda institut.

Då jag i detta sammanhang framlagt frågan om vikariatsarfvodena i ändamål att den må blifva föremål för Riksdagens pröfning, torde jag böra erinra, att en sådan fråga i allmänhet afgöres genom bestämmelserna rörande tjänstgöringspenningars storlek vid befattning och deras utgående till den, som uppehåller befattningen. Fall förekomma dock, då vikarien ej kan anses vederbörligen godtgjord blott med tjänstgöringspenningarna. Såsom bekant är detta händelsen vid den stora afdelning af undervisningsväsendet, som innefattar de allmänna läroverken, och med hvilken afdelnings förhållanden ofta jämförelse göres, då fråga är om högskolorna. I afseende å de allmänna läroverken är det just så, att genom Riksdagens beslut vikariearfvodenas storlek är fastslagen. Mig synes, att man nu bör underställa Riksdagens pröfning äfven frågan om vikariatsarfvodena vid universitetet och karolinska institutet.

*Departements-
chefens
yttrande.*

Att Riksdagen redan erkänt, det tjänstgöringspenningarna allenast ej äro tillfyllest för vikariat vid dessa högskolor, framgår af det föregående, däri omförmäles, hurusom Riksdagen anslagit medel till vikariearfvodenas förbättrande utöfver tjänstgöringspenningarna. Men då jag nu anser, att

Riksdagens medverkan bör påkallas för fastställandet af vikariearfvodenas belopp m. m., sker det bland annat därför, att jag anser de stora offer, som för ernåendet af en tillfredsställande reglering af aflöningsförhållandena m. m. vid universiteten måste äskas af staten, böra medföra, att Riksdagens bestämmanderätt får göra sig gällande äfven i den icke oväsentliga vikariearfvodesfrågan.

Såsom af det föregående inhämtas, kan nu förevarande fråga anses innebära två hufvudmoment: huru stora böra vikariatsarfvodena vara? och af hvilka medel böra de utgå?

Det är för det första af dessa spörsmål, som jag anser Riksdagens afgörande böra påkallas. Men för bedömandet af dess innebörd har äfven det andra af de båda spörsmålen af mig i korthet berörts.

Denna första fråga är vid ärendets föregående behandling inskränkt till att afse vikariat blott vid de fasta lärarbeställningarna: professors-, laborators- och observatorstjänster. Och i vidsträcktare mån upptager ej heller jag densamma — dock med iakttagande af förslaget om inrättande af en ny prosektorsbefattning vid universitetet i Uppsala. För öfriga fall göra tjänstgöringspenningarna eller större eller mindre del af arfvode vid vederbörande befattning tillfyllest.

Betraktar man då först professorsvikariaten, vill det synas mig, som skulle å ena sidan det af universitetskommittén, med hänsyn till då rådande förhållanden, föreslagna beloppet, 3,000 kronor för år, numera ej kunna anses vara tillfyllest. Detta torde framgå redan af den förändring i ekonomiskt afseende, som nu tillämnas för professorsbefattningarna. Och det synes jämväl vara att antaga, att alltför stora svårigheter skulle, med dylik begränsning, möta för erhållande af kompetenta vikarier, då sådana ej kunde fås ur den egentliga vikariekåren: docenterna.

Å andra sidan kan jag ej förena mig i de sakkunniges förslag om 5,000 kronor för år. Med all hänsyn till de säregna förhållandena i afseende å högskolorna och uppehållandet af deras verksamhet anser jag dock, att ett vikariatsarfvode till detta belopp betraktadt såsom regel är för högt; jag vill framhålla, att det föreslagna vikariatsarfvodet skulle utgöra dubbla summan af de nu tillämnade förhöjda tjänstgöringspenningarna vid befattningen.

För min del vill jag föreslå, att vikariatsarfvodet vid professor be-
stämnes till 4,000 kronor för år räknadt. På sätt de sakkunnige omförmält, hafva under de senare åren i särskilda fall vikariatsarfvoden utgått med detta belopp. Och om man nu gör hvad som för särskilda fall pläгат ske till regel, torde man hafva gått tillräckligt långt.

Likasom nu göres emellertid denna vikariatsersättnings utgående beroende

af om de till dess bestridande tillgängliga medel äro för ändamålet tillräckliga. Den underkastas alltså eventuellt nedsättning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med nu gällande grunder.

Emellertid vill jag betona, att äfven med fastställandet af detta vikariatsersättningsbelopp Eders Kungl. Maj:t torde böra förbehållas att i särskilda fall, då omständigheterna så påkalla, medgifva, att vikariatsarfvoden till högre belopp må utgå. Nyssberörda säregna förhållanden torde kräfva detta.

Jag vill nu påpeka, att mitt förslag härutinnan påkallar en föreskrift för det fall, att en med docentstipendium försedd docent förordnas att uppehålla professorsvikariat. Professors tjänstgöringspenningar och docentstipendium skulle nämligen, enligt hvad jag föreslagit, komma att tillhopa utgöra 5,000 kronor för år. Då det ej finnes någon anledning att härvid frångå den uppställda principen om 4,000 kronor i vikariearfvode för år, måste en nedsättning ske. Denna nedsättning, 1,000 kronor, bör naturligen ej göras å tjänstgöringspenningarna utan å docentstipendiet.

Nedsättningen är som sagdt nödig redan principiellt sedt, och jag måste yrka därpå äfven ur en annan, viktig synpunkt. Det framgår af det föregående, att, såsom ock naturligt är, en docentstipendiats förordnande till professorsvikarie medför ett upphörande af den lärarverksamhet, som i hans egenskap af stipendiat ålegat honom. Det är alltså en mer eller mindre betydelsefull prestation af undervisning, som på detta sätt går för högskolan förlorad. Docenterna vid universitetet i Lund hade i sin under nu förevarande afdelning omförmälda ansökning fäst uppmärksamhet därvid och väckt förslag, åsyftande en ändring i detta afseende. Då jag nu, ej minst med hänsyn till docenternas för högskolorna värdefulla undervisningsverksamhet, hemställt om förhöjning i docentstipendiernas belopp, synes det mig synnerligen lämpligt, att det å docentstipendiet innehållna beloppet göres vederbörande högskola till godo genom att tilldelas annan docent med skyldighet att i en eller annan form meddela undervisning, helst i samma ämne, hvarför docentstipendiet utgår, eller åtminstone i ämne inom samma fakultet eller sektion. Detta bör dock ske endast, då vikariatet afser ej allt för kort tid. Varder beloppet ej så användt, torde det böra tilläggas anslaget till förbättrande af arfvodena åt vikarierande lärare.

Det kan äfven förekomma, att hela docentstipendiet bör innehållas. Såsom i det följande anföres, bör vikariearfvode, då så kan ske, i sin helhet utgå af aflöningen vid befattningen. Docentstipendiernas hela belopp blir då ledigt för enahanda ändamål, som nyss nämnts.

Beträffande vikariearfvodena vid uppehållande af fasta laborators- och

prosektors- samt observatorsbefattningar, för hvilka tjänstgöringspenningarna skola utgöra dels 2,000 kronor dels 1,500 kronor, synas dessa vikariearfvoden böra sättas till högst 3,500 kronor, enligt af Eders Kungl. Maj:t närmare meddelade föreskrifter, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att äfven härvidlag medgifva särskilda undantag. När docentstipendiat uppehåller vikariat å sådan befattning, böra äfven af docentstipendiet innehållas hvad som ej erfordras för att jämte tjänstgöringspenningarna uppnå det bestämda vikariatsarfvodet.

En fråga, som varit föremål för olika meningar, är den om vikariatsarfvodena böra beräknas för kalenderår eller för det akademiska läsåret. För närvarande tillämpas olika grunder i fråga härom vid universiteten och vid karolinska institutet. Jag anser, att anledning till ändring af dessa grunder ej förefinnes. Hvad universiteten angår, har universitetskommittén framlagt skäl för bibehållande af den i fråga om dem vedertagna ordningen. Och vid karolinska institutet kvarstår behovet af vikariatsarfvodenas utgående därstädes efter särskilda grunder. Ett uttalande af Riksdagen i dessa afseenden torde emellertid ej vara af nöden.

Angående de medel, som skola utgå till vikariatsarfvoden, torde jag ock behöfva allenast i förbigående här uttala mig.

Först böra naturligen tjänstgöringspenningarna komma till användning. Därefter fyller det bestämda beloppet antingen af den egentliga lönen vid befattningen, om densamma på grund af ledighet i tjänsten eller af annan anledning är att tillgå, eller genom erforderlig del af docentstipendium, om vikarien innehar sådant, eller ock genom tillskott af de till förbättrande af vikariearfvoden afsedda medel, därvid dock i visst fall afdrag göres för andra stipendier, legat, anslag m. m., som åtnjutas af vikarie.

Hvad särskildt den egentliga lönens användande på nyss omförmälda sätt beträffar, kan det, på sätt universitetskommittén anmärkt, ej annat än anses naturligt och fullt berättigadt, att de medel, som äro anslagna till undervisningens vid högskolorna uppehållande, i första hand därtill användas under vikariat, när så kan ske. Ett annat förfarande skulle för öfrigt endast leda till omgång och försvåra tillräckligheten af de till förbättrande af vikariatsarfvodena afsedda medlen.

Frågan, huruvida beträffande tillskott af de till förbättrande af vikariearfvodena afsedda medlen afdrag skall göras för andra stipendier, legat, anslag m. m., som äro med docentstipendier jämförliga och åtnjutas af vikarie, har, såsom af det föregående inhämtas, varit föremål för olika meningar. Enligt min åsikt bör afdrag ske och dylika medel, i likhet med docentstipendium, inberäknas i vikariearfvodet, endast när — såsom fallet är med

docentstipendierna — under vikariatstiden någon särskild prestation upphör att för dem lämnas.

Jag vill här i förbigående vidröra ett spörsmål, som blifvit anknutet till vikariatsfrågan. Det har under olika skeden af förevarande ärende föreslagits, att docent, som vunnit befordran till ordinarie akademisk lärarbefattning, skulle med viss inskränkning äga att vid bestämmandet af rätt till ålderstillägg räkna sig till godo tid, hvarunder han såsom docent på förordnande uppehållit den med dylik lärarbefattning förenade undervisningsskyldighet. Detta med allmänna grunder för rätt till ålderstillägg icke öfverensstämmande önskemål har jag ej ansett mig kunna understödja.

Vid befordran till lärarbefattning vid allmänt läroverk åter tillgodonjuter docent framdeles såsom hittills den rätt till lönetursberäkning, som på grund af särskilda förhållanden blifvit honom tillförsäkrad genom nådig kungörelse den 27 augusti 1904.

Slutligen skall jag i detta sammanhang ingå på en fråga, som upptogs i den af Uppsala-docenterna i januari 1906 gjorda underdåniga ansökningen, nämligen frågan om ersättning åt fakultetsopponenter vid akademiska disputationer. *Ersättning
åt fakultets-
opponent.*

I nämnda ansökning framhölls, att arbetet för fakultetsopponenterna högst betydligt ökats och utgjorde ett ofta mycket betungande uppdrag, hvarför ingen som helst ersättning lämnades. Någon ändring härutinnan hade icke föreslagits af universitetskommittén, ehuru det måste anses vara föga öfverensstämmande med universitetets värdighet, att detsamma utkräfdt dylikt arbete, stundom ända till 6 à 7 gånger inom jämförelsevis kort tid, af docent, som aldrig uppburit någon ersättning af statsmedel. Det betonades, att i full öfverensstämmelse med den af kommittén uttalade principen, »att det arbete, som docenterna i högskolans tjänst utföra, bör skäligen ersättas», stode fordran, att uppdrag att fungera som fakultetsopponent aflönades liksom hvarje annat förordnande. Regeln syntes likväl petitionärerna böra vara, att endast docenter, som icke innehade docentstipendium, borde komma i åtnjutande af dylik ersättning, hvilken icke borde sättas lägre än till 100 kronor för hvarje disputation. *Docenternas
ansökningar
år 1906.*

Docentföreningen vid universitetet i Lund hemställde jämväl i sin år 1906 gjorda underdåniga ansökning, att ersättning med skäligt belopp måtte beredas åt docenter, som utan att innehafva docentstipendium erhöles i uppdrag att fungera såsom fakultetsopponenter vid akademiska disputationer.

I de öfver docenternas omförmälda ansökningar afgifna utlåtandena af universitetsmyndigheterna uttalades olika meningar i denna fråga. *Universitets-
myndig-
heterna.*

dan den å flera håll tillstyrkts, afstyrktes den uttryckligen af juridiska fakulteten och matematisk-naturvetenskapliga sektionen af filosofiska fakulteten i Uppsala samt det större akademiska konsistoriet såväl därstädes som i Lund.

I den under slutet af år 1906 från docentföreningen i Uppsala inkomna underdåniga framställningen i fråga om docentstipendierna m. m. vidhålles den gjorda ansöknings i nu omförmälda del.

Kanslern uttalade i denna fråga, att det icke borde rimligen begäras af en docent, att han utan någon som helst ersättning skulle åtaga sig tjänstgöring såsom fakultetsopponent. I de skyldigheter, som åläge stipendierade docenter, syntes dock detta åliggande skäligen kunna anses ingå, men för öfriga docenter vore förhållandet ett annat. Han tillstyrkte därför, att ersättning för tjänstgöring såsom fakultetsopponent tillerkändes docent, som icke vore innehafvare af docentstipendium, och syntes ersättningsbeloppet böra lämpas efter förhandenvarande förhållanden, men ej öfverstiga 100 kronor för hvarje gång. Kanslern hemställde därför om nådig proposition till 1907 års Riksdag om beviljande af ett anslag på ordinarie stat af 500 kronor för hvartdera universitetet till ersättning åt docenter, som utan att uppbära docentstipendium tjänstgöra såsom fakultetsopponenter.

De sakkunnige.

De sakkunnige yttrade, bland annat, följande:

Det kunde knappast förnekas, att de akademiska disputationerna inom det vetenskapliga lifvet vid universiteten numera spelade en vida mindre betydelsefull roll än förr. Ett förtjänstfullt framträdande vid ett disputationstillfälle torde förr hafva inneburit en icke ringa merit, under det att man väl måste erkänna, att ett förordnande såsom fakultetsopponent numera knappt utgjorde någon mer afsevärd tillökning å en meritförteckning.

Samtidigt torde det arbete, som uppdraget kräfde för sitt rätta fullgörande, hafva ej obetydligt ökats. Själfva afhandlingarna hade vuxit i omfång, och det nya vetenskapliga material, som i dem framlades till granskning, torde i regel vara ej obetydligt större nu än förr. Slutligen vore den nutida starka specialiseringen inom vetenskapen en faktor, som verkade i samma riktning.

Då det icke syntes riktigt att ålägga en oafflönad akademisk lärare att utan ersättning utföra ett tidkräfvande arbete, som — hur lärorikt det än vore — icke innebure någon nämnvärd merit för hans framtid, syntes krafvet på införandet af arfvode för ifrågavarande uppdrag, då det fullgjordes af icke stipendierad docent, äga verkligt fog för sig.

Att, såsom ifrågasatt blifvit, låta arfvodet bestämmas för hvarje gång, torde emellertid knappt vara möjligt. Omfånget af det arbete, som en opponent behöfde nedlägga på sitt uppdrag, vore utom af afhandlingens beskaffenhet beroende af så många tillfälliga och oberäkneliga faktorer, att en något så när rättvis uppskattning af detsamma i hvart förekommande fall blefve ytterst svår, och resultatet under flertalet förhållanden gifve anledning till missnöje.

Ett fast arvode, såsom docenterna ifrågasatt, torde vara vida att föredraga. I betraktande af att granskningen af en afhandling numera ej sällan kräfde ett par veckors strängt arbete från opponentens sida, stundom till och med mera, syntes det ifrågasatta beloppet 100 kronor icke vara för högt tilltaget.

Då det, om än undantagsvis, förekomme, att en fakultet eller sektion måste söka sin opponent utanför både de ordinarie universitetslärarnas och docenternas krets, syntes det skäligt, att äfven under sådana förhållanden ett lika arvode tilldelades fakultetsopponenten, därest han icke såsom tillförordnad universitetslärare minst uppbure ett mot docentstipendiums belopp svarande arvode för år räknadt. Därigenom torde ock de ej sällan förefintligen svårigheterna att i sådana undantagsfall erhålla till uppdragets fullgörande villig och oförhindrad person kunna för fakulteten eller sektionen i någon mån underlättas.

De sakkunnige beräkna, med hänsyn tagen till de under de senare åren förekomna disputationer, att årliga anslag af 800 kronor för universitetet i Uppsala och 400 kronor för universitetet i Lund kunde antagas vara i genomsnitt tillräckliga. De starka fluktuationerna i det årliga antalet disputationer vid hvartdera universitetet visade emellertid hän på nödvändigheten af att ett förslagsanslag beviljades.

Ur de öfver de sakkunniges förslag afgifna yttranden finnes intet att i detta ämne här anteckna.

För karolinska institutets del har genom kanslerns af mig förut öfremälda skrifvelse den 23 december 1907 hemställts om ett anslag å 300 kronor till ersättning åt personer, som enligt uppdrag af lärarkollegiet tjänstgöra såsom opponenter vid disputationer, som hållas vid institutet. Lärarkollegiet åberopar i afseende härå, att de af de sakkunnige anförda skäl för ersättning åt fakultetsopponenter vid universiteten talade för beredande af motsvarande ersättning vid institutet.

Jag underkänner icke önskvärdheten af att ersättning åt fakultetsopponent under de af de sakkunnige angifna förhållanden måtte kunna utgå. Emellertid antager jag, att med den betydliga ökning af antalet docentstipendier, som af mig föreslagits, behovet af dylik särskild ersättning

*Departements-
chefens
yttrande.*

skall visa sig blifva betydligt mindre än hittills. Särskilda anslag för ändamålet vill jag ej påyrka.

En annan utväg vill jag däremot föreslå. Såsom nämnts, finnas vid universiteten anslag, hvarterda å 5,000 kronor, och vid karolinska institutet ett anslag å 2,000 kronor till arfvoden åt vikarierande akademiska lärare. Den af de sakkunnige lämnade utredning synes visa, att dessa anslag vid universiteten hittills varit väl tillräckliga och äfven skulle komma att vara så under nu ifrågasatta förändrade förhållanden. Från berörda anslag kunde kanslern bemyndigas att låta utanordna ersättningen åt nu ifrågavarande fakultetsopponenter med högst 100 kronor för hvarje; dock bör härigenom icke få orsakas någon minskning i den fyllnad i vikariearfvoden, som eljest skolat från anslagen utbetalas.

Därest mitt förslag i afseende å utvidgad användning af omförmälda anslag gillas, bör i anslagens benämning gifvas en antydning om deras sålunda vidgade ändamål.

Departements-
chefens hem-
ställan.

Under åberopande af hvad jag i förevarande afdelning anför tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att bestämma, att, enligt de närmare föreskrifter, som af Eders Kungl. Maj:t meddelas, vikariearfvode må vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet, i den mån därför tillgängliga medel förslå, utgå vid förordnande att med full tjänstgöringsskyldighet uppehålla professorsbefattning med 4,000 kronor för år och vid förordnande att uppehålla fast laborators-, prosektors- eller observatorstjänst med högst 3,500 kronor för år; Eders Kungl. Maj:t dock obetaget att, där särskilda förhållanden det påkalla, förordna, att vikariearfvode till högre belopp än nu är sagdt må utgå; skolande i fråga om berörda vikariearfvoden iakttagas, att, därest docentstipendiat innehar förordnande som nu omförmäls, stipendiebeloppet eller viss del däraf, enligt af Eders Kungl. Maj:t gifna bestämmelser, innehålles för att på lämpligt sätt för vederbörande högskolas verksamhet tillgodogöras; samt

att medgifva, att från vederbörande till arfvoden åt vikarierande lärare afsedda anslag må till den, som fullgör uppdrag att å fakultets eller sektions eller vederbörande lärarkollegiums vägnar vid akademisk disputation opponera, därest han ej innehar docentstipendium eller är ordinarie lärare vid någotdera af universiteten eller vid karolinska institutet eller såsom tillförordnad lärare för minst en termin vid någon af dessa högskolor åtnjuta ett arfvode, som för år minst uppgår till 2,500 kronor, utgå ersättning för nämnda uppdrags fullgörande med ett belopp af högst 100 kronor, dock med iakttagande att härigenom ej någon minskning får förorsakas i de belopp, som till fyllnad i vikariearfvoden under året skola utgå ur dessa anslag.

VI.

Angående ändring i staten för universitetskanslersexpeditionen.

Den sista af de i början af mitt anförande uppställda sex hufvudafdelningarna omfattade frågan om ändring i staten för universitetskanslersexpeditionen.

Innan jag redogör för de framställningar från universitetskanslern m. m., som föranlett mig att här upptaga denna fråga, ber jag att få erinra om denna stats nuvarande utseende, samt hvarifrån medel till bestridande af kostnaderna för kanslersexpeditionen inflyta.

*Nuvarande
stat.*

Stat för kanslersexpeditionen fastställdes genom nådigt bref den 18 december 1903. Denna stat var af följande lydelse:

kanslerssekreterarens aflöning	kronor 5,500: —
däraf beräknas för hyra af arkiv- och expeditiionslokal	
900 kronor samt för skrifmaterialier och expenser 100	
kronor;	
amanuensens arfvode	» 500: —
vaktmästarbiträdets arfvode	» 500: —

Summa kronor 6,500: —

Till betäckande af nämnda summa beräknades vid statens fastställande och utgå fortfarande följande medel:

från universitetet i Uppsala	kronor 3,000: —
» » i Lund	» 2,000: —
» karolinska mediko-kirurgiska institutet	» 1,000: —
» Göteborgs högskola	» 500: —

Summa kronor 6,500: —

För universiteten äro vederbörande belopp — hvilka till en början delvis utgingo från reservfonderna — uppförda i 1907 års nya utgiftsstaten, i den af Riksdagen godkända afdelningen A) i hvardera staten. De för karolinska institutet utgående medlen, på Kungl. Maj:ts förslag vid 1903 års Riksdag, efter då skedd ökning med 250 kronor, fastställda till sitt nuvarande belopp, äro uppförda å nämnda instituts stat. Det angifna beloppet 500 kronor från Göteborgs högskola utgår, som nämnt, fortfarande därifrån.

Sedan nämnda stats fastställande hafva kanslerssekreterarens löneförmåner ytterligare förbättrats genom tillskott från Stockholms högskola. Vid förlänandet af rätt för högskolan att anställa vissa filosofiska samt stats- och rättsvetenskapliga examina har nämligen Kungl Maj:t föreskrifvit, att högskolan skall till kanslerssekreteraren i arfvode utbetala tillhoppa 1,000 kronor för år. Ehuru de från såväl Stockholms som Göteborgs högskolor utgående beloppen äro stadgade endast för vissa perioder, under hvilka examensrätt medgifvits högskolorna, kunna de utan tvifvel påräknas såsom ständigt utgående bidrag till kanslerssekreterarens aflöning.

Kanslerssekreteraren äger ej rätt till ålderstillägg. Beträffande kanslerssekreterarens ställning är vidare att märka, att han ej innehar en fast tjänst: kanslern äger, såsom det heter i universitetsstatuterna, för sin expedition *förordna* en sekreterare. Äfven amanuensen antages, enligt stadgande i nådiga brefvet den 18 december 1903, af kanslern.

Genom samma nådiga bref äro vissa bestämmelser meddelade rörande den vid kanslersexpeditionen anställda tjänstepersonalen m. m. Ur dessa bestämmelser må följande här omförmälas.

Kanslerssekreterarens
åligganden.

Kanslerssekreteraren åligger att bereda och för kanslern föredraga inkomna mål och ärenden, ombesörja deras vederbörliga registrering och expedition samt i allmänhet inför kanslern ansvara för ämbetsgöromålens behöriga gång; att i enlighet med gällande bestämmelser vårda och förteckna kanslersämbetets arkiv; att till amanuensen äfvensom till vaktmästarbiträdet för hvarje månad utbetala dem tillkommande löne-medel samt härför årligen inför kammarrätten medelst företeende af vederbörliga kvittenslistor afgifva redovisning; äfvensom att ansvara för och bekosta brandförsäkring af vissa för kanslersexpeditionens räkning anskaffade, af staten inlösta inventarier och för dem årligen redovisa inför kammarrätten.

Kanslerssekreteraren är berättigad att utan afdrag å sina löneförmåner årligen å tid under sommarmånaderna, som af kanslern bestämmes, åtnjuta semester under en månad, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske.

Vidare äro föreskrifter gifna rörande afdrag å kanslerssekreterarens aflöning, då han af sjukdom hindras att förrätta sin tjänst eller tjänstledighet af annan anledning honom meddelas.

Amanuensen åligger att biträda kanslerssekreteraren med de vid kanslersexpeditionen förekommande göromål. Han är äfven vid semester för kanslerssekreteraren eller vid dennes tjänstledighet skyldig, att, om han därtill förordnas, jämte sin amanuensbefattning uppehålla kanslerssekreterarbefattningen, vid semester utan särskild godtgörelse under högst en

månad årligen och vid tjänstledighet för kanslerssekreteraren mot närmare bestämd ersättning.

Universitetskanslerns framställningar i ämnet angå dels förändrad ställning och förbättrade aflöningsförmåner för kanslerssekreteraren dels ock vissa tillägg och förändringar i öfrigt i den för kanslersexpeditionen fastställda staten.

*Föreläggande
framställ-
ningar.*

Jag skall först till behandling upptaga den senare af dessa frågor och vill då till en början redogöra för innehållet i en af kanslerssekreteraren till kanslern ställd skrifvelse i ämnet.

*Kanslers-
sekreterarens
ansökning.*

I denna skrifvelse framhålles, hurusom för ett så ringa arfvode som 500 kronor om året något mera verksamt biträde vid kanslersexpeditionen icke kunde utkrävas af amanuensen. Dennes tjänstgöring hade ock hittills varit begränsad till en timme om dagen, hvarvid han hufvudsakligen biträdt vid kollationering, vid förandet af diarier öfver inkomna ärenden och vid expediering af utgående skrivelser. Erfarenheten hade emellertid gifvit vid handen, att den alltjämt fortgående ökningen, med afseende på såväl antal som omfattning, af de till kanslersexpeditionen inkommande ärendena kräde mera biträde af amanuensen, jämväl vid uppsättning af expeditioner, särskildt vid de icke sällan återkommande tillfällen, då ärenden af mera omfattande art vore föremål för kanslersämbetets handläggning. Sådana ärenden kunde understundom i så stor utsträckning taga kanslerssekreterarens tid i anspråk, att handläggningen af de ständigt inkommande ärendena af löpande beskaffenhet samt andra arbeten, såsom förande af register, arkivets skötsel m. m., endast med stor svårighet af honom medhunnas. Att mängden af de vid kanslersexpeditionen handlagda ärenden ej oväsentligt ökats sedan den tid, då staten för expeditionen fastställdes, framginge af följande öfversikt öfver antalet vid expeditionen handlagda skrivelser, hvilka föranledt utlåtande, remiss eller annan expedition, under åren 1903—1906 samt de tre första kvartalen af år 1907, beräknadt efter samma grunder som i 1903 års statsverksproposition funnes angifna:

år 1903	994
» 1904	1,113
» 1905	1,014
» 1906	1,201
» 1907, de tre första kvartalen	911

Enligt ny, från och med år 1903 använd metod vid förandet af

diarium öfver inkommande mål och ärenden utgjorde motsvarande siffror 766, 848, 783, 921 och 734.

Då sålunda ökad tjänstgöring för amanuensen måste anses vara för ärendenas behöriga handläggning erforderlig, syntes det till honom nu utgående arfvodet böra ej obetydligt höjas. Beloppet af denna höjning borde bestämmas till 1,000 kronor, hvarigenom arfvodet skulle komma att utgöra 1,500 kronor om året, ett arfvodesbelopp, som för ifrågavarande tjänstgöring ingalunda finge anses oskäligt.

Äfven vaktmästarens nuvarande arfvodesbelopp vore otillfredsställande och borde ökas till 800 kronor. Därest kvalificerad person skulle kunna erhållas för utförande af de med tjänsten förenade, icke obetydliga göromål, vore nämnda belopp erforderligt.

*Universitets-
kanslern.*

Kanslern tillstyrker, att medel för berörda arfvodesförhöjningar beredas, och påpekar, hvad amanuensen beträffar, dels att amanuensbefattningens innehafvare måste med hänsyn till skyldigheten att vikariera för kanslerssekreteraren vara en väl kvalificerad person, dels den ökade arbetsbördan vid kanslersexpeditionen och behovet af att kanslerssekreteraren i större utsträckning kunde påräkna biträde af amanuensen.

Därjämte anser kanslern — med hänvisning till därutinnan förekommande uttalanden i kanslerssekreterarens omförmälda skrifvelse — att 400 kronor böra utverkas till beredande af ökad anslag till skrifmaterialier och expenser. Oaktadt stor sparsamhet hade kostnaderna för dessa ändamål årligen uppgått till flerdubbelt högre belopp än det i staten angifna, 100 kronor.

Vidare har universitetskanslern framhållit ett annat anslagsbehof för kanslersexpeditionen. De kraf, som borde ställas på kanslerssekreterarbefattningens innehafvare, afsåge i första hand vana och förmåga att handlägga allehanda ämbetsgöromål samt att med erforderlig skyndsamhet och precision affatta och expediera kanslerns beslut. Speciell fackkunskap i alla de olikartade och ej sällan invecklade frågor, som komme under kanslerns pröfning, kunde däremot icke rimligtvis städse påräknas hos denne ämbetsman. Det skulle därför vara synnerligen önskvärdt, om kanslern kunde blifva i tillfälle att i händelse af behof vid särskilda frågors beredande och delvis äfven föredragning anlita jämväl personer, utrustade med speciell sakkunskap på vederbörande område. Exempel på sådana frågor, vid hvilkas behandling dylikt biträde utöfver kanslerssekreterarens kunde blifva till nytta, erbjöde sig i ej ringa antal. Hit hörde ärenden angående ändrade bestämnelser rörande examens- och studieväsendet inom olika fakulteter, angående stadfästade af studieplaner i olika examensämnen eller examina, angående fastställande af föreskrifter för de akade-

miska studiernas ordnande eller för vissa vetenskapliga institutioner, angående fördelning af examinationsskyldigheten mellan särskilda professurer m. m. Kanslern borde sålunda hafva tillgång till medel för att kunna i hvarje särskildt sådant fall vända sig till härför lämplig person, hvilken kunde befinnas villig att mot ett för hvarje gång af kanslern bestämdt arvode verkställa erforderligt utredningsarbete, tillhandagå med upplysningar och dylikt; och torde ett belopp af omkring 2,000 kronor om året blifva för ändamålet tillräckligt.

Vid beräkning af det sammanlagda ökade anslagsbeloppet, som vore erforderligt för nu ifrågavarande ändamål, afrundar kanslern detsamma — med nedsättning af sistnämnda post till 1,900 kronor — till 3,600 kronor.

I afseende å kanslerssekreterarens ställning och aflöningsförmåner m. m. har kanslern anfört bland annat följande.

Det nuvarande sättet för kanslerssekreterarens aflönande — liksom hela expeditionens uppehållande — vore i mer än ett afseende egendomligt och i viss mån föråldradt. Medlen därtill sammanbragtes från flera olika håll. Med det anslag, som tillkomme kanslerssekreteraren, hade denne att jämnväl bekosta arkivhyra samt renskrifning och öfriga expenser vid kanslersexpeditionen. Någon fördelning af kanslerssekreterarens aflöningsförmåner i lön och tjänstgöringspenningar vore ej föreskrifven, och någon rätt till ålderstillägg för honom funnes ej, hvarjämte han ej heller åtnjöte förmånen af pensionsrätt. Sättet för hans tillsättning, på förordnande, måste för befattningshafvaren, åtminstone formellt sedt, innebära en viss otrygghet.

En definitiv reglering af dessa förhållanden syntes icke kunna lämpligen ernås på annat sätt än genom förändring af kanslerssekreterarbefattningen till en verklig statstjänst, hvilken tillsattes medelst fullmakt och aflönades, åtminstone hufvudsakligen, direkt af statsmedel.

Att å kanslerssekreterarbefattningen hädanefter skulle, enligt kanslerns förslag, utfärdas fullmakt och dess innehafvare sålunda tillförsäkras en fast anställning, skulle för öfrigt icke i sak innebära något brytande af hittills tillämpad praxis. I sådant hänseende kunde följande uppgifter vara betydande.

Under tiden från 1800-talets midt till närvarande tid hade kanslersämbetet varit beklädt af inalles åtta personer. Kanslerssekreterartjänsten hade däremot under samma tid, nämligen från år 1849, då sedermera riksarkivarien Johan Jacob Nordström förordnades till kanslerssekreterare, innehafts af allenast fyra personer; och ombyte af kanslerssekreterare hade därunder icke någon gång ägt rum i sammanhang med kanslersskifte. Af nämnda fyra kanslerssekreterare hade en, hvilken efter en nära tjugusju-

årig tjänstetid vid nära sjuttiofyra års ålder på begäran entledigades från förordnandet, tjänstgjort under fyra universitetskanslerer samt två tjänstgjort hvardera under tre kanslerer.

I själfva verket syntes det föga troligt, att en universitetskansler någon skulle, med stöd af sin formella rätt, vare sig vid tillträdet af kanslersämbetet eller eljest utan vidare afskeda en kanslerssekreterare, som oförvitligt skött sin tjänst; och i detta hänseende ville kanslern instämma i hvad en af hans företrädare — uti underdånig skrifvelse den 1 december 1906 i fråga om pensionsrätt för kanslerssekreteraren — härom yttrat, nämligen »att det näppeligen kan ligga i en kanslers intresse att se ifrågavarande ämbete byta innehafvare; fastmera måste det anses fördelaktigt för honom att kunna tillgodogöra sig i tjänsten vunnen erfarenhet».

Men om ock sålunda kanslerssekreterarens förseende med fullmakt icke skulle i sak innebära någon förändring i förhållande till hvad hittills faktiskt tillämpats, kunde det å andra sidan icke förnekas, att det i kanslersämbetets eget intresse skulle vara af ganska stor betydelse att på nämnda sätt gifva åt befattningen en fastare karaktär. Det vore nämligen uppenbart, att det vid tjänstens tillsättning måste för eventuella kandidater till densamma verka i viss mån afskräckande, om den tillsattes medelst förordnande, hvilket när som helst kunde återkallas. Af sådan anledning skulle utan tvifvel befattningens förseende med lämplig innehafvare under vissa förhållanden försvåras. Denna synpunkt hade för öfrigt efterhand erhållit ökad betydelse, sedan nämligen ifrågavarande tjänst, hvilken förr utan svårighet kunnat skötas såsom en bisyssla vid sidan af någon ordinarie, medelst fullmakt tillsatt statstjänst, numera på grund af väsentligt ökade göromål vid kanslersexpeditionen utvecklats därhän, att den toge sin innehafvare så pass fullständigt i anspråk, att det för honom vore omöjligt att vid sidan däråf sköta annan tjänstebefattning af någon betydelse.

Vidare ansåge kanslern, att kanslerssekreterare hädanefter borde, liksom innehafvare af därmed närmast jämförliga befattningar, utnämnas af Eders Kungl. Maj:t, hvarvid dock åt kanslern gifvetvis borde bevaras inflytande på utnämningen genom att denna skulle ske efter af honom afgifvet förslag.

Äfven sedan kanslerssekreterarbefattningen sålunda gjorts till en verklig statstjänst, skulle dock allt fortfarande en del af aflöningen vid densamma bestridas med andra medel än statsmedel, nämligen till den del, som utginge från Stockholms och Göteborgs högskolor, tillhopa 1,500 kronor. Aflöningsförmånerna skulle således med afdrag af omförmälda belopp, tillhopa 1,500 kronor, utgå af statsmedel och syntes jämte öfriga för kanslersexpeditionen nödiga belopp böra uppföras såsom ett särskildt, från uni-

versitetens och karolinska institutets stater fristående anslag under åttonde hufvudtiteln.

Hvad härefter anginge beloppet af den aflöning, som skäligen borde tillerkännas kanslerssekreteraren, ville kanslern erinra om de skyldigheter, som enligt af Kungl. Maj:t fastställda bestämmelser vore ålagda denne ämbetsman. Omfattningen af kanslerssekreterarens göromål belystes i viss mån af antalet utaf de till kanslerns handläggning förekommande mål och ärenden. Detta antal hade under de senare åren ej oväsentligt ökats. I afseende härpå hänvisade kanslern till de sifferuppgifter, hvilka i sådant hänseende meddelats i kanslerssekreterarens förutnämnda skrifvelse. För fullständigande af dessa sifferuppgifter meddelade kanslern ytterligare, att antalet vid expeditionen handlagda skrivelser, hvilka föranledt utlåtande, remiss eller annan expedition under hela år 1907, beräknadt efter samma grunder som i 1903 års statsverksproposition funnes angifna, utgjort 1,271 samt, enligt ny, från och med år 1903 använd metod vid förandet af diarium öfver inkommande mål och ärenden, uppgått till 1,000.

Med hänsyn till den föredragna gsskyldighet, hvilken ålåg kanslerssekreteraren, äfvensom till antalet af de ärenden, som tillhörde hans handläggning, syntes hans befattning vara till väsentlig del jämförlig med ett byråchefsämbete eller en så kallad tredje grads tjänst. Därjämte hade kanslerssekreteraren att utföra en mängd göromål af enklare art, som i regel ej torde i samma mån betunga en byråchef, nämligen uppsättning af koncept, expeditionsgöromål, förande af register, arkivets skötsel o. s. v. I betraktande af dessa omständigheter ansåge kanslern, att aflöningsförmånerna vid tjänsten borde, i enlighet med de grunder, som tillämpats vid fastställande af nyare stater, bestämmas till ett belopp, något öfverstigande hvad som tillkomme innehafvare af andra gradens tjänster men lägre än aflöningen för en tredje grads tjänst. Kanslern förutsatte härvid, att dessa aflöningsförmåner ej skulle betungas med afdrag för hyra af arkiv- och expeditionslokal m. fl. dylika kostnader.

På grund af det anförda och med hänsyn dels därtill, att tjänsten, som borde blifva förenad med rätt till pension enligt lagen den 11 oktober 1907, skulle betungas med förut ej utgående årlig pensionsavgift, hvilken med antagande af det utaf kanslern tilltänkta lönebelopp skulle utgå med 250 kronor, dels ock å andra sidan därtill, att därest det af kanslern framlagda förslag om ett särskildt bidrag för anlåtande i vissa fall af sakkunnigt biträde skulle godkännas, kanslerssekreterarens föredragningskyldighet blefve i någon mån underlättad, ville kanslern föreslå, att kanslerssekreterarens aflöningsförmåner måtte bestämmas till 4,000 kronor i lön, 2,000 kronor i

tjänstgöringspenningar och 400 kronor i ortstillägg, eller tillhopa 6,400 kronor, med bestämmelse att efter fem år lönen kunde höjas med 500 kronor och efter tio år med ytterligare 500 kronor, samt med rätt för nuvarande befattningshafvaren att med afseende å rätten till åtnjutande af ålderstillägg räkna sig till godo den tid, han innehafte tjänsten. Kanslerssekreterarens rätt till semester torde härjämte böra, i likhet med hvad t. ex. för statskommissarier och innehafvare af andra grads tjänst i statskontoret vore stadgadt, utsträckas till en och en half månad.

Det i nu gällande stat till hyra af arkiv- och expeditiionslokal samt för skrifmaterialier och expenser beräknade belopp, tillhopa 1,000 kronor, tillika med det af kanslern begärda tilläggsbelopp, 400 kronor, således 1,400 kronor, syntes böra lämpligen uppföras såsom ett särskildt anslag och däraf beräknas till hyra för arkiv- och expeditiionslokal 800 kronor samt återstoden 600 kronor till skrifmaterialier och expenser med skyldighet för kanslerssekreteraren att för sistberörda expensanslag på vanligt sätt årligen redovisa inför kammarrätten.

Staten för kanslersexpeditionen skulle med tillämpning af nu angifna grunder erhålla följande utseende:

1 kanslerssekreterare: lön	4,000: —	
tjänstgöringspenningar	2,000: —	
ortstillägg	400: —	6,400: —

Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.

1 amanuens, arfvode	1,500: —
1 vaktmästarbiträde, arfvode	800: —
till anlåtande i vissa fall af sakkunniga biträden	1,900: —
till hyra af arkiv- och expeditiionslokal	800: —
till skrifmaterialier och expenser	600: —

Summa kronor 12,000: —

Nämnda från Stockholms och Göteborgs högskolor utgående belopp, tillhopa 1,500 kronor, syntes böra fortfarande såsom hittills anslås såsom bidrag till kanslerssekreterarens aflöning och torde därvid böra tillföras den fasta lönen, hvadan beloppet af härtill afsedt statsanslag borde i motvarande mån minskas.

För åtnjutande af de i staten upptagna aflöningsförmåner torde för

kanslerssekreteraren böra fastställas följande villkor och bestämmelser, nämligen:

att med kanslerssekreterarbefattning ej finge förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat; och

att med samma befattning icke heller finge förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som vore med Eders Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, så framt ej kanslern uppå därom gjord framställning och efter pröfning att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej ansåges inverka hinderligt för tjänstgöringen vid kanslersexpeditionen, funne uppdraget eller befattningen kunna få tills vidare mottagas och bibehållas.

Vidare syntes böra bestämmas, att, i enlighet med hvad kanslern föreslagit, kanslerssekreteraren skulle vara berättigad att utan afdrag å sina löneförmåner årligen å tid, som af kanslern bestämdes, åtnjuta semester under en och en half månad, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kunde ske, äfvensom att nuvarande innehafvare af kanslerssekreterarbefattningen finge i afseende å rätt till ålderstillägg räkna sig till godo den tid, han innehaft befattningen.

I kanslerns skrifvelse hänvisades till en föregående framställning af kanslersämbetets innehafvare angående pensionsrätt för kanslerssekreteraren. I själfva verket hafva två framställningar under senare år gjorts om dylik förmåns beredande åt kanslerssekreterartjänstens innehafvare, nämligen först genom underdånig skrifvelse den 30 september 1904 och sedermera genom den nu af kanslern åsyftade skrifvelsen den 1 december 1906. Den förra af dessa båda skrivelser — i ingendera af dem har fråga varit om kanslerssekreterartjänstens förändring till en icke på förordnande, utan fast, tillsatt befattning — har redan anmälts inför Kungl. Maj:t och därvid förklarats ej föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. I den senare erinras om vikten och betydelsen af kanslerssekreterartjänsten. Det framhålles, hurusom det å ena sidan näppeligen kunde ligga i en kanslers intresse att se ifrågavarande ämbete byta innehafvare, utan fastmera måste för kanslern anses fördelaktigt att kunna tillgodogöra sig i tjänsten vunnen erfarenhet, samt att det å andra sidan ock låge i sakens natur, att en ämbetsman måste se till sin framtid. Han kunde ej stanna på en post, där han endast förbrukade sina krafter, men ej sattes i stånd att sörja för sin egen och de sinas framtid, sedan krafterna och arbetsförmågan minskats i högre eller mindre grad. Äfven för kanslersinstitutionen måste

*Föregående
framställ-
ningar.*

det vara af vikt, att en åldrad och uttjänt tjänsteman kunde afgå med pension och ej nödgas kvarstå — och en kansler skulle aldrig under sådana förhållanden vilja från ämbetet vid upphörd arbetsförmåga skilja den, som redbart och oförvitligt däråt ägnat sina krafter.

*Statskontorets
utlåtande.*

I fråga om ändring i staten för universitetskanslersexpeditionen har statskontoret, efter nådig remiss, den 2 mars 1908 afgifvit underdånigt utlåtande af följande innehåll.

Statskontoret hyste visserligen någon tvekan att så kort tid efter det Kungl. Maj:t fastställt stat för kanslersexpeditionen tillstyrka så afsevärda ändringar däri, som de föreliggande framställningarna afsåge. Men då giltiga skäl syntes vara anförda för kanslerssekreterarens uppförande på ordinarie stat, hvarigenom ock den hvilande pensionsfrågan kunde på ett tillfredsställande sätt lösas, ville statskontoret tillstyrka beredande af erforderligt anslag.

Emellertid funne statskontoret icke tillräckliga skäl förebragta för aflöningsbestämmande till högre belopp än som genom den nyligen fastställda staten för statskontoret blifvit bestämd för dess sekreterare, hvilken jämväl åläge viss föredragningsskyldighet, helst statskontoret icke ansåge sig böra afstyrka det begärda särskilda anslaget af 1,900 kronor för anlåtande i vissa fall af sakkunniga biträden, hvilka kunde af kanslern tillkallas för beredande och föredragning af vissa, särskild sakkunskap kräfvande ärenden. Icke heller borde lämnas obeaktadt, att, enligt det föreliggande förslaget, en höjning inträdde i amanuensens arvode från 500 kronor till 1,500 kronor, hvilket, såsom jämväl vore afsedt, komme att bereda kanslerssekreteraren en högst väsentlig lättnad i arbetet.

Statskontoret hemställde alltså, att kanslerssekreterarens aflöning måtte bestämmas till enahanda belopp som sekreterarens i statskontoret.

Statskontoret hade intet att erinra i fråga om öfriga i det uppgjorda statförslaget uppförda anslagsbehof. Dock ansåge statskontoret, att dessa borde bestridas från ett gemensamt såsom »förlagsanslag, högst» angifvet anslag, hvilket såsom sådant kunde ingå i det anslag för kanslersexpeditionen, som blefve i riksstaten uppfördt.

Fördelarna ur besparingssynpunkt äfvensom det principiellt riktiga häri syntes icke behöfva särskildt framhållas.

Vid bestämmande af statsanslagets storlek borde afdrag ske för de belopp, tillhopa 1,500 kronor, som för ändamålet inflöte från Stockholms och Göteborgs högskolor.

Statskontoret hemställde fördenskull, att Eders Kungl. Maj:t måtte på det sätt, bifalla universitetskanslerns framställning, att Eders Kungl. Maj:t

täcktes föreslå Riksdagen att, med uteslutande från Uppsala universitets och Lunds universitets stater af de till kanslersexpeditionen uppehållande däri uppförda anslag samt från karolinska institutets stat af det till arfvode åt kanslerssekreteraren däri anslagna belopp, dels i riksstaten under åttonde hufvudtiteln uppföra ett särskildt anslag till universitetskanslerns expedition af 9,900 kronor, däraf 5,600 kronor förslagsanslag, högst, dels godkänna följande stat för kanslersexpeditionen, nämligen:

Till en kanslerssekreterare: lön	kronor 3,600: —	
tjänstgöringspen-		
ningar.....	» 1,800: —	
ortstillägg	» 400: —	5,800: —

Efter fem år kan lönen höjas med 500 kronor och efter ytterligare fem år med 500 kronor.

Till arfvode åt en amanuens	kronor 1,500: —	
» » » ett vaktmästarbiträde	» 800: —	
» anlitande i vissa fall af sakkunniga biträden	» 1,900: —	
» hyra af arkiv och expeditiionslokal	» 800: —	
» skrifmaterialier och expenser	» 600: —	
summa kronor 11,400: —		

De sålunda såsom ålderstillägg föreslagna beloppen borde utgå från det å åttonde hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ålderstillägg; och borde vederbörande få för ålderstilläggs åtnjutande tillgodoräkna sig äfven den tid, han innehåft befattningen före den nya statens trädande i kraft.

De sakkunnige hafva äfven i korthet yttrat sig rörande kanslers-*De sakkunnige.* expeditionen, särskildt kanslerssekreterarens aflöningsförmåner, hvilka de — förutom hvad som kan komma att bestämmas för hyra af arkiv och expeditiionslokal samt för skrifmaterialier och expenser — anse böra motsvara de löneförmåner, som tillerkänts andra gradens tjänstemän i statskontoret.

Universitetskanslerns framställning om behofvet af förändringar i *Departements-
chefens
yttrande.* staten för kanslersexpeditionen är öfvertygande, och i hvad angår den ökade arbetsbördan för expeditionen kan densamma delvis konstateras genom samfärdseln af ärenden mellan expeditionen och ecklesiastikdepartementet.

Då jag tager i betraktande de särskilda posterna i det af kanslern framlagda förslaget till stat för kanslersexpeditionen och därvid först den för kanslerssekreteraren däri uppförda aflöningen, synes mig naturligt att

göra en erinran om de aflöningsbelopp, som jag föreslagit för sekreterarna vid universiteten i Uppsala och Lund: lön 4,000 kronor och tjänstgöringspenningar 2,000 kronor, tillhopa 6,000 kronor, med rätt till två ålders-tillägg, hvartdera å 500 kronor, efter 5 och 10 års tjänstgöring. När jag ifrågasatt denna aflöning, som går utöfver den enligt 1907 års stat fastställda för sekreterare i statskontoret — till hvars nya stat jag annars ansett mig böra såvidt möjligt ansluta mig — har det skett med den uppfattning, att de båda akademisekreterarnas ställning faktiskt vore en annan än en sekreterares i centralt ämbetsverk och icke kunde alldeles jämföras med deras. Jag anser, att äfven kanslerssekreteraren i viss mån intager en sådan särställning. Vid bedömandet af frågan om den aflöning, som bör tillkomma honom, måste dock hänsyn tagas till att vissa lättnader genom af kanslern framställda förslag, hvilka jag vill upptaga, skulle komma att beredas honom. I betraktande af alla hithörande omständigheter föreslår jag, att kanslerssekreterarens aflöning sättes till samma belopp som akademisekreterarnas, 6,000 kronor, med rätt för honom, likasom för dem, till två ålders-tillägg å 500 kronor hvartdera, efter 5 och 10 års tjänstgöring. Aflöningen bör, likasom för dem, delas i lön 4,000 kronor och tjänstgöringspenningar 2,000 kronor. Kanslerssekreteraren blefve då i pensionshänseende likställd med akademisekreterarna. Att jag ej ansett någon del af kanslerssekreterarens aflöningsbelopp böra rubriceras såsom ortstillägg, sammanhänger därmed, att kanslersämbetet och kanslerns expedition ej äro ovillkorligen bundna vid viss ort.

Hvad beträffar de sakkunniges och statskontorets förslag i afseende å kanslerssekreterarens aflöning vill jag erinra, att de sakkunnige ej ägt tillgång till definitiva uppgifter, som kunde vara till ledning för ett bestämdt förslag till en efter nuvarande förhållanden lämpad stat för kanslersexpeditionen och att statskontorets förslag är uppgjort utan kännedom om de löneför-måner, som af mig ansetts böra tillkomma akademisekreterarna.

I den af mig föreslagna aflöningen för kanslerssekreteraren ingå ej, såsom för närvarande är fallet, medel till bekostande af hyra för arkiv- och expeditionslokal samt skrifmaterialier och expenser. Jag anser det vara riktigt, att, såsom både kanslern och statskontoret tillstyrkt, särskilda medel härför uppföras i staten. De i afseende härå föreslagna beloppen, respektive 800 kronor och 600 kronor, kunna i staten lämpligen samman-slås till en post å 1,400 kronor.

Mot de föreslagna arfvodesbeloppen för en amanuens och ett vakt-mästarbiträde har jag icke haft någon anmärkning att framställa. Hvad särskildt beträffar amanuensarfvodet, synes det mig uppenbart, att det bör högst afsevärdt höjas, dels för att kanslerssekreteraren må blifva befriad från en del tidsödande expeditionsgöromål dels ock emedan det tydligen är af nöden,

att kanslerssekreteraren i afsevärd grad behöfver direkt biträde vid utförandet af en del göromål.

Hvad slutligen vidkommer posten å 1,900 kronor för anlitande af sakkunniga biträden, synas mig fullgoda skäl vara anförda för behöfvet af dylika biträden.

Statskontoret har föreslagit, att de i utgiftsstaten ingående posterna, med undantag af aflöningen till kanslerssekreteraren, skulle bestridas från ett gemensamt förslagsanslag, högst 5,600 kronor. Det synes mig emellertid mindre lämpligt att iakttaga ett dylikt förfarande beträffande arfvodesbeloppen för amanuens och vaktmästarbiträde. Hvad angår posten å 1,400 kronor till hyra af arkiv- och expeditiionslokal, skrifmaterialier och expenser, vill jag ej heller förorda en sådan anordning. Det är nu så anordnad, att arkiv- och expeditiionslokalen är kombinerad med kanslerssekreterarens enskilda bostad. Då det allmänna för närvarande ej ställer arkiv- och expeditiionslokal till kanslersexpeditionens förfogande, synes berörda anordning vara mycket lämplig. Jag anser vid sådant förhållande, att omförmälda belopp å 1,400 kronor bör ställas till kanslerssekreterarens förfogande för därmed åsyftadt ändamål, med skyldighet för honom att bestrida de med posten afsedda utgifter, bland hvilka brandförsäkring af vederbörande inventarier kan särskildt angifvas.

Posten å 1,900 kronor till anlitande af sakkunniga biträden kan däremot lämpligen i öfverensstämmelse med statskontorets mening utgå såsom förslagsanslag å högst nämnda belopp.

Den stat, som jag anser böra fastställas för kanslersexpeditionen, skulle få följande innehåll:

Tillenkanslerssekreterare: lön	kronor 4,000: —
tjänstgörings-	
penningar.....	» 2,000: — kronor 6,000: —

Efter fem år kan lönen höjas med 500 kronor och efter ytterligare fem år med 500 kronor.

Till arfvode åt en amanuens	kronor 1,500: —
» arfvode åt ett vaktmästarbiträde	» 800: —
» anlitande af sakkunniga biträden	» 1,900: —
» hyra af arkiv- och expeditiionslokal, till skrifmaterialier, brandförsäkring och expenser, att för omförmälda ändamål ställas till förfogande af kanslerssekreteraren, med skyldighet för honom att bestrida de härmed afsedda utgifterna ..	» 1,400: —
summa kronor	11,600: —

Såsom nämnt, utgå för närvarande till bestridande af utgifterna för kanslersexpeditionen tillskott från olika håll. De från Stockholms och Göteborgs högskolor utgående beloppen, tillhopa 1,500 kronor, antar jag fortfarande vara att påräkna och bära betraktas såsom ingående i den egentliga lönen för kanslerssekreteraren. I enlighet med såväl kanslerns som statskontorets hemställan anser jag, att tillskotten från det allmänna, hvilka skulle komma att uppgå till 10,100 kronor, bära utgå från ett särskildt anslag under riksstatens åttonde hufvudtitel, benämndt »universitetskanslerns expedition». I detta anslag skulle som nämnt ingå ett förslagsanslag, högst, 1,900 kronor.

Gillas denna min mening, bära alltså ur universitetens och karolinska institutets stater uteslutas de därstädes för kanslersexpeditionen upptagna belopp å tillhopa 6,000 kronor.

Universitetskanslern och statskontoret hafva båda ansett, att kanslerssekreteraren borde erhålla en, äfven fränsedt löneförmånerna, förändrad ställning. Detta innebäres äfven i mitt förslag. Tjänsten bör numera tillsättas medelst fullmakt af Kungl. Maj:t. Det synes af flera skäl önskligt att bereda kanslerssekreteraren denna fastare ställning. Möjliga betänkligheter härutinnan förfalla i betraktande af de villkor och bestämmelser i afseende å skyldighet att underkasta sig förflyttning m. m., som jag strax vill föreslå i fråga om honom. Pensionsrätt blifver honom förunnad lika med statstjänstemän i allmänhet, och villkor och bestämmelser, i tillämpliga delar liknande dem, som fastställts för åtnjutande af löneförmåner enligt statskontorets nya stat och af mig i det föregående förslagits för vederbörande befattningshafvare vid universiteten och karolinska institutet, bära nu uppställas i fråga om kanslerssekreteraren. Dessa villkor och bestämmelser synas mig bära innehålla:

a) att kanslerssekreterare skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation af kanslersexpeditionen eller eljest i allmänhet kan varda stadgad, samt i sådant hänseende, äfvensom därest kanslersexpeditionens ställning inom statsförvaltningen förändras, eller därest vissa expeditionen tillhörande göromål öfverflyttas till annan myndighet, vara pliktig att, med bibehållande af den tjänsteställning och den aflöning han innehar, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de med befattningen förenade göromål eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, tjänstgöra hos den myndighet, till hvilken göromålen öfverlämnas;

b) att med kanslerssekreterarbefattningen icke må förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat;

c) att med kanslerssekreterarbefattningen ej heller må förenas vare-

sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstbefattning af hvad slag som helst, så framt ej kanslern för rikets universitet uppå därom gjord framställning och efter pröfning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstbefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid kanslersexpeditionen, finner uppdraget eller befattningen kunna få tills vidare mottagas och bibehållas;

d) att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, kanslerssekreterare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som uppehållit befattningen;

e) att kanslerssekreterare, om han af sjukdom hindras att sin befattning förrätta, äger uppbära hela lönen, men om han undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter eller fullgörande af särskilda uppdrag, eller i behörig ordning afstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöfver sina tjänstgöringspenningar afstå så mycket af lönen, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest pröfvas skäligt;

f) att aflöning ej må utgå till kanslerssekreterare för tid, hvarunder han afhållit sig från tjänstgöring utan att hafva i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

g) att, därest kanslerssekreterare varder afstängd från tjänstgöring eller i hakte tagen, den del af hans aflöning, som icke af universitetskanslern pröfvas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej kanslern finner skäligt låta honom uppbära något däraf;

h) att, i fråga om förhöjning af lönen efter viss tids fortsatt innehafvande af kanslerssekreterarbefattningen, tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehafvaren under mer än fyra femtedelar af den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med godt vitsord bestridt sin egen eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester, och för andra förhöjningen efter ytterligare fem år, på samma villkor, under iakttagande hvad hvar och en af omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre aflöningen ej får tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjänsteåldern blifvit uppnådd; skolande vederbörande därvid tillgodoräknas den tid, som före den nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen;

i) att likväl kanslerssekreterare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande af löneförhöjning, redan uppnått den lefnads- och tjänsteålder, som berättigar honom till pension, icke må tillträda samma förhöjning;

j) att kanslerssekreterare må äga åtnjuta en och en half månads semester årligen, när, utan kostnad för statsverket, sådant af kanslern pröfvas kunna ske utan hinder för göromålens behöriga gång;

k) att vid afgång från tjänsten till följd af afskedstagande, entledigande eller dödsfall själfva lönen utgår till månadens slut;

l) att i fråga om skyldighet att från tjänsten afgå afvensom i fråga om rätt till pension skall gälla hvad i särskild lag angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension är vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande eller, såvidt angår kanslerssekreterare, som därefter tillträder tjänsten, vid tillträdet till befattningen stadgadt; samt

m) att kanslerssekreterare, som tillträder den nya aflöningsstaten, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande af eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattningen eller utgå för bestyr i sammanhang därmed.

Dessutom torde bestämmelse böra meddelas angående skyldighet för vederbörande att underkasta sig nyssberörda villkor och bestämmelser.

Jag torde här böra påpeka, att, därest den nuvarande kanslerssekreteraren öfvergår på den nya staten, årsberäkning för pensionsrätt tydligen tillkommer honom i sådan egenskap för den tid, han före den nya lönestatens tillämpning bestridt tjänsten, hvilken tid han ju finge beräkna för förhöjning af lönen.

I händelse att den föreslagna regleringen för kanslersexpeditionen kommer att genomföras, torde lämpligen en instruktion för expeditionen böra af Eders Kungl. Maj:t utfärdas, upptagande, med vederbörliga ändringar och tillägg, de genom nådigt bref den 18 december 1903 af Kungl. Maj:t meddelade, förut angifna föreskrifter.

På grund af hvad jag i förevarande afdelning anført tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

Departements-
chefens
hemställan.

att, med ändring af härutinnan nu gällande föreskrifter, godkänna det af mig framlagda förslaget till stat för universitetskanslersexpeditionen jämte de villkor och bestämmelser, som af mig föreslagits för åtnjutande af de för kanslerssekreteraren ifrågasatta aflöningsförmåner, afvensom förklara, att den, som med eller efter 1909 års ingång tillträder ifrågavarande befattning, skall vara pliktig underkasta sig samma villkor och bestämmelser.

Då jag nu slutligen till betraktande upptager frågan om de kostnader, som blifva följden af mina i det föregående framlagda förslag, hänvisar jag först till hvad jag därom under de särskilda afdelningarna anført.

*Anslags-
ökningar.*

Det visar sig då, att mina under afdelningarna I, II, III och IV framlagda förslags genomförande skulle påkalla följande ökade kostnader för universiteten och karolinska institutet:

Universitetet i Uppsala:

Lönereglering för professorer m. fl. (afd. I)	kronor	108,500: —
» » vissa andra lärare och tjänstemän (afd. II)	»	18,625: —
» » vaktbetjänte m. fl. (afd. III)	»	9,250: —
Ökning af docentstipendiernas antal och storlek (afd. IV)	»	54,000: —
Summa kronor		190,375: —

Universitetet i Lund:

Lönereglering för professorer m. fl. (afd. I)	kronor	89,911: —
» » vissa andra lärare och tjänstemän (afd. II)	»	11,450: —
» » vaktbetjänte m. fl. (afd. III)	»	4,600: —
Ökning af docentstipendiernas antal och storlek (afd. IV)	»	47,500: —
Summa kronor		153,461: —

Karolinska institutet:

Lönereglering för professorer m. fl. (afd. I)	kronor	59,785: —
» » vissa andra lärare och tjänstemän (afd. II)	»	8,000: —
» » vaktbetjänte m. fl. (afd. III)	»	3,850: —
Ökning af docentstipendiernas antal och storlek (afd. IV)	»	7,500: —
Summa kronor		79,135: —

Vissa jämkningar böra dock göras i dessa summor. Hvad universitetet i Uppsala angår, är att märka, att, såsom i det föregående angifvits, två poster å statens inkomstsida böra undergå förändring, i det att nämligen posten »Inkomst af försålda hus å landet, arrende af humlegårdar, öfriga afgifter af stadsjord i Uppsala, hyresmedel, inkomst af auktionsverket, dekanatsmedel samt inskrifnings- och kallelsepenningar», nu 3,969 kronor 8 öre, bör ökas med 615 kronor, men däremot posten å 1,638 kronor, utgörande ränta å vissa donationer, minskas med 679 kronor. Vidare bör

den under A) i utgiftsstaten upptagna anslagsrubriken »kanslersexpeditionen» med därunder uppförda post å 3,000 kronor uteslutas ur staten — därom har jag yttrat mig under afdelning VI. Ytterligare bör, såsom nämnts, den under A) i utgiftsstaten upptagna anslagsposten »Till ålders-tillägg åt fogden med flera, förslagsvis, kronor 4,150» uteslutas ur staten. Ur denna bör slutligen ock, såsom jag redan påpekat, utgå det under rubriken indragningsbelopp för vaktmästaren vid musikaliska kapellet, Vinqvist, uppförda belopp 100 kronor. Tager man dessa förändringar i staten i beräkning, visar det sig, att de medföra en minskning i utgifter af 7,186 kronor. Efter frånräknande af detta belopp blir den nu för universitetet i Uppsala erforderliga anslagsökningen 183,189 kronor.

I fråga om universitetet i Lund bör, såsom nämnts, posten i inkomststaten: »Studentinskrifningspenningar och tillfälliga inkomster, förslagsvis och för slutsummans jämnande beräknade till kronor 1,200: 03» ökas med ett belopp af 245 kronor, medan däremot den under A) i utgiftsstaten upptagna anslagsrubriken »kanslersexpeditionen» med därunder uppförda post å 2,000 kronor bör uteslutas ur staten. Detta medför en minskning af 2,245 kronor i det nyss för nämnda universitet angifna belopp, så att den behöfliga anslagsökningen för detta universitet kommer att uppgå till 151,216 kronor.

Vidkommande den för karolinska institutet nyss angifna kostnadsökningen bör densamma minskas med det såsom arfvode åt kanslerssekreteraren i institutets stat upptagna belopp af 1,000 kronor, hvilket bör uteslutas ur staten. Den behöfliga anslagsökningen blir då för institutet 78,135 kronor.

Vid aflåtande till Riksdagen af framställning om beviljande af nu afsedda anslagsökningar förfalla naturligen motsvarande för universiteten och karolinska institutet i statsverkspropositionen gjorda framställningar.

Summan af de anslagsökningar, jag nu ifrågasatt för universiteten och karolinska institutet, samt det nya anslag, jag tillstyrkt för kanslersexpeditionen, utgör 422,640 kronor. I afseende härå är likväl vid jämförelse med statsverkets kostnader för nämnda institutioner för år 1908 att märka, att anslag till löneförbättringar m. m. på extra stat till belopp af sammanlagdt 75,000 kronor, som för sagda år äro uppförda för universiteten och karolinska institutet, under förutsättning af nu föreslagna löneregleringar, för år 1909 kunnat minskas till 1,500 kronor, hvadan den faktiska ökningen i statsutgift för år 1909 kommer att blifva 73,500 kronor mindre än nyss angifvits, eller således 349,140 kronor. Härvid är ytterligare att erinra, att extra lönetillägg, som, därest Eders Kungl. Maj:ts framställning härom varder bifallen, kommer att för år 1908 utgå med belopp, som jag ej nu kan angifva, ej vidare erfordras.

Med hänsyn till innehållet af Riksdagens beslut i anledning af Kungl. Maj:ts proposition år 1907 angående nya stater för universiteten torde beträffande nu omförmälda åtgärder rörande vissa poster i dessa stater Riksdagens samtycke endast behöfva inhämtas i fråga om de under A) i utgiftsstaterna upptagna poster, likasom ock i afseende å omförmälda anslagspost i karolinska institutets stat.

Tillika bör i sammanhang med anslagsäskanden i nu förevarande ärende af Riksdagen påkallas dels en föreskrift, att värdena af de förmåner af vissa famnar ved samt besittningsrätt till akademisk åkerlott och ersättning för humlegårdslott vid universitetet i Uppsala, så ock afkastning af ängslott i Kannick in natura eller vederlag därför vid universitetet i Lund, som af vederbörande befattningshafvare afstås vid tillträde af de nya aflöningsförmånerna, skola ingå till den vid hvarterdera universitetet befintliga ålderstilläggsfonden, dels ett allmänt förklarande, att ålderstillägg för samtliga därtill berättigade befattningshafvare vid universiteten och karolinska institutet må utgå af det under åttonde hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ålderstillägg, såvidt universiteten angår dock endast i den mån vederbörande ålderstilläggsfond icke lämnar tillgång därtill, dels ock ett medgifvande, att ur samma förslagsanslag må utgå jämväl ålderstillägg åt kanslerssekreteraren.

På grund af hvad jag nu anfört tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:ts <sup>Departements-
chefens hem-
ställan.</sup> tacktes föreslå Riksdagen

dels att föreskrifva, att värdena af de förmåner af vissa famnar ved samt besittningsrätt till akademisk åkerlott och ersättning för humlegårdslott vid universitetet i Uppsala, så ock afkastning af ängslott i Kannick in natura eller vederlag därför vid universitetet i Lund, som af vederbörande befattningshafvare afstås vid tillträde af de föreslagna nya aflöningsförmånerna, skola ingå till den vid hvarterdera universitetet befintliga ålderstilläggsfonden,

dels ock att — med uteslutande ur utgiftsstaten för universitetet i Uppsala af den under A) upptagna anslagsrubriken »kanslersexpeditionen» med därunder uppförda post å 3,000 kronor och af den jämväl under A) upptagna posten: »Till ålderstillägg åt fogden med flera, förslagsvis, kronor 4,150», ur utgiftsstaten för universitetet i Lund af den under A) upptagna anslagsrubriken »kanslersexpeditionen» med därunder upptagna post å 2,000 kronor samt ur karolinska institutets stat af det såsom arfvode åt kanslerssekreteraren upptagna belopp af 1,000 kronor — höja anslaget till universitetet i Uppsala med 183,189 kronor, anslaget till universitetet i Lund med 151,216 kronor och anslaget till karolinska institutet med 78,135 kronor samt under ny rubrik: universitetskanslerns expedition, på ordinarie stat under riksstatens

åttonde hufvudtitel uppföra ett anslag å 10,100 kronor, däraf förslagsanslag, högst, 1,900 kronor; äfvensom förklara, att ålderstillägg för samtliga därtill berättigade befattningshafvare vid universiteten och karolinska institutet samt för kanslerssekreteraren må utgå af det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslag: ålderstillägg, såvidt universiteten angår dock endast i den mån den vid hvartera af dem befintliga ålderstilläggsfonden icke lämnar tillgång därtill.»

Till de af departementschefen i ärendet gjorda särskilda hemställanden behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter, i nåder lämna bifall; och skulle proposition af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, aflåtas till Riksdagen.

Ur protokollet:

Victor Edman.
